

5.
IOANNIS FERNELII
AMBIANI DE ABDLTIIS RE.
RVM CAUSIS LIBRI DVO AD HEN-
ricum Franciæ Regem Christia-
nissimum.

Cum privilegio Regis ad sexennium.

PARISIIS,
Excudebat Christianus Wechelus, sub scuto Basiliensi in
vico Iacobæo, Anno salutis, M. D.
XLVIII.

5.
IOANNIS FERNELII

AMBIANI DE ABDITIS RE.

RVM CAUSIS LIBRIDVO AD HEN-
ricum Franciæ Regem Christia-
nissimum.

Cum priuilegio Regis ad sexennium.

PARISIIS,

Excudebat Christianus Wechelus, sub scuto Basiliensi in
vico Iacobæo, Anno salutis, M. D.
XLVIII.

COPIE DV PRIVILEGE.

HENRY PAR LA GRACE DE DIEU ROY
 de France au preuost de Paris, Bailly de Rouen, Seneschal de
 Lyon, Grenoble, Thoulouse, Bordeaux, Poictou, Berry, Chã-
 paigne, Iuges d'Anjou & du Maine: Et à tous noz aultres
 Iusticiers, Officiers, ou à leurs Lieutenãts, & à chascũ d'eulx
 si comme à luy appartiẽdra, salut. Receu auons l'humble sup-
 plicacion de nostre bien amẽ Chrestien Wechel marchand libraire & impri-
 meur jurẽ en nostre Vniuersitẽ de Paris, Contenãt que puys aucun temps en ça
 il a recouuert vn liure en Medecine intitulẽ, Ioannis Fernelij Ambiani, de ab-
 ditis rerũ causis libri duo ad Henricum Francia Regem Christianissimũ, faitẽ
 & composẽ par ledict Fernel, lequel liure est bon & proffitabile à toute la Re-
 publique. Lequel il voudroit volontiers faire imprimer, vendre, distribuer &
 mettre en vente & lumiere, Mais il doute que aultres libraires & imprimeurs,
 ou aultres personnes le voulsissent pareillement imprimer ou faire imprimer: &
 à ce moyen estre frustrẽ de son labour si par nous ne luy estoit sur ce pourueu de
 nostre grace, humblement requerant icelle. Pourquoy nous, ces choses cõsiderẽcs,
 desirant les bonnes lettres estre promeuẽs par tout nostre Royaulme à l'vtilitẽ &
 condigion de noz subiectz, inclinant liberallement à la supplicacion dudit sup-
 pliant, ne voulant le merite de son labour luy estre tollu, ne le recouurement de ses
 fraiz & mises luy estre empeschẽ. Pour ces causes auõs de nostre grace especial
 audit Wechel donnẽ priuilege, congẽ, licence & permission d'imprimer ou fai-
 re imprimer, & mettre en vente ledict liure cy dessus mentionnẽ, faitẽ & com-
 posẽ par ledict Fernel, & imprimẽ par ledict Wechel, avecques inhibition &
 deffẽce à tous libraires & imprimeurs & aultres qu'il appartiẽdra, de non
 imprimer ou faire imprimer & mettre en vente ledict liure cy dessus mention-
 nẽ, sans le vouloir & consentement dudit Wechel, dedans le terme de VI. Ans
 consecutifz, commençans au jour & datte que ledict liure sera acheuẽ d'impri-
 mer, sur peine de confiscacion desdicts liures, & d'amende arbitraire, de ce fai-
 re vous auons à chascun de vous si comme à luy appartiẽdra, donnẽ, & par
 ces presentes donnons plain pouoir, commission & authoritẽ, mandons & cõ-
 mãdons à tous noz Iusticiers, Officiers & subiectz, que à vous en ce faisant soit
 obey: Cartel est nostre plaisir, non obstant quelz conques lettres à ce contraires.
 Donnẽ à Paris le VI. jour de Septembre, Mil cinq cens quarante huiẽt. Et de
 nostre Regne le deuxiesme.

PAR LE CONSEIL.

DE LIVRE.

RERVM ET VERBORVM TOTO HOC

OPERE MAXIME MEMORABILIVM

Index.

- A**bsurditas consequens sententiam eorum qui vitia ex secundis qualitatibus ad intēperiē reuocāt 172,38.
- Absurditas consequens eorū sententiam qui omnem pestilentem febrem ex putredine nasci affirmant 193,38
- Absurditas consequens eorū sententiam qui affirmant humores primigenios putrere in corde in pestilenti febre 194,6
- Accidens nullum potest explere substantiæ essentiam, pag. 18, vers 25.
- Actio à forma proficiūtur 41,5
- Actiones à forma simpliciter prodeutes, nullius instrumenti interuentu fiunt 121,23 & 122,14.
- Actiones formæ vnde prodeant, aut quomodo, non facile est cognoscere 124,23
- Actu inesse quid 37,25
- Vt actus de habitu ita forma de præeminente potentia elicitur non admodum dissimilis analogia 53,10
- Adstringentia quæ 172,37
- Aër non putrescit 186,30
- Aëris affectiones, duplices 187,16
- Aër quando morbos efficiat 166,29.
- Aëris mutationes non solum à celo sunt 83,8
- Aërem immutantia 186,34
- Αἰὼν vnde dicatur 89,23
- Agaricum pituitā attrahit cuius rei causa occulta est 124,25 & 29.
- Agens agit vt obiectū patiens sibi simile reddat 51,17
- Agens idem simplex, homonymum appellatum effectus contrarios edere potest 42,20.
- Alexandri verba de forma subiectorum simplicium & compositorum 22,35
- Alexiteria aduersus venena 215,35.
- Alimēti confectio an à calore naturali ab elemētōrū tēperatiōe excitato fiat 159,5
- Alimenta & delecteria extreme cōtraria in genere totius substantiæ 236,3
- Alimenta omnia vitam habent. 235,13
- Alteratio duplex 177,35
- Alui fluorī venerea lue 208,33
- Anchi verba lectio initio euāgelii D. Iohannis 95,34
- An fœtus notam huius referat quod scemina inter cōcipiendum vehementius comprehendit 132,29
- Angeli custodes Adam, Abrahæ, Isaac, Iacob, Moysi 107,25.
- Angeli custodes hominum 107,20.
- Angeli superiores nouē choris distincti 106,25
- Anima accommodat se ad temperamentū partiū, quas moderatur 39,7
- Anima a'trix & sentiens actu sine corpore subsistere nō potest. 62,1
- Anima corporis legibus tenetur secundum Galenū 137,12.
- Anima diuini cuiusdam corporis particeps 62,15
- Anima mundi 60,35
- Anima mundi vnde defluat 102,10.
- Anima mundo indita à Deo 93,15
- Anima nihil perpetitur sed calidum innatum & insitus spiritus 137,30
- Anima non potest otiosa latere in semine 68. 12 & eius rei demonstratio eadem pagina.
- Anima nostra non est ab elementis orta 134,13
- Anima nullo instrumento indiget ad ratiocinādū 138,12
- Anima nutriens non est condita causa partium stirpis 42,33.
- Anima prægnās dicitur quod ei gignendi amor insitus sit 72,30.
- Anima quomodo obligata corpori 138,5
- Anima ratiocinatrix multas habet facultates 140,34
- Animæ facultatū quæ substantia sit. 139,5
- Animæ origo vnde sit Hippocrati 136,15
- Animæ pars naturalis sola immortalis est reliquæ mortales 144,34.
- Animæ partium substantia diuina est 144,30
- Animæ substantia 136,29
- Animæ substantia corporis expers 135,17
- Animam esse actum corporis organici quomodo dictū sit ab Aristotele 44,9
- Animam nihil aliud quàm calor esse quomodo dictum sit à Galeno in lib. de tremore & rigore 136,33
- Animam non esse corporis agentis instrumentū, sed corpus potius animæ instrumentum 45,33
- Animā non procreari ex temperamento & mixtione primorum corporū cōtra Alexandrum

INDEX.

- drum 46,6
 Animal dictum est à defungē
 dis muneribus animalis 69
 21.
 Animal moribundum refri-
 gescit 45,15
 Animalia ex putri materia
 procreata non ex quouis sub-
 iecto sine discrimine fiūt 55,
 35.
 Animalium venatu viuentiū
 enumeratio 234,34
 Animalibus proprium atque
 designatum est alimentum
 159,30
 Animantium & stirpium se-
 minibus vis diuina indita ad
 se propagandum 97,17
 & 99,30.
 Antidoti selectæ diligēti ob-
 seruatione, quibus prudens
 medicus utebatur aduersus fe-
 bres & morbos publicè gra-
 fantes 204,12
 Ἀντιπαθῆ et συμπαθῆ 237,23
 Antipathia vnde nata sit 237
 17.
 Apoplexia fit atteriis obstru-
 ctis 218,3, & 20
 Apprehensio, ratiocinatio &
 memoria causas habent præ-
 stantiores, quā quæ rectè per-
 missioni elementorum assi-
 gnari possint 164,20
 Apuleius de proprio vnici-
 que dæmone 111,13
 Aqua & terra patiūtur 119,
 28.
 Aqua quæ vaporario eluitur
 ex herbis & aliis medicamē-
 tis magnā vim habet 245,6
 Argumentum à maiori quo
 ostenditur perfecta atque ex
 semine prodeuntia multo ma-
 gis extrinsecus formam acci-
 pere quā quæ ex putredine
 nascuntur 63,7
 Argumentum aliud nitens
 probare formā nasci ex sub-
 iecto 47,27
 Argumentum à theriaces cō-
 positione nitens ostēdere for-
 mam suscitari à subiectis par-
 tibus 47,35
 Argumentum de theriace dis-
 soluitur 31,37
 Argumentum aliud nitens
 ostendere dissimilari corporis
 formam compositam esse
 22,15.
 Argumentum cōtendēs in se-
 mine quiddam venturæ for-
 mæ cōtineri 57,33, & eius so-
 lutio paucis post versibus.
 Argumentū contendens ostē-
 dere formam inesse semini
 74,25.
 Argumenta contententia po-
 tentiam esse imperfectā quā-
 dam formam 54,30
 Argumenta alia contendētia
 potentiam esse quādā imper-
 fectam formam 55,26
 Argumenta alia contenden-
 tia quidpiam formæ antea in
 subiecto fuisse 57,1. & eorū
 solutio pag ead. 26.
 Argumenta nitentia ostēde-
 re dissimilari corporis for-
 mam cōpositam esse 20,30
 Argumentorum probare ni-
 tentium aliquid animæ in se-
 mine inesse solutio 60,15
 Aristoteles interdum in rerū
 diuinarum cognitionem tran-
 silit 87,6
 Aristotelis verba de semine
 73,10. & 17, & 35.
 Aristotelis verba in li. de mū-
 do, de vi numinis Dei perti-
 nente per vniuersum mūdum
 98,34.
 Aristotelis verba in proble-
 matibus de his, quorum ortus
 facilis est 84,17
 Arte vel fortuna quæ sint, pa-
 gin. 8. vers. 24.
 Arte chymistica nihil potest
 simplex & purū secerni 246
 20.
 Artes sceleratæ eorum qui se
 in nephariam dæmonum so-
 cietatem pactationibus obstrin-
 gunt 12,9
 Arrhenicum & auripigmentū
 in malignorum vlcera cu-
 ratione adhibentur 183,10.
 Articulorū dolores in lue ve-
 nerea 209,12
 Astringentia vtilia partibus
 habentibus vsum toti corpo-
 ri communem 169,8
 Attractio & nutritio similitu-
 dine substantiæ fiunt 161,2
 Auerrhois statuit facultates
 alias ab his, quæ à tempera-
 mento emerferunt 148,18
 Auerrhoæ sententia de calore
 nobis infito 45,30
 Autor & opifex rerū duplex
 secūdum Aristotelem 80,10
 Autumnus quare perniciosus
 82,12
 B.
 Basiliscus visu enecat 205,
 13.
 Bilis à calore solo elementorū
 fit 160,3
 Bonū quid appellat 102,4
 Bolus armena in pestilenti-
 bus morbis 254,6
 Bubo & carbunculus ante fe-
 brem apparens pestem mitio-
 rem denuntiat 193 16, post
 febrem verò apparens quid
 significet ibidem.
 Bubo in inguine eorum qui
 lue venerea infecti sunt vn-
 de 208,30
 C.
 Cacodæmones curiosis homi-
 nibus multa ementiūtur 112
 20.
 Caducæ res diuinitus cōditæ
 sunt. 96,3
 Caducæ res & mortales cæ-
 lesti virtute gignuntur & gu-
 bernantur 96,4
 Calidum trahit & frigus de-
 pellit quomodo accipiendum
 160,28 & an solus calor qui
 ab elementis est alimentum
 attrahat eodem loco
 Calculo hircinus sanguis va-
 let 254,36
 Calor ab elementorum tem-
 peratiōe natus, immoderatus
 perniciosus 160,8
 Calor cælestis salutaris & vi-
 tæ conser-

I N D E X.

- tæ* conseruator 160,5
 Calor diuinus corroboratur à temperie, deprauatur autē ab exuperantia 160,1
 Calor & spiritus innatus partes substantia & temperamento dissimili, similes reddit, & idoneas ad eiusdem formæ susceptionem 160,7
 Calor insitus accidens 155,4
 Calor insitus cælestis est, & eius rei demonstratio 153,3
 Calor insitus diuinus à Galeno appellatus 156,33
 Calor insitus nō est acceptus referendus tēperamento partium 45,4
 Calor leonis maior quā struthocameli, non potest tamen ferrum atterere 159,21
 Calor mitis in febre pestilente ostendit eam affinem nō esse putridæ 194,18
 Calor natiuus causa effectrix fœtus 127,21
 Calor nobis insitus ex semine est 47,1
 Calor quare *ἐμφυτος* dicatur 135,37.
 Calor qui in semine est proportionē respondet elemēto stellarum 62,18
 Calorem nostrum foueri à calore qui in alimentis 23,17
 Calore cælesti vita animantium & stirpium cōtinetur, & eius rei demonstratio 154,5
 Calore sustinetur vita animalium 44,15
 Calor totius formæ custos 241,20
 Cantharidum vis deleteria nō perit tota vstione 207,3
 Capillorum defluuium in lue venerea 209,22
 Capitis dolor in lue venerea 209,10.
 Carnes recentes meliores semiputribus 235,10
 Cassiæ fistulæ cortex mensēs promouet 40,22
 Cassiæ fistulæ medulla lenit aluum 40,22
 Causa diuina morbi quæ Hip. 180,4.
 Causæ efficiētes duplices 118,4
 Causa efficiens ratione prædita multorum diuersorumq; effectuum principium 118,10
 Causa efficiens vnius effectus principium 118,9
 Causa fœtus generandi natura à Galeno dicitur 128,10
 Causa proxima procreatrix cōfert tantū habilitatem. quandam 132,25
 Causa cur ventriculus multa non toleret 168,15
 Causa vnica pestis efficiens 191,25.
 Causæ abdite quæ sint 158,23
 Causæ corrūpentes, 174,35
 Causæ duæ pestis præparatoriæ 191,26
 Causæ multorum euentorum aliò pertinent quàm ad elementa 116,20
 Cælum causa omnium corporum quæ gignuntur 80,33.
 Cælum confert formā 123,20
 Cælum continuat quæ Deus propriis operibus inchoauit 98,20.
 Cælum elementum non obnoxium interitui 81,18
 Cælum paret conditori suo 220,26.
 Cælum speciem in materiam apparatus immittit 98,16.
 Cælū tertium principium 80,30
 Cæli ciues Deo proximā conditionem habent 90,10
 Cæli vires diuinæ cur dicantur ab Aristotele, Hippocrate, Platone, Vergilio 98,20.
 in Cælo cōuersio duplex 81,20.
 Cælestis caloris cōplures ordines 156,13
 Cælestis conuersio causa est omnium quæ gignuntur & intereunt 81,5
 Cæpa propēdēs de testis herbescit 54,30
 Ciceronis locus in Tusculanis quæstionibus 104,25
 Cicuta sturnis cibus cuius rei causa occulta est, 124,29 & 20.
 Cicuta homini pestifera cuius rei causa occulta est 124,28, & 29.
 Circe venefica 224,31
 Circumscriptio loci facta in carne non finit venenum intro subire 253,7
 Clysteris vsum vnde didicerimus 251,1
 Cognitio & scientia rerum initio rudis 115,10
 Cognitio rerū diuinarū extra captū humanū est 87,10
 Cognitio rerū quanta in Deo 89,34.
 Colico dolori cingulum ex lupi intestino valere 254,35
 Cōplures formas in eadem re potentiā esse 37,35
 Communes morbi simplices qui 191,16
 Communium morborum generatua 191,16
 Cōpositio apta, præparatio necessaria ad formā recipiendā 44,4
 Concoctio deprauata est ab elementis 160,1
 Concoctio fit à cælesti calore adiuta bono temperamento 159,35.
 Cōfiguratio cælestis pestilentiæ causa 191,12
 Cōformatio non nascitur ex corporis tēperamento, sed ex diuini quidā natura fluit 45,25
 Constitutio prima rerum omnium 77,25
 Contagiosi morbi qui, 183,23 & 185,8.
 Contagiosi pestilentes 183,23
 Cōtagiosi simpliciter 183,26
 Contagiosorum morborū curatio 252,38
 Cōtemplatio Dei vita 89,37
 Corpus vnum dicitur quāuis ex multis cōpositum 24,36
 Corporis compositi formam simplicem esse 21,10
 † iii Corporis

I N D E X.

- Corporis naturalis compositi
 subiectum est compositum 34,
 12.
 Corporis nostri opifex Deus
 131, 10.
 Corporum naturalium vires
 caelestium viribus tenentur
 243, 12.
 Corruptio celeriter propriam
 substantiam dissoluit 174, 33
 Corruptio duplex 176, 1
 Corruptio toti⁹ substantiæ que
 dicatur 177, 17
 Corruptionis & putrefactio-
 nis discrimen 174, 7
 Cruda maiorem vim habent
 quam cocta 244, 22
 Cucurbitulæ cū flamma lar-
 giore in ictibus venenatorū
 animalium 253, 3
 Curatio intemperiei & putre-
 dinis diuersa 175, 30
D.
 Danielis locus expositus 107
 16.
 Dæmon mēdaciū parēs 112,
 36.
 Dæmon proprius colendus
 est 111, 13
 Dæmon quidā Aegyptios pri-
 mum literas docuit 109, 37
 Dæmon Socratis 110, 30
 Dæmonem vnusquisque vi-
 uens habet 110, 27
 Dæmones boni vero modo
 apparent 111, 32
 Dæmones ciuitatibus à Sa-
 turno præfecti 110, 15
 Dæmones à Platone appellati
 à Latinis distincti sunt ab of-
 ficis 108, 33
 Dæmones an toto mundo va-
 gentur 105, 32. & 108, 14
 Dæmones immitti in corpora
 hominum à maleficis homini-
 bus 222, 2.
 Dæmones mali phantastico
 modo apparent 111, 33
 Dæmones qui 180, 8
 Dæmones quomodo eiekti
 224, 2.
 Dæmonū genū duplex 108,
 23
 De diuinis profanè loquen-
 dum non est 87, 23
 Deleteria quædā quibusdam
 partibus aduersantur 237, 5
 Deleteriorū vis opposita sub-
 stantiæ alimentorum 235, 35
 Demarchus in lupum cōuer-
 sus 224, 28
 Dæmonum genus à Deo ho-
 minibus præfectum 110, 20
 Democritus 115, 28
 Demonstratio qua ostēditur
 elementorum formam esse
 substantiam, pag. 17. vers.
 15.
 Demonstrationis omnis phi-
 losophicæ initiū non semper
 ducitur ex principibus qua-
 litatibus 232, 1
 Desiderata ad acrem disputa-
 tionem 78, 35
 Deus cælum per se regit, ani-
 mantia vero & stirpes cæli o-
 pe 99, 37
 Deus condito cælo vim natu-
 ralem impertit, quæ nobis in
 signa esset & tēpora 97, 13
 Deus omnium causa 90, 20
 Deus omniū conseruator 96,
 34. & 97, 26.
 Deus noīe Theuth in ægyp-
 to inuenit arithmeticen, geo-
 metriā & Astrologiā 110, 5
 Deus nullius rei similis 90
 27
 Deus per omnes naturas di-
 uisus est 96, 14. & 98, 7.
 Deus quid Aristoteli 90, 2
 Deus rebus caducis vitæ sta-
 tūsq; causa 96, 25
 Deus rebus singulis vim pro-
 creandi indidit 92, 2. & quo-
 modo indidit, pag. ead. vers. 3
 Deus vbi habitat 90, 32
 Dei potestas ac vires 91, 4
 Deorum plena omnia 113, 4
 Deuteronomii locus exposi-
 tus 107, 16
 Diastolē & systolen non pos-
 se elementorum qualit. af-
 signari demonstratio 161. 20
 Distami vires à quo didice-
 rimus 251, 3
 Dierum decretiorum causa
 cælo tribuitur ab Hippo. &
 Gal. 180, 27
 Dii culti à vetustate, omnes
 cacodæmones erant secundū
 Porphyrium 111, 28
 Dionysii verba de choris an-
 gelorum 106, 27
 Dispersi morbi qui dicantur
 184, 5.
 Dissimilares corporis partes
 essentiā differunt 20, 7.
 Dissimilares corporis materia
 multiplex 19, 32
 Dissimilares partes ex quib⁹
 constent 128, 35
 Diui Pauli verba in actis apo-
 stolicis exposita 97, 28
 Diuinum in morbis Hippo.
 quid 179, 22
 Diuinum quid antiquis 180
 5.
 Diuini nomine quid signi-
 ficetur 157, 3
 Diuinitatē inesse animæ par-
 tibus mortalib. demonstratio
 145, 7. & 147, 13.
 Dogmatici 16, 1
 Domino, verbo & spiritu cæli
 conditi sunt 94, 35
 Dote peculiari morbos expu-
 gnantia 254, 31
 Druidæ Gallorum 108, 1
 Dysenteria, anno 1538.
 200, 19.
 Dysentericæ in populum graf-
 santes diuinum aliquid habēt
 200, 5.
 Dysentericis inest pestilens
 quiddam 200, 19
E.
 Echymata quæ 198, 1.
 Εὐθύματα quæ 184, 20
 Effectus consistentiæ à mate-
 ria 120, 31
 Effectus qualitatum à tempe-
 ramento 120, 31
 Elephantiasis ex contagioso-
 rum genere 212, 29
 Elephantiasis inest venenum
 213, 20.
 Elephantiasis nō ex sola atra
 bile 213, 1
Elephan-

INDEX.

- Elephantiasis quomodo serpat in corpus 182, versu vltimo.
- Elephátiascos descriptio 213 6.
- ab Elephantiasi sanati multi per prophetas 223, 35
- Elementi forma, qualitas est Galeno. pag. 14, vers. 20.
- Eleméti materia simplex, 19 21.
- Elementi vnius materia non satis cópositis corporibus gignendis pag. 10, vers. 1.
- Elementa quatuor cedunt in compositorú materiã 123, 19
- Elementa omnia efficientia Aristoteli 120, 15
- Elementa nõ euanescent interitu rerum 36, 17
- Eleméta nõ pereúnt in permutatione aut interitu rerú pag. 10, vers. 17
- Elementa priusquam confluant ad procreationẽ naturalis corporis materiã formam, & qualitates habent. 49, 6.
- Elementa vel exquisitissimè mixta non possunt conformationem aptam corpori, neque sensum, neque motum conferre 44, 25
- Eleméta veluti reciprocatone facta ad suas naturas redeunt pereunte corpore composito 36, 15
- Elementorum formæ sunt naturæ ancipitis inter synceras qualitates & formas compositorum corporum secundú Auerrhoen pag. 14, vers. 32.
- Elementorú formæ, sunt substatię cótra quã sensit Alexander, & huius rei demõstratio pag. 16, vers. 6. & vers. vlt.
- Elementorum formas ambigui generis esse secundum Auerroidem 48, 34
- Elementorum materiæ non prius inter se vinctæ cohærét quàm ad extremum exiguæ fuerint 49, 17
- Elementorum qualitates totę per per totas miscentur 49, 15
- Elementorum mistorum temperatura est in qualitatum genere 48, 23
- Emplastra ex porro, cæpa, alio, sinapi & thapsia in icrib⁹ venenatorum animalium 253 4.
- Εμφύχασις & μετεμφύχασις 137, 5
- Ενδύμοι unde fiât 184, 10 & 38, & eorum enumeratio ibidem, & 185, 10.
- Εντελέχεια quid secundum Alexandrum 45, 12
- Εντελέχεια quid sit secundú quosdam 49, 20
- Epidemii simplices unde fiât 184, 13.
- Epidemiis morbis occultum quiddam inesse 200, 1
- Επίδημίων cause, 187, 11 & paulo post.
- Επίδημίων & pestilentium morború differentia 187, 23
- Επίδημίων morborum diuisio 184, 2. & vers. 10.
- Επίδημίων simpliciú enumeratio 184, 30
- Epilepsia omnis à veneno intus genito 185, 26
- Epilogus matutinæ disputationis 123, 15
- Epithimum atram bilem attrahit, cuius rei causa occulta est 124, 25 & 29.
- Essentiæ rerum ignotæ efficiunt vt formas elementorú inseparabilium qualitatú nomine appellemus pag. 18, vers. 27.
- Essentialis differentia non potest ex accidente constitui pagin. 18, 26.
- Eusebii verba de vi generandi cælo insita 95, 7
- Ex cantharidibus emplastrum in icribus venenatorum animalium 253, 6
- Ex Gaiaco potus in luc venerea 211, 1
- Ex simplici nihil nisi simplex fit pag. 9, vers. 29.
- Exáthemata quę 198, 3. & eorum descriptio vers. 10, eiusd. pag.
- Exanthemata cur pueris familiaria 197, 27
- Exanthemata non esse reliquias menstrui sanguinis 196 33. & pag. sequenti
- Exanthematú causa 197, 13
- Exanthematú descriptio 197 32.
- Exanthematum & ecchymatum discrimen 198, 1
- Excrementorum corporis fordes efficiunt, vt calor qui in eo inhabitat cælestis esse nõ possit secundum Auerrhoen, & huius rei dilutio 155, 30
- Exemplo ostenditur formam simplicem non posse emergere ex subiectis partibus corporis 30, 2
- Exemplaria apud Dionysíu Areopagitam 94, 38
- Exercitus locustarum conuolans in Gallia & Italiam 190, 28.
- Experiendi certa ratio 251, 5
- Experimentum quare fallax ab Hippocrate dictum sit 250, 23.
- Explicatio veræ originis formarum substantialium 75, 21.

F.

- Facultas quid sit ostensio similitudine 144, 4
- Facultas ad aliquid dicitur 140, 10. & 141, 5.
- Facultas causa effectrix 139, 27.
- Facultas retentrix vteri à calore cælesti 160, 19
- Facultas temperamentı proprietatis 141, 10
- Facultas ventriculi contérix à cælesti calore 160, 13
- Facultatis substatiã in quo posita 141, 13.
- Facultatem animã vocat Auerrhois 143, 29
- Facultates primæ 229, 14
- † iiii
- Facultates

I N D E X.

- Facultates tot sūt, quot actio-
 nes 140, 22. & 142, 14.
 Facultates tot sunt, quot cau-
 sarum efficientium differētię
 144, 16
 Facultatum à tota substantia
 fluētium ordines multi 229,
 3.
 Falsa quorundam opinio ;
 quomodo rei cuiusque for-
 ma de potentia materię edu-
 catur 49, 10
 Fascinatio visu, & huius causa
 221, 30.
 Febris sudorifica exãthema-
 tibus affinis 198, 29
 Febris sudorifica in ephe-
 meris numeranda est 19, 15
 Febris pestilentis symptoma-
 tum enumeratio 194, versu vl-
 timo.
 Febris sudorificę descriptio,
 198, 35
 Febres acutę in populū graf-
 santes diuinum aliquid habēt
 200, 5.
 Febres aliam causam quā pu-
 tredinem habentes 202, 26
 Febres omnes ex bile 204,
 17.
 Febrium intermittentium ma-
 teria in visceribus 204, 25
 Febrium omnium intermit-
 tentium genus salutare 201,
 23
 Fictrix causa cur in particū-
 lis permaneat ratio 147, 35
 & 148, 5.
 Fœtus formatur à vi quadam
 potentissima extrinsecus ap-
 pellente 127, 12
 Fœtus in vtero nutritur puris-
 simo sanguine 197, 4
 Fœtus comes patredinis 174
 26.
 Forma à cælo 240, 6
 Forma compositi simplex sim-
 plicium partium formas inte-
 gras & incorruptas in toto
 coerct 24, 10
 Forma cõpositi corporis sim-
 plex & similis et per omnes
 partes fusa est 38, 5. & eius
 rei demonstratio eodem lo-
 co.
 Forma cuiusque est simplicis-
 sima 67, 26
 Forma cuiusque substatię na-
 turalis substantia est pag. 13,
 vers. 27.
 Forma est quę toti essentiam
 largitur pag. 17, vers. 25.
 Forma fit & perit pag. 8, vers.
 35.
 Forma geniti non fluit à parē-
 tibus 68, 6
 Forma momento in materiã
 immigrat 77, 32.
 Forma natura simpliciter di-
 citur ab Empedocle 47, 2
 Forma non ante actu est quã
 sit perfectionem consequuta
 secundum Alexandrū 64, 36
 Forma non est vis ex subie-
 ctarum partium naturis pro-
 fecta 25, 5
 Forma non cõsumatur pau-
 latim, sed subito tota in subie-
 ctum concedit 56, 35
 Forma omnis simplex nec cõ-
 posita est ex subiectarum par-
 tium formis 23, 25
 Forma perfectissima quę 21
 30.
 Forma propria similariū par-
 tium quę sit secundum Auer-
 rhoen 155, 15
 Forma quę ab arte est, substã-
 tia non est, sed qualitas pag.
 16, vers. 16.
 Forma quò perfectior est,
 eò perfectiorem & instru-
 ctiozem corporis velut officii-
 nam habet 21, 32
 Forma simplex totius non po-
 test ex subiectis formis emer-
 gere 49, 1
 Forma simplex diuina est
 124, 10.
 Forma simplicissima & im-
 perfectissima quę 21, 20
 Forma tota semini statim indi-
 ta est à genitore secundū The-
 mistium 68, 15
 Formę actiones sub sensum
 cadunt. 124, 20
 Formam agere, demonstratio
 120, 34.
 Formam agendi esse princi-
 pium, demonstratio 122, 2
 Formam & animam non esse
 harmoniam 45, 6
 Formam non posse ex subie-
 ctis formis prouenire etiam si
 totius cõposita forma statua-
 tur, demonstratio 31, 10
 Formam non posse esse ex so-
 lis simplicium formis siue sim-
 plex siue composita sit totius
 forma 32, 20
 Formam non posse proficisci
 à temperatione corporum, de-
 monstratio 48, 20
 Formam quę semini inest nõ
 obtinere mediã naturam in-
 ter substantiam & accidens,
 ostensio 65, 29
 Formam rei cælitus demitti
 Galenus affirmat & eius ver-
 ba lib. xvii. de vsu partiū 129
 30.
 Formã totius diuersum quid-
 dam esse à partium formis,
 demonstratio 35, 10
 Formam vnã compositi es-
 se oportere demonstratio 24,
 10.
 Formę vnus & simplicis nõ
 sunt plures gradus perfectio-
 nis 66, 15
 Formam educi de potētia ma-
 terię quid sit, & Simplicii ver-
 ba de hac re 48, 35
 Formę elementorum mediã
 habent naturam inter substã-
 tiam & accidens secundum
 Auerrhoen 65, 38
 Formę, primęque substantię
 rerum omnium de cælo ducū-
 tur 80, 23
 Formarum multi ordines 21,
 18.
 Formarum non alia mistio est
 quã materiarum 49, 26
 Formarum origo diuina est
 86, 25.
 Formarum origo qualis sit &
 vnde 68, 7
 Formarū quę in elementis
 coitio

- coitio falsò creditur ab Alexã
dro eo modo fieri quo cõtra-
riarum qualitatum confusio,
pag. 15. vers. 2.
Functio occulta quæ sit 158
11.
Functio omnis animalis calo-
ri cœlesti assignanda est 162,
15.
Functiones diuinę quæ appel-
landæ 158,6.
Functiones plurimę in nobis
ex occultis causis sunt 157,
27
Functiones, quas oculis cerni-
mus, diuinæ sunt 158,4
Functiones variæ & diuersæ,
ex partium, quibus anima in-
fusa est, differentia proficiscũ-
tur 38,37
Funtionum quæ ab occultis
causis & manifestis prodeũt,
explicatio 158,29
Fungi, Arrhenicum, auripig-
mētum & similia venena in-
firma 183,6
Frigida & styptica in morbis
pestilentibus vtilia 253,33
Fructuum procreatio & incre-
mentum cœlesti calore fit 152
10.
G.
Galenus fatetur se nullam va-
lidam rationem de corporis
structura inuenire potuisse
131,30.
Galenus fatetur se nescire a-
nimæ substantiam. 137,16
Galen⁹ in quo dissidet à Mo-
se & Platone, de rerum crea-
tione 130,30
Galenus vixit temporibus A-
lexandri Aphrodisiensis pag.
14. vers. 17.
Galenī verba de vi illa fictrice
in singulis animalium parti-
culis permanente & eas ad
suum opus excitante 145,13
& 147,4.
Galenī verba de anima, & de
spiritu in ventriculis cerebri
contento lib. 7. de placit. Plat.
& Hipp. 134,20
- Galenī verba de causa pulsa-
tionis quæ in venis fit expẽ-
duntur 139,34
Galenī verba de foetus forma-
tione expensa 126,25
Galenī verba de substantia fa-
cultatũ expenduntur 139,15
Galenī verba lib. 15. de vsu
partium & 9. de placitis Plat.
& Hipp. exposita 132,20
Galenī verba de cõformatrice
anima contenta in semine
& à parentibus proueniẽte in
foetum 147,25
Galenī verborum de semine
expositio 127,39
Genus perfectionum viuen-
tium imitationem desiderat
ampliolem 85,22
Gignendæ formæ ne mini-
mum quidem ante in materia
fuit 54,21.
Gonorrhoea in lue venerea
208,32.
Gradus definiuntur facultatũ
ordines 43,9
Grauedo anhelosa pestilens
erat 199,21
Græci ex Aegyptiis & He-
bræis multa didicerũt 95,22
Gubernacula regionũ mundi
distributa dæmonib⁹ 109,17
Gymnosophistæ ludorum
108,1.
H.
Heraclitus de Diis etiam in
casa furnaria 113,20
Heraclius lapis allio perun-
ctus facultatem trahendi fer-
ri amittit 143,15
Heroës 108,38
Heroës Platonis 108,29
Hippocrates 115,28
Hirundinum cinis anginae
valet 254,32
Homo cur hominem generet,
equus equum 132,37
Homo proxima & continens
causa efficiens geniti homi-
nis 85,12
Humanarum rerum admini-
stratio angelis demãdata 107
15.
Hydrargyr⁹ peruersa 11,20
Hydrargyrus frigida 211,9. &
quatenus iuuet lue venerea
infectos pag. ead. 10.
Hydrargyri vapor emollit
neruos 171,15
Hydrargyro curati recidũt in
luem veneream 211,30
Hydrargyrum non adhiben-
dam in venerea lue 210,25
Hydrophobia quis morbus
183,26.
I.
Ibis in Aegypto dicata Deo
cuidam 110,2
Icterus magica arte sanatus
225,21.
Idea comes indiuidua boni-
tatis 102,12
Ideæ Platoniorum 123,31
Idearum Platonis explicatio
100,35.
Idearum differentia vnde di-
manent 102,14
ἰδέοντες ἄφρονοι 124,33
Ignis & aer agunt 119,26
Immoderatæ materiae diffe-
rentia 171,3
Immoderatio materiae mor-
bus partis similis, 170,1.
In exanthematibus interiora
papulis manantibus seant
198,20
In febre ardente aliud est quã
putredo 175,20
In pestilente febre adhiben-
da quæ totius substantia pro-
prietate veneno aduersa sint
196,12. & eorum enumera-
tio ibidem.
In pestilente febre frigida &
adstringẽtia adhibẽda 146,6
In pestilente febre media præ-
scribenda 196,21
In pestilente febre quãdo mit-
tendus sanguis 145,30
In pestilente febre si corpus
fuerit purum quare non mit-
tendus sanguis 195,33
In pestilente febre valida pur-
gatio fugienda est 196,5
In paralyti est etiam nerui ob-
structio 163,38
Iocus

INDEX.

- Focus de lapillo aduecto ex India** 232, 15
Incommoda multa sequuntur si forma ex subiecto nascatur 45, 20.
Inductio qua ostenditur formam toti essentiam largiri pag. 18, vers. 2.
Intelligentiæ etiam inferiora generandi & gubernandi vires habent 92, 20
Intemperies putredinem committatur 175, 13
Interpretatio verborum Aristotelis de semine 74, 22
Interpretatio plenior Aristotelis de rerum & formarum origine 79, 36
Iuuenis à Dæmone obsessus 222, 15.
Ἰσχυροῦς 184, 24
- L.**
- Labruscæ floris extrema in ambitu foliorum refrigerant, quod inter hæc medium nascitur adurit** 40, 25
Lapis philosophicus quis 247, 33.
Lares 108, 36
Larvæ 108, 37
Leges in magos 225, 12
Leuenter in populum grassantes diuinum aliquid habent 200, 5.
Lemures 108, 39
Leporis coagulū appositum conceptum retinet 40, 30
Leporis ossiculum quod in poplite est arenulas deturbat 40, 32.
Leporis pilus hæmorrhagiâ sistit 40, 32
Leporis pulmo asthmaticos iuuat 40, 29
Leporis sanguis calculum comminuit 40, 30
Locus Dini Iudæ de dæmonibus in epistola 106, 17. & 107, 33.
Locus Isaïæ de dæmonibus 106, 15.
Loci apud Galenum ostendentes morbum aliquem esse totius substantiæ 177, 26
Lues venerea propriis antidotis curatur 212, 7
Luis venereæ virus serpit in corpus humore deducente 183, 1.
- M.**
- Magi asciscunt dæmonum opem** 224, 5.
Magnes ferrum attrahit cuius rei causa occulta 124, 24, & 29.
Mali punici cortex calidus 40, 18.
Mali punici interanea frigida 40, 18.
Manifestorum aliquot totius substantiæ morborum enumeratio 185, 18
Marcor consequitur putrefactionem 174, 29
Materia elementorum simplex pag. 9, vers. 35.
Materia & forma non generantur 75, 32
Materia formæ primum fundamentum pag. 8, vers. 35.
Materia natura dicitur pag. 8, vers. 30.
Materia perpetua est pag. 8, vers. 35
Materia προσεχέσται 82, 20
Materia quid pag. 13, vers. 11
Materia receptaculum omnium vicissitudinum pag. 13, vers. 16
Materia rerum naturalium ex quatuor elementis constat pag. 9, fol. 16.
Materia similis partis ad virium robur confert 16, 35
Materia substantiæ rationem & genus obtinet pag. 13, vers. 20.
Materiæ vires & qualitates quæ dicantur 120, 9
Mathematicorum mos pag. 11, vers. 21.
Matthæi locus expositus 107, 22.
Medicamenta curandis morbis idonea vnde petantur 172, 24.
Medicamenta benigna aliquando in alimentum cedunt 236, 19
Medicamenta proprias partes purgantia 237, 13
Medicamenta purgantia media inter alimenta & delecteria 236, 5
Medicamenta quomodo ducantur de potentia in actum 54, 5
Medici non solum proprietates statuere coguntur sed etiam philosophi & Grammatici 124, 35.
Meninges cerebri dissolutæ quæ non tolerant 168, 17
Mens, diuina intelligentia 102, 9.
Metalla, lapides & stirpes essentia suæ formam à cælo habent 83, 27
Methodici 116, 1
Missionis falsa opinio pag. 14, vers. 15.
Missionis vera ratio pag. 14, vers. 10.
Mistio vera pag. 14, vers. 24.
Morbus materiæ 171, 21
Morb⁹ totius substantiæ, aliquando solitarius, aliquando complicatus aliis effectibus 179, 20.
Morbus totius substantiæ profigatur medicamentis tota substantia contrariis 249, 37
Morbus totius substantiæ occultus 176, 14
Morbus totius substantiæ duplex 181, 29
Morbus toti⁹ substantiæ duplex 176, 4.
Morbus totius substantiæ manifestus 176, 5
Morbus totius substantiæ 173, vers. ultimo.
Morbi ex veneno contracti curatio 252, 15
Morbi ex putredine sunt totius substantiæ morbi 175, 33
Morbi sanati magicis et superstitiosis 220, 10
Morbi toti⁹ substantiæ quibus tribuantur ab Hip. 178, 23
Morbi trans naturam 221, 4
Morbi

I N D E X.

- Morbi toti⁹ substatię, 175,8
 Morborum à veneno intus genito excitatorum enumeratio 185,25
 Morborum species suas antidotos habent 254,39
 Morborum vulgarium causa abdita 179,33
 Morbos inferri à cacodemone Dei permisso 221,4
 Morbos inferri hominibus, à maleficis 221,5
 Mortalia omnia quæ in mundo sunt à sua quæque idea sustentur 102,23
 Motus & actio primum tribuitur formæ 121,14
 Mundus à Deo factus secundum Aristotelem 91,22
 Mundi anima formarum datrix 103,33
 Mundus an à Deo genitus, an æternus 91,16
 Mūdus duplex Aristoteli 89
 7.
 Mundus inferior superis conversionibus continuatus est 83,5.
 Mundo inesse animam demonstratio 103,12
 Mundum genitū esse quibus probet Plato 92,30
- N.
- Natura duplex est in animalium & stirpium procreatiōe: Et Aristotelis verba de hac re 52,6.
 Natura ex homine tam fabrè facta tanquam ex absolutissimi operis exemplari de se existimationē fieri voluit 22,5
 Natura duplex pag.8, vers.30
 Natura non est consilii & rationis particeps 195,10
 Natura pura simplex mente sola comprehenditur 255,7
 Natura quæ in spiritu est respondet elemento stellarū 151
 15, & 35.
 Naturam esse, vnum ex notissimis pag.8, vers. 12.
 Naturā quæ sint pag.8, vers. 22.
- Naturalis spiritus & animæ licet sit vnus fons, varia tamē hæc sunt pro partium varia natura 38,29
 Naturalia vt animalia, stirpes & alia naturā non sunt sed à natura pag.8,25.
 Nepita felibus grata 237,30
 Nero magicarum artium studiosus 224,8
 Nihil est in rerum vniuersitate cui non sit simile 228,30
 Nomenclatio eadem duorū corporum causa non est cur illa eadem specie contineantur. 40,1
 νοση ἀπόκρσις. i. morbida excretio apud Hip 178,20 & 180,23
 Nutriendi & sentiendi principia, cum diuino corpore id est spiritu inuehuntur 62,35
- O.
- Obstruētio causa putredinis 174,20.
 Occultæ proprietates quæ, 229,8.
 Occultorum morborum causæ 182,1
 Occultorum morborum differentię vnde sumantur 183
 15 & vers.30.
 Ophthalmiæ in populū grassantes diuinum aliquid habēt 200,5.
 Opiunt⁹ amarum 232,7
 Ortus principium à creatore 130,30
 Omnis ortus rerum à cæli seminibus 102,30
 Ortus & interitus rerum à motu contrario summi cæli circumactioni 81,26
 Ossa cariōsa eorum qui lue venerea infecti sunt 209,18
 Ossa crurum morbo reddita mollia 171,10
 Ossa mollia suo vigori restituta vsu balnearum naturalium 171,12.
 ex Quo, solo fornacis tepore pullus excluditur 54,33
- P.
- πανδημιοι morbi, et πάγκοι νοι qui 183,38.
 πανδημιοι simplices qui 184
 9. eorum causa 186,20
 πανδημίων causa communis, 184,8. & 186,18.
 πανδημίων morborū diuisio 184,1.
 πανδημίων simplicium enumeratio 185,4
 Partis tota substantia quæ dicitur 169,25
 Partes corporis propriis gaudent alimentis 237,1
 Partes emortuæ stirpis non sunt eiusdem formę είδοποιῶ 41,31.
 Partes ὁμοιομερῆς non miscentur 30,13
 Partes organicę ex quibus consistunt 43,15
 Partes simplices singulæ suis formis insignitæ sunt 34,15
 Partes simplices 34,15
 Partes sunt veluti internuntii ac paranympsi, quibus feliciter coit formæ cum toto coniugium 43,5
 Partium formæ sunt præparatio quædam ad formam simplicem totius 42,26
 Patibilia omnia, materia Aristoteli 120,18
 Pæoniam non valere aduersus epilepsiam solis qualitatibus 238,17.
 Penates 108,35
 Perfectio est accidens, forma vero est substantia 50,3
 Perfectionem non esse rei formam 49,35
 Perfectiora animalia à cælo gignuntur, seminis interuentu 84,12.
 Perfecta omnia ex semine prodeunt 46,20
 Permissio & temperamentū quo inter se distent 119,2
 Peste correptus halitu solo aut excrementorum expiratione assidentes labefactat 194,32.
 Pestilētia grauior vbi & quo tempore

INDEX.

- tempore 191, 26
 Pestilentia hyeme interdum incipit & æstate desinit 188, 10.
 Pestilentia solos boues iugulans, solos fues & solas oues: & quo tempore sciverit 189, 25
 Pestilentia magnum æstū habet 188, 9
 Pestilentia obnoxios homines reddens constitutio nos latet 192, 6. & vers. 18.
 Pestilentia vniuscuiusque peculiaris quædam commistionis ratio 190, 38
 Pestilentia omnis causa occulta est 190, 17
 Pestilentia opportuna loca maritima austro obiecta 191, 36.
 Pestilentia qui homines opportuni 192, 2
 Pestilentia immaniter sæuientes 188, 35
 Pestilens febris quando putrida febre implicatur 195, 25
 Pestilens febris nullam affinitatem cum hectica habet 194, 20.
 Pestilens febris quam longe differat à causo & hectica febre 194, 15. & tota pagina.
 Pestilens febris mitior labe in humores permanat 193, 21
 Pestilens febris quibus signis ab ardente dignoscatur 192, 25.
 Pestilentis febris descriptio 192, 35. & pagina sequenti.
 Pestilenti febre correptorum quare urinæ sanis similes 195, 5.
 Pestilentes morbi consueti 184, 16. & eorum catalogus ibidem.
 Pestilentes insolentes qui, & eorum catalogus 184, 24
 Pestilentium morborum curatio 252, 27
 Pestilentialis ephemera omnium pestilentium perniciosissima 193, 5. & eius signa ibidem.
 Pestifera multa homini à celo 220, 24
 Pestifera omnia, deleteria, & venena morbi totius substantiæ occulti 176, 20
 Phalagii & scorpii venenum expeditius serpit 206, 8
 Philosophia quo tempore nata & nomen suū adepta est 115, 19.
 Philosophi veteres nō omnium rationes ab elementis petierunt sed quorundā 125, 17
 Philosophandi duo genera 115, 27.
 Physici vnde dicti pag. 8. vers. 13.
 Piper emortuum calidum etiā 153, 27.
 Platonis sententia de Ideis 101, 10.
 Platonici paucis mutatis Christiani fiunt 95, 17
 Platonis verba quibus contenditur animam ante corpus fuisse 58, 33
 Pleuritides in populum grassantes diuinum aliquid habent 200, 5
 Potentia non est ad genus substantiæ referenda 54, 21
 Potentia est veluti præparatio quædam materiæ insidens & verba Alexandri de hac re 48, 20.
 Potentia formæ quid 47, 14
 Potentia naturalis vel impotentia 48, 7
 Potentia nō est forma 54, 21
 Potentia nunquam ita perficitur, vt in formam degeneret 50, 6.
 Potentia patiendi 48, 16
 Potentia rei naturalis suo opte impetu ad formam progredi non potest 47, 15
 Potentia seminis nulla ratione potest in formam transire 50, 26.
 Potentiæ significationes 47, 38.
 Potentiā inesse quid 37, 25
 Potentiarum ordo à facultate feminis & à seminis eiactore dependet 78, 7
 Potestas agendi quid dicatur Aristoteli 142, 27
 Prægnatē esse animā quomodo intelligēdum est apud Platonem 71, 30
 Præparationes ad formam recipiendam sunt destinate, 44, 22.
 Præparatio corporis varia & multiplex 78, 2
 Prima ætas effectus tantū intuebatur 115, 15
 Principium omnium diuinū est 146, 37
 Principium quod inest semini nihil aliud est, quā potentia quædam in semine ad excipiendam formam 74, 25
 Propriæ substantiæ cælorum & syderum, quare intelligentiæ dictæ 92, 7
 Proprietas occulta vnde manet 245, 14
 Proprietas occulta interdum admittitur à Galeno 125, 36
 Proprietas rei quomodo à Themistio appelletur 142, 38.
 Proprietas substantiæ infirmior in aqua quæ elicitur vaporario, efficacior in oleo 246, 32.
 Proprietatis nomine quid intelligatur inuestigatio 141, 37.
 Proprietatis occultæ timidè fit mentio à Galeno 125, 23
 Proprietatem accidens esse 241, 7
 Proprietates in substantia insidēt & eius spiritu 244, 3. & 245, 20.
 Proprietates inuestigandæ 255, 10.
 Proprietates occultæ 124, 35
 Proprietatum & formarum origo 239, 32
 Proprietatum cognitio præstantissima 255, 3
 Putrefactio quid 174, 13
 Putredo non vna causa ἐπιδημιῶν

INDEX.

- μῖον* 176, 25
 Putredo totius substantiæ morbus 175, 12
 Putridæ constitutionis causæ quæ 188, 19. & quo differat à pestilenti constitutione ibidem.
 Putridæ constitutionis effectus 189, 10
 Pustulæ cur nunc nullæ in venerea lue 210, 23
 Pustulæ & vlcera ubi fere primum existant in lue venerea 208, 25
 Pustulæ & vlcera vaporem exhalant, qui admissus in venam cavam & arteriam, sanguinem & spiritus labefactat 208, 27.
 Pustulæ huide, & rubentes in venerea lue 208, 37
Q
 Quale oporteat esse corpus in quo anima recte ratiocinari & intelligere possit 138, 21
 Qualitas in substantiam mutari non potest 50, 14
 Qualitas non agit primo & per se 51, 8
 Qualitates duæ agētes 119, 24
 Qualitates duæ patiētes 129, 25.
 Qualitates contrariæ nō trāseunt in se mutuò 119, 4
 Qualitates instrumenta naturæ 121, 5
 Qualitates primæ elementorum miscentur καθ' ὅλον pag. 14. vers. 18.
 Qualitates secundæ 229, 18 & quare sic dictæ ibidem.
 Qualitates secundariæ 120, 7 & 12.
 Qualitates secundariæ vnde 120, 20
 Qualitates sunt organa 128, 25.
 Qualitates superiores in permissione, omnem temperamēti efficientiam sibi vendicant 118, 25
 Qualitates terciæ à tota substantia 229, 22
 Quartana cur raro bis eundēprehendat 204, 5
 Quartana interdum annos 4 duras 204, 4. & causa ibidē.
 Quartana simplex, duplex & triplex, ex impuro corpore propriis antidotis depulsa 203, 30.
 Quartanā, & lue venerea simul laborans 202, 36
 Quartanā soluta corpus interdum impurū manet 203, 22.
 Quartanæ in populum grassantes 201, 37. & earum causæ occultæ pagina sequente, vers. 3.
 Quæ absurditas consequatur eorum sententiam qui rerum genera ex officiis distinguūt 67, 8.
 Quæ absurditas consequatur eorum sententiam qui affirmant semini inesse formæ essentiam sed gradus imperfectioris 65, 1.
 Quæ aquas inficiant 186, 19
 Quæ portētosa consequatur eorum sententiam qui non intelligunt quo sensu dictum illud à Platone sit, animā prægnantem esse 72, 5
Quinta essentia quomodo fiat 247, 9
Quod accidit rei sua specie perfectæ accidens est 34, 30
R
 Rabidi hominis descriptio 205, vers. vlt.
 Rabie correpti permulti ex esu lupi sæuioris 206, 34
 Ranunculi esus ranis, buffonibus, lacertis, & serpentibus, 237, 30.
 Rarum, densum, laxum & adstrictum quomodo hic intelligantur 171, 26
 Ratio extrahendi seminis ab auro 248, 13
 Rhabarbarum bilem trahit cuius rei causa occulta est 124, 25 & 29.
 Res quomodo corrupatur, 177, 8.
 Rerum conuersio fit in aliquo perpetuo ac superstate pag. 9 vers. 5.
 Rebus aliquid diuinum inesse demonstratio 123, 32
 Recidua luis venereæ qualis 212, 1.
 Relaxantia fugienda in his partibus quæ vsum cōmunem toti corpori habent 169, 5
 Remedia anicularum aduersus febres 203, 34
 Remediorum trans naturam differentiæ 223, 32
 Restinguentia venenum dote communi 254, 28
S
 Sagæ quid efficiant 221, 35
 Salutaria multa homini à cælo 220, 24
 Sanatio quæ à dæmone efficitur ficta est 225, 27
 Sanatio perfecta occultorum morborum quibus cōpleatur 254, 25.
 Scarificatio altius impressa in ictibus venenatorum animalium valet 253, 2
 Semen animatum dici non posse ostensio 69, 12.
 Semen animatum secundum Platonem 69, 15
 Semen apparat tantū materiam rebus gignendis 98, 15
 Semen est opifex 46, 22
 Semen est velut excellenti sapientia præditum 46, 25
 Semen nihil generat sine cælo 98, 14
 Semen simpliciter natura aliquando à Galeno dicitur 147, 31.
 Seminis crassior substantia corpus genituræ ab Aristotele appellatur 62, 27
 in Semine principium est perpetientis non minus quàm agentis motionis. & Simplicii verba de hac re 56, 15.
 Semina rationum & vis gignendarum rerum sparsa in cælum ††

I N D E X.

cælum 93,27. locus Platonis in Timæo eodem loco.
 In feminariis nihil est formæ eorum quæ ex his nascuntur, 56,14.
 Sempiternitas re vera Deus est 89,24
 Selenites sanguinè fistit 237 24.
 Siccitas retentionem iuuat, 160,18.
 Similaris morbus qd 165,36
 Similaris corporis materia cõstat ex elementis 19,22
 Similaris pars tria in se continet 166,24
 Similaris pars tribus completur 169,31
 Similaris partis actio quam formæ tribuitur, tamen sine temperamẽto & eius materia nihil quicquã effectura est 167,30
 Similaris partis tria morborũ genera 169. vers. ultimo.
 Similaris partis tria morborũ genera esse demõstratio 165, 10.
 Similares partes ex quibus constent 128,32
 Similariũ partium essentiã ab alio ducit Aristoteles, quã ab elementorũ tẽperamento 129,10.
 Similariũ partium tria morborum genera 165,5
 Similariũ partiũ triplex substantia secundũ Galenũ & huius sententię expositio 167,8
 Similaribus partibus sua est materia 166,26.
 Sol aduersis corporibus lumẽ impartit 100,19
 Sol & homo generant hominem 76,25
 Sola putredo non pręparat corpora ad pestilentia 192,14
 Soliditas corporis ad omnia perferenda apta 168,30
 Soliditas partium corporis vnde fit 168,32
 Species similaris cuiusq; partis erũpit in suã actũ & perfe-

ctionẽ totius interitu 37,20
 Species non educitur ex potentia materiæ sed extrinsecus illabitur 78,16
 Spectra varia in speculum verborum deducta 112,26
 Spiritus aliquid diuersum à corpore & humoribus 150, 15.
 Spiritus animalis, animæ organum 135,10
 Spiritus Aristoteli quid 150, 33.
 Spiritus æthereus & diuinus nexus corporis mudi & eius animæ 104,5
 Spiritus corporis omnium uiuentium diuini sunt 150,1
 Spiritus diuinum corpus est in quo calor ipsaq; natura quæ animæ substantia putatur, constituitur 62,23
 Spiritus impetum faciẽs, Hippocrati 150,16
 Spiritus in quo calor constituitur, semẽ appellatur ab Aristotele 52,26
 Spiritus medium inter corpoream substantiam & incorpoream 150,18
 Spiritus mundi rector 100 8.
 Spiritus mundi totus æthereus 104,10
 Spiritus quid sit 150,7
 Spiritus naturæ quid 150, 28.
 Spiritus naturalis, vnicus et simplex in genere animantium & stirpium est 38,13
 Spiritus omnia calore fouet 100,11.
 Spiritus per totum fusus pręparatio necessaria ad formam recipiendam 44,10.
 Stercus albi canis anginæ valet 254,33
 Stirpes aliquid habent loco cordis & quo loco id est 39, 14.
 Stirpes & animantia speciem habent opificem actionum, quas obeunt 35,25

Stirpes sursum & deorsum porriguntur 32,30
 & animantia sursum & deorsum porriguntur ibidem
 Stirpium partes viribus contrariis pollentes nos aliunde afficiunt quàm ab altrice anima. 41,26
 Strangulatus vteri à veneno intus genito 185,25
 Struthocamelus ferrum conquendo atterit cuius rei causa occulta est 124,25 & 29.
 Struthocamelus totius essentię natura ferrũ exerit 169,20
 Substantia & facultas quomodo differant 143,4
 Substantia non inteditur neque remittitur 66,17
 Substantia omnis quæ sensibus apprehenditur ex subiecto & forma constat 19,15
 Substantia suis facultatibus agit 142,7
 Substantiæ facultatũ tot sunt quot animæ partes 144,17
 Substantiæ proprietates à Galeno probata in multis locis 231,20.
 Substantiæ proprietates latissime patet 234,3
 Substantiæ proprietates ratione demõstrari nõ põt 231,30
 Substantiæ similitudo causa præcipua tractionis 230,15
 Substantiæ similitudo in alimentis 234,15
 Substantiæ totius corruptio duplex 176,2
 Substantiæ sũt vt numeri 67,30
 Substantiarũ ordines 239,22
 Supera illa corpora quomodo hæc inferiora gubernent 86,37. & pagina sequente.
 Superioris mundi descriptio 89,10.
 Superstitiosa & magica adhibita morbis 226,10
 Sydera aliud in aerem quàm frigº aut calorẽ inducũt 191,3
 Sydera excitat occultas qualitates vulgariũ morborum causas 201,14.
 Sydera

INDEX.

- Sydera quid animantibus, stirpibus & metallis præstent 242,3.
 Sympathia vñ nata sit 237,17
 Syncope ex grumo sanguinis concocto non sine veneno est 215,30.
- T.**
- Taxus venenosa Narbonæ 205,10.
 Téperamētū accidēs 239,20
 Temperamētum est qualitas 166,24.
 Téperamentū optimū cōfert ad actionē 167, versu vltimo
 Temperatio proba, præparatio necessaria est ad formam recipiendam 43,37
 Temperamenti modus inexplicabilis est 44,29
 Temperamenti singularis ratio ex semine particulis ipsis inducitur vi feminis 46,30
 Terra lemmia in pestilētibus morbis 254,7
 Themistius de potētia vt de accidente loquitur 61,25
 Themistius nunc in Platonis nunc in Aristotelis sententiā inclinat 61,20
 Themistius reprehenditur, quod dixerit spiritum mundi nō vti opera aītrorū 100,30
 Themistii verba, quibus contenditur animam ab initio in corpore fuisse 58,27
 Theodoriti verba de vi generandi cælo insita 95,12
 Theophrasti verba de his qui de omnibus rationem querunt 125,5
 Tophi in articulis eorum qui lue venerea ifecti sūt 209,14
 Torpedo piscatorem torpentem efficit 205,17
 Tota rei substātia qd 229,27
 Tota rei substātia quæ 173,35.
 Tres animæ partes substātia & locis disclusæ 144,16
 Tres causæ efficiētes in vnoquoq; corpore naturali 121,38
 Tres præparationes ad totius formam necessariæ 43,34
 Tres præparationes ad totius formam necessariæ ex semine prodeunt 46,5
 Tria continentur in vnaqueque re composita 117,31
 Tria morborū genera 165,31
 Tria Plato statuit circa regē 102,3.
 Triplicis caloris quem Leonicen⁹ statuit improbatio, 152,28
 Tullii verba de spiritu 150,37
- V.**
- Vacuatio quādo cōueniat in lue venerea 210,32
 Venæ obstruendę in pestilentibus morbis 254,4
 Venæ sectionem vnde didicimus 251,2
 Venenū bestiarum deducitur prouehente humore 182,35
 Venenū causa comitalis morbi præsertim eius qui per consensum est 217,35
 Venenum cerebri 219,28
 Venenum epilepsiæ etiā primarij affectus causam esse demonstratio 217,11
 Venenum haustū cito vomitu foras ducatur 253,16
 Venenum infirmissimū quod 183,3.
 Venenum in vteri strangulatu 216,12
 Venenum pedetentim serpit 205,30.
 Venenū præsentissimū quod 182,19.
 Venenum prohibentia ne serpat 206,17
 Venenum quid 185,30
 Venenū quid efficiat 179,1
 Venenū quę obtūdāt 253,31
 Venenum quibus modis reuocetur 206,15
 Veneni sæuitiā restinguentia 206,20.
 Veneni vis est in saliuā canis rabidi 205,33.
 Veneni vis quæ est in saliuā canis rabidi non prodit se ante 20 diem 205,37.
 Veneno æqualis corruptio in nostro corpore 215,27
 Venena caustica & septica 214,22.
 Venena efficacia epidermidē penetrant 205,27
 Venena præfocantia 214,22
 Venena quomodo corrumpāt nostrā substātiā 185, vers. vlt.
 Venenorum crassorum substātia impeditur ab epidermide 205,24
 Venenorū differētiæ 214,20
 Venenorū checantū exuperātia qualitatum enumeratio 186,3.
 Venenorū enecantium tota substātia enumeratio 186,2
 Venenatus morbus 214,14
 Venenati morbi duplices 185
 Venenati simpliciter (23 morbi qui 183,10
 Venenatæ stirpes 214,31
 Venenata animalia 215,2, & venenū non solū qualitibus sed tota substātia pestilens habentia ibidem.
 Venenū ex putredine 215,15
 Venenatorum animalium enumeratio 205,20
 Venenata solis qualitibus in stirpibus 214,30
 Venenata solis qualitibus in metallis 214,25
 Venenosa metalla 214,22
 Venerea lues à qua parte initium ducat 207,35
 Venerea lues ex genere cōtagiosorum 207,29
 Venerea lues nō inclināt 210
 Venerea lues omninō (20. venenosa 210,1
 Venerea lues quæ exitiosissima 208,5
 Venerea lues talem habet cōtagionē ac pernitiē qualis est venenatorū animalium 207,4
 Venerea lues vbi originē habuerit 207,17
 Venereæ luis causā quibus assignetur, 207,10 & quæ vera eius causā pag. ead. vers. 20.
 Venereæ luis nullū signū in vrinis 209,25
 †† ii Venereæ

I N D E X.

Venereæ luis varia symptoma ta pro temperamentorū varie tate, in quæ incidit 208, 10	Vergilii locus, 6. Aeneidos expositus 103, 8, & 104, 35	rea infecti sunt vlceribus sca- tent 209, 37
Venereæ luis venenata natu- ra 207, 23	Vini acrioris passique potus obtundit venenum 254, 11	Vstio candente ferro domat virus 253, 10
Venereæ luis veneni vis he- betior 208, 4	Vires à qualitatibus natæ di- stinguendæ sunt ab his, quas materia edit 120, 28	Vita eorum qui in cælis agūt 89, 20.
Veneream luem consequitur pustula in eo loco vbi ea in- federit 208, 16. & vers. 25	Vires in animalibus viuīs & stirpibus quæ in iisdem nō in- sunt 244, 6	Vlcera cancrofa melancholi- cis in lue venerea 208, 1.
Venter clystere eluendus hau- sto veneno 253, 23	Vires materiæ inesse quomo- do intelligendum 119, 18	Vlcera phagedænica biliosis in lue venerea 208, vers. vlt.
Ventriculus dissolutus quæ non toleret 168, 17	Vires quas profert forma sūt diuinæ, vt forma ipsa 123, 10	Vlcera pituitosorum qualia in lue venerea 209, 1
Ventriculi imbecillitatis cau- sæ 170, 25	Vires rerū non esse acceptas referendas naturis elemento- rum, demonstratio exemplo theriacis 33, 3	Vomitus quibus recte prouo- cetur præsertim in veneno hausto 253, 18
Verba Galeni de vi foetus cō- formatrice 129, 15	Vires rerum omnium vnde pro- ficiscantur 117, 36	Vmbra nucis 205, 5
Ver quare omnium temporū saluberrimum 82, 7	Vires rerum quare occultæ di- cantur 31, 33	Vrinæ quare non appareant turbidæ in febribus pestilen- tibus 193, 15, & cur sedimē- to, substantia & colore lauda- bili, ibidem
Vere ineunte multæ innoua- tiones rerum 81, 32	Virtutum læsarum tres causæ 170, 12.	Vulgarium morborum causa communis 200, 30
Veratrum coturnicibus cibus cuius rei causa occulta est 124, 28 & 29.	Vis cælitus demissa non vno modo à rebus inferioribus suscipitur 100, 25	Vulnus inflatum à venenatis animalibus cito non coale- scit 253, 12
Veratrum homini pestiferum cuius rei causa est occulta 124 28 & 29.	Viscera eorum qui lue vene- reæ infecti sunt vlceribus sca- tent 209, 37	Vulpis pulmo ad asthma 254 33.

FINIS INDICIS.

Ἰ Α Κ Ω Β Ο Υ Γ Ο Υ Ρ Γ Λ Ο Υ Ἰ Α Τ Ρ Ο Ὑ

εἰς τὸν τῆν ἱατρῶν ἐξοχότατον Φορνέλιον.

φοῖβος ἀκιστορίας ὀρόων ἀδαήμονας αἰσθρας
 αἰπυτάτης θεῖνης δθυομλίας κρυθίωμ,
 ἠπόνης μύστω πολυίστρα ἠκ' ἠδὲ γαίης
 φορνέλιον γράψαι, ὡς πάλαι ἰπποκράτῳ
 κθυομλίας αἰέφηνε μόνος παλιόνος οἶμους
 ἄς, ἄν ὠγυγίους κθυσεσ ἀκδρσεκόμης.
 οὐκ ἀρ' ἀριστονώμ λῆξαι γέρος, δμ' ἐπ' φύσιν
 τοῖς περζόνοις ἴθους ἠ φύσις διφύειας.

Ad Henricum Franciæ Re-

GEM CHRISTIANISSIMUM, IOAN-

*nis Fernelij Ambiani, de abditis rerum
causis libri duo.*

P R A E F A T I O.

10

15

20

25

30

35

I C V I vnquã scriptori Chri-
stianissime Rex, mihi certè vni-
cunctandi multùmque dubitã-
di occasio incessit, num has de
abditis rerũ causis lucubrati-
ones diu suppressas, in apertum
proferrem, patererq; in vulgus
emanare. Id enim sæpe mihi in
animo versabatur, non leuis ef-
se momenti in arte omniũ præ-

stantissima, & quæ in totius humani generis salutem com-
parata sit, abstrusum quiddam & reconditum depromere,
quod à vulgari genere philosophandi, & à popularibus sen-
sibus abhorret. Non paucos iccirco esse qui medendi artẽ ve-
terũ labore inuentã satísq; consummatã rati, nõ vltra progre-
di contendãt, velintque posteros omnes vno quasi filo dedu-
ctos, iisdẽ semper vestigiis insistere, de quib⁹ nefas sit vel trãs-
uersum (quod aiũt) vnguẽ decedere. Viã illi prorsus obstruũt
inueniendis nouis, & eos impudentiæ grauiter accusant, qui
in eo omne studiũ collocarũt, vt aut nouũ quippiã cõderent,
aut traditas ab antiquis artes iã quasi vetustate collapsas ful-
cirent, aut illis adderẽt, quæ partim diligẽtia, partim etate ef-
sent progrediente cõsequuti, & quæ tẽporibus magis q̃ scri-
ptoribus defuerãt. His ex causis ab hac editione deterreri po-
teram, omniãq; lubens silentio obruissem, nisi quæ de re me-
dica scorsum à nobis traduntur, hæc quasi interpretationem
desiderarẽt, sine quibus & obscura illa manerent, & nõ satis
tuta ab improborũ voce. Cæterũ si hanc vetustissimi philo-
sophi viã tenuissent, vt semper maiorũ pressis vestigiis, intra
eosdẽ terminos subsisterent, neq; penitus in intimam naturẽ
cognitionẽ penetrarent, demersa adhuc lateret multis in re-
bus veritas: & vixdũ vllũ in abdita naturæ scientia lumen ef-

A fulsisset

fulfiffet. Si omnem laboré posteri collocassent, vt eas solū ar-
 tes & disciplinas exēdificarēt, quarū fundamēta priores iece-
 rant, nunq̄ tā multa disciplinarū copia creuiffet. Si quæ in ve-
 terum mentē non venerāt, iuniores nō aperuiffent, neq; illo-
 rum industriā suis vigiliis excitassent: noua ingeniorū lumi- 5
 na minimè lucerent. At quoniā philosophis alia via aliāq; stu-
 diorū ratio placuit, neq; obtrectatorū lingua, neq; veterū or-
 nata grauitas & amplissima authoritas posteriorū quēquam
 à scribendo deterruit: omnes certatim sic elaborarūt, vt etates
 propè singulæ, magnā & authorū nouorū & artium copiam 10
 profunderēt. Atque vt interim de hac nostra syncerè loquar,
 disciplinæ & artes quę annis propè mille ac ducentis sepultę
 fuerāt, aut quę veriùs extinctæ occiderāt, iā planè reuixerunt,
 pristinū, ne dicā maiorē, splendorē adeptę, vt nihil ferè docto
 illi seculo debeat hęc etas inuidere. Dicēdi ratio summāq; elo 15
 quētia nūc passim florescit, philosophiæ genus omne excoli-
 tur: musici, geometrę, fabri, pictores, architecti, sculptores, a-
 lii q; artifices innumeri sic mētis aciē extulerūt, vt artes quiq;
 suas præclaris magnificisq; operibus exornarint, quę vetustio
 ribus illis vno omniū ore celebratis nihil cedāt. Neq; inuen- 20
 tis solū ornamēta & incremēta adiunxit tēporum excursio,
 sed & artes nouas protulit, ad quas priorū nunq̄ vel ingeniū
 vel industria penetrauerat. Demetriū admirata est antiquitas
 atq; illū ab reperta machina quadā bellica, appellauit obfesso
 ré. Quanto ampliore nomine donādi nobis sunt hoc seculo 25
 machinarū inuētores, quibus ab ardēti quasi bombo, nomen
 bombardarum est inditum? quæ, dii boni, quāto vel ballistis
 violētiores, vel tormētis rapidiores, vel catapultis cōcitatio-
 res ferunt? Arte librorū chalcographica quid vtili? ad omniū
 disciplinarū propagationē? at illā protulit nostra hęc etas, vt 30
 & paulò superior, ceræ, corticis, aut papyri vice, chartam hęc
 quā fabrianā primi appellarūt: atq; istorū ope in tātū fastigiū
 euectę sunt literę. Quis ignorat non tā nouarū rerū desiderio
 quā nauigādi peritia, classē perlustratū Oceanū? repertas Insu-
 las? intimos Indiæ recessus apertos? maximā cōtinentis ad oc 35
 ciduū partē, quā inde nouū orbē appellāt, priscis ignotā, no-
 stris magno suo cōmodo cognitā fuisse? Hęc, vt cūcta astro-
 nomica, Platoni, Aristoteli, vetustioribusq; philosophis nō sa-
 tis perspecta, Ptolemęus dein plurimū auxit & illustrauit: qui
 tamen

tamē si nūc redeat, Geographiā nō agnoscat, adeò nouus or-
 bis inductus videt' huius seculi nauigatione. Ad quā nos non
 dico adiumentū attulimus, certè excogitauim' horarū æqui-
 noctialiū obseruatiōe, qua ratione quacūq; sis orbis regione,
 5 illius eā possis internoscere, quā Geographi appellāt lōgitu-
 dinem. Quod quidē de fontibus antiquorū nō hausimus, sed
 de nostris riuulis primi (ni fallor) p̄tulimus. Te quocūq; ver-
 tas cogitatione, intelliges non decoxisse posteros; sed erecto
 ad contemplationem intentōq; animo hereditatē veterū ar-
 10 tiū ampliassē & induxissē nouas. Quid igitur inquirunt non
 esse huius nostræ ætatis, nouū quicq̄ prestare posse? Incōpre-
 hensarū rerū immensa est multitudo, & multo maior q̄ quæ
 possit vnquā percipi. Nulla autē ratio afferri potest cur inge-
 niorū laus nunc sit inferior: quid est igitur cur aliquis hāc æ-
 15 tatē tam inclementer damnet, vt ex tanta rerum copia nihil
 queat attingere? Quis hoc seculū tanti infimulet stuporis,
 tantæ tarditatis, nihil vt nouū cudere possit, nullarū artiū af-
 ferre p̄uentum? Quisquis mentis valens acumine inertia nō
 torpēbit, sed ad res cognoscēdas tēpus diligentiamq; sumet,
 20 poterit orbitā eandē cū veterib' terere, & in eiusdē industriæ
 curriculo versari, & illorū obseruationib' adiutus, inuētis ar-
 tibus magna addere incrementa, & noua condere multis p̄fu-
 tura. Sic enim alia ex alijs trahi solēt, & ex angustis fontibus
 per ampla flumina deriuari: tantaq; est artiū & disciplinarū
 25 series, vt apta ex sese omnia & cōnexa videant'. Si liberè quod
 sentio dicere licet, dicā, et quidē paucis: tā peccant qui à vete-
 rib' peruestigata omnia cōprehensaq; esse contendunt, q̄ qui
 eisdē primā rerū cognitionem detrahūt, illosq; de veteri do-
 ctrinarū possessione deiiciūt. His cōstitutis, velim ex æquo &
 30 bono accedāt nobis honorarij arbitri atq; disceptatores, qui
 malo inuidiæ puri, & profect' et consilij mei rationē colligāt
 ac iudicēt: nec enim tantū ipse mihi tribuo, vt fidē haberi ve-
 lim p̄iudicatae meæ sententiæ. Qui primi inter veteres ad-
 mirabili quodā ad philosophandū studio se cōtulerūt, in na-
 35 turæ angustias & quasi in carceres deducti, eo se reuocarunt
 spatij, vt solis mūdi elemētis p̄petuo inherētes, nimisq; mate-
 rię dediti, longè intra modū cōstiterint. Alij deinde erectiore
 animo, suis nō cōtenti finib' ad Aegyptios (quib. cū Chaldeis
 et Hebreis frequens erat commerciū) cōmigrarūt, à quib. di-

uina nō pauca p̄ vmbra duntaxat caliginēq; p̄cepta retulerūt.
 His suā postea philosophiā tanq̄ varijs respersere figmētis, &
 quadā impietatis labe inquinarunt. Vnde accidit vt tum vel
 rudis et materiata nimis fuerit philosophandi ratio, vel si di-
 uinum quippiā attigisset, incōstans ac prorsus incerta. Nunc 5
 verò quando Dei Opt. Max. beneficio, nobis per Christū lux
 ipsa veritatis affulsit, multa simul nobis sunt diuinitūs allata,
 à veterib⁹ animo nō integrè p̄cepta. Quis nostrū immortali-
 tatē animæ, domiciliū, vim, naturāq; nescit? Quid porrò in-
 ter philosophorū greges magis cōtrouersum, aut diuturnio- 10
 ribus contētionib⁹ exagitatū? Ordines cœlestes, & illā super-
 næ ciuitatis descriptionē, quis veterū sapientiū subodoratus
 est? Hæc autē si iam cūctis patent mortalib⁹, quis etiā non in-
 telligat multa esse in philosophia extra elemētorū ordinem,
 prorsus abstrusa & naturæ arcanis inuoluta, quæ neq; oculis, 15
 neq; auribus, neq; vllō sensu deprehendi possunt? horūq; co-
 gnitionem non mihi modò, sed & nostri ordinis nominisq;
 cuiuslibet notiorē quā Ethnicis philosophis esse debere? Video
 posteriores illos Platonicos, Numeniū, Philonē, Plotinū, Iā-
 blicū, Proclū, quicquid de diuinis rebus magnificū attigerūt, 20
 illud à Christianis viris, Ioanne, Paulo, Hierotheo, Dionysio
 furtim excepisse: vt inde abstrusa Platonis dicta clariūs, luci-
 diusq; interpretarēt, et in verū sensum deducerēt. Nobis verò
 nō similiter liceat Hippocratis sensa nūc apti⁹ reserare, vt vet⁹
 medēdi ratio suscipiat incrementū? Affigemur ne p̄petuò his 25
 caducis? Nūq̄ cōcretū hunc crassūq; aerē perrūpem⁹? Nunq̄
 ex hoc tenebricoso mētis carcere in p̄spiciuā lucē euolabim⁹?
 Nunquā abducto per meditationē animo, diuina abstrusaq;
 cōtemplabimur? Hęc singula quū apud me tacit⁹ expende-
 rē, simulq; aliquādo monit⁹ essem Hippocratis oraculo, quo 30
 in morbis diuinū quippiā inesse cōfirmat: existimaui p̄bre-
 uē sententiā p̄ magno esse momēto ponderandā, & eò magis
 q̄ eximi⁹ vir ob diuinitatē olim ceu numē cultus sit, et breui
 sentētia magnā rerū supellectilē quā mente gerebat cōcluse-
 rit. Primorū philosophorū mos fuit quęcunq; diuina attigif- 35
 sent, tanq̄ mysteria cōtegere, aut integumētis quibusdā et in-
 uolucris implicata enūtiare, seu imperitę multitudinis offen-
 sionē veriti, seu quia hæc tā abstrusa si nullo negotio intelli-
 gerēt, p̄batū iri minimè sperarēt. Quocirca anno abhinc vi-
 gesimo

gesimo odoratus quippiã sub diuini nomine in medēdi arte
 penit^o obuelatū latēre, qđ nōdū satis pateret, cœpi illi^o studio
 et amore incitat^o qđ esset inuestigare. De phēdi aut id esse abdi-
 5 torū morborū tractationē, nec satis tritã, nec veterū monimē-
 tis exp̄sã: sine qua tamē māca et dūtaxat inchoata, nec nume-
 ros omnes habitura sit ars medēdi. Hoc tēporis curriculo in
 hęc vndiq; multa peruolitauī, lōgè plura meditat^o sum, neq;
 quicq̄ occurrit, quod à cōcepta ea de re sentētia me reuocet.
 Quo lōgi^o etate, literis, artis exercitatiōe, et multis tū aliorū,
 10 tū meis experimētis eò spectātib^o p̄cedo, hoc mihi certior ve-
 riorq; sit de abditis morbis sētētia, in quã et plerosq; oēs pau-
 cis admodū rationib. iã adduci video, quasi illorū anim^o quo-
 dā veri instīctū afflatuq; sit p̄fusus. Ea aut quēnã sit, iã literis
 mādare conor, nō tã p̄ficiūdi spe, q̄ desiderio excitādi ingenia
 15 multorū ad veri inuestigationē. Magnus hic noster conatus
 Rex Christianissime, sed qui maiestatis tuę splēdore summã
 vim summūq; robur obtinebit, si nouis lætisq; regni tui au-
 spicijs ille nobis affulgeat. Accedēt nihilomin^o et rationes nō
 tātū p̄babiles, verū etiã ad assentiēdū necessarię, quib. (vt cō-
 20 fido) veritas ipsa manū nobis adiiciet, et sua luce obscurã mul-
 torū caliginē excutiet. Quinetiã ne qđ in opinione dubia nō
 satis ratū haberet, singula quęq; ex Galeni monimētis vide-
 bor affirmasse, qđ tãetsi aliquādo videt hęc dedita quasi opera
 extenuare, in ea tamē vel nolēs plerūq; relabit. hinc scient oēs
 25 qđ terim^o argumētū et in cōmunē medicinę vsum primi cō-
 ferimus, id ipsum veteres attigisse, vixq; vllū esse qđ hęc in ani-
 mo sentētiã insitã et quasi insculptã non habeat, etiã si verbo
 plerūq; aliud exprimat. Itaq; qđ nō pauci hęc nostrã instituti-
 onē existimaturi sunt nouã, re vera p̄uetus est, neq; ea sum in-
 30 solētia, vt me eius authorē iactē, sed interptē dūtaxat et expla-
 natorē p̄fiteor. hęc aut maximè in posteriorē librū meditor,
 quę quoniã ex physicis nasci cōstituiq; solēt, ipsa ratio cōne-
 xicoēgit in lib. priorē philosophica quędã p̄mittere, quę in
 illorū demōstrationē nēcessaria videbãt. Atq; ita quātū diui-
 35 nitatis, id est abditarū causarū, inest tū naturali philosophiã,
 tū rei medicę, hoc vnū opusculū scrutabit et discutiet. Quod
 aut res est plena cōtētiōis, disserēdi rationē quãdã aggredior,
 nō simplici narratiōis specie, sed quib. ferè sermonib. res con-
 trouersa agi disputariq; solet: à tali quodã inductus exordio.

materiam genitis quibusque rebus im-
pertiri.

Cap. I.

Philatros, Brutus, Eudoxus.

APPORTVNE' adesse video quem quære-
 bam, nisi me fallunt oculi, alioqui non satis
 perspicaces. Profectò is ipse est, neque splen-
 dor hic ex orientis Solis aduersus, acie obtu-
 tumque oculorum perstringit. O felicem &
 auspiciatã occurrationẽ. Etenim liberabor eo scrupulo, qui
 mihi ex agitata per hosce dies disputatiõẽ iniectus est. Ille sic
 me habuit malè, vt nulla ratione potuerit à me reuelli. Soda-
 lis hic iam pridẽ meus, toto decênio visus nemini, scio afferet
 noui aliquid ex lõga peregrinatiõẽ, illius ope cõsequar quod
 meo ipsius ingenio assequi non potui. Sed quonã ille se pro-
 ripit? non assequar virum nisi procul in clamem. Heus tu bo-
 ne vir, heus Brute, subsiste per Æsculapium, aut si mauis, per
 Hippocratis genium: nec enim arctius habeo vinculum, quo
 te retineã. *B.* Quis est qui me vocat? ò salue mi Philatre. *Ph.*
 Salue tu quoque. *Br.* Facis tu quidem tuo more, vt festiuus a-
 gas verbis, nec vnquam vrbauitatis sales exuas. Sed quid tu?
 quò hinc te agis? *Ph.* Te ipsum quærebam, quem rediisse no-
 bis audieram. *Br.* En tibi adsum. *Ph.* Video, sed vsque eò inso-
 lens vix vt oculis meis credã, quibus monstro similis est hic
 tuus aduentus. Quãm cupio te interrogare. *Br.* Tam citò?
 vix dum bene salutauit. *Phil.* Non queo amplius suppressere
 quod me quã diutissimè torfit. *B.* Quid hoc tãdem rei? *Ph.* Nõ
 ita pridem ad indictam quandam celebrium medicorum di-
 sceptionem, conueni vel audiendi studio, vt planè immodi-
 co illius artis amore teneor. Agitabatur inter eos eiusmodi
 quæstio, An ne quod in morbis est diuinum, diuinam opem
 desideret. Istud olim ab Hippocrate nostro simpliciter bre-
 uiterque dictum, videbam variis interpretationibus aliò atq;
 ipse sperabam, trahi: nec profectò tumultuoso illo congressu
 decidi res omnis potuit, tũ quòd nouus interpretes liberè fu-
 seque explicandi caruit loco, tum quòd præiudicata opinio
 & fauorem detrahebat & fidẽ inaudite (vt tum aiebant) sen-
 tentiæ. Ab eo die optabam tui mihi copiã fieri, vt tuũ ea de
 re sen-

re sensum expedires, quo facto, me beaueris. Enimuero mihi
 persuadeo, in ea re nostræ medicinæ verti cardinem. *B.* Rem
 affers arduam, in qua paulum cōsumere temporis mihi nūc
 ocioso & curis laxato iucundum est, videamus qualisnam sit
 5 res ipsa, id ipsum vereor, ne tuus interpretres rem suam nō pla-
 nè conficiat: vix quippe adduci vlla ratione possum, vt tā exi-
 guo integumento, tāta sit inclusa diuinitas. Memini aliās me
 in philosophum quendam incidisse, cui similiū ferè esset
 paradoxorum cura: is palàm enunciabat, non omnes rerum
 10 vires ab elementorum permistione prodiisse, neque hæc om-
 nino causas esse eorum quæ consistunt: sed plurima à cœlo tū
 orta, tum suas obtinuisse vires. *Ph.* Plurima horum similia au-
 distes tota disputatione. *B.* At scis quid illi obtigerit philo-
 sopho? *Ph.* Quid obsecro? *B.* Is demonstrationum necessita-
 15 te compulsus, tandem in elementa cœlo recidit. *Ph.* Maior
 est vis nostro huic Eudoxo, qui in demōstrationē plurim⁹ in-
 cumbit: est in eo nō nihil quod forsan audire velis. Si illū pro-
 bē noui (nouī autem optimē) lubens aperiet nobis & edisse-
 ret hanc rem totam, & gratiam ab illo simus inituri, si nos be-
 20 nignè & attento animo audierimus. *B.* Ain? Speras id nobis
 probatum iri? *Ph.* Exitum nolim polliceri, vnum scio illum
 quidem certè enunciaturū nobis ea mysteria, quæ abstrusa,
 neque in communibus hominum sensibus posita, hætenus
 putauit. *B.* Vtvt res habeat, placet hominis ingeniū ac vires
 25 experiri: hac tamen lege vt mihi liceat, quæcunque obscura
 aut noua audiā, sedulo percōtari, & liberius dissentire si ab-
 surdum quiddam attingere videbitur: sic enim fiet, vt audias
 meam, quam tantoperè desideras, hac de re sententiam. *Ph.*
 Efficiā vt tibi liceat: viri mores & ingeniū probè teneo. *Bru.*
 30 Conueniamus hominem, & quando ita videtur, interpelle-
 mus. *Ph.* Erit nunc tempestiuum, agit enim in villa proxima,
 quo profectus est heri cum amicis philosophis, ibi plenius &
 audacius sermonem cum illo conferemus, tantisper dum se
 frāget æstiuus iste calor. Illud imprimis vereor, ne nō descē-
 35 dant in animum nostrum quæ afferet: petet enim nescio quid
 ex abditis fontibus rei medicæ, quò nō cuiuis penetrare prō-
 ptum est. Tu ipse & nostrate & externa philosophia instru-
 ctus, impetum sustinebis, si quādo superior erit meis viribus.
 Malim enim tutò fugere, quàm temerè & cum nota iis me

obiicere quæ perferre nequeam. At vehementer me pudeat, si ea philosophiæ præcepta nescire deprehēdar, quibus velim videri recēns institutus. Quocirca dum hanc viam compendiarium per saltus & humiliores colles conficimus, quæso in commune consideremus conferamúsque philosophiæ principia, quæcunq; in futuram disputationem vtilia iudicas : ne quum ad seria veniemus, graue sit viro in hæc, quæ sui ingenij non sunt, detrudi. Sic enim nihil moliemur perturbatè, & à minimis struemus maxima. *B.* Ordinem dicis quē omnes secuti sunt, in quorum nos vestigia incurrere debemus. *Ph.* Itaque matutinus hic auium concētus dum recreat animos, inito colloquio hæc explicanda suscipe. *B.* Rem vt vis aggredior, & in primis rogo te, certó ne scias naturam aliquid esse? *Ph.* Qui naturalis philosophiæ præcepta tradūt, naturam quādam esse non dubitāt, à qua & se φύσις appellāt: idque tāquam notissimum & apud omnes peruulgatum, philosophiæ principium statuunt, quod neque demonstrari debeat, neq; possit. *B.* Illām ne tu aliquando aut vidisti, aut manu tractasti? *Ph.* Videre non contendo, si modò cogitatione satis hanc possum consequi. Tu igitur aliò perge. *B.* Eorum quæ mundus habet omnium, alia per naturam esse dicuntur, alia per alias causas, vt per artem vel fortunam. *Ph.* Quo modo? *B.* Quæ sponte sua interioreque impetu prodierunt, naturā esse dicuntur, vt quatuor mundi elementa, metalla, stirpes omnes, cuncta animalia, horúmque partes : at lectica aut domus, non naturā, sed arte suam rationē est adeptas. Neque verò animal, neque stirps, neque quicquam ceterorum naturalium appellatur natura, sed duntaxat à natura, à qua oriri dicitur, consistere atque conseruari : hoc igitur ortus omnísque actionis occultum intimúmque principium, natura cuiusque rei dicitur & est. Huic materies quædam subijcitur, quemadmodum simulachro æs aut lignum : quā sanè oportet & naturæ nomine dignari. Sic vnūquodque ex naturis duabus cōflatum est, quæ nullo pacto seiungi, aut disclusæ locis cōsistere queūt : sed est vtraque alterius sic appetens, vt ei annexa alioqui mortura foueat. Materies ea quæ formæ tanquā primū fundamentū substernitur, dum res ipsa cōposita perit, atque in aliam facessit, vna eadēque permanet. Omnis enim quæ gignitur substantia ex quodā gignit fitque subiecto: quemadmodum ex aqua fit aër, stir-

Quid Naturā.

Natura duplex.

Formā et fieri et perire, materiā uero perpetuam esse.

aër, stirpes et animalia ex semine, neq; quicquam fit ex nihilo. Atqui subiectũ ex quo aliquid factum est, ex materia & specie conditum erat: species perijt abiijtq; succedente altera, priuationemq; tollente: materia autem eadem permanfit, quæ hanc subiecta substrataq; exciperet. Necesse igitur est hũc in modum subijci quiddam, in quo seruato ac superstite fiat rerum conuersio. Ex quo intelligitur materiam nec vllõ ortu generatam et indissolubilem esse, immortalem seculis omnibus, ac vt ortus ita & interitus expertem: atq; dum gignitur quiddam, eius solũ formã nasci & emergere: dum occidit & extinguitur, eandem occumbere: materiam autem rerum omnium communem, vnam eandemq; perpetuò manere. Si enim quando res oblitescit, illius materia simul interiret & dissiparetur, communis rerum omnium moles, iam dudũ vel sæpius esset absorpta, nec hominũ vniuersum genus, nec rerũ natura omnis, nec ipse mũdus stare posset. *Ph.* Hęc satis probè teneo. Age verò aliud edisseramus. Si ex alia quapiam res omnis genita profluxit, à qua materiam suam, quasi à fonte, hauriret: cur tandem elementa desideramus, quæ in concreti huius corporis procreationem confluant? B. Vt hæc quoque genitis constitutisq; rebus materiã subministrèt: etenim materia prius ab elementis profecta, in subiectum quõdam migravit, ex quo quidq; oriri nasciq; contuemur. *Ph.* Mentem tuam non assequor: dic igitur, si lubet, clariũs. B. Subiectum id corpus ex quo procreatione quiddam nascitur et emergit, aut est omnino simplex aut compositũ. Ex simplici nihil nisi simplex duci deriuariq; potest, quòd illius motus simplex fit et vniũsmodi. Quæ ex causa elementa in sese duntaxat soluantur, & retro vicissim commeant, & vnumquodq; ex alio fit simplici. Ex composito autem corpore non simplex, sed aliud compositum efficitur quod nunquam possit ex simplici prodire. *Ph.* Sic res habet. B. Conclude igitur aliam elementis, aliam concretis corporibus esse materiam. *Ph.* Id cõsequens esse video, quanquam nondum mihi dilucidè patet. B. Dicam igitur luculentius: Elementorum simplex, concretorum verò ex elementis composita est materies. In illis sola principia: in his vtraq; omnino tum principia, tum elementa insunt. Simplicissima est elementorũ inter se commutatio, in qua quod prius est, posteriori simplicem materiam exhibet.

Rei naturalis materiam ex quatuor mũdi elementis cõstare.

Concretis

Concretis mistisque corporibus gignendis, vnius elementi materia satis esse non potest, sed necesse est quatuor illa permistione confusa, gignendis rebus idoneum se subiectum exhibeant substernantque. Vt enim dubitare non possis aurum, argentum, ferrum, metallaque omnia: item vnionem, hyacinthum, smaragdum, vniuersumque lapidum concharumque genus, non ex vnico, sed ex permistis quatuor illis rerum initiis originem duxisse: aut, si mauis, ex terra tanquam ex matre, sed quae ex aliorum temperatione idoneam constitutionem sit adeptam. Ita etiam stirpes & animantia quae non statim a terra, sed ex semine edita sunt in lucem, quanquam longiore tractu & complurium mutationum interuentu, ex iisdem tamen rerum primordiis quae in semine & alimento tenebantur, materiam acceperunt. Haec igitur illorum materia non ut elementorum, simplex est, & omnis formae expers, sed multa compositione & conformatione instructa, corpus iam physicum & proprie subiectum appellatur: in quo quatuor elementorum substantiae incorruptae persistunt. Quinetiam si ex hoc intereunte corpore aliud proferatur, illae, quamquam alia proportione aliaque permistionis lege, integre manebunt, dum extrema tandem dissolutione in suas naturas quaeque redeant, & restituantur vniuersitati. *Ph.* His omnibus memini me non ita pridem ex naturali medicinae parte informatum institutumque fuisse. Iam tempus est, finem inter nos differendi fieri. En hortus eius quem tanto opere expetimus. *B.* Huc sane (tanta vis est sermonis) nullo vietadio peruenimus. *Ph.* Vestibulum ingressi, apud hunc amoenissimum fontem anhelantes conquiescamus, ac tantisper respiremus, dum aliquis domesticorum qui nos introducat, occurret. *B.* Nullus est quieti locus, ostium iam concrepuit. *Ph.* Quem quaerimus adest, suo more, meditatione plenus: bene res habet, nondum in literarum colloquia se contulit cum amicis: sensit aduentum nostrum, contendit ad nos exaduorsum. *B.* Age ocyus, & congrederere. *Ph.* Saluus sis Eudoxe perdocte. *Eu.* Vos quoque saluete: aduenisse quidem vos gaudeo, ut huiusce philosophicae sodalitatis numerum augeatis, sitque nobis plenior ad studiosam rusticationem occasio. *Ph.* Nihil quicquam nobis est optatius, nisi vobis molesti sumus. *Eu.* Opportune quidem venistis, si quid affertis, etiam si nihil affertis. *Ph.* Afferimus sane quod vos totum hunc diem magna occupatione distineat

In rerum permutatione aut interitu elementa haudquam percunt.

distineat. *Eu.* Quid isthuc mi Philiatre? Quid quæso rei huc vos tã matutinos egit? An quid est quòd mea opera opus sit vobis? *Ph.* Maximè. Etenim angimur vehemèter ea disputatione, quæ nuper agitata est de diuinis morborum remediis: hicq; noster Brutus, quãquam supra vulgare modum sit multos annos philosophatus, optauit tamen in tuã familiaritatẽ & colloquium venire, vt quantum ea de re gestas animo, tantum per tuam humanitatem intelligeret. Itaque rogamus, vt quod inter differendum assequi haud potuimus, id tu docendo nobis planum facias: si modò nunc tibi licet per ociũ, & si familiarem hũc amicorum coetũ soluturi nõ sumus. *Eu.* Arduum est quod petitis, & à veterum paucissimis comprobatum: quũque nõ facile sit nouam rem ad communem hominum mētem & assensum accommodare, vereor ne si id percrebrescat, atq; in sermone multorũ incipiat esse, primo aditu indignum commentatione videatur: quò fit vt non facilè vestræ acquiescam petitioni. *Ph.* Confidimus rem vniuersam ex naturalis philosophiæ principiis sic te demonstraturum, vt ei qui sincero candidoq; animo totam præceptionem diligēter audiet, nulla irrepat calumniãdi occasio. Tu Mathematicorũ more, ex principiis, quæ sunt omnibus vel plebeiis recepta, soles rem omnem tam apertè conficere, vt qui ab illis ad extrema occultiora, tãquam manu deductus sit, his tãdem non minus quàm illis fidem tribuat & assentiat. *B.* Illa docendi ratio eruditis quibusque viris, maximèq; Græcis veteribus probata excultaque est, propterea quòd tutò ac facile quicquid suscipit, demõstret. Quocirca hac inniti præstantissimum semper esse duxi, tametsi imperitis nõ perinde placet, vt quam assequi non possunt, neq; iudicio decernere nouerunt, quo quidque loco statuendum sit. Gaudent enim ieiunis nudisque quibusdam propositionibus & sententiis destitutis munitione demonstrationum, putantque iis se scire, demõstrationibus se obrui, potius quàm doceri. Vnde fit vt scriptorũ cuiusuis fidei & authoritati omnia tribuāt: satis esse rati si quid audierint à probato insignisq; fame viro dictũ. Proinde quas ex optimis authoribus mira diligentia obseruarunt præclaras sententias incõpositissimè congerunt, quæ minus cohæret quàm scopæ dissolutę. Putant id artis esse primum & maximum, si nihil arte, modò pulchrè sentētioseq; dicatur

dicatur. *Ph.* Valeant isti, mēdicent perpetuò, & alienis rebus inhereant, curentq; ediscere singula, q̄ scire potius. *B.* Tu vir optime, tuo more facito, & si quid in morbis aut in eorū medicina diuinū inesse putas, id per philosophiam obtestor, ne pigeat nobis quicquid est exponere. Nihil est cur rei aut difficultatem aut nouitatem causeris: nouimus & quantū possis, & quàm nihil tibi nouum sit. *Eud.* Possum fortè aliquid, quia posse videor. Paucis certè quidem omnem controuersia vobis dirimere possum, si in caput vnum ac summam, totum coniiici velitis. *B.* Tam est ardua, tamque abstrusa noua hæc & πικρόδυστος sententia, vt si pro dignitate eā exponi ac discuti placeat, necesse sit, antequam ad medicinam venias, difficilissima quæque ac longè pulcherrima naturæ principia excutere, & rerum omnium ortus, primamque formarū originem interpretari. *Ph.* Mihi quidem iucundum erit ac dulce, à vobis hæc prius edoceri, quàm rei medicæ totum me dedā. *Eu.* At mihi graue est, ad hæc quasi incunabula reuocari, quæ nec satis memoriter teneo, neq; hæc decent ætatem. *B.* Age precor, ne pœniteat in hanc rē aliquot horulas nostra causa collocare, quo & nobis satisfacias, & res tota planior éque suis principiis orta esse videatur: fac vt alteram dici partē in hanc operam perdas, velut animi causa confabulando. *Eu.* Conabor equidē, quando me tantoperè vrgetis, & præstabo quātū mea feret tenuitas: sed meos tamen familiares adesse volo, quos scio philosophiæ studio flagrare. *B.* Æquum est. *Eu.* Heus puer, accerse philosophos, qui mihi huc venēre comites, vt se nobis socios, si videbitur, adiungāt: reperies in hortis deambulantes. Vos cessatores scamna parate in aula, quæ hortis adiacet: ex ea enim regione salubri⁹ inspirat cœlū, his maximè diebus, quum terra in omnis generis stirpes & flores se resoluit. En adsunt quos opperiebamur: ingrediamur omnes, & sedibus in vmbra positus disputemus. *Ph.* Placet. *Eu.* Nullū hîc statuite dignitatis ordinē: locū, quē cuiq; fors tulit, cape site. Liberum erit omnibus, hac de re quæ sentient dicere, nulli indicetur silentium: nec enim equum est in hac sodalitate. Hîc philosophi qui pridie venerant. Quæ sit, inquit, vestra quæstio, ignoramus. Agemus Pythagoræ discipulos: discemus aliquid sine vlllo periculo. *Eu.* Taceré vobiscum si per hos liceret. Quoniam verò amicorum & philosophiæ

phie gratia nihil reiiciendum, sed audendum potius est aliquid, prouinciam maiorem, scio, viribus meis suscipiam: quo & si nihil adferam dignum tantis viris, recreabo tamen animos nouitate rei. Itaque de occulta medicina locuturus, rem paulò altiùs repetam, vt à fundamentis opus extruere, & suo loco partes omnes collocare possim. *B.* Sic optamus, velimùsque te rem ipsam iam nunc auspicari.

REI NATVRALIS FORMAM
substantiam esse non accidens. Cap. II.

EVDOXVS.

*M*ateria est constans permanensq; subiectum, ex quo omnia procreantur: & quanquã per se ipsa & à forma remota non inuenitur, prima tamen in corpore supponitur, tanquam fundamentum, cui forma innitatur ac insit, veluti receptaculo omnium vicissitudinum, & commutationum. *Ph.* Nos isthęc ad te venientes longa cõmetatione discussimus, vt renouata eorum memoria, instructiores essemus ad tuam disputationem. *Eu.* Si hæc, vt debetis, recipitis, dubitari non potest materiam substantie rationem & genus subire, vtpote que in composito prima subicitur, & permanens continentes rerum varietates nouationesq; sustinet. *B.* Ne isthuc quidem nos in disputationem reuocamus, satis omnibus perspicuũ. *Eud.* Sed neq; illud quod est principij loco receptum, cuiusque substãtie naturalis formam actũque primum, substãtiam & ipsam esse. *B.* Quid ita? *Eu.* Nã si in genere substãtie est materia, multo (arbitror) magis ipsa forma, quã vos hac longè perfectiorem esse non inficiamini. *B.* De forma non adeò compertum est, quòd ea per se subsistat nusquam, sed in materia semper ac subiecto sit, ad accidentis ferè similitudinem. *Eu.* Vastum est hoc disputationis mare, in quod si semel vela pandimus, longa nobis erit, & grauis ex concertatione perferenda iactatio: nec nisi post longos errores veniemus ad illum vobis, vt dicitis, optatissimum portum. *B.* Rem totam percurrere satius est, si tibi per ocium vacat. Ego enim, vt ingenuè fatear, à grauissimis quibusdam autoribus sum institutus, qui aliis quàm tu principiis nixi, facilè possint tuum hoc placitum euertere.

B

Illi enim

Alexãdri aliorũque philosophorum falsa opinio de formarũ essentia.

Illi enim materiã totã rei naturalis substantiã esse cõfirmant,
 illiq; rythmũ quendã seu cõcentũ affectionũ qualitatuq; ac-
 cidere, quæ forma fit, per quam & nomẽ habeat, & à cæteris
 diuerfa sit: his enim suis qualitibus res quæque cognosci-
 tur, & sensibus nostris sese offert. Multis rationibus conten- 5
 dũt, id Aristoteli rei formã dici, eãq; esse perfectionẽ, & finẽ
 ad quã rei ferebatur procreatio: per eã habere & figurã & fi-
 nitionẽ, & perfectionis cõplementũ. *Ph.* Si hoc ita tibi statuẽ
 dũ esse videtur, aut rationes producito, quarũ te moueat pro-
 babilitas, aut si id nõ potes, celebris auctoris testimoniũ. *B. V-* 10
trũq; adferã: nã Alexãder Aphrodisẽius Peripateticæ fami-
 liæ sectator præcipuus, hæc videtur iisdem propemodũ verbis
 ,, dixisse, quo loco sic ait, Verũ enim uerò in igne quod natu-
 ,, rale ac simplex corpus est, calorem & siccitatem speciẽ fa-
 ,, cimus, & ab ijs atq; in ijs genitam leuitatem: hæc enim prin- 15
 ,, cipium est motionis ad superiora tendentis. *Ph.* Hæc fortassẽ
 ex aliorum sententia pronunciauit. *B.* Minimẽ verò, sed ea
 fuit opinio tum maximẽ celebris, quam etiam Galenus, quẽ
 Alexandri tempore vixisse scimus, probasse videtur: nam ne-
 que id in quæstionem vocauit, & libro de elementis primo 20
 qualitatem passim elementi speciẽ appellat, aitq; ignem ex
 materia constare & qualitate. Hos non paruo pòst interual-
 lo tutatus est Philoponus philosophus in primis magnus, &
 post hunc alij plurimi celeberrimi nominis & grauissimẽ au-
 toritatis viri. *Ph.* Quæ ratio potuit illos in istam opinionem 25
 inducere? *B.* Quod cum prima elementa, per temperaturam
 subijci fieriq; mistorum corporum materiam oporteret, esset
 quoque necesse illa retundi, & ad medium quoddam tempe-
 rari, si exquisita erat permistio futura. Contendebant autem
 illud fieri non posse, nisi formas elementorum in qualitatum 30
 genus et ordinem referrent, quibus solis proprium est inten-
 di & remitti. Multo pòst tẽpore Auerrhois acerrimo vir in-
 genio, lectis diligenter singulorum decretis, hac ipsa ratione
 eò necessitatis redactus est, vt elementorum formas ancipitis
 inter sinceras qualitates & cõpositorum corporum formas 35
 naturæ statuerit, illasq; qualitibus et substantijs interiectas
 vtriusq; participes esse. Quatenus enim elementis perfectio-
 nem consistendiq; vim tribuũt, substantiarum viribus pollẽ-
 re: quatenus verò in permistione confusẽ intendi aut remitti
 videntur

videtur, qualitatū vim & potestatem exercere. Haud secus enim formarum, quæ in elementis inhærescunt, coitionem fieri autumat, quàm contrariarum qualitatū confusionem, quasi propriæ elementorum qualitates remitti nequeant, nisi & ipsæ pariter commutentur formæ. Si enim aliqua ex parte eas quispiam retūdi dicat, cū sit reliquarum, inquit, eadem ratio, possent quoque omnes in nihilum tandem redigi, forma superstite & haudquaquam offensa. Id autem perquàm absurdum in natura videtur: neque enim subsistat ignis, omnis caloris expers, neq; aqua ab omni humore destituta. *Ph.*

Quotquot mihi in manus venerunt Aristotelis interpretes, omnes affirmant elementorum qualitates nō nihil ac leuiter retundi posse, formis eorum, quæ veræ substantiæ sunt, seruatis, neq; illas obstare quominus elementa possint bene perfectæq; misceri. *B.* Ego cum præclaris philosophis censeo, elementorū species, quemadmodum & qualitates eas quas primas vocitant, inter se dissidentes, coire tamen ac congregari remissioneq; conuenienti temperatas, καὶ ὅλον misceri, hinc totius compositi vnā simplicemq; formam prodire. Tu verò si vis elementorum species nequaquam retundi, quo pacto illarum temperamentum fieri intelligas haud equidem video. *Ph.* fiet, inquit Aristoteles, primordiorum substantijs ad minima diductis confuseq; permixtis. *B.* Id appositionem esse dico, non commixtam temperaturam. *Ph.* At vera mistio tum perficitur dum totæ præterea qualitates totis confunduntur, etiam si non sint illorum formæ totæ totis confusæ. *Eu.*

Quid vos tantoperè moratur hæc philosophica concertatio, quæ aut nihil aut minimum frugis ad hanc rem sit allatura. Debueras tu certè quidem, his posthabitis, ad grauiora et longè utiliora properare. Quid de elementorum formis statuas, parū laboro, si modò cum præclaris philosophis tibi conueniat, concretorum corporum formas in substantiarum genere constitui. *B.* Cōuenit sanè: nec illis prorsus adhæreo, à quibus dixi me aliquando fuisse institutum, sed tutiorem viā ingressus, iam pridem cōcessi in familiam longè celeberrimā, eorum qui compositorū formas inter perfectissimas substantias collocant, elementorum formas inter qualitates referunt: quam quæstionem etsi tu ad hanc rem parū facere ducis, vellem tamen de illa tuam audire sententiam. *Eu.* De his

Alexandri mistio, quæ falsa est.

Vera mistionis ratio.

Falsa mistionis opinio.

Vera mistio.

Elementorū ut
rerum natura-
lium formas ef-
se substantias.

nihil certum, nihil constans, nihil omnium consensu probatum defini posse sentio, quādiu mens humana corporis hoc veluti ergastulo inclusa, neque materiam neque formam sensibus cognoscit. *B.* Sic arbitror: neq; enim tam discordes illi fuissent, qui in hanc investigationem diligēter incubuerūt. *Eu.* Si tamē placet, hęc rationis probabilitate dijudicari oportere, illorum potius accedam sententię, qui vt concretorum corporum, sic nullo discrimine & elementorum species, puras substantias esse pronunciant. *B.* Age verò si quid ad eius rei fidem in animo premis, hoc exprome: neq; enim te vel temerè vel citra rationem, ita sentire puto. *Eu.* Cæterorum rationes omitto: vnus Alexandri, quem tu tibi præcipuum ducē legisti, sententiam in te profero. Age igitur ob oculos apertè ponatur Alexandri locus, vbi elementorum formas scriptura prosequitur, vt inde nobis sit integra sententię nostrę confirmandę potestas. *B.* Quamobrem (inquit) ea species quę ab arte proficiscitur, substantia nullo pacto est, quemadmodū & ars ipsa: forma verò quę est à natura, proculdubio substantia est, quemadmodum & ipsa natura. Verum enimverò in igne quod & naturale & simplex corpus est, calorē & ficitatem speciem facimus, et ab ijs atq; in ijs genitam leuitatē. His planè affirmat compositi naturalis formam esse substantiam, elementi, qualitatem, sicut & artificio aliquo fabricatę rei: neque est de illius opinione quicquam altiùs inuestigandum. *Eu.* Sed hęc videri possunt, neque satis circumspectè dicta, nec vlla demonstratione suffulta: noli librum ponere, sed eo vltèrius euoluto, lege quę paulò pòst adiecit. *B.* Perplacet. Illis commemoratis hęc subiicit, Quandoquidem nō potest ipsa species, per se seorsum à materia separata & abiuncta subsistere: vtranq; tamen substantiam esse non ambigimus. Nam sicut materia, ita & naturalis species substantia est: partes enim substantię, substantię sunt. Quinimo quia pars vtraque substantia est, id quod ex ambabus constat, & substantia & vna quępiam natura est, non vt quę artificio fieri videmus. Horum enim subiectum, substantia est: species verò, qualitas esse creditur. Hęc ne tibi satis sunt? *Eu.* Satis profectò: sed inspice propiùs an autoris mentem purè fideliterque edideris. *B.* Quid ni purè ac fideliter? certè quidē ad verbum. *Eu.* Iam igitur accipe. Partes (inquit) substantię, substantię sunt: atqui tam ele-

Demonstratio
contra Alexan-
dram.

tam elementum quàm cōpositum corpus, est substantia. Ergo vt corporis cōpositi sic et elementi partes, substantiæ sunt. Hac ratiocinatione si demōstrat Alexander, naturalis cōpositi formam esse substantiam, eadem conficiet, ipsius quoque elementi speciem, ad substantiæ genus esse referendam.

5 *B.* Hæcne mihi tendebas retia? *Eu.* Non ego, sed tu tibi ipse, si qua sunt retia, circundedisti. *B.* Captum equidem me esse sentio, sed semel, quòd si me ijsdem iterum implicare possis, tum verò demum teneto: nam hæc quidem retia, eo mihi facile perrupturus videor, quòd Alexandro forma fortassè pars elementi non est, vtpote quæ illo iudice qualitas est, quanquã

10 misti forma pars est totius & substantia. *Eu.* Si solam materiã esse dixit elementi partem à qua ὅλως αὐτοῦ πᾶσι οὐσίαις habeat, elementi species quæ qualitas est, nihil conferet illius essentiæ.

15 *Ph.* Etiam atque etiam vide quid agas, in præcipiti enim ac lubrico stas, vix vt insistere aut ingredi sine casu possis. *Eu.* Dic mi Brute, nõne materia vna est rerũ omnium communis? *B.* Ita iudico. *Eu.* At rerũ naturalium essentiæ plurimum inter se discrepant. *B.* Mihi quidẽ ita videtur. *Eu.* Quo igitur pacto poteris οὐσιώδεις illas rerum differentias à materia, quæ omnium vna est & eadem, constituere? aut quemadmodum ab illo rudi & communi rerum omnium principio, res quæque propriam ducet sui generis essentiã?

20 *B.* Nõ video. *Eu.* Itaque si rerum quæ ex natura constant, diuersi sunt ordines, & differentia genera, si propria quædam est & sua cuiusq; natura, necesse est præter communem illam materiam, aliud quiddam institui, quo res singulæ suam adipiscantur speciem, & suæ cuiusdam nature sint. *B.* Necesse id quidem est. *Eu.* Illud verò quicquid est, quod essentiã toti largitur, præclarũ quiddam esse conuenit, & materia præstantius.

25 *B.* Sanè: nam ex eo suum res quæque nomen sortitur. *Eu.* Atqui hoc illud est, quod tu speciem ac formam rei appellare soles. *B.* Solent & pleriq; omnes. *Eu.* Ergo necesse est formam, esse primam ac præcipuam rerum omnium partem. *B.* Nihil equidem verear, de secundis id fateri corporibus, at elementorum longè diuersa est ratio. Horum enim species qualitas est. *Eu.* Quo-

30 dam veluti circulo in easdem reuolueris tenebras: ostēdi vna eademque ratione, omnis substantiæ siue simplicis siue concretæ, speciem esse substantiam: sed quando ita res exigit, ve-

Demonstratio altera.

Inductio. niamus tamé ad singula, eorumq; figillatim naturas explicemus. Stirps aut metallũ, formæ suæ debet, quod stirps est aut metallum: & reliqua eodé modo omnia. Verúmne id est? *B.* Ita volunt. *Eu.* Ipsum quoque elementum necesse est vt eleméti rationem à sola acceperit specie. *B.* Et id quoque. *Eu.* Atqui 5
 per formam elementum substantia est, & huius generis substantia. Nam vt huius illiúsve generis substantia sit, hoc est vt sit vel ignis vel terra, non potuit à materia capere, quæ est rerum omnium communis. *B.* Hoc iam paulò antè concessi. *Eu.* Vndenam igitur? *B.* A sua forma. *Eu.* Ergo hæc elemén- 10
 ti forma, per quam ignis est ignis, & ab aqua differt, substantia est. *B.* Quomodo? *Eu.* Nam si ignis est substantia vt fate- ris ipse, quod illi tribuit vt ignis sit, ipsum quoque substantia est. *B.* Consentaneum est. *Eu.* At ea est ipsa ignis ratio, quam tu formam esse non inficiaris: quo fit vt concludatur necessá- 15
 rio, cum ignis, tum cuiusque elementi formam substantiam esse. Inde nos elementum vel aliam substantiam definitione comprehensuri, non figura, non colore, non pulchritudine, non turpitudine finimus, sed ea substantia à qua res quæque naturalis suam duxit essentiam, ea autem forma est, quæ rei 20
 cuiusque definitionem concludit. Rursus vt stirps à metallo, & animal à stirpe, formæ varietate & dissimilitudine differt, sic & elementum, quod ipsum quoque substantia est, à cæteris substantijs distabit, natiua quadam & insita sibi substan- 25
 tia. Vt enim substantiæ essentiam nullum accidēs explere potest, sic neq; potest illa rerum οὐσιώδης, id est, vt quidam loquũtur, essentialis differētia ex accidente constitui, quippe quòd rei naturalis essentiam immutare nequeat. Cùm igitur in cæ- 30
 teris omnibus substãtijs id quo dissidet vnum ab alio substãtia sit, quĩ fieri potest vt in elemētis quæ veræ substantiæ sunt
Conclusio. hoc secus habeat? *B.* Istam hercle controuersiam non fouebo diutiùs, præsertim cùm eam induxerim, rei tuæ nõ admodum, vt dicis, necessariam. Proinde non verebor hac de re pedibus in tuam ire sentētiã: vixque credam, Galenum, Alexandrũ, Philoponum, & reliquos huius familiæ celebres vi- 35
 ros, elementis formam tribuisse, nullius substantiæ participē, ex solis qualitatibus conflata. Sed (vt Auicēnas interpretatur) quia nobis ignotæ ferè sunt rerum essentia, & quia non sunt sua formis imposita nomina, eo factum est fortasse, vt
 illi viri

illi viri elementorum formas propriarum & inseparabilium
 qualitatũ nomine appellauerint. *Eu.* Hoc fanè tolerabilius,
 ita enim maximos viros, à crassæ ignorationis crimine, mo-
 destè vindicabis. *Ph.* Iam me nihil huius quæstionis pœnitet,
 etsi modò verebar ne improbiùs fecissè viderer. Et quia pudè
 dum nō est discendi studium, nihil reformidabo philosophi-
 ca quædam denuò in medium proferre. *Eu.* Propone igitur
 quàm potes breuissimè, ne properantes ad grauiora, nos me-
 dio cursu teneas.

10 *NATVRALIS CVIVSQVE CORPORA*

*simplicem esse formæ substãtiã neq; hanc esse ex sub-
 iecti formis ortã, contra Alexandrum.*

15 *PHILIATROS.*

20 **O**Mnis quæ sensibus apprehenditur substãtia,
 ex subiecto & specie tanquam è suis partibus
 est composita, quemadmodum & quæcunq;
 ars effinxit, in æris, lapidis, aut ligni materia,
 speciem quandam ab arte, & ornamentum
 habent. Elementũ quod corpus est simplex, pro subiecto sim-
 plicem & prorsus informem, ab omniq; specie destitutã ma-
 teriam habet. Compositum autem mistumq; corpus natura-
 le, subiectum simplex habere nequit. Sic enim videmus vnus
 25 modi & sui vndequa; simile corpus (Græci ὁμοιομερὲς vocãt)
 quod est omnium compositorũ longè simplicissimum, vt au-
 rum, vt lapidem, vt ferrum, permistum & è quatuor elemen-
 tis coagmentatum subiectum habere. Siquidem antè concef-
 simus, misti corporis materiam à quatuor elementis ductam
 30 esse, quæ assèruatis suis formis in misto corpore permanerēt.
 Nam si perirent illorum formæ, tum re vera interitus esset,
 haudquaquam permistio. Quinetiam multiforme variãq;
 nature corpus contemplãs, cuiusmodi hæc rosa, aut ista tam
 blandè nobis accidens laurus est, oculorum obtutu clarè vi-
 35 deo (neque enim demõstrationis fides maior aliũde esse pos-
 sit) subiectum corpus, ex multis dissimilibusq; partibus con-
 stare, aliam esse radicem, alium corticem, aliud lignum, aliã
 medullam, alia folia, alias baccas. Rursum dispari magis, &
 ampliori varietate distinctum esse animalis subiectum, quod

*Elemēti mate-
 ria simplex.*

*Similaris cor-
 poris materia
 cõposita ex ele-
 mentis est.*

*Dissimilaris
 corporis mate-
 ria multiplex
 est.*

*Disimilares
corporis partes
essentia differunt.*

præter eam partium diuersitatē, conformationē quoq; in illis habuit et multiplicē figurā. *Eu.* Rem attigisti mi Philiatre, vtilissimam omnino, nec vlli, opinor, dubiam, quippe quæ sensu plus fatis comperta fiet, et si fortè rationem præter sensum requires viuentium officia & actiones contemplatus videbis nervos, ossa, carnem, vires vsusq; tam dissimiles obtinuisse, vt illorum quoque naturas & essentias latissimè differre pronuncies. Quinetiam habent similes hæ partes vel inter se compositæ quædam propria temperamēta, quæ quum integra seruetur & inuiolata, par est & illarum naturas, quæ temperamēti sunt comites, incorruptas manere. Quid enim eas dissoluere possit, inuiolato temperamento? Ita planum fit in animantis compositione, ossa, nervos, carnem, membranulas & reliquas partes ὁμοιομερεῖς, non modò colore, crassitudine, alijsve qualitatibus & conformatione, sed & ingenito temperamento, & propria essentia ac specie dissidēre. Hæc si quis ad statuendas rerum differentias non satis esse existimabit, quānam, obsecro, alia ratione essentias rerum distinguet? aut quānam dabit corpora, quorum sit quàm illorum dissimilior essentia? & his tamen (si quibus alijs) suam esse substantiam negabit nemo, nisi si quis eò contentionis & amentia processerit, vt dicere aufit, tam nostri corporis partes quàm reliqua vel maximè dissidētia corpora, solis accidentibus seiūgi. Sed enim is vetustissimorū philosophorū iā pridē explosum decretū reponet, qui abdicatis formis, solis accidentibus perfici discernique omnia asseuerabant. Quocirca propositæ hîc à te sententiæ accedēs, profiteor, non animantium stirpiūq; modò corpora, sed lapidum quoq; et metallorum quorūdam, multiplex haberi subiectum, cuius particulæ specie & essentia, non solis accidentibus dissideant. *B.* Leuaſtis me onere nō paruo, planius alioqui & fusius illa explicaturum. Iam enim vobis probaturus sum, quatuor primordiorum naturæ, simplicissimam esse formam, compositorum autem ex ijs corporum, perfectiorem & ex compluribus coagmentatam. Sic enim diligentissima rerum peruestigatione videtis, lapidi quàm elemento præstabiliorem inesse formam, & stirpi quàm lapidi, & animati quàm stirpi: quasi pro dignitate subiecti formam cuiq; largita sit natura. Nempe igitur tu negabis ijs compositam esse formam, quibus est

*Argumenta que
nituntur probare
disimilares
corporis compositam
esse formam.*

com-

compositum subiectum? Aut si id concedes, non etiam illud
 dabis, genitam esse cuiusq; rei formam, & ex ijs prognatam
 formis quæ sunt in sui subiecti concretione? quæ si ita esse fa-
 teberis, fateare simul necesse est, non esse eam aliunde peten-
 5 dam, neque ei facultates vllas inesse, nisi quas simplicium na-
 turæ conferunt. Hęc tibi satis firma argumenta esse vidē-
 tur? de quibus quid sentias, & quibus ea rationibus infirmes,
 audire sanè velim. *Eu.* Hęc vnde & ex cuius fōtib, & quor Solutio.
 sum deriuata sint, satis perspicio, neq; fieri potest vt sine grā-
 10 di contentione dirimantur: de quibus dicam equidem iam
 nunc meam ex Aristotelis mente sententiam. Elementi sim-
 plex est forma in subiecto simplici: naturalis autem corporis
 compositi, quanquam coagmentatum, & ex diuersis partib⁹
 cohærens est subiectum, simplex tamen est totius forma, sed
 15 quæ multiplici & composito subiecto vtens, multiplices cō-
 positasque obit functiones, è quibus perfectio illius intelli-
 gitur. *B.* Dilucidius hæc eloquere, vix enim assequimur. *Eu.*
 Formarum multi sunt ordines, ex officiorum generibus di- Formarū ordi-
 gesti. Nam quum forma natura quedā sit, eaq; motionis prin nes.
 20 cipium, quæcūque vnus simplicisq; motus causa fuerit, sim-
 plicissima illa & imperfectissima, & infima iure optimo iudi-
 cabitur: quæ verò multiplicis varijq; motus erit opifex, perfe-
 ctior erit illa certè, & altioris cuiusdam ordinis. Sic elementi
 25 forma, quia loci mutatione sursum tantum aut deorsum fer-
 tur, omnium cēsetur imperfectissima & abiectissima: stirpis,
 quæ nutritionis etiam, incrementi procreationisq; motum
 ciet, nimirū perfectior habetur et nobilior. Hac rursus abso-
 lutior est animantis forma, quæ præter hæc sensum confert,
 et voluntariam progressionem. Omnium tandem suprema
 30 & perfectissima est hominis species, quæ supra hæc omnia mē-
 tem diuinum munus à dijs immortalibus est cōsequuta. Cō-
 ueniebat autē vt quæ forma perfectior esset, ac pluribus præ-
 dita facultatibus, ea plenior & instructiorem corporis ve-
 lut officinam haberet, vt multiplicem instrumētorum copiā
 35 ac varietatem ad alias atque alias accommodaret functiones.
 Nam neque perfecta, & multas in se efficientias obtinens for-
 ma, in materiam commigrabit rudem, simplicem, & impo-
 litam: nec si commigrabit, aut in ea incolumis stare po-
 terit, aut omnibus suis muneribus plenè defungi. Elemento-
 rum

rum omnino rudis & simplex est materia: Æri, lapidi subiectum ex sola elementorum temperatione compositum inest. Stirpibus & dissimilare & iam organicum corpus substernitur: in animantibus verò, cum partium dissimilitudo quam in stirpibus est maior, tum instrumentorum concinnitas & elegantia decetior. Ipsum deniq; hominem tam fabrè fecit Natura, ut videatur voluisse ex eo tanquam absolutissimi operis exemplari, de se fieri existimationem, adeò multis gradibus eum supra cæteras omnes res naturales extulit. Ad hunc igitur modum, simplex quidem est omnium rerum forma, sed quanto sublimiorem in locum euecta est, quantoq; plures in se continet efficientias, tanto subiectum absolutius, instructi⁹ et ad singula commodius efficienda obtinuit: est enim formæ gratia conditum corpus, non item forma, corporis. *B.* Quid audio? ne tu foelix es, quòd absint philosophorum quos ego sector greges: qui si adessent, vniuersi, scio, in te impetũ facerent, tum singulæ familiæ tecum summo iure agerent: instaret princeps ille noster Alexander, & te à sententia tua deductum, in suam facilè perduceret: alij te propè innumerabiles, disputationum suarum & interrogationum laqueis te irretitum tenerent, quibus cum tibi iusto sacramento contendere non liceret. Etenim si simplicium è quibus res componuntur species, integræ seruantur in composito, neque pereunt uti fateris, par est omnino, haud secus inter se componi misceri que atque suas quibus insident materias, & ex eiusmodi permissione formam totius enasci, eamq; sicuti & subiectũ, esse compositam veluti concinentium formarum quãdam harmoniam: argumētum dabo, si fortè desideras, certissimum. Stirpis enim & animantis totius actio, ex conspirantibus in vnum partium omnium functionibus prouenit, neq; totius alia est, quam omnium inter se consentientium partium actio: ita etiã tanquam clara voce proclamante natura, credendum, nihil aliud esse totius formam, nisi istum singularum formarũ consensum & conspirationem, nec ipsam aliunde nisi ex ijs ortã esse. Quid igitur Alexãder? Simplicia (inquit) corpora, quorum subiectum simplex est, simplicem quoq; speciem & naturam adeptã sunt. In quibus autem non simplex subiectum est, sed iam corpus aliquod, siue compositum: in iisdem species, ornatu distinctiore & compositiore perfectior est. Neq; immeritò

Aliud argumentum.

Lib. de anima.

immerito: species enim illa, quæ est in materia & in subiecto
 confert aliquid ad eorum speciem, quæ composita sunt. Pau-
 cis verò interiectis hæc adiicit: Multitudo formarum, earum-
 que diuersa commistio, in subiectis corporibus æquabilē mu-
 5 tationis causam adferre potest. Hæc nonne planè loquuntur
 eorum quæ miscentur corporum formas etiã ipsas permisce-
 ri, & ex illis formam totius exurgere, quæ sit ipsa quoq; com-
 posita? *Ph.* Dij boni quantum inter vos dissidij? estne quic-
 quam hac ipsa controuersia magis controuersum? res eò ve-
 10 stra contentione redacta est, vt quid potissimum sequar igno-
 rē, quæ cum vos præcipites egerit in contraria quasi *διαμέτρου*
 extrema, neque videam quemadmodum possint vestra sensa,
 aut commoda interpretatione conciliari, aut pro veritate re-
 ctè dijudicari: reliquum est vt alijs arbitri & sequestris hono-
 15 re concessō, disceptationis huius tantū spectator sim. *B.* Op-
 timè. *Eu.* Iam verò si tibi videtur, argumētationis tuæ ratio-
 nem ineamus: quæ, mihi quidem, eò ferri videbatur, vt adhi-
 bita demonstratione, conficeret omniā, doceretq; compo-
 siti corporis formam, ex simplicium formis coalescere. Hic
 20 tu nos aduersariorum numero, & magno, vt putas, nomine
 minaciter terrere conat⁹ es, neq; fortè satis idoneorū. Quòd
 si vt testibus oppugnamur, itidem implorato testium auxilio
 propugnare libeat, pro multis vnus nobis erit Aristoteles,
 cuius authoritas et argumentatio possit omnes omniū ratio-
 25 nes refellere. Is (memor es, credo, scriptorum) disputando iã
 olim cōfecit, neq; animã neq; formã esse harmoniã. Est enim
 harmonia cōsentiētīū ac cōsonantiū vocū proportio. At hæc
 ista proportio substãtia nō est: anima autē est substantia. Item
 Anima corpore prior est & præstãtior, in eòq; principatū te-
 30 nēs ac dominationē, ipsum moderatur ac mouet. Harmonia
 autē suo instrumento, vt cithara, posterior est, neq; habet vllū
 in eo imperium: non id mouet, non moderatur. Quinetiam
 quouis modo, dissoluto consonantium rerum concentu, &
 ipsa dissoluitur harmonia, mutatoq; intēditur aut remittitur:
 35 at in partium mistione & temperatura id secus habet, neque
 enim eius temperaturę mutatione alia statim atque alia appa-
 ret aut existit anima. Cumq; ad offensionem interdum vsque
 mutetur corpus, ipsa nihilominus tamen permanet anima,
 etiamsi cernimus harmoniam viciatam: & suum cuiq; tem-
 peramen-

*Solutio.**1. de Anima.**Formam omnē simplicem, nec compositã esse ex subiectarū partiū formis.*

peramentū mutare liberū est, animā nemo nisi cū vita mutat. Quis igitur formā harmoniā esse dicat? nec verò corporis eius quod ἀνομοιομερές propterea dicitur, quòd non vnus generis & sui per omnia similes omnes partes habeat, forma, compositio quædam est formarum eiusdem generis, & inter se similia, quæ sic inter se connexæ & aptæ videantur, vt in vnū sine vlla discordia consentiant atque conspirent. Ridiculum enim est, putare animam aut formam perinde atque subiectū corpus ex partium differentium nexu compositioneque constare. Sed est necesse, totius compositi vnā esse formam simplicem, quæ à simplicium partiumque formis diuersa, illas incorruptas & integras in toto coërceat, alioqui perituras. Id probatur Aristotelis locupletissimo testimonio, ex sexto τῶν μετὰ τὰ φυσικά. **Commen. ult.** Quod, inquit, ex aliquo constat, sic est compositum vt vniuersum sit vnum, non vti cumulus, sed vt syllaba (syllaba autem non est elementa ipsa, neque est idem quod, b, & a. neque caro est ignis ac terra: dissolutis elementis hæc non sunt, caro inquam ac syllaba: elementa autem sunt & terra & ignis) syllaba igitur profectò est non solum elementa, litera vocalis & muta, sed etiam aliud quiddam. Itidem & caro non solum ignis ac terra, aut calidum frigidumque est, sed etiam aliud. In eandem sententiam sunt & illa: Hoc quidē est substantia vniuscuiusque rei, nam vt res sit, hæc est prima causa quæ non est elementum, sed principium. Sunt alij loci complures libro secundo de Animalium procreatione, in quibus idipsum manifestius explicauit. Sed de his aliis seorsum plura. Cur autem oporteat aliud quiddam, nouumque principium & causam, simplicium formis induci, adfert, cum de Anima contra Empedoclem disputat, non posse simplicia, maximè autem contraria, in vnum coïre & contineri, nisi arcto velut vinculo, fortius quid & valentius, ipsa stringat ac coërceat ne diuisa dissipataque mox distrahantur, & eò redeant, vnde singula profecta sunt. **Numero 39.** Quinetiā primo de anima, contra Platonem eadem ratione ostendit, si in vnum atque idem coalescent, quæ diuersa ac multa sint, necesse esse alterius vi ea cogi, copulari, & ne diffluant contineri. E quibus intelligitur planè, vt corpus è quauis multis compositum, vnum tamen esse dicimus, sic dicendum esse, formam ipsius vnā & simplicem esse. Quid habes, obsecro, quod ad hæc respōdeas? Tū ne Aristotelem

stotelem superabis vel authoritate, vel argumentorum subtilitate ac robore, quibus omni studio totisque viribus efficere conatur, compositorum corporum necessario oportere simplices esse formas. *B.* Non ego sane, cum meam modo sententiam exponerem, id dicere volebam, compositi corporis animam vel formam harmoniam esse, & quandam e multis compositionem. *Eu.* Id sermo tuus praese ferebat. Quid igitur sentis? dic amabo, apertius. *B.* Hoc volebam: compositi formam vim quandam esse, ex subiectorum sibi corporum temperamento ac mixtione. Subiecti enim ex mixtione praeparationem, ipsamque potentiam, cum ad absolutionem peruenerit, tum ἐντελέχεια id est perfectionem fieri, quae rei sit forma. Ita formam de potentia materiae educi sentio, quod ipsa potentia continenti progressionem, transeat in formam, actusque fiat. *Eu.* Haec sunt Alexandri illius Aphrodisi. Tu ne igitur vis illius partes conferto pede tueri? *B.* Quid ni obsecro? *Eu.* Etiam atque etiam quid respondeas vide, & quae quantaque incommodorum consequutio, te penes obruat. *B.* Quorum nam? *Eu.* Necessesse est eo quidem authore, subiecti praeparationem, non accedentem solum adiuuamentumque, sed primam & efficientem causam statui: quippe quae de se omnem formae essentiam proferat ac suscitet. Simul vero ex subiecto sibi corpore, animam omnemque speciem emergere: & a corporum differentia, formarum varietates proficisci. *B.* Haec principia sunt, & veluti fundamenta illius opinionis. *Eud.* Horrenda sane. Consequitur enim formam omnem, vel ipsius hominis praestantissimam mentem, mortalem & internecioni obnoxiam esse, si quidem ex subiectorum praeparatione & interitura harmonia resultet: quo quid esse potest, vel absurdius vel magis impium? *B.* Bona verba: rem dicis illi viro nec nouam, nec inopinatam. *Eu.* Euge virorum optime, perge ut coepisti: nec te huius pudeat, quod ponendum erit subiectum, ipsum sua specie dignius, & praestantius: eius esse in composito principatum, moderandisque actionibus ipsum praesse, quas omnes per formam ceu per instrumentum exequatur: neque formam habendam esse praecipuam functionis causam, quae corpore pro instrumento utatur. *B.* Haec opinor, tibi non concesserit Alexander. *Eu.* Sunt tamen superioribus annexa & consequentia, quod ut ille fateretur nec tuum expectauit iudicium,

Nec formam esse vim ex subiectarum partium naturis profectam.

Quae incommoda sequerentur si forma ex subiecto nasceretur.

» nec te confiliarium adhibuit. Quid enim ait? Neque graui-
 » tas, inquit, ob id infrâ tēdit, quòd vtatur terra cuius est pote-
 » stas, sed terra ipsa intercedente grauitate (quæ & potestas &
 » forma & perfectio terræ est) fertur inferius. Idem in anima
 » modus habetur, quum ipsa quoque potestas & actus & for- 5
 » ma sit eius corporis à quo possidetur. Eius enim procreatio
 » quodammodo ex mistione & temperamento primorū cor-
 » porum est, sicut ostendimus: Atque per animam operatur id
 » corpus in quo principatū animæ esse conspiciamus. Agnoscis
 » ne hæc Alexandri? *B.* Agnosco optimè: neque vt tu absurda, 10
 » sed opinabilia problemata esse iudico. *Eu.* Siccine nihil te pu-
 » det tam detestabilis opinionis? qua nihil nec dici nec cogita-
 » ri potest in philosophia vel distortius vel monstruosius. eru-
 » bescunt opinor qui nobiscum hîc sunt boni doctique viri, au-
 » dita ista tam peruersa philosophia. Sed nullus te tamen aut 15
 » metus deiciat, aut pudor suffundat, quo minus fortiter tuis
 » insistas gradibus, et istos absurdissimarum rerū quoad pote-
 » ris perferas insultus: ex hac enim tolerātia clariùs, opinor ve-
 » ritas elucebit. *B.* Quid hîc mihi tua opus est cohortatione?
 » obsistam intrepidus, nec dubitabo animi confidentia, quan- 20
 » ta maxima esse potest asseuerare, quæcunq; huc ex Alexādro
 » protulisti, ea omnia lōgè omnium esse verissima, sibiq; aptis-
 » sima consequentia per omnia consentire: videri autem plera-
 » que falsa, quoniam abstrusa sunt & à vulgi intelligētia remo-
 » ta: sed in his sicuti in omnib⁹ quæ posita sunt in rationis pro- 25
 » babilitate, satis esse duco, si secum vniuersa cohæreant, nulla
 » vsquam intercurrente pugnantia, nouaq; probabiliter indu-
 » cere cuique liberum esse, id vnū modò caueas, ne quid dicas
 » quod videri possit non satis consentaneum. *Eu.* Quid iuuat
 » opinionum varietas, si quam teneas, quæ ceteris præstare & 30
 » probabilioribus rationibus niti videatur? Sed ad rem singula
 » dijudicemus accuratè. Corpus, inquit Alexander, operatur
 » per animam, sicuti terra per grauitatem deorsum fertur: qua-
 » si verò sit anima corporis agentis instrumentum. Aristoteles
 » contrà censet, omnia omnium, cum animalium tum stirpiū 35
 » corpora, animæ esse instrumenta, eiusq; gratia facta esse. Ale-
 » xander, animam, omnemq; adeò rei formam corpori subijcit
 » inferioremq; facit. Aristoteles & omnes omnium rectè phi-
 » losophantium familiæ, excellētiorē & superiorem esse vo-
 » lunt

lunt. Ille omnis actionis omnisq; motus principiũ & causam corpus esse docet. Hic contra Empedoclem rationes collegit, cur formam, quam et naturam simpliciter appellat, omnium causam & initium motus esse conueniat. Nunc age vtri poti⁹ accedendum putas, Alexandró ne an Aristoteli? Vtrius est apud te maior authoritas? Quòd si apud te leuis & infirma est nominis existimatio, rationes vide, quas si Alexãdro firmiores & euidentiores esse comperies, tum demùm Aristotelem contemnito. *B.* Sux non desunt Alexandro rationes, neque tam præceps ac deuius is fuit, vt iam satis cognita Aristotelis mente, temerè voluerit nouam introducere doctrinã. *Eu.* Ple-rique gloriæ, vt ipsi appellant, immortalis adeò magna tenentur ambitione, vt celebritatem nominis, & suam illã immortalitatem vel falsis inuentis, vel etiam flagitio quærere nõ dubitent, sed tu quod verum est fateri: An non tibi videtur Aristoteles (puto enim te eius omnia euoluissè) firmissimas atq; adeò necessarias omnino rationes ad hanc rem attulisse? An non animaduertis Alexandrum in exemplis & inductionib⁹ ijsq; non magna probabilitate septis plurimùm versari? Sed oculos, obsecro, in te ipsum cõuerte, et in omnes penitùs partes introspecte: An nihil te mouet dictorum improbitas? Auderis ne tuam animam temeraria confessione mortalem facere, & cœlestem illam diuinitatem foedo lutulentoq; corpori subijcere? Hæccine tã impia, & tã nefanda recipies? Quid sentias, responde quæso simpliciter & ingenuè, neque tuam libertatem, vllius quantumuis magni hominis præiudicio tibi ademptam esse velis. *B.* Sit, vti vis, rei cuiusq; forma, simplex quædam substantia, sit & illa præcipua efficiensq; causa functionum, præstantior corpore, quo in obeundis functionibus tanquam instrumento vtatur. Sed tamen illa ex corporis temperamento prodijt, ceu vis quædam simplex ex subiectorum corporum temperie et concordia harmonia profecta. Non hoc, puto, negabis, si diligentissimo examine omnia libraueris. Sic enim compositæ theriaces aut medicatæ potionis vim, ex simplicium commistis temperatisq; viribus extitisse intelligimus, quod cum Galeni etiam mente consentaneum est. *Eu.* O callidum versutumq; hominem. Quod ipse satis tueri non potes, id videri vis mihi condonare, vt summo totius disputationis capite vicissim accepto, reliqua vel ab

*Aliud argumen-
tum quo conten-
dit formam ex
subiecto nasci.*

inuito extorqueas. Nam si formam ex subiectoꝝ corporum temperie ortam esse concedam, facile deinde quæcunq; controuersa sunt tibi assumes, euerfis omnibus philosophiæ præceptis. *B.* Putabam litem hanc inter nos ista moderatione dirimi posse. At cum de suscepta semel opinione, nihil velis remittere, sed omnia summo iuris rigore persequaris, tuebor et ipse præfractè meam opinionem, de qua nulla vis, nullum periculum me possit depellere: mordicùs tenebo, cum animam, tum omnem speciem, ex subiecti corporis cōstitutione & innata potentia nasci, neque aliunde prodire, nihil curans, siue tu hanc mortalem esse, materia posteriorē atq; abiectiorē, & illius instrumentum, siue his contraria statuas. Hæc munitissima est arx in quam me recipio, vallo, fossâ, multarumq; rationum telis ac iaculis instructissima: hæc si oppugnare proponis, senties, quanto tuis inde veniant machine potentes & rapidiores. *Eu.* Ego verò machinis fortassè nullis, sed latè tibus tantùm subterraneisq; cuniculis te petam. Iam igitur age dulcis. Brute: hæc ista vis, quã rei naturalis formã appellas, nõne substantia est? Hanc ne Alexander quidē ipse substantiam esse negabit: tu verò quid? *B.* Esto substantia. *Eud.* Mistorum elemētorum temperaturam, omnemq; subiecti hinc exortam habitudinem & potētiam, statuis, scio, in qualitatum genere. *B.* Sic necesse est. *Eud.* Atqui ex vna, vel ex multis qualitatibus, substantia emanare nequit. *B.* Nequit prorsus. *Eu.* Qui igitur fieri poterit, vt ipsa rei forma, ex qualitatum permistione et temperamento prodeat, solæque qualitates nullius substantiæ concursu & ope substantiam ingenerent? *B.* Non è sola (ne quid ignores) fit qualitatum mistura & temperie, sed ex ipsa quoque earum, quæ in elementis sunt formarum, confusione & permistione. *Eu.* At elementorum formas Alexander in qualitatum genus retulit, vt hæc etiam ratione, necesse sit, eo certè authore, cōpositi formam, ex qualitatibus enasci. *B.* Ego verò nequaquam illi in præsens assentior, sed Auerrhoidi potius, qui elementorum formas, ambigui, ancipitisq; generis esse posuit: huius opẽ si hinc imploro, quid iam oberit, quo minus compositi totius forma è simplicium subiectorum formis emergat? *Eu.* Quòd ne sic quidem simplex erit forma, sed vt corpus, ita & ipsa quoque composita. *B.* Mentē meam nondū, vt video, cōsequeris. *Eu.*

Qui

Quî sic? *B.* Quia ex subiectarum formarum temperatura, ego simplicem nasci posse existimo, quæ licet sit ipsa simplex, omniû tamen formas, suo veluti sinu complectatur. *Eu.* Id ne fieri posse? *B.* Quid ni? *Eu.* Ausculta paulisper, vt quid ego velim, & tu quod quæris scias. *B.* Ausculto, loquere quid velis. *Eu.* Quæcunque ad rei naturalis procreationem confluerent, seu simplicia seu composita corpora, ea priusquam mutua inter se actione componerentur & coirent, singula cum materias & formas suas habuere, tû qualitates perpetuò ipsis infidentes: Itâ ne? *B.* Quorsum hæc? *Eu.* Nihil nunc quidē id refert, responde tantum, neque ad finem præproperè contendas. *B.* fateor elementa tribus illis instructa, in rerû procreationem conuenire: Quid tum postea? *Eu.* Dum vera & exquisita sit illorum commistio, qualitates illæ diffunduntur totæ in totas: Siccine tibi videtur? *B.* Id iam sæpius antè concessi. *Eu.* At nequeunt illorum materiæ ὀλαὶ καὶ ὀλας permisceri, sed longa partitione partibus eò reductis, vt iam ad extremum exiguæ illæ, coniunctione quadam inter se vincæ cohæreant. *B.* Sic quidem necessarium esse ducō: nam si materiarum perfecta fieret confusio, corpora in sese penitus ipsa subirent: quod mihi quidem videtur absurdus quàm vt recipi debeat. *Eu.* Nec verò formæ materias quibus semel infusæ sunt, deserunt vnquam, neque possunt aliæ in alias transiitione facta commigrare: id scis optimis quibusq; philosophis ita visum esse. *B.* Et mihi quoque. *Eu.* Formarum igitur non alia quàm materiarum mistio erit, neque relictis sedibus exiliet formæ, quo seorsum ipsæ & à materia solutæ inter se cōmiscantur: sed subiectis immersæ, quemadmodum illa sic et hæc afficientur. Quocirca vt materiæ totæ in totas penetrare nequeunt, sic neque formæ. *B.* Quid tandē inferes? *Eu.* Nō posse simplicem esse speciem, quæ à tali temperatione profiliat. *B.* Vide quò rem deducere velis: nō enim perspicio, vnde aut quo modo isthęc confeceris. *Eu.* Dicam, si voles, planius. *B.* Tua commenta nihil moror, neque mea interessē puto, vt captiosis istis & argutis caullationibus respondeā: hoc satis habeo perspectum, rei naturalis formam, substantiam esse simplicem. *Eu.* Fortasse tecum mihi conueniet, si sine vlla omnino lite, rem omnem paulò altius vnà cōtemplemur. *B.* Ea verò mihi plus satis est perspecta. *Eu.* Fac igitur, per te eru

Simplicem totius formam non posse ex subiectis formis emergere.

Demonstratio.

Exemplo de-
monstratur.

diar, fac id plenius concipiam, quod animum mihi iam dudum
solicitat & angit. *B.* Quid istuc? *Eu.* Huius mei muli cor-
pus vniuersum, nonne ex ossium, neruorum, membranarum
carnis, cutis, aliarumque; similarium partium copulatione con-
structum est? *B.* Perge quod coepisti. Quid enim hic respon- 5
deam, ad hoc quod est vel carnifici compertum? *Eud.* Quid
porro, An non illud etiam compertum, consimiles has & v-
niusmodi partes, integras & inoffensas in corporis composi-
tione seruari, & suam esse cuiusque; earum propriam & essenti-
am & formam? *B.* Compertum & illud etiam lanis. *Eu.* Per- 10
ge, obsecro, tua ista in respondendo liberalitate uti, neque com-
mittas ut sordidus aut malignus videare in ijs rebus, quarum
plenis. est etiam plebeiorum hominum sensus: Partes illae mu-
li, consimiles & vnius inter se modi nequaquam miscetur si-
ue illarum materias, siue formas spectes. *B.* Neque id sane 15
opus fuit, satis erat illas apta concinnaque inter se harmonia
coniungi, qualem hisce in aedibus lapides, cementum, trabes,
& lateres, ab arte accepisse vides. *Eu.* Sic mihi quoque vide-
tur. Quo igitur pacto fieri potest, ut noua totius forma, ex his
tam multis simplex tamen ipsa prodeat? *B.* Tu videris ipse, 20
ita tamen certe res est. *Eu.* Si permanent integrae & inuiolatae
partium formae, quo modo aliam de se simplicem, multae ipsae inte-
grae & incorruptae producent? si qua ex ijs prodire statuatur
haec oportet esse compositam, ut & istarum aedium compositam ab arte
speciem esse dicimus, non autem simplicem: erit ergo totius 25
muli forma, ex substratis formis quaedam veluti compositio,
utque totum corpus, sic & ipsa totius forma est multis diuersisque;
partibus confurget. Viden haec esse necessaria. *B.* Nescio,
quibus aut unde conquisitis tricis nos inuoluas in re satis pla-
na et expedita: proinde comenticias istas similitudines quam 30
apte ad rem excogitaueris, iudicabunt alij, me certe non ad-
modum mouent. *Eu.* Satisfecisti caeteris: hoc verum postremum
recte ne intuli, an non? *B.* Nescio quid dicas. *Eu.* Scis, vir o-
ptime, sed fateri pudet. *B.* Quid sentiam taceo & contineo
optimè, neque volo continuo palam esse: proinde tu alium si 35
videtur interroga. *Ph.* Quid te res minima tam cito, tam ve-
hementer confundit, optime Brute? Collige te ipsum & vel no-
stra gratia responde, ut haec disputatio mature tandem & con-
uenienter concludatur. *B.* At enim sui similis semper est hic
Eudo-

Eudoxus: Minutula quædã & acuta interrogat, quibus cõces-
 sis aut ne gatis, statim nobis aliorũ consequentium longã cõ-
 textit seriem, cõfictorum ad ostetationem exemplorum miri-
 fica copia refertam, vt captiosis istis laqueis irretitos cogat vel
 5 quod antè negatum sit etiam inuitos dare, vel quod stultè cõ-
 cessum cum rubore repetere. *Ph.* Quid tua refert: permittite vt
 arbitrato suo omnia excutiat. *Agedum responde.* *B.* Si iubet
 hic doctorum virorum confessus, dicam compositi corpo-
 ris, compositam quoque esse illam substantiæ participem for-
 10 mam, sed quæ ex simplicium tamen formis constet atque co-
 hæreat. *Eu.* Hei, arcis tuæ pars summa iam corruit, caue ne te
 tota mox obruat. *B.* Satis in tuto est quicquid superest. *Eu.*
 Quàm durum & quàm arduum est, opinionem semel ac pe-
 nitus animis imbibitam euellere. Hic nullum non mouet la-
 15 pidem, nihil, ne absurdissimum quidem detrectat, id vnum
 sibi modò retineat, formam rei ex subiecti compositione su-
 scitari, nulla neque cura neque æstimatione perpendens, quid-
 nam ponat, & fieri ne id possit an non. Proposui tibi nõ Ari-
 stotelem solùm, sed et Alexandri tui patroni rationes, quibus
 20 conficit, simplicem esse cuiusque rei formam: quod & tu pa-
 lam atque ingenuè dedisti. *B.* Dedi equidem, sed ante hanc
 altercationem, bellè, et sine vlllo dissidio procedentibus adhuc
 rebus: nunc posteaquam obortum & indictum video tam a-
 trox bellum, nihil quod huic præceptioni aduersum fiet fate-
 25 bor, ne verissimis quidem & clarissimis rationibus cõuictus.
Eu. Nempe hoc illud est quod rectè in comœdia scriptũ me-
 mini, Dum in dubio est animus, paulo momèto, huc, illuc im-
 pellitur. *B.* Ne tu mihi istuc obtundas: nondum enim de mea
 opinione decessi. *Eu.* Quænam ea est, obsecro? *B.* Siue sim-
 30 plex siue composita, compositi species esse statuatur (nihil e-
 nim moror) eam tamen esse ceu quandam ex imperfectiori-
 bus partium formis absolutam perfectionem: nunquam ab
 hac opinione digrediar. Exemplum modò protuli ex Alexã-
 dro, de Theriace, & medicamentis compositis, quorum vis
 35 ex simplicium facultatibus dimanauit, vt inde colligeretur cõ-
 positorum corporum formas ac vires è substratis naturis pro-
 ficisci & originem ducere. *Eu.* Aptã verò similitudo, quam si
 vicissim in te retorqueam, omnia subuertam huius opinionis
 fundamenta. *B.* Quid ita? Theriace quæ iam temporis pro-

Neque etiam si
 totius forma cõ-
 posita statua-
 tur, eam posse
 ex subiectis for-
 mis provenire.

Argumentũ de
 Theriace dissol-
 uitur.

gressu, mutua simplicium effectione in vnum quiddam redacta est, tota quidem simplicium vires & essentias retinet incorruptas, sed quibus noua totius forma, eaque simplex accessit, proprijs & nouis ornata viribus. Vnde effectus edit, qui licet obscurius, omnes tamen simplicium redolent facultates, ac
 5 præter eos, alios quoque qui recēs inductæ formæ proprij sunt, quosque nō vnius ex tota miscella simplicis, sed totius esse the-riaces facilè iudices. Qui hos miratur alij à tota compositionis substantia, alij à proprietate quadam, alij à constituyente forma, eos manare contendunt, & quamuis alijs atque alijs
 10 vtuntur verbis, eadem tamen omnes pronunciant. Est enim certè omnibus confessum, eas functiones nulla posse ratione comprehendi, neque ex elementorum, simpliciumque partium viribus demonstrari, sed vsu solo, atque experimento ab hominibus peritis animaduerti ac notari: similis prorsus est in
 15 stirpis aut animantis fabrica contemplatio. In his enim vt in illis, mundi elementa, & primæ simplicesque partes, suo vtraque modo commiscentur, quibus incorruptis simplex totius forma succedit. *B.* Tua sit ista interpretatio: mea & alia est lōgè, & vt arbitror, sanior. *Eu.* Vellem vt ego tibi, sic tu mihi
 20 singula dilueres, id si placet rē altius paulò ac diligentius scrutemur. Quod ex illis mundi primordijs primum ac proximè constitutum aīs, aliunde nihil accepit, sed ab illis suam omnē vim hausit. *B.* Maximè. *Eu.* Compertum est autem, primordijs illis vires inesse, quibus sursum ac deorsum creantur. *B.*
 25 Compertum. *Eu.* Quicquid igitur ex illis cōstabit, nihil supra simplicium vires fortietur, sed dūtaxat sursum aut deorsum feretur, prò modo naturaque vincētis elementi. Quocirca nihil ex illis solis genitum, sua natura poterit simul ad cōtraria moueri. *B.* Ita necesse est. *Eu.* At contrà fieri vides in
 30 stirpibus & animantibus, quæ dum ex alimento capiunt incrementum, sursum simul deorsumque porriguntur, & animantium nō varia tantum, sed et in contraria sæpe est progressio, varia & multiplex sentiendi vis, animi impetus aliàs alij, & comprehensionum opinionumque admirabilis pugna,
 35 quid istorum quæso motus elementorum resipit? Num contraria elementa eadem simul particula dominantur, quæ cōtrarias istas motiones ciēant? Id si nullo pacto fieri potest, qua fronte dices hæc ab impulsu elementorum pendere? Prætereo plurimas

*Siue simplex
 siue composita
 statuatur totius
 forma, demōstratur non posse eam ex solis simplicium formis esse.*

plurimas alias rerum vires, quas ideo occultas appellarunt,
 quòd illarum nequeat vlla certa reddi ratio: quas si tu voles
 vt reliquas omnes, elementorum naturis acceptas referri, su-
 dabis equidem plus satis, et præterquam quòd operam ludes,
 5 temeritatis insuper atque imprudentiæ calumniam incurres.
 Ergo vt in theriace & in vnaquaque re composita, faculta-
 tes cernimus nullius simplicium proprias, & quæ illorū na-
 turā minimè redolēt: sic totius simplex quædam est species,
 quæ à simplicium formis essentiæ suæ nihil accepit. An si mi-
 10 stum corpus ab elementorum permistione, & materiam &
 temperamentum sumere fatemur, necessariū statim esse du-
 cis, indidem quoque formam eius ac vires peti? Oculos mihi
 in hæc figillatim defigito, intendito animum. Plura non ad-
 dam, ne superuacanea probandi diligentia ipse mihi diffide-
 15 re videar, & claris ac conspicuis per se rebus argumentorum
 fumos prætereare. Tu de his vt voles statuito, neque enim ti-
 bi quicquam persuadendum recepi: ipsa pro se veritas fortius
 constantiusque certabit, nobisque tacētibus se ipsa defendet.
 B. Næ tu prouinciam arduam suscipis, si quidem me admo-
 20 nendo aut veriùs assentando, victum capere ac tenere studes.
 Eu. Quomodo victus teneri potest is qui cōgressum metuit,
 qui certaminis aciem conflictumque subterfugit? B. Itá ne sto-
 macharis? Apud te sumus. Si imperas, hoc tibi assentior, rei
 naturalis formam non elici ex simplicium temperamento: id
 25 tamen quod est in comoedia præfatus, Hic impulit me, hæc
 nūc omnino vt crederem: Atque haud scio, an quæ dixit, sint
 vera omnia. Sed paruipendo. Eu. O anilem inconstantiam:
 virum te iudicabam, qui veritatis inuestigatione gauderes, at
 nunc sprete ratione, quæ est incertis animi inuentis velut an-
 30 cora ad quancunque assensionem, quasi ad saxum tempesta-
 te delatus adhærescis. B. Ita ferè vsu venire solet in tali loco
 ac turba. Ph. An non tibi satis est ô Eudoxe, victum hostem
 in has angustias et vincula coniecisse? vis ne hūc prætereà suo
 iugulare gladio? B. Qui prudens, intrepidus & apprimè ex-
 35 ercitus gubernator videris ô Eudoxe, faceres et ipse nō mi-
 nus me naufragium si hoc æstuoso & turbulento sermonum
 fluctu iactareris: et si mihi, vt par est, vicissim respōdere voles,
 ostendam non minora te incommoda sequi, quæ de hac opi-
 nione te retrahant. Eu. Erit id mihi certè gratissimum. Age
 igitur

igitur, refelle quæ dixi : iam enim ego te liberum ac solutum mitto, quò pleniorè habeas ad id quod voles potestatem. *B.* Tu verò te ad resistendum ac sustinendum compara. *Eu.* Ego ne? tuos insultus & incursiones fortissimè perferam.

PARTIVM QVAE IN COMPOSITO SVNT

singularum formas, esse veluti quasdam preparationes inducenda totius formæ, & eas esse multiplices.

Cap. III.

BRVTVS.

Argumenta d-
lia.

Aturalis corporis compositi, siue id simile est siue dissimile, subiectum ais esse compositum, & simplicia è quibus cõponitur, vt ossa, vt neruos, vt carnes, vt membranas, singula suis esse insignita formis. Itaq; si his partibus alia insuper totius induatur forma, fiet vt rei quæ actu quodã & sua forma integrè perficitur, alia (quod vllò modo fieri nequit) accedat forma, & vni eidemq; rei, multæ perfectiones insint: vtque simplicis vni⁹ & similis partis, vt ossis aut carnis multæ ac diuersæ habeantur species, per quas & ex diuersis cõstaret essentijs & in dissidentia genera referretur. Quid mihi ad hæc respondebis? *Eu.* Perge quæcunq; voles in vnũ conferre. *B.* Os, quod exempli gratia dictum sit, sua iam ornatum est specie, super quam si aliam inducis totius speciem, id vtiq; vnum erit, ac multa multorumq; generum naturas adeptum, dissidebit ipsum secum, quod quàm à naturæ rationib⁹ abhorreat, intelligis, opinor. Hinc à peritissimis philosophis scriptum audies, quicquid rei sua specie perfectæ, quã illi in actu (sic enim loquuntur) esse dicunt, accesserit, id neq; substantiam esse posse, neque formam, sed solius accidentis rationem subire. Quid igitur mirabare, cùm assererem modò, totius speciem veluti compositionem quandam esse ex partium formis? Quòd si simplex quædã totius forma, omnibus ex æquo partibus infideat, ossi, neruo, carni, membranis, hæc omnia, quæ tum substantia tum temperamento dissimilima quisque iudicat, vnius erunt omnino formæ & essentiæ, quo quid cogitari potest distortius? Malim ego certè quiduis perpeti, quàm tam monstruosa probare commenta. Tibi verò, hæc

- hæc ne cum rerum natura consentanea videri possunt? & tu me si dijs placet, citra rationem putabas insanire, securus quæ admodum istam rerum absurditatē diluere aut effugere posses, quod vbi te perfecisse videbo, nō dubitabo, in tuam vltro concedere sententiam. *Eu.* Apertè diluam, sed ijs tamen antè comprehensis, quibus res tota perspicuè probari debet: nō enim longa litigiosaq; contentione tempus est terendum. *B.* O he, iam subterfugit optimus vir: distinctiones quæritat, & diuerticula confectatur, tota res nugatoria est, vt videtis. *Eud.*
- 10 Difficile est incitatum contentione ingenium moderari. Dic igitur paucis, omni verborum prolixitate concisa: Stirps aut animal, dum viuit, nōne speciem quandam obtinet, qua vitæ muneribus defungitur? *Br.* Quale hoc disputandi genus? qui respōdere debebat, interrogatus vicissim interrogat. An nihil pudet? *Eu.* Bono animo es, pallorem hunc cum tremore excutito, neq; enim aut difficile aut terrible est quod propono: res vno verbo transigi potest, & qui rem plenè ac diffusè dici non patitur, is, ne transuolet, breuibus ac membratim cæsis sententijs coercendus est. Proinde cū tu nobis operam
- 20 neges, in eo colligendo quod ad concludendam hanc disputationem cum primis est vtile, patiēter saltē, si placet, ausculta: & si quid non satis rectè concludere videbimur, redargue. Tu verò Philiatre, responde ad singula. Stirps aut animans dum in viuis est, an non vt vitæ functiones obit, sic & speciē
- 25 quandam habet quæ illarum sit opifex? *Ph.* Certè speciē habet qua alitur, increfcit, & omnino viuit. *Eu.* Emortua stirpe aut repentè extincto animāte, nōne omnes illæ pereunt vitæ functiones? *Ph.* Ita cernimus. *Eu.* Quid causæ esse putas? *Ph.* Quòd totius abierit forma, quæ illarū erat effectrix. *Eu.*
- 30 Igitur ea species, diuersum quiddā erat à partium formis, neque ex illis constabat. *B.* Quomodo? *Eu.* Vita excedente simularium partium vnaquæq; os, neruus, caro suam sibi formam retinet, & quod tum superat os, verum os est, non homonyma, vt oculus mortuus (hīc enim propria instrumenti
- 35 ratione orbatus est) sed simplici & illi peculiariter tributa appellatione. Eiq; tum sua species est à nerui, à carnis, ab aliarū simularium formis distincta. *Ph.* Est, vt ijs quæ natura constāt omnibus. *Eu.* Nec verò suam hanc speciem ab animæ excessu statim accepit, sed eadem illi quoque inerat, cū vita et spiritu frue-

Solutions.

Demonstrat totius formam diuersum quiddā esse à partium formis.

tu frueretur animal. *Ph.* Credibile id quidem : vnde enim tã
 repentè illa inuolasset? *Eud.* Cur non igitur nunc æquè viuit
 hoc corpus atque antè, si quidem intermortui huius corpo-
 ris partes similes, formis suis præditæ sunt singulæ, neq; ma-
 gis quàm dum viueret disiunctæ aut locis disclusæ? Si totius
 viuentis species, è partium formis apta erat et composita, cur
 nō illa similiter in demortuo persistat, his in sua quaq; parte
 permanentibus? Hæccine satis ostendunt, præter partiū for-
 mas, toti aliquid tribuendum esse, quo idipsum vnum sit, &
 quo vitam agat? esseq; illam totius formam diuersum quid à
 singulis singularum partium formis, neque ex illis coalesce-
 re? *Ph.* Planè. *Eud.* Cùm aut os aut lapis corruptione perit,
 illiusq; forma dissipatur, elementa, ex quibus ea constabant,
 nō simul, quasi ad nihilum redacta intercidūt, sed (quemad-
 modū vetustissimus autor Hippocrates memorię prodidit)
 facta veluti reciprocatione, in suas quæque vnde prodiere na-
 turas redeūt. *Ph.* Scio: nã si elementorum substantiæ quæ ad
 rerum procreationem in vnum confluxerant, illarum rerum
 interitu vanescerent, neque in suam naturam remearent, iam
 pridem absumpta foret omnis elementorum substantia, nec
 ea satis fuisset rebus innumeris hæctenus generatis. *Eu.* Rem
 tenes. ea tibi est ad stirpis animãtis ue interitum transferēda:
 asseruant enim particulæ similes, suam quæque speciem, &
 ad suas redeunt naturas, abeunte totius forma. *Ph.* Par om-
 nino videtur esse vtrobiq; ratio. *Eu.* Vt ergo ijs quæ in lapide
 miscebantur elementis, lapidis insidebat forma, neque tū sin-
 cera erant ea primordia: sic mihi animo concipito, in anima-
 li dum viuit, animam & in toto & in singulis esse particulis,
 vt & vitam ijs. & vitæ munera largiatur. *Ph.* Est, opinor, ne-
 cesse. *Eu.* Quid porrò hîc amplius expectas? An vt conclu-
 dam id quicquid est vnde vitæ munera accipimus, cùm ani-
 mam tum rei speciem appellari, eamq; nec ex partium com-
 positione coalescere, nec illis necessariò comitari? An vt finē
 potius faciam in re satis per se clara? *Ph.* Satis equidem hæc
 superq; esse censeo. *Eu.* At mirum vt inter hæc noster Brutus
 sibi silētium imperare potuerit. *Ph.* Nihil enim habuit quod
 diceret, aut cur his refragaretur. *Eu.* Et in eo tamen exemplo
 quod obiecerat, rem nostrã confecimus. *B.* Vt mutuò muli
 scabunt. quasi verò quicquam ad me pertineat mutua ista in-
 ter vos

ter vos assentatio, aut quasi ab ijs rectè quicquã cõcludi possit inter quos aguntur omnia de cõposito: manēt, manēt inquã (vtcunq; magna contentione vëstra cõfirmetis) omnia tamē mea immota, neque vnquam poterunt vlla omnino ratione labefactari. *Eu.* Quid audio? Itã ne ô dij boni, immota manēt quæ ego ab imis vsq; fundamētis erui? *B.* Siccine ais? quibus tandē id obsecro machinis? *Eu.* Nullis ne? An vis vt ijsdē illis ego tibi lippientes hosce & inutiles oculos eruam? Partes illæ inquã, quas tu tū in stirpe tū in animali dissimilimas esse stautis eiusdem rationis ac formæ sunt omnes, dum eorū vtrūq; in viuis est. At mortē obeūtibus illis, totiusq; euanescente forma, quæ superat partes, neq; formæ, neq; essētia sunt eiusdē, sed omnino diuersæ. Imò & discretæ sunt, neq; vnum inter se coherentes & continuatæ efficiunt, nisi fortasse positionis vicinitate, quo modo lapides, ligna, lateres, et cementū domū: nã singulæ partes ad suas tū naturas redeūt, quæ præsentē totius forma, inter se vnitæ & cõtinuatæ simplex quid & vnus essētiæ erāt. Itaq; totius interitu, similis cuiusq; partis species, in suū (vt appellāt) actum, & in suam perfectionē erūpit, quæ non ita pridem dū viueret animal, solū inesse posse dicebatur. hoc qui de rebus istis disputant, potentiæ vocabulo declarant: actu enim fieri dicunt quod erat potentia. Et illa quidem tum nobilioris formæ lumine obscurata, nec elucēre ipsa poterat, nec parti suam aut essētiā aut nomen conferre.

Quandoquidem formæ inferiores, quæ nobiliori sunt velut administræ, cum præstantior illa & sublimior inducitur, potestate tantum insunt, quæ modò energia id est re ipsa atque actu inherescebant. Et contrà quæ præsentē nobiliori, potentiã solū inesse dicebantur, illæ ea decedente erumpunt in actum, viresque suas integras & sincerās exhibent. Hic vides ea quæcunque argumentando collegeras dissoluta: nam si fortè partibus similaribus, quæ iam suis formis insignitæ sunt noua totius accedet forma, non idcirco tamen conficere possis, parti cuiq; duas actu inesse formas, quòd eidē rei duæ perfectiones haudquaquam esse possunt. Complures autem formas, eadē in re potentiã simul esse posse: præter has verò & vnã actu, nemo est qui neget. Neque verò forma accedit rã òvri actu manēti: sed obscuratur inferioris formæ ille act⁹ et perfectio, quoties clarior ac nobilior immittit.

D

quam

Solutiones argumentorū que sunt initio capituli huius.

Posterioris argu-
menti solutio.

quã vnũ diuersorũ (quod acerrimè contendebas) generũ erit: sed ab vna posteriori nobiliori q; forma, res omnis essentiã, nomẽ, genº mutuabitur. *B.* Hęc ratioẽ, si priori meæ argumẽtationi satis esse factũ putabis, posterior saltem stabit quæ tuam opinionẽ conuincat. *Eu.* Multo hercle minus id intelliges, si quid de formę essentiã teneã audieris: ego enim cõpositi corporis speciẽ cum simplicẽ et similarẽ, tum per omnes particulas fusam esse pronũcio. *B.* Quĩ sic? *Eu.* Paucis explicabo: Tu mihi mentem attende. In hanc totam quam viuẽtem cernis stirpem, spiritus vnus naturalis, isq; sui totus similis sparsus diffususq; est: huius quoque spiritus interuentu, vna toti stirpi anima infidet. Erit id fortè dilucidius in animantium genere: his vnicus ac simplex est naturalis spiritus, ab vno simplici q; fonte profluens, ubiq; sui similis, omnes tum similes tũ dissimiles partes continens: ergo cum is vnus sit, è simplici fonte scaturiens, non nisi vnus simplicisq; animę vehiculum et nexus esse potest. Ita enim, si est à veteribus philosophis rectè demonstratum, animam conuenientis ac proprii sibi spiritus nexu & vinculo in corpore retineri, nos rectè ex ipsorum spirituum differentia, quã sint multiplices, & quã inter se dissentientes animarum essentiã, colligemus. Naturalis igitur anima vnica esse, in omnes particulas spirans, atque diffusa concluditur. Haud absimilis est vitalis aut sentientis ratio, quę proinde quòd animantis spiritus vnus ubiq; est, & ipsam quoque per omnia cum sentiendi tum mouendi instrumenta vnã esse necesse est. Vidēsne quid velim? *B.* Audio saltem, etsi non apertè id video. Enimuerò, vt donemus tibi, naturalis tum spiritus tum animæ vnũ esse fontem, pro partium tamen varia natura, hęc alia atque alia esse deprehenduntur. Osi, carni, neruo & cuique sigillatim particule, peculiaris quidam ac suus insit spiritus & anima. Nam vt hęc partes substantia sunt maximè dissimili, sic eas dissimiliter & nutriri & augeri par est. Quĩ igitur tam diuersa, vna eademq; præstabit anima? *Eud.* Quid ni? An tibi nouum vel incredibile videtur, si quid diuersorum instrumentorum adminiculo, multos ac differentes edat effectus? *Bru.* Non adeò. *Eud.* Nempe hoc illud est, quod hac etiam in re te sentire velim, tam varias ac latè dissidentes partium functiones, non ex ipsius animæ, sed ex partium quibus infusa & inspirata est differen-

differentia proficisci. Hoc itaque modo, vis animalis etsi vna
 est suiq; similis in omnes tū neruos tum lacertos distributa,
 per alios tamē solū sēsū, per alios sensum simul ac motū cō-
 fert & efficit: & vtrunq; aliās obscurius, aliās clarius, pro par-
 5 tiū quib⁹ est infusa qualq; mouet varietate et affectiōe diuersa
 vis item naturalis quę in carne est, carnē gignit, quę in ossē, os
 eodēq; in reliquis modo. Accōmodat enim ipsa sese ad par-
 tium quas moderatur ac fouet temperamētum, naturā mul-
 tiplicesq; ac varios vsus. *Br.* Sed quidnam est quod modò
 10 mihi de stirpibus dicere occœperas? *Eu.* Vt animantibus vis
 naturalis è corde vel iecore, vbicunq; prima est eius sedes,
 profecta, toti deinceps corpori communicatur: sic propemo-
 dum censuit Aristoteles, stirpibus quiddam inesse, cordis lo-
 co, idq; media inter radicem & caudicem sede, è cuius velut
 15 scatebris, vis illa naturalis manās, in vniuersam deriuetur stir-
 pem. Itaque scire licet, quæcūque specie distare existimamus
 tum animantia tum stirpes, diuersum hoc vitæ principiū for-
 tita esse, diuersamq; ab hoc emanantem naturalem vim: ita vt
 sit sua cuiusq; formæ propria. Attamen sic est illa simplex, &
 20 tota vnius modi, vt vel in dissimiles partes recepta, vna suiq;
 similis vsque persistat. *B.* Quid tu hinc colligendū esse du-
 cis. *Eu.* Viuentis huiusce stirpis lignū, corticem, folium, flo-
 rem, atq; fructum, omnia vnius esse formæ, vnaq; specie con-
 tineri, & animantis os, carnem, vinculum, cartilaginem, spe-
 25 cie nequaquam dissidere. Atque id est quod argumēti tui po-
 sterioris, quo fortiter cōtēdebas, nō posse simplicē ac sui simi-
 lē formā, tam dissimilibus partibus æquabiliter insidere, im-
 becillitatē prodit. Nā quæ substātia ac tēperamento dissimili
 cernūtur, cōmuni quadā per innatū spiritū caloremq; præpa-
 30 ratione, redditæ sunt similes & idoneæ ad eiusdem formę su-
 sceptionē. *B.* Illud ipsum providebā esse tuæ rationis conse-
 quens: sed vt eras pollicitus, ita mihi nunc deinceps respon-
 deto. *Eu.* Æquū postulas, neq; recuso. *B.* Canis os specie &
 essentia discretū est ab ossē muli. Nōne ita res habet? *Eu.* De-
 35 mus istuc. *B.* At canis os, ab eiusdē carne lōgius dissidet, quā
 illius ipsius os ab ossē muli. Igitur si specie os ab ossē differt,
 muli inquā os ab ossē canis, quis neget carnem ab ossē cū quo
 nihil simile habet, ne in vno quidem eodemq; animali, spe-
 cie saltem differre? Quid hic habes quod respondeas? *Eu.*

Argumentū ad
liud.

Solutio.

Erras. Neq; enim si vtriusq; os, tum canis tum muli, eadē appellamus nomēclatione, idcirco putandum eadem illa specie ac ratione cōtineri: immo verò disiuncta sunt diuerforum animantium ossa, & quidem latiùs quàm eiusdē os atque caro. Vis illa naturalis quæ canis ossi moderatrix præest, eadem nõ potest a fini ossa regere, & canis tamen cartilaginem & carnē perinde atque os moderatur. De hac partium similitudine, si rectè iudicare voles, non est (vt dixi) æstimandum substantiæ temperamentum aut crassitudo, sed ipsius sua quædam proprietas, & is spiritus, qui accedenti formæ illam certo modo præparat. *B.* Eodem reuolueris. Quid iuuat, toties hæc nobis tam odiose inculcare? Iam tu vicissim audi: multis non agam, sed tamen intelliges tandem, quantoperè in huius hæreseos delectu, iudicio falsus sis. *Eud.* Magnam inibis à me gratiam, si meam diligentiam, tuis scrupulis excitabis. *Bru.* Accuratiùs singula excutiam, neque ad te confutandum rebus vtar extrinsecùs alicunde corrogatis, sed omnibus ferè domi tuæ natis. *Eu.* Quænam illæ? *Br.* Malum hoc medicum, hoc ue citreum, tú ne aliquando quale sit considerasti? *Eu.* Et persæpè quidem. *B.* Cortex eius calet: quæcunque verò illo integuntur interanea & velut viscera, non parum frigent. *Eud.* Id vel quiuis è plebe nouit. *Bru.* Casiæ fistulæ medulla lenit aluumque subducit, cortex menses potenter mouet, adeoque foetum etiam excludit. *Eu.* Ita compertum est vsu. *B.* Floris qui in labrusca prouenit, extrema in ambitu folia refrigerant, quod enascitur inter hæc medium adurendi vim sortitum est. *Eu.* Et id verum esse, longi iam temporis vsus atque experientia, sæpenumero docuit. *Bru.* In animantium porrò genere leporis pulmo suspiriosos iuuat, sanguis calculum comminuit, ossiculum quod in poplite posteriori est arenulas deturbat, coagulum appositione conceptum retinet, pilus erumpentis sanguinis impetum sistit, hæccine omnia recipis? *Eudo.* Maximè: sunt enim in vsu quotidiano. *Bru.* Quid igitur causæ adfers ad hæc & huiusmodi plurima? Cùm eiusdē stirpis vna pars vrit, altera vi frigoris stupefacit, vna in angustum arctando contrahit, altera fundendo, dilatat: tum vrinas aut menses ciendi, aut hunc aut illum humorem expurgandi facultatem habet vna, altera verò istorum nihil præstare potest, fieri ne (id quod asferis

Argumenta ab exemplis.

seris) potest, vt eadem omnes forma præditæ sint? *Eud.* Quid ni? *B.* Secus visum est magnis ac doctis viris: sed quoniam non tam authoritatis in disputando, quàm rationis momenta ponderanda sunt, ratione potiùs pugnemus, & meam rationem cum tua ratione si videtur cõmittamus. *Eud.* Velim sanè. *B.* Ain tu à forma omnem actionem proficisci? *Eud.* Aio. *B.* Et eam formam simplicẽ esse statuis? *Eud.* Etiam. *B.* Quomodo igitur tam multi, tamq; dispares erũt vnus & simplicis formæ effectus? Quo pacto erit illa multiplicium & contrariorum author, quæ non constet ex contrarijs, & quæ sit omnino simplex? hæc haud quaquam fieri posse non ignoras scio, & si soli essemus non dubito quin tu mihi facilè facturus es. Sed turpe ac pudendum videtur, in grauium virorũ confessũ atque oculis, palinodiam canere: quocirca, non amplius vrgebo, sed ad alia si videtur discutienda pergã. *Eud.* Quid istuc rei? Itã ne tibi res est confecta, itã ne ante victoriã triumphũ? *B.* Nihil enim habes, quod huc afferas. *Eud.* Bona verba. *B.* Dic igitur clarè, vt in pessima causa, ingenij tui specimen exhibeas. *Eud.* Quas mihi modò recẽsebas facultates, illæ nequaquam ab ea animæ parte prodierũt, qua viuunt alunturq; stirpes: hæc enim solas vitæ functiones cõfert, atq; has alijs aliter. At verò stirpis eæ partes quæ viribus pollèt contrarijs, nõ viuæ in nos agũt, sed cũ iam mortuæ corporibus nostris adhibentur, varijs pro sua quæq; natura modis, illa afficiunt, vt intelligere liceat, eas δυνάμεις aliunde quàm ab altrice & naturali anima peti, quæ totius est stirpis viuentis. *B.* Hem optimi viri quid cessatis, vestræ certè partes sunt amico succumbenti opẽ ferre. *Eud.* Iã demũ sentis, quã sit huius teli penetrabilis acies, quãq; facilè sit te perfossura? stirpis emortuæ partes, quarũ mihi contrarios effectus obijcis, nequaquã eiusdẽ sunt formæ εἰδωτοιοῦ, cuiusmodi dudum erãt cùm viuerent, sed vt vires & & temperamenta, sic & formas habent diuersas, per quas res efficiunt tam dissimiles. Nunc animam naturalem in eas redire remeareque fingito, quæ paulò antè excesserat, ea tũ illis partium viribus nihil addet, sed hoc maximè conferet, vt in quibus partibus tanta inest virium dissimilitudo, illæ nutritione incolumes seruentur, & increcant, & priusquàm senio contabescant, alias de se eiusdem generis excitent: nam hoc ipso à lapidibus metallisque distant. Ergo

Solutions.

altrix illa anima, tum singulas partes, tum speciem illarum
 conseruat quibus aliunde vires accesserant. *B.* Hoc scilicet
 eras cum tanto apparatu, & tam longa circuitione dictu-
 rus? *Eud.* Hoc ipsum. *Bru.* Controuersiam tamen nondum
 dirimis, sed respondendo, in grauiora (quod est intolerabi- 5
 lius) incurris incommoda. *Eud.* Cur, obsecro? *Bru.* Ape-
 riam vtrunque seorsum. Dissimiles illæ stirpis aut animalis
 partes, vires habent illis etiamnum viuentibus, aut easdē aut
 fortè maiores quàm iam mortuis. Quid ad hæc? fare agè. *Eu.*
 Vera narras: neque enim vires nouas morte consequutę sunt, 10
 sed earum quas habuere, potiùs fecere iacturam. *B.* Vt igitur
 emortuæ, sic & viuentis stirpis particulæ varijs præditæ sunt
 viribus, & res efficere possunt contrarias. *Eu.* Est necesse. *B.*
 Cùm igitur tu hæc omnes in communem, eamq; simplicē
 totius formam referēdas esse profitearis, qui possis effugere, 15
 quo minus illam contrariorum esse opificē fateāre? At istud
 est longè absurdus, quàm si illam asseras esse cōpositam. *Eu.*

Solutio. Minimè verò, nam ego disputationem hanc semel conclusu-
 rus, certè & constanter assero, simplex idem agens quod an-
 ceps & homonymum appellant, cōtrarios effectus edere pos- 20
 se, quotiescunq; vel diuersa instrumenta, vel alias inferiores
 causas, velut succenturiatas sibi in opus adiunxerit: accom-
 modat enim sese subiectorum quibus inhæret naturæ. *B.* Tu
 igitur altricem stirpis animam, partium formis ignobiliorē
 ac viliolem facis, si quidem conseruādarum partium gratia 25
 illam conditam esse censes. *Eu.* Immo contrà planè: Singula-
 rum partium formas quosdam veluti gradus esse, quibus ad
 supremam illam totius formā promoueatur, nec alia de cau-
 sa illas in subiectū impressas, nisi vt ista præparatione ad hæc
 introducendam via præsterneretur. Nec verò cùm dicerem 30
 animam nutriendi facultate præditam, singularum partium
 formas seruare, hanc illarum gratia conditam esse putabam,
 sed sua ipsius & stirpis solùm causa consistere. Ceterum quo-
 niam illa è suis cohæret partibus, fit idcirco, dum se totamq;
 stirpē hæc nutritione tuetur, nouoq; foetu multiplicat, vt ip- 35
 sas quoque partium formas, quibus ad præparationem opus
 habet, incorruptas quoque seruet, simulq; nouas interdū ge-
 neret. Itaq; partes ad totius formam non nihil equidē, at non
 essentiam conferunt. *B.* Quidnam igitur? *Eu.* Præparatio-
 nem

Aliud argumē-
 tum.

Partium for-
 mas præpara-
 tionem quandā
 esse ad totius
 formam simpli-
 cem.

nem & accommodatam quandam *διὰ θεοῦ* recipiendæ simul atque seruandæ totius formæ, eiusque omnibus muneribus defungendis. His enim internuncijs ac veluti paranymphis, foeliciter coit & indiuisum permanet formæ cum toto subiecto coniugiũ, quas si qua fortè vis expulerit, necesse est vel diuortiũ statim cõsequi, vel inertẽ certè & ociosam formã in subiecto relinqui. Quẽadmodũ igitur ossis, nerui, carnis, & cuiusq; similis subiectum, nõ ex solo qualitatum temperamento, sed ex primordiorum quoque naturalium permistione præparatũ est, & illis, suas formas seruantibus, forma nerui vel ossis influxit: Sic omnino putandum totius animantis formæ corpus subijci, ex hærentibus & in vnum confusis, osse, neruo, carne, alijsq; id genus partibus constructũ. Ex apta enim & concinna similarium positione, numero, figura, magnitudine, partes illæ quæ appellantur organicæ confurgunt, è quarum deinde conuenientia & mutuo cõsensu, suis numeris absolutum efficitur corpus. Itaque his vniuersis aptè concinneque in vnum coeuntibus, conuenienter ac legitime præparatum subiectum, formam horum omnium comunẽ in se allicit et cõseruat, & illius functionibus inseruit. *B.* Admirabilis verò præparationum congeries. *Eu.* Nec tamen omnes attigi quas ad rei procreationem inductionemq; formæ requiri existimo. *B.* Nunquam defines in nugis terere tẽpus, & flexuosis ac vagis interpretationum ambagibus, inueniendę veritatis occasionem intercipere? *Eu.* Nihil equidem minus: sed si quod reliquum est auscultare velis, audies quę sunt omnium longè verissimã. *B.* Non feram amplius: narra cui voles tua commenta. *Ph.* Mecũ age potius ò Eudoxe, neque quod de his præparationum generibus dicere institueras abrumpas, nos quęcunq; dixeris æquis et attentis animis accipiemus. *Eu.* Quis huius viri fastidiosam morositatẽ perferat? *Ph.* Omitte verò illum, & ad expositionem quam auidè expectamus aggredere. *Eud.* Adesdum igitur attentus, & animaduerte quid velim. *Ph.* Arrectus sum, dic agè. *Eu.* In vniuersis omnium corporibus, tres minimum præparationes (sic enim appello quas græci *πρὸς ἅπαντα κενῶς* dixerunt) ad formam recipiendam necessarię insunt. Vna est proba & idonea temperatio, quæ partis cuiusque simplicis ac similis sua esse intelligitur, ex primordiorum mistione prognata, &

Tres præparationes ad totius formam necessarię.

totius etiam corporis sua quædam composita, ex confluentibus conspirantibusq; in idem similarium partium temperamentis comparata. *Ph.* Verisimile id quidem, & maximè cōsentaneum. *Eu.* Altera præparatio corporis est, congrua aptaque compositio, consensus & conformatio, quæ nos cernimus, organicis quibusq; partibus, primùm ac per se inesse, toti verò corpori ex organicarum compositione. *Ph.* Hæc ego non dubito viuentium omnium esse communem: nam et Aristoteles animam definiens, inquit esse actum corporis naturalis organici: quòd organorum conformatio sit ei corpori, quod vitam & animam suscipiet, necessaria. *Eu.* Tertius ad hæc est spiritus quidam, per totum fusus, cui salutaris inest et vitalis calor. *Ph.* Cur hunc inter præparaciones numeres, nondum mihi planè constat. *Eu.* Si pro comperto tibi est, animal omne calorem in se cōtinere ac fouere, quo vitam tuetur, quoque extincto illius anima decedit atq; intermoritur, nequaquam in dubium vocabis, quin spiritalis ille calor, ad vitam degendam sit omniũ maximè necessarius, quippe qui & ad animæ naturam accedat proximè, & illi perpetuus atq; indiuiduus comes sit. *Ph.* Sed quid prohibet, quo minus hic ad superiores præparaciones referatur, cùm non secus atque illæ ex elementorum concretione prodeat? *Eu.* Etsi elementorum soboles est prima illa præparatio, conformatio tamen & spiritus, non illinc, sed è diuiniore quodam principio originem ducunt. *Ph.* Quid ita? *Eu.* Quoniam fieri nequit vt elementa vel diligentissimè ac summa cum ratione temperata, per se nullius ope alterius, aptam corpori conformationẽ, sensum, motum ue conferant. Quam enim legem, aut quam mensurã his efficiẽdis feres? *Ph.* Inexplicabilis est, mea quidẽ sententia, temperamenti modus. *Eu.* Id in conformatione longè magis dicas: nam hoc aut illud temperamẽto esse calido satis intelligitur, eò quòd calidũ & igneũ elemẽtum cæteris elemẽtis in permistione præpolleat. Itemq; tactu frigidũ senties, frigidũ elemẽtũ dominari: sed quanã ratione factũ sit, vt hæc aut illa fuerit huius aut illius rei figura, id verò est, quod nec dicere, nec mente cõsequi possis. Plurima enim cernimus quæ cùm sint eiusdem temperamenti, dissimiles tamẽ figuras acceperunt rursusq; alijs cõsimiles esse figuras, quorum sit dissimilimũ inter se temperamentum: id quod ex medicorum

Quam distin-
ctæ sint hæc præ-
paraciones.

dicorum sententia plenius postea & vberius probabitur. *Ph.* Videtur id ratione, aliqua ex parte, fulciri. *Eu.* Porro insitus is siue spiritus siue calor, qui vitæ est & opifex & vinculum, non poterit partium corporis temperamento acceptus referri. *Ph.* Id quoq; si tibi placet, apertius doceto. *Eu.* Repentè ac recens extincto iugulatò ue animâte, partes similes, suã singulæ aliquandiu retinent temperaturam. *Ph.* Id meminiam à te suprâ demonstratum, fieri non posse, vt insitum rei temperamentum tam subito mutetur suamq; velut exuat naturã.

10 *Eu.* In ijs tamen partibus tum neque insitus ille calor, neque spiritus inest. *Ph.* Quid mirum? Nam idcirco interijt animal eiusq; partes, quòd animæ vitæq; conseruatricis causa, nempe spiritus ille calidus, nobisq; insitus, aut subito euauerit dissolutus, aut extinctus perierit: etenim aperte cernimus, quod ab

15 Aristotele annotatum est, moribundum animal refrigerescere. *Eu.* Hinc itaq; concluditur, insitum illum siue spiritum siue calorem, nihil ad temperamenti rationem pertinere. Et quoniam spiritus qui in arterijs præsertim maioribus est, inter corporis partes non censetur, sicuti neque qui venis clauditur sanguis, fieri proinde necesse est, vt nec ille spiritus calor quicquam pertineat vel ad corporis substantiam, vel ad temperamentum ex elementis naturæ ortum. Quare hoc ipsum nec spiritus nec conformationis efficiens erit corporis temperamentum, sed hæc è diuiniore natura fluxisse oportet. *Ph.* Iam primùm in mentem mihi venit Auerrhois

25 ille, in Arabum factione primæ existimationis philosophus, qui collectaneorum sectione prima, tuam sententiam sequutus, censuit innatum nobis tum calorem tum spiritum, neutiquam ex partiũ corporis temperatione proficisci. Sic enim

30 ait: Partes natura quidem & agunt & afficiuntur in totum à calore ipsis innato, qui alius est ab eo, quem à temperamēto adipiscuntur. Experimento quippe anatomices compertum exploratumq; est, corde corpusculum contineri vaporosum exquisitèq; calidum, quod ab ipso per arteriarum ductus in

35 vniuersum deriuatur animantis corpus atque transmittitur. Hæc sunt quibus planum facit nobis insitum calorem & spiritum, non modò ignis naturam conditionemq; non retinere, sed ne ab elementorum quidem concretione, permistioneq; omnino prodijssè, quasi illorũ diuiniore quædam sit origo, quæ

Tres eas præ-
paratiões a se-
mine confert.

go quæ qualis sit, neque mihi occurrit, vbi ille exprefferit, ne-
que aliunde possum, vlla diligētia plenè consequi. Tu proin-
de quicquid de his habes animo comprehensum (habes autē
vt scio plurimum) id deprome quæso, et liberaliter nobis im-
partire. *Eu.* Rem petis perquam sanè lubricam, & plenam
periculi, vnamq; omnium maximè temeritatis obnoxiam ca-
lumnię, sed audebo tamen, quando ita postulat disputationis
continuata series, quātum ea de re teneo id vobis exponere,
vt ratione inter vos cōmuniter agitata ex æquo et bono sta-
tui possit, quam oporteat his de rebus esse, doctorum & veri-
tatis amantium hominum, sententiam: ac primū quidem
caloris & spiritus, mox deinde formarum originem ortum-
que commemorabo. Qua in re sic agam, vt mea omnia fir-
mīs. corrobore ex Hippocratis, Platonis, Aristotelis & Ga-
leni decretis. *Ph.* En in hoc sumus, auidē quicquid dicturus
es excepturi, & tāta diligentia expēsuri, quāta ab hominibus
maxima præstari potest. *End.* Quicquid viuit, nulla putida
materia creatum (vsus perfectum id appellat siue in stirpium
siue in animantium genere positum id constitutumq; est) ex
subiecto prodijt, quod est suum cuiusq; semen. *Ph.* Memini
id esse suprā confectum. *Eu.* Ex hoc singulæ primū corpo-
ris finguntur partes naturæ vi, non aliter quā opificis ma-
nu: minutæ particulæ, primū confusæ in ordinem postea di-
geruntur. *Ph.* Sæpe id obseruatum ferunt ab hominibus stu-
diosis. *Eu.* Itaque semen tanquam excellenti quadam sapiē-
tia præditum, dum stirpibus quidem è terra, sed quę sit alijs e-
lementis permista: animantibus verò è materno sanguine fa-
miliare & quale cuiq; ex vsu est nutrimentum suggerit, con-
cinnam simul idoneamq; elementorum temperationem con-
fert, efficitq; vt sit vnumquodq; huius illiúsue discreti singu-
larisq; temperamenti: vnde liquet singularem temperamen-
ti rationem quam nonnulli temperamenti proprietatem di-
xerunt, tum corpori toti, tum particulis ipsis vi seminis indu-
ci, atque etiam certè conformationem cōpositionemq; sub-
iecti, de qua ex Galeni mente pomeridiana disputatione plu-
ra colligem⁹. Atq; hoc modo complexi sumus priores duos
præparationum ordines. Tertius porrò qui per vitalem spiri-
tum, caloremq; conficitur, vt non ex sola elementorum tem-
peratione perfici potuit, sic apertius illustriusq; quā reliqui
à semine

à semine sui ortus initia ducit. Semen enim caloris & spiritus refertū asseuerant omnes, & has vires à parentibus accepisse. Nam cum sui simile quidpiam generaturi parentes, nequeant in opus continenter incumbere, quòd aut prius quàm perfectum sit, intereant, vt stirpes aliquæ, aut alijs vitæ rationibus sese accommodent, vt perfectiorum animantium genus vniuersum, prouida solersq; Natura, rerum æternitati cõsulens quæ parenti inerant ad procreandum & vitam largiendam vires, eas per calorem & spiritum semini commisit, exiguæ quidem portioni, sed quæ totius vicaria ijsdem prædita facultatibus, toti simile procreat. Hæc in rem præsentem tibi satis sint, aliàs, dum ita feret, plura fortassis audituro.

15 **REI NATVRALIS POTENTIAM NON**
*posse suo pte impetu ad formam progredi, sed haud secus atq;
 actum de habitu, formam elici de potentia
 materia. Cap. V.*

PHILIATROS.

20 Gedum mi Eudoxe, has quæso mihi tenebras quibus offundor, discutito: iam enim suprâ docuisti, potentiam esse materiæ quandam præparationem, ad excipiendam certam speciem: at hæc *περὶ ἀρχῆς κινῆται* quas semini inesse cõmemoras, sũnt ne ea ipsa potentia quam inuestigamus? *Eud.* Sunt omnino, atque in vnum idemq; redeunt. *Ph.* Nulla iam demum verborum circuitione, nullo anfractu, rem omnẽ cõpendiò & planè dixisti. *B.* An non illud audax, ne dicam temerarium, facinus, rem tam arduam, tam à nostris sensibus abstrusam, de qua doctissimorum philosophorum acerrimæ sunt & in hunc vsque diem indefinitæ contétiones, tam paucis tamq; apertis verbis concludere? Confidètia est hæc certè intolerabilis, & ab interpretis naturæ modestia aliena. Tu quasi digito attingas, audes quid potentia sit indicare? *Eud.* 25 *Quidni? Sed iam agè quæso mi Philiatre, quum potètiæ nomine nihil sit nec philosophorum sermone magis tritum, nec disputationibus acrius exagitatum, poteris ne quàm multiplex id sit recensere? Ph.* Potero ni fallor. primùm enim Aristoteles potentiam esse definiuit motus mutationisq; principium

*Quid potentia
 forma.*

*Potentie nomẽ
 multiplex.
 5. Metaph. ca.
 12. et 9. cap. 1.
 et 2.*

2. de Anima
cap. 1.

In categ. quali-
tatis.

9. Metaph. ca.
2.

Potētia de qua
differitur.

2. Phys.

Quid sit formā
educi de poten-
tia materiæ.

cipium: quūque id duplex sit, vnum efficiendi, patiendi alte-
rum, duplicem inde potētiam statuit. Efficiendi quidem po-
tētiam esse dixit, mutationis in alio principium, de qua Phy-
sicorum septimo multa: patiendi verò, principium mutatio-
nis ab alio: qua verbi significatione, rei cuiusque materiā ap-
pellat potentiam, formam verò actum atque perfectionem. 5
Harum vtraq; in substantiarum est genere. Præterea autem id
etiam nominis ad accidens quiddam trahitur, quod Aristote-
li naturalis potentia vel impotentia dici solet. Est enim habi-
litas vel affectio cuius ope vnumquodq; facilè vel agit vel pa- 10
titur: aut si mauis, propensio & procliuitas quædā ad aliquid
agendum aut patiendum. Sic omnes artes agendi potentias
nuncupauit, quòd principia sint mutandi in alio. Similes eti-
am affectiones rebus inanimis asserit, quarum subsidio ex-
peditiùs agunt obsistunt ue, ne cōtrariorum vi in deterius cō- 15
mutentur. Patiendi potentia diathesis est, qua res quæq; in a-
lium statum promptè conuertitur. *Eud.* Consiste paulisper,
in portum enim iam appulisti: nam ea de qua differimus, est
patiendi potentia, quæ materiæ tanquam præparatio quædā
insidens, eam aptam idoneamq; reddit commutationi, & ex- 20
cipiendæ quam appetit formæ. Hæc est quam Alexander A-
phrodisæus, rectè inquit esse principium, materiæ inditū, per
quod illa apta sit ad omnia suscipienda, quæ ab ipso et ex ipso
futura sunt. *Eu.* Quicumq; definierunt, potentiam esse mate-
riæ quandam præparationem & instructionem, illi si non vl- 25
trà qualis ea sit præparatio inuestigandum putarunt, prodi-
giosa tamen commenta nobis obtrudunt, laborantq; de no-
minis potius, quàm de ipsarum cognitione rerum. At si vete-
rem philosophandi legem sequi volumus, res animo cōpre-
hensæ nobis sic erunt, vt si sensibus essent perceptæ. Tu itaque 30
mi Philiatre, si ex tribus istis præparationibus, concinnā ma-
teriæ accommodationem clarè intelligis, ne dubita te quoq;
potestatis purā essentiam tenere. *Ph.* Tenere me puto. Cæte-
rùm velim vt tu mihi alia deinceps interpreteris, eaq; et mul-
ta & multis perobscura. Quum philosophi dictitant, de po- 35
tentia materiæ educi formam, tú ne censes has præparationes
cùm iam perfectionem integram acceperint, formam de se e-
mittere? Scio equidem à Simplicio ea de re sic scriptum esse:
In omni mundo, si quis exortus prodit, non aliter quàm per
poten-

potentiam ad substantiam prodit atq; perficitur, materiaque
 quum recipit formã, per potentiam ad ipsam perducitur. Et
 alio loco: Neq; enim omnino ab imperfecto ad perfectũ ali-
 quid peruenit, nisi media adsit potentia, addens perfecto id
 5 quod deficit, summam perfectionem suscipiens à perfectissi-
 mo. Hęc nõ sanè dubito quin verissima sint, sed me nihil pror-
 sus docent. *B.* Si mihi liceret bona istorum venia, ego tibi ô
 Philiatre, paucis explicarem, quemadmodũ rei cuiusq; spe-
 cies ac forma, de potentia materiæ ducatur. *Eu.* Tibi verò nõ
 10 conceditur modò, sed & omnes quotquot adsunt orant, vt te
 huius quæstionis interpretem exhibeas. *B.* Planam igitur hu-
 ius rei expositionem accipe, quæ nullo negotio, te ab intrica-
 tissimis aliorum errorib. expediat. Istæc de qua tam anxie dif-
 feritur potentia, qualitas est, quæ magna in vtrãq; partem la-
 15 titudine, aliàs intendatur, aliàs remittatur. *Ph.* Magna certè
 quidem. *B.* Atq; initiò prætenuis ea est & obscura, mox ve-
 rò sensim paulatimq; vires capit, & increscit: quumq; ita mi-
 nutatim gradatimq; facta additione, ad integram absolutio-
 nem expletionemq; venerit, tum ea est, vt Aristoteles dicere
 20 solet, ἐντελέχεια quædam, quã alij perfectionem, alij perennem
 quãdam agitationem interpretantur. Quemadmodũ igitur
 ista perfectio, de inchoata obscuraq; præparatione sensim or-
 dinatimq; educi consummariq; videtur: sic sanè existimare
 debes rei cuiusque speciem (quæ à perfectione nihil differt) de
 25 præparatione ac potentia verè nasci & oriri. Est enim perfe-
 ctio species, ipsaq; præparatio potentia, neq; ad eam rem alia
 opus est explanatione: sed vt præparatio tandem fit perfectio,
 sic potentia commutatur in formam. *Eu.* Parũ abest, ô Phi-
 liatre, quin tenearis, vide ne imprudens tu tibi laqueos indu-
 30 as, periculosa est assentiendi facilitas: proinde in tam lubrica
 ac præcipiti via, memineris tibi cautè incedẽdũ esse. Sũt enim
 permulta, falsa illa quidẽ, sed veris tamẽ similima, quæ verita-
 tis pallio velata, falsa specie multos in fœdos ac pudẽdos erro-
 res abducũt. Est autẽ hic Brutus percallidus, & qui nisi caues, te
 35 facilè circũueniet. *Ph.* Quomodo? *Eu.* Si perfectionem esse
 rei formam dederis, actum est. *Ph.* Quid igitur? censent illa
 inter se esse diuersa? *Eu.* Maximè: si quidem non minùs distãt
 quàm quæ in diuersa genera diuertunt. Perfectio ex potentia,
 sensim velut adolescens cõsummatur, parsq; totam antecedit:

Falsa quorun-
dam expositio.

Perfectione nõ
esse rei formã.

E forma

Potētian' in quā
sic perfici po-
tēst ut in for-
mā degeneret.

Potentiā semi-
nis nulla ratio-
ne posse in for-
mam transire.

forma verò, immissa tota repente est, cuius ne minimū quidē
antē fuit. Illa vt potentia, natura quædam est patiens: hæc na-
tura est efficiens, omnisq; motus principiū. Illa accidēs solum
est, hæc autem simplex puraq; substantia, quod meministi su-
prā esse multis rationibus confirmatum. *Ph.* Memini tanquā
nominis mei. *Eu.* Quū fieri igitur potest, vt potentia cōtinua-
to incremento, in solidam atq; expressā formā (sic enim ap-
pellare placet quam græci *δυσίαδν* dicūt) abeat, vt fiat ex qua-
litate substātia? vt genera suprema, quibus nihil sit inter se cō-
mune, quæq; lōgius distent, quàm quæ sint summè cōtraria,
in sese mutuò cōmigrant: potest equidē quæuis qualitas, in a-
liam qualitatem trālire, & in substantiā substātia, cōmunem
enim materiā habent: at qualitātē in substantiā reciproca vi-
cissitudine cōmutari posse, nulla cōprehendit mētis humanę
cogitatio. *Ph.* Mea certē nullo modo cōcipit. *Eu.* & aliud ta-
mē tibi persuadere nititur versutus hic Brutus, vt te obnoxiiū
aliquādo & prostratū teneat, ijs vtiq; perfimilis, qui subsellia
absidere volentibus subtrahunt, vt qui ceciderit, cū eū videant
supinum, profusius & maiori cachinno rideāt. *Ph.* Nunquā
ita facilē me duci patiar, sed quē semel occupauero gradū, in
eo posthac firmiūs & fixiūs persistam. *B.* Quid audio? Sicci-
ne mea sentētia cōtortis & aculeatis sophismatis impetitur?
ficcine captionibus eludor? *Eud.* Ita tibi appellare liceat, quæ
fugere nō possis. Sed si per ociū tamē apud te singula diligē-
tiūs expēdes, cernes profectò, quāto nostra hæc tuis illis præ-
ponderent. Quòd si tuis rationibus aliquid cōstructum esse
putas, næ ego illud & facilē & breui diruā. *B.* Aggredere, iā
expecto. *Eu.* Quæ in semine est potētia sensim minutatimq;
augetur, dū perueniat ad summā perfectionē: itāne ais. *B.* Ma-
ximè. *Eu.* Quānā obsecro agēte & cōcitate vi, incrementū il-
lud dari putas? *B.* In prōptu est Alexā dri respōsio, primū infu-
sum esse semini quoddā motus initiū, quod impetu à generā-
te accepto, ad aliquē vsq; finē agit, dū se cōtinuato incremēto
perfecerit, & velut ingressū stadiū, ad metā vsq; (nisi si qua vis
de cursu retrahat) percurrerit. *Eu.* Sum equidē plus æquo o-
bliuiosus, proinde si lōgius extrahit oratio, tota mihi protin⁹
excidit. Age igitur cōcisis magis respōsionib⁹, si modò eas à
me memoriā teneri velis. *B.* Quēcūq; voles modū tenebo. *Eu.*
Impetum quendā, motusq; initium ais à generante iam olim
semini

femini datum fuisse. *B.* Ita res est. *Eu.* Hoc motus initium, intelligis ne esse potentiam? *B.* Id ipsum prorsus. *Eu.* Deinde principium illud, quod est potentia, agere quidem continenter existimas, & à primis inchoatisq; naturis, ad vltimas et cōsummatas, quibus nihil addi possit, quasque nos summas & perfectissimas iudicamus, procedere. *B.* Quid ni? *Eu.* Et hanc potentiam tu qualitatem esse statuis? *B.* Sic visum est Aristoteli. *Eud.* At nulla qualitas, primò & per se potest agere, sed omnis actio, ad substantiæ compotem formam pertinet, quæ principium quoddam est efficiens. *B.* Ne hoc quidem inficior. *Eu.* Dū igitur ais potentiã sensim augeri, quoad fiat perfecta species, accretio illa, cuiusnam formæ primùm refertur accepta? *B.* Ipse videris, istuc ego minimè inuestigo. *Eud.* In semine triatantum esse dicimus, materiam, formam, potetiam. Illa igitur potentia actio perducit ne primùm, ad seminis formam? *Bru.* Quonam aliò perduceret? *Eu.* At id fieri nequit. *Bru.* Quid causæ? *Eudo.* Quoniam quicquid agit, in hoc agit, vt sui simile reddat obiectum patiens, neque forma quæ in semine est, aliud quicquam molitur, quàm vt semen aliud de se generet. *Bru.* Hoc ipse satis sciebam, sed eò me vel inuitum traxerat rei consequentia: nunc itaque resilio, & potetiam quæ semini inest, sese sua vi augere assero, neque vllã externã opem desiderare. Ea enim tametsi qualitas existimatur, præstantioris est tamen ordinis quàm cæteræ: quapropter & illam Aristoteles appellauit naturalem potentiam, quòd vt qualitatis, sic & nature quadantenus sit particeps. Quocirca qui illam dicet per se aliquid agere posse, nihil absurdum dicet. *Eu.* Mira diuerticula. Huc igitur sequere, quando ita tibi visum est. Si quid primò ac per se agit potentia, dum se ipsam auget ac perficit, aliud efficit nihil quàm sui similem potetiam, neq; potest ipsa quantũmuis aucta de se formam edere. Ex semine quidem tanquam ex subiecto generatur animal aut stirps: at potentia efficientia formam, aut seminis vi animal generari, præstantium philosophorum nullus receperit. *Bru.* Quid ita quæso? *Eud.* Quod nondum est, sed futurũ est, id iã simpliciter non est: quod autẽ non est, quĩ possit aliud quicquã efficere? quo pacto fieri posse existimas, vt formã procreet quæ semini inest potentia, si nondũ inest ipsa forma? aut vt semen, quod nondum sit ipsum animal, efficiat

animal? Nempe si quid ex his gigni debet aliud quiddam poni necesse est, quod actu formam obtineat, quodque sit huius procreationis efficiens causa, eaque prima & præcipua. Quæ Aristoteles diligentissimè contemplatus, in animalium stirpiumque procreatione duplicem naturam instituit, imperfe- 5
ctiorem vnam, quæ in semine fit quidem, nondum tamen est: perfectiorem alteram, quæ actu cum sit, effectrix simpliciter est, qualis in eo est, à quo dimanauit semē. Locus est libro de animalium procreatione secundo, vbi naturæ & artis discrimē secreuit, his ferè verbis, Ars principiū formaq; eius quod 10
efficitur, sed in alio: motus autem naturæ in ipso est, quod efficitur, ab altera profectus natura, quæ actu obtinet formam. In semine igitur naturam statuit, quæ fit & mouetur: in eo autem quod actu est, efficientem naturam. Quæ Simplicius 15
in hanc sententiam fusiùs explicauit, Vniuscuiusque natura & causa motionis, subiectum sibi ipsi & non alteri simile facit: vt enim natura hominis hominem, sic & natura feminis, non aliud quàm semen efficere potest. Quomodo enim propriè hominem faciet, ea quæ est in semine, quæ nondum est 20
hominis natura antequam homo fiat? Si natura feminis commutari desiderat, & animal perfici, propriè efficiens & proxima causa, est natura paterna atque materna: nam forma actu præcedit in patre & matre, secundum quem id quod potentia est ad actum perducitur. Atque hoc modo natura eius quod generatur, si efficiens dicitur, ita efficiens est, vt & ipsa simul fiat. Ea verò propriè efficiendi vim obtinet, quæ actu talis est: quoniam natura, sui similis est procreatrix. 25
Vides vim illam feminis, quam potentiam appellari diximus, nequaquam posse in animalis speciem verti, tametsi ipsa sese quamoptimè adaptet, & omni ornatus genere instruat atque perficiat, sed adesse oportere quiddam, quod actu tale sit. *Philiatros*: Hæc mihi certè longè verissima videntur, neque iam hic noster Brutus quicquam prætereà habet quod obijciat. Attamen priusquàm colophonem his imponas, consonum & æquum est, vt nobis id explanes quod 35
omnibus philosophis placere video: rei cuiusque formam de subiecti potentia educi. *Eudoxus*: Quum quæ semini inest potentia, id est inducendæ formæ præparatio, assiduo incremento, ad summam perfectionem euaserit, ad substantiæ

Forma quomodo educatur de potentia materiæ

stantiæ quoque formam simul peruentum erit. Etenim perfectionem illam forma necessariò comitatur, nec vnquam deserit. Proinde Aristoteles, formam plerunq; ἐντελέχειαρ nomine perfectionis appellat, vel quòd perfectæ potentiæ indiuidua sit comes, vel quòd totum ipsum compleat, et perficiat. Ut igitur perfectionem, sic & formam de potentia materiæ educi sermonis vsu dicimus, tanquam pares in ijs rationes faciat, ista consequentiæ necessitas. *Ph.* Formam de præcurrente potestate haud secus elici ratiocinabar, atque actum de habitu. *Eu.* Nec sanè multùm est dissimilis analogia. *Ph.* Hanc igitur nobis plenius interpretare. *Eu.* Longa assuetudine & frequentatis actionibus, musicus (vt hunc pro reliquorum exemplo sumamus) ijsce partibus habitum adeptus est et inseruit, quæ plurimùm sese exercerent. Atque is deinde tametsi dormit, habitum tamen hunc musicæ aut citharisticæ semper retinet. *Ph.* Hoc tanquam digitos teneo. *Eu.* Si fortè igitur experrectus citharam pulsabit, vndenam censebis illi modulandi actum incessissè? ex soló ne habitu qui in actum eiusmodi sit cõmutatus? *Ph.* Nihil minus. sed eò profectò, quia concitata princeps animæ vis, ijs tum partibus præsit ac imperet, quibus exercitatione iam olim inditus atq; impressus fuerat modulandi habitus: hæ si quidè habitu paratæ in opus actumque suum promptè feruntur, quoties animæ ipsis inspirata voluntas ita imperauerit. *Eu.* Rectè tu quidem. Ut igitur actum ex habitu idcirco prodire dixerunt, quòd actus, nisi comparato habitu perfectè elici non potest: sic in ipsa quoq; rerù procreatione dicendum est. Non enim potentia formam, sed externa causa imprimit, quæ tamen auxilio potentiæ destituta, non haberet ipsa per se satis virium. *Ph.* Video. Tanquam enim qui scientiam habet sed ea non vtitur, cùm vult accedere mentis impetu, contemplatur, et actu fit sciens: item quodcunque subiectum gignendæ rei perfectam potentiam habere dicimus, accedente agētis extrarij vi, id rectè, te autore, actum formamq; excipit. *Eu.* Scopum attigisti. *Ph.* Qui quid scit (inquit Aristoteles) si animum in contemplationem actu intentum habet, seruat tamen habitum, nec perdit contemplando scientiã, sed excolit magis, ac perficit: ita id quod perfectam potentiam obtinuit, accedente forma, potentiæ qualitatem non excutit, sed ornamentum illi & perfectionem.

*Medicamenta
quomodo ducā
tur de potētia
in actum.*

addit. *Eud.* Ita necesse est, vt iā fixū ac stabile sit, id quod pro-
ponebatur, haud secus de potentia materiæ formam elici, at-
que actum de habitu. *Ph.* Id quidem iam satis perspicuum.
Quod verò, de medicamentis aiunt, quæ intrò sumpta, nostri
caloris vi de potentia in actum excitantur promouenturque, 5
his ne simile putas? *Eud.* Quodammodò: Si quidem vel non-
dum adhibita nobis medicamenta, suam speciem habent, si-
biq; innatas vires, sed quas nō antè in nos exerāt, quàm à no-
stro calore sint irritata, quod certè opus est ad illorum vires
experiūdas. Itaque verè dixeris medicamenta de potētia ope- 10
randi ad operis actionem, & quasi ex ferijs ad opus venire, nō
tamen ad nouam formam trāsire. Itemq; in animalium pro-
creatione, semen conceptum, vteri vi, ac benigno tepore ad
agendum impellitur, non vt animal animalisq; formam de se
excitet aut edat: sed tantū vt exuscitata aut impulsa ipsius po- 15
tentia ac facultas, deincepsq; aucta, subiectam sibi materiam
omni præparationum genere instruat, vt substantiæ tandem
particeps forma, extrinsecus assumatur, et excepta commodè
asseruetur, suas denique omnes functiones obitura. 20

*GIGNENDÆ FORMÆ, NE MINIMUM
quidem antè in materia fuisse, neque potentiam quicquam esse
formæ, neq; ad substantiæ genus referri.*

Cap. VI.

BRVTVS.

*Argumētaque
contendunt po-
tentiā esse in-
choatam et im-
perfectā quan-
dam formam.*

Ruſtra nobis hīc laborare videris optime Eu-
doxe, qui quæ sunt oculorū testimonio clarif-
ſima, ratiocinatiōe vis, & inani ac lōgè repe-
tita interpretatione eludere. An nō cōpā ſæ- 30
penerò vidisti, de tectis aëre libero propen-
dentem, per ſe nullius extrarij ope, ſeſe diffundere, & herbe-
ſcētē ex ſe viriditatem proferre? aut ouum ſolo fornacis te-
pore pullum excludere? Equidem & id ipſe vidi frequenter,
& Ariſtoteles fieri poſſe, literis mandauit. Nunc omni philo- 35
ſophorum autoritate poſthabita, neglectis etiam acutiſſimè
excogitatis eorū rationibus, ſolius ſenſus communis bonita-
te, & omnium animis informata notione ductus, dic per De-
um immortalem, dum iam viuere ac moueri incipit ille pul-
lus

lus, vnde suam accipit animam? vnde prodit illa? aut quis eã inducit? vbi extrarius ille tuus opifex est qui ouo suã insculpat formam? An nõ hîc tuorum commetorum se prodit vanitas? An non luce clarius est, illam ex oui potentia existere, vt ex eodem ouo pullum vniuersum? quid relicta sensuum euidencia, abstrusa vestigamus? *Eu.* Iam pridem coactus es fateri, fieri istud nequaquam posse, & formam extrinsecus venire. *Br.* Egó ne? tibi verò istud sum fassus? nõdum vt video, hac in re mentem meam satis concepisti. *Eu.* Quid hoc nouæ rei? *B.* Dicam, & equidem paucis. Ego enim perinde atq; tu, rei cuiusque speciem in substantiæ genus refero, sed quod fortè non donabis, ad idem etiam genus, potentiam pertinere puto: hac autem ratione moueor, quòd quum videam speciem ipsam ex potentia trahi, necesse sit non diuersæ rationis ac generis illam statui, sed esse formæ aliquid imperfectũ aut velut mutilum. Atque id quidem in semine, cum potentiã tantum inesse dicebatur, ociosum delituisse censeo. Vbi verò cœpit suis se virtutibus prodere, esseq; ex efficiẽtia manifestum, tum verò demum id actu inesse diximus, quanquam pristina speciem non mutauit: id enim tenue licet et exiguum, eãdem tamen perpetuò substantiam tenuit. Hæc mea est de potentia substantia deq; formæ exortu assensio, firma illa quidem certè & stabilis, & à qua me nulla ratio depellet. *Eud.* Eó ne temeritatis procedes, vt inter substantias potentia locum tribuas? *B.* Temeritatis non erit, id quod verissimum est asserere. In semine quum potentia quædam est animalis, ipsum animal inesse dicimus potestate, quinetiam ipsum semen animal esse, potestate duntaxat. In ouo auis est, potestate: in glande, quercus iam est, sed potestate: in oleæ bacca, ipsa est olea. In huncq; modum, quæcunque ex semine vt è subiecto proficiunt, in ipso prius inesse potentiã mente colligimus, quàm emergant, & oculis obuersionentur. Reliqua vniuersa quæ nullo semine gigni traduntur, vt metalla, vt lapides, vt stirpes feminis expertes, vt animalia è putri materia nulloque coitu nata, non è quouis sine discrimine subiecto fieri palàm est, sed ex eo duntaxat, in quo sui quoddam seminarium habuerint. Non omnis fert omnia tellus.

Hic segetes, illic veniunt felicius vna:

Arborei fœtus alibi, atq; iniussa virescunt

I. Georgic.

Gramina. Et rursum:

Georgic. 2. Nec verò terræ ferre omnes omnia possunt:
Fluminibus salices, crassisq; paludibus alni
Nascuntur: steriles saxosis montibus orni:
Littora myrtetis latissima: deniq; apertos
Bacchus amat colles: Aquilonem & frigora taxi.

Horum autem causam reddit:

Georgic. 2. Quippe solo natura subest.

*Solutio argu-
 mentorum.*

Hæc Vergilij placita sunt, quæ te omnia recipere scio. Itaque dum potestate, animal aut stirpẽ in semine ponis, necesse est fateare, delituisse hæc in eo, et suę essentia, quãtumuis imperfectum, quiddam tamẽ omnino habuisse: neque, opinor, ibis inficias in istis seminarijs, eius quæ ventura est, aliquantulum esse formæ. *Eu.* Nihil ne minimum quidem, sed habet res tota eo modo, quem Simplicius aperuit: In semine (inquit) ex quo gignitur vel animal vel planta, insitum principium quoddam est, non minus perpetientis quàm agentis motionis, per quod procliuitatem quandam habet, & ampliorem quærit excipiendæ formæ. Hoc igitur principium potetiam appellavit, & naturam in semen infusam, quam ab anima longè diuersam facit, ne fortè semen animatum esse fateatur. Est autem ea natura imperfectior multò quàm anima, quippe quæ sit ad eam accersendam veluti præmissa quædam præparatio, vel si mauis habilitas & potentia: neque verò animæ quicquã est, neq; in eam poterit vlla mutatione conuerti: neq; animæ quicquam antè in semine fuit, quàm ipsa tota actu coepit existere: quocirca dici non potest semen animatum. Ergo ne tibi imponat ipsa nominis ratio, quod esse potetia dicimus id nequaquam est simpliciter: vt neque quod esse potest, id iã actu est. Semẽ aut hoc aut illud potestate esse statuo, nec ideo tamen id iam actu & re ipsa esse dico: nec enim est in glande vel quercus vel eius species, nec auis in ouo, nec formæ eius quicquam vel tenuissimum: non enim partiũ adiectione paulatim minutatimq; cõsummatur, sed subita repentinaq; mutatione vno momento tota simul in subiectum concedit. *Ph.* Audio, maximè inter se pugnantes vobis esse sentetias, quas si ex angustis istis verborum septis, in latiores veluti campos deducetis, intelligi tandem poterit vtra sit firmior, & ab vtra stet veritas: quæ certè & vnica est et simplex, vt alteram stare, alteram

- alteram cadere sit necesse. *B.* Meas ipse partes facile tutabor: *Alia argumētā*
 ac si meas rationes & auctoritates in medium proferri patie-
 ris, cumq; tuis contendere, intelliget, spero, vel puer, ac tibi e-
 tiam fortè ipsi persuadebitur, quidpiam formæ antè in subie-
 5 cto fuisse, quàm illa actu inesset tota. *Eu.* Magnam tibi grati-
 am habiturus sum, si veris rationibus, à mea me opinione, in
 tuam perduxeris. Sed agè iam, aggredere. *B.* Qui scientiæ
 habitum habet, hoc ipso sciens, & est & dicitur: & quū scien-
 tiæ & contemplandi actio inceserit, actu & perfectè sciens.
 10 Hæc dudum concesseras. *Eu.* Neque nunc palinodiam cano.
B. Sic utique in semine, quàm diu cūque nondum quicquam
 agere vitale potest, fatendum est animam solùm inesse poten-
 tiâ. Vbi verò, sua se efficiētia, suis se prodit operibus, actu tum
 inesse, quasi sola actione & effectis, actū ne an potētiâ dunta-
 15 xat insit, discernatur. Quod ipsum Aristoteles breui senten-
 tia sic expressit: Animam naturalem altricemq; in seminibus
 & utero conceptis quæ separari possunt, haberi potentia sta-
 tuendum est, non actu, priusquàm (eo modo, quo conceptus
 qui iam separātur) cibum trahant & officio eius animæ fun-
 20 gantur. Principiò enim huius modi omnia stirpis vitam vi-
 uere videntur. De anima quoque sentienti deinceps dicendū
 est, atq; etiam de rationis intelligentiæq; particeps: omnes e-
 nim potētia prius haberi quàm actu necesse est. Hæc declarāt
 25 satis Aristotelem cēfuisse, in semine subobscurā fuisse animæ
 portionē, quæ præ imbecillitate nondū quicquā moliretur a-
 nimalis functionis. *Eu.* In trāsuersum perperam trahis Ari-
 stotelis sententiā, qui ne per somniū quidē, huius simile quic-
 quā suspicatus est. Quid absurdius autem in philosophia, aut
 magis horrēdū, quàm naturaliter efficientē causā instituere,
 30 quæ feriata tamē et ociosa nihil prorsus agat? causam enim a-
 ctione definimus, quæ si nulla erit, ne causā quidē esse poterit.
B. Quid ais? nōne in trimestri vel quadrimestri foetu, cū pri-
 mū is moueri sentitur, anima vel tota inest, quæ ut absolutū e-
 rit animal, cūctas illi functiones præstabit? *Eu.* Inest utiq;. *B.*
 35 Et tamen nondū potest illa neq; cursum ciere, neq; vocē ede-
 re, neq; visiōe quid percipere. Quid cedo est causæ? *Eu.* Quo-
 niā impeditur aliunde, & quasi vincēta tenetur, quòd organa
 desideret, ad suas actiones obeundas accōmodata. *B.* Eandē
 rationē si ad semē trāsferes, intelliges profectò, et in eo illā ab
 initio

*De generat. ani-
 mal. li. 2. cap. 3.*

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

*In semine contē-
 dit quiddam uē-
 turæ formæ con-
 tineri.*

initio esse, & impediri tamen instrumentorum vel penuria vel
 vicio, quominus quid agat, illamq; ablato impedimento mox
 in actum erumpere. Hanc ne me putes opinionem confin-
 xisse autores meos tibi proferam, viros in philosophia adeo
 magnos, ut eorum te possit autoritas vel deterrere vel fran- 5
 gere. In ijsq; primùm Aristotelem, quem scio te plurimùm om-
 nium & meritò quidem suspicere: is igitur animalium pro-
 creationem ortumq; discutiens, horum causam his verbis ple-
 nè explicauit, Quorum principiorum actio est corporea, hæc
 sine corpore esse non posse certum est, verbi gratia ambulare 10
 sine pedibus. Itaq; extrinsecus ea ut adueniãt, fieri haudqua-
 quam potest: nec enim ipsa per se accedere possunt, quum se-
 parabilia non sint. Ergo eo autore, nutricandi sentiendiq;e
 principia seorsum habentur nūquam, sed in corpore semper:
 quare eadem statim per initia erãt in semine, nec vnquam se- 15
 iuncta, sed cū eo simul nata. Audi verò rursus ut Themistius
 alter mihi patronus, hæc ista aperti⁹ è tenebris in perspicuam
 lucem eruerit. Igitur (inquit) et animas in suum aliquod pro-
 prium corpus (si suum animæ instrumentum corpus est) di-
 uertere oportebit, dixi diuertere: immò nō diuertit, sed fabri- 20
 catur architectaturq; sibi & præparat domiciliũ, nō cõforma-
 tũ antè & præparatũ. Causam deinde subiicit, Nō enim quẽ-
 admodum cithara dedolatur prius & conditur, tum demum
 adhibetur ad musicam: ita & corpus ornatur ante instruitur-
 que, mox animæ sumendum offertur. Quale igitur singulis 25
 animis corpus instrumentumq; conueniret, item qua ratio-
 ne anima illud sibi confingeret, neglectum à Timæo penitens
 & retro habitum est. Audis Themistio non interpreti modò,
 sed & paraphrastę Aristotelis, videri animam ab initio in cor-
 pore fuisse, neque dum præparato, neque obeũdis functioni- 30
 bus accommodo: semper semini comitem animam fuisse, ne-
 que ut rectè dicebat Aristoteles, sine corpore eam esse posse.
 Sed agè, erit ne vlla apud te Platonis autoritas? Erit opinor.
 At is eadem sæpius inculcans, præter illam animæ procrea-
 tionem, quam in Timæo nobis exposuit, lib. de Legibus deci 35
 mo, de eadem hæc scripsit: Satis superq; monstratum est, ani-
 mam omnium antiquissimam esse, cū motus principiũ sit.
 Et mox: Rectè igitur & propriè, vereq; & absolutè diximus
 prius corpore animã factam fuisse, corpus verò posterius atq;
 secundo

secūdo loco, quod est animæ secundum naturã dominãti sub-
 iectum . hæc Plato : quæ vt inter legendũ oculis sæpè percur-
 ristī, sic nunc vehemēter opto, vt in illa paulò acrius intendas
 & diligenter circūspicias, ac expēdas qua de causa effiçto cor-
 5 pore animã priorē esse statuerit. Hæc enim quoniã est omnis
 motus initiũ (motum à mutatione Plato seiungit, quòd hanc
 inanimorum, illum viuentiũ esse velit) & quoniam omnia, e-
 tiam quæ corporis sunt, administrat & obit, iure optimo sibi
 ipsa corpus apparat, instruit, ornat . Quòd si est, vt verè esse,
 10 præclarissimi quiq; philosophi autores fuere, constat animæ
 essentiam in ipso necdum conformato semine conclusam te-
 neri: quæ cōtinenter ipsum minutatimq; & membratim fin-
 gat, vt opere tandem absoluto, functiones stirpis aut perfecti
 animalis, pro sua quæq; natura, cunctas obeat. Ac si nunc da-
 15 retur de illis vnum quemlibet, sed maximè Platonem rediui-
 uum nobiscū huc vnà cōgredi, præter illa quæ sunt ab eo mul-
 tis in locis accuratè conscripta, audires & alia profectò quã-
 plurima, quæ te non probabili modò ratione, sed (qualis ma-
 thematicorũ esse solet) etiam necessãria, huc te vel inuitũ age-
 20 rēt. Et quãquam vana erit cōfictio, tu tamen patere vt eũ ani-
 mo representemus, hoc pacto te suo more interrogantem: ô
 Eudoxe, quandiu in semine & corpore informi anima cōti-
 netur, an nō ea cōformãdo corpori omnē operã impēdit? A-
 gè, respōde, mi Eudoxe, hæc tãquã percōtãti Platoni . Quòd
 25 si te pudet, nihil verebor illi tecū ac pro te respōdere : nēpe tũ
 ab aĩa aptè cōformari corp⁹, nōne rectè dixero? certè enim ita
 fatendũ est. tũ verò ille subijciet: Dũ sic effingitur corpus, nec
 dũ vlla est expressã et disticta partiũ informatio, tũ certè neq̃t
 anima eas exercere functiões, ad quas illæ partes cōparãtur.
 30 Quid? an nō hoc quoq; dabimus, cū nec sine pedib⁹ inãbula-
 re, nec sine oculis cernere possit? Ac si ita perget: Cōformato
 integrè corpore, et singulis partibus instructo, cū anima iã il-
 larũ ope, cūcta vitæ sensusq; munia exequitur, quo tandē pa-
 cto tũ corpori inest anima? Actu dices, opinor, idq; & auda-
 35 cter & verè. Quũ igitur (inquiet) informi adhuc corpore, illa
 nō valebat aiales pmere fūctiões, quo tũ pacto inerat? An hīc
 obmutescem⁹? at id quidē turpe est. Quid igit̃ respōdebim⁹?
 Sola nimirũ potestate: hoc enim restat vnicū. Quidtu hīc illũ
 putas? Instabit utiq; et quod cōsequens est concludet: Animã
 quæ

quæ vim & potestatem ingenitam habebat agendi, nondum verò quicquam agebat, ob instrumentorum penuriam, id ipsum esse, quod nos potentiam dicimus: actum verò, animam esse quæ liberis expeditisq; instrumentis opus edit. Ita q; potentiam, esse quidem animæ ipsius essentiam, sed quæ ociosa tamen nondum quicquam efficiat, propterea quòd corpus ineptum adhuc sit & inconcinnum. Quis contra hæc possit dicere? Ego certè quidem statim assentiar. Tu verò, quid? An non idem quoq; facies? Video te annuere. Quid ergo erat opus, vt tu nouum, inexplicabile, & incomprehensum potentia genus nobis fingeres? Iam planè cõuictus es, opinor: tantumque abest vt ab instituto meo ipse decidero, vt arctissimis vinculis te potius obstrictum teneam, adeò vt dimouere te nõ possis. *Eud.* Pressius vrgere videris ô Brute, nosq; infestius ac propè dixerim furiosius infectari. Ac tu tibi quidem paucis & perperam intellectis philosophorum sententijs adductus, ante victoriam canis triumphum: Sed moderare, obsecro, ardentibus istos impetus, graue probrum erit si quid recantare cogaris. *B.* Egò ne? *Eu.* Caue exultes, sed animum mihi sedatũ patienter adhibe. Quæ tu litigiosa peruersaq; diligentia contendis, ex hypothesi defluunt & ducuntur omnia, quæ si quidem vera & fide digna fuit, idoneè & conuenienter fortassè concludisti, animam quæ nõdum suas functiones obiret potestatis appellatione dignandam. Sed vana & fallax est suppositio, quæ semini & nondum efformato corpori, animam inesse assumit. *Br.* Hanc non ego, sed inuictissimi testes Plato, Aristoteles, Themistius tibi posuerunt. *Eu.* Tu me statim (opinor) vel testium grauitate, vel numero offunderes, ni sensa illorum meliùs quàm tu, cõcepissem. Primùm enim quod ex Platone citas testimonium, non de singulari ac de sua cuiusq; anima, sed de generali illa mundi, quæ totius est vniuersitatis, dictum est, de qua quid sentiret, paulò post plenius expressit, his propè verbis: Animã cuncta gubernantem et in omnibus quæ mouentur habitantem, nonne & cœlum gubernare necessariò confitebimur? & rursus: Vniuersa ergo quæ in cœlo sunt, quæ in terra, quæ in mari, suis motibus anima ducit. Hic igitur, vt passim in Timæo, mundi animam Plato statuit, à medio per omne vsque ad cœli extrema sese porrigere, eique extrinsecus circumfundi, cunctisq; genitis vitã conferre. *Qua sententia*

Solutio quæ planè docet in femine nihil quicquam de substantia formæ contineri.

sententia, an tibi videtur, rei vniuscuiusq; animã statuisse anti-
quiorem priorẽq; recens genito corpore? Sed de Platonis do-
gmate, acuti⁹ fortasse & distinctius posthac iudicabitur, si in
eum fortè sermonem incidemus. Iam verò quòd ad Themis-
5 stium attinet, is se manifestò detexit, palã professus animam
statim ab initio infusam esse maris semini, tanquã indiuiduã
ita dispẽsante natura comitem. Quamobrè nihil veretur aut
reformidat, semen animatum facere, cuius anima architecta-
tur & extrùit sibi domicilium ex idonea materie. Atq; in his
10 quidem quę ex putri mucosaq; materia, nullo semine prode-
unt in lucẽ, animam quandã abstractam cẽset, procreatis ap-
teq; conformatis vitam largiri, Timæum in hoc sequutus: his
verò quę ex semine deriuata fluxêre, iam à Timæo deficiens,
putat vniuersalem animã nihil inspirare, sed suam cuiq; semi-
15 ni insitam esse, quę temporis progressu cuncta conformans,
suis tãdem se detegat operibus. Hinc tu optime Brute, elice-
re vis, vt videtur, potentiã esse Themistio aliquid essentię ani-
mæ, cùm nullus tamen extet locus, vnde id haurire aut pete-
re possis. Immo verò ille ipse Themistius in libris physicorũ
20 de potentia & priuatione differens, tanquã de accidentibus
disputationem instituit longa satis oratione. Sed neq; The-
mistium vt fidelem idoneumq; testẽ velim in hãc nostram dis-
ceptationẽ recipi, quòd nutabunda & inconstanti assensio-
ne, quò fluctus impeilit, nunc in Platonis, nunc in Aristotelis
25 sententiã inclinare videatur. Proinde nequa tibi posthac hinc
suppetat cauillationũ occasio, iam nunc apertissimis ac verif-
simis rationibus contra Themistium tibi probabo, ne mini-
mũ quidẽ essentię animæ, semini antequã animal esse cœpif-
set insedisse. Sed Aristotelis tamẽ antè videtur explicanda sen-
30 tentia, quam tu te putas perquam conuenienter ad tuã The-
mistijq; opinationem confirmandam citasse. Nam si quis al-
tius ac diligentius Aristotelis mentem scrutabitur, intelliget
profectò, neq; in ijs quę ex putri materia, neq; in alijs quę po-
sito (vt ille ait) semine surgunt, de animæ essentia quicquã ab
35 initio fuisse, sed totam tum primũ illapsam, cùm ad illam ex-
cipiendam dignè fuit & affabrè cõstructum corpus. Qua in
re Platonis rationem autoritatẽq; recepit, quanquam de ipsa
formæ origine, nec omnia probare, nec sequi voluit. Aristote-
lis abs te citatus locus, planè quidẽ innuit, animã tũ altricem

tū sentientē, non posse actu sine corpore cōsistere, quoniā ad corpus pertinet vtriusq; actio. Sed vt in corpore esse vtrāque donem⁹, neq; ab eo separari posse, an tu hinc directè colliges vtranq; iam olim necessariò in semine fuisse? An non aliud illis corpus subterni potest? Potest, opinor. Atq; in eū obsecro
 ,, locum mihi fixiūs oculos intende, non quidē cōtentionis sed
 ,, veritatis inuestigandæ studio. Quid enim ait? Nam neq; ipsa
 ,, (principia scilicet nutriendi & sentiendi, quorum ad corpus
 ,, refertur actio) per se accedere possunt, quū inseparabilia sint:
 ,, neq; cum corpore (crasso seminis) semen enim excrementum
 ,, alimenti mutati est. Vbi dicti etiam causam subiecit: Semen
 ,, excrementum esse vile ac sordidum, illa autē principia digni-
 ,, tate præstantia. *B.* Si neq; cum corpore, neq; ipsa per se pos-
 ,, sunt principia nobis accedere, quis iā modus restat? *Eu.* Au-
Confirmatio. di reliqua: Sed enim, inquit, omnis animæ siue virtus siue po-
 ,, tētia, corpus aliud participare videtur, idq; magis diuinum q̄
 ,, quæ elementa appellātur. Quale autē sit diuinū hoc corpus,
 ,, quæ deinceps est sententia commonstrat: Inest in semine om-
 ,, nium, quod facit vt foecūda sint femina, videlicet quod calor
 ,, vocatur, idq; non ignis, non talis aliqua facultas est, sed spiri-
 ,, tus, qui in semine spumosoque corpore continetur, & natu-
 ,, ra quæ in eo spiritu est, proportionē respondens elemēto stel-
 ,, larum. Id ergo diuinū corpus de quo paulò antè dixerat, spi-
 ,, ritus est, in quo tanquam sede propria, calor cōstituitur, ipsa-
 ,, que natura quam animæ substantiam putamus. Hunc spiritū
 ,, cui vim maximam concedit, simpliciter semen appellauit, in
 ,, sequenti proximè oratione, vbi & reliquam crassiorem semi-
 ,, nis substantiam, corpus genituræ nūcupauit. Corpus autem
 ,, (inquit) genituræ, in quo semen animalis principij contentū
 ,, vnà prouenit, partim separabile à corpore partim inseparabi-
 ,, le. Itaq; Aristotelē sic interpretor, illa nutriendi & sentiendi
 ,, principia, cum crasso seminis corpore, seu cum ipso genituræ
 ,, corpore non accedere, quia foedum est & abiectum excremē-
 ,, tum: neq; ipsa per se influere, quia sunt à corpore inseparabi-
 ,, lia, neque possunt extrinsecus venire, sed cum diuino corpo-
 ,, re ac spiritu inuehi. Viden' iam illa iacere tuæ importunæ &
 ,, contētiosæ pertinaciæ fundamenta? Aliò pergamus. *Ph.* Pe-
 ,, dem amabò nondum hinc referas: sed quænam hæc sint tam
 ,, præclara quó ue modo accipienda, apertius fac & dilucidius.

Eu.

Eu. Præstat ô Philiatre, in suum quæq; locum ac tempus differri, quàm inchoatam semel disputationē abrumpi: finienda mihi & cōcludenda est hæc tota controuersia, & quod eram pollicitus, ratione docēdum, ne tantulū quidē animæ semini inesse. *B.* Satis mihi istuc est agitatū, satis cōclusa tota disputatio. *Eu.* Agè verò, tu tibi rei confectæ palmam arripias: nos quib⁹ te prosequamur, epinicios hymnos meditabimur. Sed pro tua tamen humanitate facies, vt in hoc triumpho, percūctātibus ac dubitātibus nobis, omnia detegas enucleatius & simplicius: hoc enim & eruditione & modestia tua dignissimum est. *B.* Sentio te gryphos quosdā, & nouas captiones meditari, equidē istius cōcertationis iam dudū satur sum, sed quādo tamē laceßere pergis, enarrabo si voles fusius, quicquid habeo in animo cōprehensum. *Eu.* Esset id mihi quidē periuicundū, sed video in his esse, qui cōcisiūs dici mallēt. *B.* Vt lubet. *Eu.* Atq; etiā insufurrat hic mihi, alia quàm tu opinione imbutus, vt pro se me tibi opponā, & quo meli⁹ exerceamur pro more te interrogē. O perdocte Brute, quicumq; frutices aut animantia ex putri materia profilierūt, nullo semine, nullo patre, nullo satore, vndēnam hæc animā accepere? *B.* Dicā cum Themistio cælitus illam à summa & totius mūdi gubernatrice anima fluxissē, quæ quum omnes omniū rerū formas in se potestate cōtineat, datrix formarū à plerisq; est appellata. *Eu.* Perfectiora autem animantia, quæ nō nisi præcurrente semine in vitam venēre, vnde suam animam hauerūt? *B.* Ex semine in quo & illa fuerat: hīc enim mihi placet Themisti⁹. *Eu.* Atqui tum in semine, tum in putri materia, prius anima inest potestate quàm actu. *B.* Idē arbitror de vtroq; esse iudiciū. *Eu.* Vt igitur cælitus accessura, in putrescēte materia, nōdū inest forma, sic neq; in semine (in quo potētia esse dicitur) actu iā ea subsistit. Aut si iā in semine eā esse dicis, cur non itidē et in putrida colluie? Quocirca si nō est hui⁹, nec illi⁹ erit potētia, quicquā eius formæ quæ accessura est. Quin & aliud sequit⁹ vehemēter absurdū, imperfectis animalib⁹ è putri illo pedore natis præstatiore esse multo, ac diuiniorē originē, q̄ lōgè perfectissimis illis, quæ vis seminis in vitā pduxit. *B.* Quid enī prohibet? *E.* Quid? nōne demētię pximū sit, culicis aut vermī q̄ leonis, aut equi, aut elephātis, aut si Dijs placet etiā hominis diuiniora fecisse ortus primordia? Nō itate insanire puto:

Si quæ sine semine: proueniūt formā ex: in se: eis acceperūt, multo magis perfectā illa quæ ex semine nascuntur.

sed si quid diuinitatis minutiora hæc ab ortu sunt consequuta, multo, opinor, amplius his plenioribus & absolutioribus elargieris, aut certè tantundè. *Bru.* Hanc quæ nihil ad rē facit comparationem omitte, quod dico semel intellexisse cōtentus. Vt Vergilius rectè quidem dixit: *Semina flammæ*

5

Aeneid. 6. *Abstrusa in venis silicis.* Et rursus:

E silicis venis abstrusum excuderet ignem.

Georgic. 1.

Ita equidem semini ex quo quid gignendū est, ipsam rei formam iam inesse profiteor, ipsumque animatum rectè vocari:

Quisquā ne hoc redarguet? *Eud.* Obmurmurant omnes quòd superiora non dilueris: iamque hic se mihi comparare videtur ad hoc postremum conuellendum, & labefactādum.

10

Vigila Brute, ne tuā causam deferas, sic enim per me proponere gestit. *B.* Agè dissimulator, tu ipse deposita persona co-

Semini nō inesse animæ gradū quendā imperfectiorem.

minus cōgredere, vt huius disputationis ruinam tuis humeris sustineas. *Eu.* Agè placet, cōgredior: responde igitur bre-

15

uiter, Semini non similiter atq; perfecto animanti inest anima. *Br.* Fateor: nam huic actu inest, semini verò solūm pote-

state. *Eu.* At nihilo minus quum semini inesse animam potentia dicis, tu illi simpliciter ipsam quoq; animæ substantiā inesse

20

confirmas. *B.* Rem tenes. *Eu.* Aut igitur illi tota inest, vt & perfecto animali, aut illius sola quædam portio. *B.* Vesani

aut pertinacis est hominis istæc postulare. An tu hîc vllum esse putas qui hæc ausur⁹ sit, aut si quis fortè audebit, nō ab omnibus exhibatū iri?

25

Eud. Equidem ausurum scio: vtrū verò ridiculus an non futurus sit, res ipsa tandè ostēdet. Sed interim responde. *B.* Quasi verò arduū sit aut inenodabile: neq; enim

semini ea inest animæ perfectio, quæ absolutis iā animalibus. *E.* Sequere vt coepisti. Totā ne anima semini insidet, an eius solū portio quædam minutior?

B. Ego illius portionē non dicā inesse, quandoquidē nullas anima partes habet, quæ scorsum à toto consistere valeant. *Eu.* Ergo tota illi inest. *B.* Tota quidem, sed imperfectiori tamen modo. *Eud.* Sed agè, quam

30

ita in semine imperfectiorem statuis, an non eiusdem cum perfectiori generis atque essentiæ esse putas? *Bru.* Eiusdem

omnino, inferiori tamen ordine & gradu: neque enim Alexander illam antè, actu formam appellat, quàm sit perfectiorem consequuta. Potentiam tantisper appellare solet, dum

obscurior adhuc est & imperfectior. *Eud.* Vide iam in quas

35

angu-

angu-

angustias te præcipitare possit, quisquis tecum cõgredietur. *B.* In quas obsecro? *Eu.* Nempe quod substantiæ participè formã, magis ac minus intendi ponis, & eadẽ specie, aliã formã alia præstantiorẽ. *B.* Fac igitur, si mauis, sint illæ diuerforum
 5 generum. *Eu.* Si diuersa facies illarum genera, iã mihi in portum nauis appulerit, iam tota res erit confecta, iam imprudens eò subieris, quod effugere tanto cõtendebas opere. Nam priusquam ex semine perfectum euadet animal, erit utiq; necessarium, ipsam formæ essentiam mutari, atque per varias species
 10 transiri: deinde verò semini nihil quicquam eius formæ quæ accessura est infedisse, quo nihil amplius opto in hac disputatione, id enim est quò aspirabã. *B.* Ego proinde rectè videbar censuisse, illarum esse & substantiã & genus idẽ: sed nescio quibus me præstigijs hinc abduxeris. *Eu.* In idem igitur luti volutabrum te reuolues, quo iam cœperas sordidè conspurcari: in quo si diutiùs hærebis impeditus, quo pacto illud expedies earum substantiarum quæ sint eiusdem generis, alteram esse altera imperfectiorem? *B.* Id quidẽ perfacile. Vide enim quid animi cogitatione informem: semini inesse quidem formæ essentiam, sed humilioris cuiusdam & imperfectioris gradus, in quo potentia solùm appelletur: hæc deinde cum paulatim ascendẽdo, ad summum ut ita dicam perreptaerit, tũ actum quidem futurum, citra vllam tamen generis aut essentiæ mutationem. *Eu.* Intendi igitur ac remitti substantiam vis, nõ secus ac meram qualitatem. *B.* Vis simpliciter quod sentio in sinu tuo deponam? Eam essentiam quæ potentia est, non existimo puram esse substantiam. *Eu.* Est igitur accidens. *B.* Neutrum profectò: sed inter vtrumq; mediam naturã obtinuit. *Eu.* Nouum verò doctrine genus, noua philosophandi ratio, summa rerum genera cunctis recepta multiplicare, illa ceu promiscua quadã miscella confundere: supra hæc genus constituere, quod omnia suo velut cõplexu contineat, nã si vlla est ipsis inter se cõmunicatio, necesse est profectò cõmune quoddã genus supra illa poni, nec ea esse summa. *B.* Audi prescius
 30 & exquisitius. Summa illa decem rerum genera, augeri ampliariq; nolim equidẽ: verum statuo, potetiæ essentiã esse substantiã adeo infirmã ac debile, ut ceu qualitas intensiõis ac remissionis vices subire possit. Quẽadmodum enĩ celebris autor Auerrhois, formas elementorum medio substantiarum et qualitatum interstitio

collocavit, vt est antè comprehensum : sic mihi in præsentia liceat gignendæ rei potentiam, quæ obscura & prætenuis quædam est substantia, ancipitem, & inter substantiæ participem formam, interq; qualitatem medio loco ponere, vt quæ sit, qualitate quidem nobilior, ignobilior autem absoluta ad quam festinat forma. *Eu.* Ne sic quidem contractam labem dilues, sed alio hærebis luto : nam in primis quem testem produxisti is vanitatis plerunque arguitur, & dum falsa pro veris pronūciat, miserè multis imposuit, ea veritatis specie, in qua prior & ipse hallucinatus videtur. Tu si quæ adfers, velis, quemadmodum in iudicio fieri solet, testium fide cōprobari, grauiores erunt & integriores citādi. *B.* Exuēda sunt arma, satis est conflictatum: sententiam meam qualem protuli accipito. *Eu.* Sed forti animo persiste: si suffugies, quotquot adsunt te persequentur, et si consequantur, arctius vincient. Quidam eorū vehementer optat, vt pro eximia tua sapientia, id vnicum respōdeas: num tu magis sis homo, quàm puer hic, aut magis sis animal quàm asinus. *B.* Proh deūm fidem: qualem hīc mihi virum narras? descendat ille ipse, me interrogaturus, in arenam: aut si id sponte non vult, ede nomen quo illum appellem. *Eu.* Haud agnosceres hominem, etiam si nomē audires. *B.* Illum igitur indica. *Eu.* Curiosulus es. sed cogita saltem quid ad illa responderi possit. *B.* Tam rusticè vrgenti, ne verbum quidem vllum: tua tamen gratia respondebo, me nihilo magis hominem esse, quàm puerum: fortè verò magis sim animal quàm asinus. Quid hi rident? *Eud.* Refellendi est hæc species quædam, quum absurdissima quis dicere videtur, illa deridere, non argumentis incessere. *B.* O ineptum risum, cū nihil contra ista dicere possint, rideant tamen: se ipsos planè, & ipsi rident, & alijs ridendos exhibent. *Eu.* Eia bone vir, bilem istam dilue, et æquo animo accipe quod ille tuis responsis consequens necet. Si non magis tu homo es quàm puer, neque puer magis quàm infans, sequitur omnino neque tuam quàm pueri, neque pueri quàm infantis, neque infantis quàm foetus vtero gestati, nec huius quàm feminis (in quo tu animam inesse profiteris) vel præstantiorem vel perfectiorem esse animam: sed omnes vno eodemq; perfectionis genere teneri. Nam si homo maioris minorisq; differentias non admittit, neque proculdubio ipsa hominis forma, quam substantiā esse

virtus simplicis
que formæ non
esse plures gra-
dus perfectio-
nis.

esse constat ipso homine digniorem. Proin si hominis semen esse dicis animatum, nobisq; communem animam obtinere, ea nihilo erit imperfectior quam tua: nec ipsum semē minus homo fuerit quam tu. *B.* Attamen id ego nondum hominē
 5 appello, quod hominis functiones non obeat. *Eu.* Neque igitur infantem, hominem esse dicas, quod ea tractare nō possit, quæ à floridæ & vegetæ ætatis homine geruntur. Si ita pergis ex officijs & muneribus rerum genera distinguere, fiet ex necessitate quamplurima hominum genera: quod cū ab-
 10 surdum sit, et extra omnem omnium opinionem, palàm fitte perperam in varios perfectionis ordines, substantiæ participes formas distribuisse, vt humilem quendam in his ordinem semen potētis nomine fortiretur. Attende igitur in quas angustias te, tanquam in carceris barathrum conijcis, dum ardē-
 15 tiori vincendi studio, adniteris eius quæ accessura est formæ aliquid semini impertiri, & dum liberalitatis studio, hostem naturæ agis infestissimum. *B.* Nulla est mihi prorsus horum verborum cura: satis enim mente complector, quæ se tota hæc res habeat. *Eu.* Hoc igitur exprime, vt vel nūc demum nobis
 20 constet, quid tibi velis. Oportet enim huic nostræ disputationi, tandem aliquando colophonem imponi, ne inconclusa et velut capite diminuta relinquatur. *B.* Tu igitur illam vel cōclude vel concide, aut si id nō placet, alium qui cum dimices quære. *Eu.* Nullus opinor mortalium, tuas hæc partes ve-
 25 lit tueri. *B.* An non ipse potes, vel perpetuo enarrationis tenore, sermonem cōtinuare, vel si interrogatio magis arridet, te ipse interrogare, vicissimq; tibi respondere? *Eu.* Si mea re-
 sponso tibi erit accepta, per breui Aristotelis oratione, difficultas omnis eximetur ac discutietur. *B.* Quanam ista? *Eu.*
 30 Substantiæ (inquit) quodammodo sunt vt numeri. Nam quæ admodum si quid sublatum à quopiam numero aut additū fuerit, nō idē numerus sed diuersus emergit, etiā si minimū id fuerit, ob idq; fit vt numerus nō magis minusue numerus sit: sic propemodum neque ea substantia quæ ad formam accō-
 35 modatur. Hoc si est, vt rectè Aristoteles sentit ac iudicat, nihil, ne vel minimum quidem, formæ eius quod gignitur esse potuit in materia: & illius potentia, quam antecessisse dicimus, nequaquam particeps erat formæ venturæ: sed erat illa ceu præparatio quædam, & apparatus formæ accōmodatus:

Simpliçissimã esse cuiusque formæ substantiam.

8. Metaph. ca.

3.
c c
c c
c c

Non qui formam possit allicere, aut vi quadam & necessitate de se promere, sed qui patiens magis quàm efficiens, materiam alioqui rudem & rerum omnium communem instruat concinnamq; reddat excipiendæ formæ.

NON POTUISSE GENITI FORMAM

à parentibus fluere. *Qualis est vnde sit vera
formarum origo. Cap. VII.*

BRVTVS.

Animã nõ posse ociosam in semine delitescere.

Iste sermonem: longiùs enim conficiendæ rei studio excurris. *Eu.* Sic res erat obiter, sub tuo filétio concludenda. *B.* Si me satis inter disserendũ intellexisti, non aliud sentio quàm Aristoteles, etsi videor interdum in absurda quædam deuolui. Totam enim expletamq; rei speciem, per initia statim à genitore semini inditam esse statuo, ac vbi primùm id vim contraxissè dicitur prolificam, esse tum integram animam plenè assequutum, ante autem in semine velut otiosam latitasse, quandiu per obicem & repagulum suos actus obire nequibat, atque vbi procedète tempore aptatis & cõcinnatis instrumentis, remotum est omne impedimētum, tum demũ res maiores & perfectiores moliri. Atq; id fortè mecum sensit Themistius. *Eu.* Tú ne iam totus reuixisti, recollectis qui te languore quodam defecerant animis? Hem quid audio? *B.* Optima sanè & longè verissima. *Eu.* Verissima quidẽ, sed his solis qui naturã vel exterminare vel omnino delere cogitãt. Quid enim aliud quàm naturam tollit, qui velut resupinam, ipsam torpere vult, aut manibus insinuatis feriari? quasi verò vel labore frangatur aliquando, vel veterno oppressa altiùs obdormiat. sed ab instituto desciscere, & aliunde se aliò conferre, familiare scilicet id est, & optimum viro parùm sibi cõstanti. Si nunc totam animam semini inesse censes, cur respõdendo tam acriter contēdebas, illi inesse duntaxat quiddam inchoatum & imperfectum eius formæ, quæ accessura erat, quod potentiæ nomine appellabas? *B.* Vt tuas & horum omnium vires quãtæ essent experirer. *Eu.* Bona verba. Perquã id iniquum & indignũ est, in abditissimis philosophiæ quæstionibus, aliud sentire, aliud dicere. Par equidem esset, vt nos vicissim

Demonstratio.

vicissim idem de te periculum faceremus. Iã igitur aperi simpliciter & nulla fraude, quam arbitreris esse tutissimam sententiam. Semen si prolificum est, idem ne statim ab anima continebitur? *B.* Sic vtique. *Eu.* Et quæ illud continet ac gubernat anima, talis ne est ac tam perfecta qualis et quàm perfecta tua? *B.* De rationali anima, quæ mens est, nihil in præsentia definitio. Cæterùm quæcunq; bruta & rationis experta statuitur, siue sentiens siue nutriens, ea tanta ac talis inerat olim semini è quo genitus sum quanta & qualis nunc me moderatur. Idem quoque de stirpe & de bruto animanti iudico, siquidem illa non è cœnosa quadã subluuie, sed è femine suo prodiere. *Eu.* Hac ista ratione tu semen animatum esse profiteris. *B.* Nimirum, celebres philosophos imitatus, non Themistium modò, sed ipsum quoq; Aristotelem & Platonem.

15 Quid enim Plato? Sperma (inquit in Timæo) vtpote animatum ac respirans, qua parte spirat, per eandem vitale effluendi desiderium gignit, atque ita generandi amorem nobis inferuit. Hic quanquam semen animatum esse pronunciet, nõ tamen id esse fatebitur, nec hominem, nec equum, immò ne

20 animal quidem. Etsi enim animalis essentiam sit consequutũ ineptum tamen est defungendis animantium muneribus, à quibus nomina sunt rebus indita. *Eu.* Quid nouę interpretationis mihi aures corradere sentio? *Br.* Ea si tibi hætenus est inaudita, est quod effusiùs læter, puram te Platonis mentẽ ex me primò hausisse. *Eu.* Verba nihil aliud quàm fundis. Tu si vera illa esse existimas, confiste intrepidus, & fidenti animo te ad pugnam accinge. *B.* Quid igitur, vis ne rursus tuis hæc argutiolis incessere? *Eu.* Secus ne putas? *B.* Nunquam hic vir vllum nugarum finem faciet: nunquã desinet logicas & pueriles (in quibus etatem consumpsit, plicas implicare, adeo nihil nec pudoris nec prudentiæ grandior etas attulit. Quid in re cõtrouersa sentiam ex Platone palàm audiuit, & per summam tamen iniquitatem postulat, vt ego suæ peruicaciæ omnes impetus sustineam. Sed valeat sanè, malim ego longè victoriam illi sine puluere cedere, & bona omnium venia, de hac arena decedere. *Eud.* Itane sedatus è tanto feruore? *Ph.* Quid te mi Brute, male habet? oportuit enim aliunde quàm ex ista concertatione angi: nihil enim, quod quidẽ sciam, te noster offendit Eudoxus *B.* Non huc venerã vt tam inquietè

exagita-

Confirmatio.

Semen animatũ dici non posse.

“

“

“

exagitarer, neq; id est allicere studiosos, sed è scholis potius
 exhibilare. *Ph.* Vis ne omnia tibi donari. Philosophica ista dis-
 ceptatio nobis vltro & gratis est ad eruditionem concessa,
 atq; illi tempus id impertitum, quod viri cãdidi ad animi re-
 creationem sibi delegerãt vacuũ & liberũ. Dum autẽ alternis
 interrogationibus respõsionibusq; modestè verũ inquiritur,
 quid tibi iniuriæ illatũ putabis, si fortè imbecillior es depre-
 hensus? Velles, scio, quod tibi gloriosius esset, vincere, sed hãc
 gloriolam contènunt viri sapiẽtes. Dũ enim ardua de re col-
 loquia inter se conferunt, rem omnẽ vltro citroq; agitatis ra-
 tionibus enucleant, simulq; ingenij sui, in quærenda veritate,
 periculũ faciũt, nullã è victoria laudẽ aucupantes. *B.* Neque
 vllam ipse aucupor: sed tam lōgæ & tam spinosæ disputatio-
 nis obrepserat tædium. *Ph.* Si fatigatus velis conquiescere, e-
 go pro te tãtis per respondebo. *B.* Nihil minus: nimis q̃ inte-
 gris sum viribus. *Ph.* Agẽ igitur: hęc ista respondendo nobis
 disputatio cõcludatur. *Eu.* Si vtile ducis optime Brute, dispu-
 tationem ad exitum perducere, esseq; veritatem tecum mihi
 communiter inuestigandam, oportet vt vel interrogationes
 persequenti mihi respondeas ipse, vel ego mutatis vicibus ti-
 bi: ac si me viceris, non vt tu mihi, sic ego tibi infestus ero. *B.*
 Audiam hoc denuò quid fortè velis. *Eu.* Semen dicis ne esse
 animã? *B.* Malè Herclè tenes quę dixi. Semen anima non est
 sed est animatũ, si id quidẽ fœcundum est & prolificum. *Eu.*
 Est igitur semini anima congenita. *B.* Concedo equidẽ. *Eu.*
 Vnicã ne in toto quod emittitur semine, an sua cuiusq; semi-
 nis particulæ. *B.* Quorsum hęc, aut qualis quęstio? *Eu.* Quo-
 niam ex eodem, veluti ex canino semine, cõtingit aliãs vni-
 cum, aliãs multos nasci canes. *B.* Quum vnicus, tum vnam
 semini fuisse animam: cũ multi, multas dicam. *Eu.* Quid si
 contigisset hoc ipsum semen sic totum in vnum vteri locum
 colligi, vt vnicus inde emergeret canis? isne tum multas canũ
 animas vnus cõtineret? *B.* Hic iam apertè certè nugaris. *Eu.*
 Si te arctiũs premã, metuo ne velut expressus atq; elusus sub-
 terfugas. Sed faciẽdũ est tamẽ, quãdo semel cœpimus. Quo-
 ties semẽ eiacularis, tú ne vnicã an multas fortè animas simul
 emittis? *B.* Ita omnino necesse est, si quidem id fœcundum
 fuerit: tale autem mihi sit, nec ne, nondum euentus detexit.
Eudo. Atqui dum animam cum semine pariter effundis,
 tuam

Demonstratio.

tuam infuper retines, nõne? *B.* Videtur fanè, qui enim super-
 stes eßem? *Eu.* Quid igitur illa est, quæ cum semine effluxit,
 aut vnde genita prodijt? *B.* Ipse videris. *Eu.* Ea, tuæ pars non
 est, sed integra quædam est anima, tuæ haudquaquã ab simi-
 5 lis, nec ea vlllo modo inferior. *B.* Sic volunt. *Eu.* Et illa tamen
 ex te prodijt vnà cum semine. *Br.* Id iam sæpe antè concessi.
Eu. Ergo quemadmodum è tuo corpore semé profectum in-
 telligimus: sic existimare oportet feminis animã, ex anima
 tua proferri, vt ex sui simili generetur vtrunq;. *B.* Necesse est.
 10 *Eu.* Istud verò, qua ratione fieri possit, vt tua vnus anima, a-
 lias de se nouo quodam & inaudito procreationis genere, tã
 repentè, tam multas, tam crebrò multiplicet, æquum erat id
 equidè à te pro tuo acumine subtilius explicari. *B.* Procrea-
 tionis huius modũ qualècunq; voles tibi fingito: neq; enim
 15 eum tibi exponendum recepi, quem me ignorare fateor, nec
 adeò imprudèter in huius gurgitis implicatos vertices vnde
 enatare non possim descendam. Labyrinthus ille est diuerti-
 culis innumerabilibus sectus, vt qui semel ingressus sit, exitũ
 inueniat nunquam. Proinde rem inexplicabilem non sum tã
 20 temerarius, vt explicare me posse confidã. Sed vt ut est, noua
 nõ est hæc procreatio, sed iã ante aliquot secula ab antiquis-
 simo philosopho Platone obseruata & celebrata. An tu illa
 nõquam legisti quæ Socrati Diotima mulier fatidica in sym-
 posio narrat? Omniũ ô Socrates, inquit, hominũ prægnãs &
 25 grauidũ est corp⁹, prægnãs et anima. Et cũ primũ ad certã eta-
 tẽ peruenerimus, parere nõstra natura cupit. Si vt inquit præ-
 gnans est aĩa, nonne alijs prægnãs est animis, vt & homo ho-
 mine, & canis cane, & sua vnũquodq; specie? Satis hæc facere
 debèt, quibus & semen animatũ, & animã prægnantẽ esse cõ-
 30 memorat. *Eu.* Vellè, hïc in te descèderes optime Brute, & al-
 tiori paulò studio ipsam scrutareris veritatem: nam si anima
 sic prægnans est vt interpretaris, quid superest, nisi vt te ple-
 num animarum esse fateamur, quas vbi voles effundas cum
 semine? Id verò quid aliud est, quàm dicere immensam in te
 35 hominum esse cohortem? & procreationem omnemq; natu-
 ræ vim ex hoc mundo relegare? neq; enim ortus, hac quidè
 ratione fuerit, quàm delitescentis & reconditæ rei represen-
 tatio & emerfus. Iam illud quemadmodũ expedis, quod quæ
 olim non fuerit, nunc fortè grauidata est anima tua? Cuius
 enim

Prægnantẽ esse
 animã quomo-
 do Plato intel-
 lexit.

enim obsecro femine, potuit illi vterus inturgescere? nã si nihil de seipso concipit, & si alterius eadem specie opem & cõ-
 cursum exoptat, cuiusnam congressu anima tua est grauida-
 ta? minus fortasse ridiculũ id in muliere fuerit, si quis vt cor-
 pus sic & animam grauidatam esse dicat. Sed quid de infoecũ
 dis? quorum est certè quidem, in vno quoq; genere, magnus
 numerus, quid de tota mulorum specie? Semen enim hæc fa-
 nè habent, sed animatum fortè esse negabis. Cur ita? Animã
 enim sortita sunt, & quidem perfectã, neq; ab alijs sui gene-
 ris dissimilem. Quid obstat igitur quominus illa semen ani- 10
 met? & quominus suo tempore prægnans sit? nunquid exe-
 cta sunt animæ genitalia mēbra? An non vides quàm sint hæc
 non dicam absurda, sed portentosa planè, & cum rerum na-
 tura pugnatia? Et tu tibi posthac vsq; adeò turpiter impones?
 Tu te sciens ac videns, sponte in tenebras præcipitabis, vnde 15
 postea lucem aspicias nunquam? *Bru.* Ne te frustra maceres:
 Non est quod vilius istorum vel solutionẽ vel rationem à me
 expectes. Satis superq; fecisse videor, quòd meas partes cele-
 brium virorum autoritate sim tutatus: quos scio neq; teme-
 ritate, neque ignorantia talia protulisse. *Eu.* Heu quàm dubiè 20
 in simplici & obscuro verbo, spem omnem collocasti. Quũ
 Plato aut magnorum aliquis philosophorum, semen anima-
 tũ esse pronunciat, subaudiẽda tibi mox est potentia. Vt enim
 semen potentia est animal, sic & ipsum potẽtia animam ge-
 rit. Tu verò Themistio iuratus, ais semen actu esse animatum 25
 animamq; sibi ipsam architectari & parare domicilium. Sed
 & illud à scopo longissimè abest, quod ex Platone huc con-
 torques. Qui enim animam prænantem esse dixit, non alijs
 animis grauem (vt ita dicam) vterũ ipsam habere voluit, sed
 (vt proximè sequentia declarant) amore & desiderio immor- 30
 talitatis grauidã esse. Nam rursus ait in Timæo, brutæ huic,
 & quam huc & illuc suæ ciẽant appetitiones, animæ insitum
 esse generandi amorem: hocq; nomine grauidam dici, quòd
 generandi est auida. Quinetiam eò loci & pudendum virile
 cui vis illa insita sit, generandi valde appetens, & naturam e- 35
 tiam muliebrem, animal quoddam esse censet, inobediens il-
 lud atque imperiosum, & quod ratione contempta, furiosarum
 libidinum impetu, sibi cuncta subijcere conatur. Ergo
 quum tua anima iam potens facta est generandi, grauida ni-
 mirum

mirum tum dicitur: quum verò sic afficeris, vt totus penè turgeas, & cùm tua illa appetitrix anima, toto nisu ad generandum ruit, amore velut infana, ipsa tum parturit. hæc ex Platone tibi haurienda erant, non crassa illa & absurda quam proponebas interpretatio. *B.* Quid verò si Aristoteles, quã protuli interpretationem cõprobat. Is enim genitum animal, ex femine deriuari ponit, semen verò ipsum ex genitore perinde ac si quæ in genito est anima, iam olim antè in femine fuerit, fueritq; semen animatum, anima à parète profecta. In hæc enim sententiã scripsit τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ septimo: Materię alia talis est, vt à se ipsa moueatur, complura nãq; moueri quidem à se ipsis possunt. Alia talis nō est quia quædã sunt, quorũ materia talis est, vt sic moueri non possit, nisi ab alio: idcirco alia (nempe hæc posteriora) non erunt, neq; ortũ habebũt, sine eo qui artem habet: alia (scilicet priora) erunt, generabũturq; sine artifice, quia seipsis & suo pte impetu naturali. Deinde subiungit: Semen perinde atq; artifex facit, habet enim potentia ipsam formam. Rursum alibi: In quibusdã luce clariùs extat, id quod generat tale quidem esse, quale est id quod ab ipso producitur, non quidem numero, sed specie idem, atque vnum: vt in ijs quæ natura fiunt cõstat: homo nãq; hominem, & equus equum generat. Colligimus ex his omnibus quid sequatur: Semẽ, quia à se ipso suoq; impetu naturali mouetur, animal fieri sine artificis manu. Proinde totũ animal, eiusq; formã à solo femine prodijisse, nullius extrarij opificis labore. Rursum si semen habet potentia ipsam formam, sequitur vt formæ essentiã licet impeditã cõtineat. Itẽ si homo per semen hominẽ generat, illius quoq; formã inducit, atq; ita oportuit parentẽ semini animã iniecisse, quã ipsum deinde genito cõferret. Ac si prescius exactiusq; in Aristotelis sententiã inquirere voles, referã quod est ab eo scriptũ libro secũdo de animalium procreatiõẽ: vbi multis rationib; vltro citroq; recipatis hũc in modũ parduã quæstionẽ diluit. Fieri autẽ potest vt hoc ab hoc moueat, et hoc ab hoc: sintq; p inde atq; miracula illa quę sua spõte n̄ mouëtur. Partes enim habẽt vñ quodãmodo etiã quũ quiescũt. Quarũ primã vbi extrinsec; aliquid mouerit, vim agẽdi statim p̄xima cõsequit. Vt igit in ijs quæ moueri sua spõte miramur quodãmodo illud mouet qđ nihil nunc tãgit, sed antè tetigit: sic id à quo semen, aut qđ semẽ effecit,

cap. 9. fõ. 229

Pagina 2. circa
medi m.De animantium
& stirpiũ pro
creatione quid
Aristoteles sta
tuerit.

“

“

“

“

7. Metaph.
cap. 8.

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

G

mouet

» mouet quū aliquid tetigerit, quanquā non adhuc tangit. Est
 » tamē quodam modo, eius qui nunc inest motus efficiens, vt
 » ædificatio ædium. Igitur aliquid esse quod efficiat, sed nō ita
 » vt hoc aut illud, neq; ita inesse vt sit primū illud agens, aper-
 » tum iam est. Quemadmodum autē vnūquodq; fiat, accipien- 5
 » dum hinc est, hoc initio: Omnia quæcunq; aut natura efficiū-
 » tur aut arte, ab eo quod actu est fiunt, ex eo quod potentia ta-
 » le est. Semen igitur tale est, motūmq; habet & principium ta-
 » le, vt motu peracto pars existat quæq;, eadēq; sit animata. Et
 » mox: Ratio qua iam caro aut os est, à motu efficitur, profici- 10
 » scēte ab eo quod genuit, quodq; actu est id, quod potētia est
 » id ex quo gignitur. Ars principiū formaq; ei⁹ quod efficitur
 » est, sed in alio: motus autē naturæ in ipso est, ab altera profe-
 » ctus natura, quæ actu obtinet formā. Hactenus Aristoteles,
 qui res sic procreari aperte ostendit, vt semini suam omnem 15
 vim, ipsumq; generādi principiū inest, quo deinde principio,
 tametsi pater absit, semen generat tamen, filiumq; procreat.
 An non id tibi sentire videtur Aristoteles? *Eud.* Maximè. *B.*
 Hoc verò, quod in semine latet principiū, cū se primū detexe-
 rit, actus utique fiet, & nascētis anima: quod indicio est id ip- 20
 sum animæ essentiā habere. Sed & in omnibus rebus princi-
 piū & cōsummatio, nōne eadē sunt essētia? *Eu.* Erras & qui-
 dē toto cœlo, si hoc principiū in substātiæ participē formam
 adolescere putas: neq; enim id est ceu quædā inchoatio formæ
 accessuræ, sed vt antè dixi, vis quædā et potētia in semine, per 25
 quam id se adornat ipsum, instruitq; rebus ad excipiendā for-
 mā cōmodis. *B.* Sed patere obsecro, vt ego te sigillatim quæ-
 dā interrogē. *Eu.* Placet. *B.* Quisquis alium de se geniturus
 est, nihil illi amplius conferre videtur, quàm semen. Atqui in
 hoc semine, solā potētiā haberi commemoras, quæ facultas 30
 quædā sit dūtaxat preparatoria. an non ita habet? *Eu.* Ita pla-
 nè. *B.* Quid sequitur? vt taceā: conclusio enim satis loquitur
 ipsa, quicquid fœcundū semē emisit, potētiā illā dūtaxat e-
 misisse, nō etiā genitæ rei formā. *Eu.* Necessè est omnino. *B.* I-
 tā ne? Quomodo igitur defendes, quod inquit Aristoteles, 35
 quicquid fit, ab eo quod actu est fieri, nisi semini ipsam a-
 ctus essentiam tribuas? *Eudo.* Quid ni? *B.* Tritici granum è
 terrę succo intumescens, & mediocriter incalescens, aliud
 de se triticum profert, tametsi nullum adstet triticum actu.

*Aristotelis in-
terpretatio.*

Argumentum.

Exemplum.

Eu. Ve-

Eu. Verum. *B.* In animantium genere, si fortè marem cōtingat emissio fœcundo semine in vterum item fœcundum, è viuis excedere, aget tamen ipsum per se semen, & animans nihilo minus quam si ille in viuis esset, procreabit. *Eu.* Videtur planè. *B.* Dum fornacis tepore ex ovo pullus excluditur, vbi tum gallum esse dicas è cuius semine natum est ouum? *Eu.* Nusquam fortassis, sed iam pridè extinctus. *B.* Et rei gignendæ aliquid impartiri possit, quod nec vsquam nec quicquam fit? *Eu.* Nihil omnino. *B.* Neque igitur quod de vita migravit, nec comparet, formã vllam quum nullã ipsum habeat, rei quæ gignitur largiri possit. *Eu.* Necessè est. *B.* Id verò si olim dum viueret, semini formæ essentiam non immisit, sed potentiam tantum quæ qualitas sit, quî fiet vt ipsa forma actusque postea accedat? aut vndenam aduolabit? quis illam introducet? nisi illam putas erui posse de potentia. Quod si est, vides quid consequi necesse sit: eam in semine ab ipso statim exordio fuisse, sed prius velut in tenebrasmersam, tum demũ collecto robore emeruisse, & sua se efficiëntia in lucem promouisse. Quaro enim per deos immortales, illam cuius nihil putas semini prius insedisse, quis ita repètè totam velut inspirauit? *Eu.* Sol, inquit Aristoteles, & id quod est, omnium primum omnia mouens. *B.* Quænam aut vnde recondita ista philosophia? *Eu.* Ne mirare. Sed Aristotelem scito tibi totum esse diligenter & accuratè legendum, pertractandum, excutendum, siquidem illius sententiam plenè velis & purè cōsequi: neque enim vno se loco totum ac simpliciter aperuit, neq; in re lubrica & præcipiti cōceptionem animi sui, calumnijs aut reprehensionibus obnoxiam esse voluit. *B.* Profer igitur in mediũ, si quid habes ad hanc rem momèti. *Eu.* Accipe id primũ quod ἐν τοῖς τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ scriptũ reliquit his ferè verbis, Post hæc sciri conuenit neque materiam neque formam generari: id autem dico de summis. Omnis enim mutatio alius cuius est, & ab aliquo, & in aliquid. ab aliquo quidem primũ mouente: alicuius, nempe materiæ: in aliquid, ipsam vtique speciem. In infinitum igitur abibit, si non solum æs fit rotundum, sed ipsum etiam rotundum (id est ipsa rotunditas) aut ipsum æs. stetur igitur necesse est. Deinde sciendũ substantiam quãq; generari ab alia, quæ eodẽ cũ ipsa nomine appelletur. Viden Aristotelẽ palã dicere, neq; rei speciem neq; materiã

Solutio quæ explicat formatiũ substantialium ueram originẽ, ex Aristotele.

Lib. 12. cap. 3.

procreationis aut ortus vllā subire rationem? Si enim genita putetur, & è subiecto quodā sic prodijisse, vt cū eius nonnihil retinuerit, quod ad integritatē deest, aliunde ipsa conquisierit, è multis iam illa, vt cæteræ res naturales, constabit: neque simplex & vnus modi tota erit, verum ex partibus composita se simplicioribus & antiquioribus. Sed & illarū partium si quæ ortum item esse putabis, in infinitū res abitura est, neque vllū vnquā exitū inueniet disquisitio: quòd quoniam Aristoteles in primis refugit & horret, eandē propemodum sententiam cōpluribus locis inculcat. Dico autē æs rotundum facere, non esse idē atq; rotundam & sphæricam formā, sed aliud quidpiā, nēpe huiusmodi formā alij imprimere. Si enim facit ex alio quodā facit: hoc enim ponebatur, vt æreā sphærá facere. Id enim ita dicitur, vt ex hoc illud fiat, ex ære, sphæra. Ergo si facit etiā illud ipsum, clarū est profectò, eadē facturū ratione: ita in infinitū abibunt procreationes. Patet igitur neq; speciem (aut si quod est aliud, eius quæ est in corpore formæ, nomē) generari, neq; vllam esse eius procreationem, neq; in hoc positā esse ipsius substantiā. Et mox: Patet igitur ex hisce quæ dicta sunt, id quidem nō fieri quod vt forma aut vt substantia dicitur, sed eum tantū concursum qui ad ipsam refertur. His quanquam Aristoteles rei cuiusq; speciē, neq; gigni neq; fieri contendit, hanc tamen rebus immitti non negabit: idq; vel à cælo, vel à sempiterno illo et primo rerū omniū motore. Sic enim ait, Homo generat hominem atque sol. & rursus: Hominem quoque generat homo, præter hæc autem id quod est omnium primum omnia mouens. *Brn.* Finem his facito. Satis enim multa citasse videris: explica nunc singula. Si consentaneum est, vnamquamque substantiam ab eiusdem nominis & rationis substantia generari, velut hominem ab homine, equum ab equo, fruticem à frutice: nonne par est formam quoq; à forma, et à materia materiam effici? & quæcunque in equo sunt, ab equo genitore deriuari? Si enim ille, quem progenitorē fateris, equus, neq; materiā neq; formam eius quem gignit, facit: quid illi ad ortum confert? *Eu.* Concursum, inquit, facit. Dum enim vim suam femini indidit, quæ id concinnè præparatum & ad formam recipiendā aptū redderet, simul effecit vt illi forma conciliaretur, & in subiectum ita præparatum incurreret: qui incursum & formæ cum subiecta

subiecta materia concentus, quoniam est ipsa rei constitutio
 & ortus, quisquis hanc efficit societatem & connexum, is v-
 tiq; procreationem facit. Quod ipsum sic plenius Aristote-
 les patefecit: Id quod generat, satis magna certè est causa vt
 5 in materia sit ipsa species. Iterum & alio loco: Demonstratū
 autē est in alijs declaratum ue, neminē facere generareq; for-
 mam, sed id efficitur atq; fit quod ex ijs constat. Vt ergo dis-
 10 putationem hanc semel cōcludam, Quicquid fit ex subiecto
 in quo potentia inest, effici assero ab eo quod actu iam est &
 verē subsistit, non quòd efficiens illi actum formamq; imper-
 tiat, sed quòd cū semine potentiā conferat quæ suo pte impe-
 tu ad perfectionem adolescēs, idonea fit subiecti præparatio,
 quæ speciem extrinsecus deinde excipiat, vel alliciat in mate-
 15 riam in eaq; conseruet. Proinde quisquis dat potentiam, qua
 hæc velut in vnum cōmittantur congregianturq;, ille iure o-
 ptimo procreationis causa censerī debet. *B.* Quas nobis de-
 clinationes cōminiscitur? *Ph.* Quò te proripis, optime Bru-
 te. *B.* Sine à vobis tantisper absim, dum se mens à caliginosa
 20 ista vertigine recollegerit, quò clari⁹ & acrius videat quid sit
 in re controuersa simul & obscura, verisimilimū. *Ph.* Ne quā
 temporis iacturam sub inutili silentio faciamus, liceat mihi
 disputationē hanc in epilogum colligere, dum noster Brutus
 vngues suos corrodens, in opaco illo virentiq; loco solus ob-
 ambulat. *Eudo.* Vt voles. *Phi.* Rerum omnium quas parens
 25 natura progenuit, constitutio prima, è substrata materia &
 specie fieri intelligitur: è quibus cū longè maximè præstet
 species, naturæ nomine multò sæpius quā materies appella-
 tur. Vt autē quod genitum sit stabile nihil aut permanens cer-
 nimus, sed occidere aliquādo & euanescere: sic ea species per
 30 quam res vigebat, nō potuit perpetuò materiæ inhærere. Im-
 migravit illa quondam, idq; repenti admodum, & vno tem-
 poris pūcto, quem illius ortum appellamus: emigrabit item
 aliquādo, & quidem vno etiam momento, isq; erit illius in-
 teritus. Sed priusquàm illuc appelleret, ornatum quēdam &
 35 præparationem materiæ desiderabat, per quam & sine qua
 eò appellere non posset. Hæc præparatio potētiæ dicitur, quæ
 non quidem portio, nō minimum quicquam est aduentantis
 formæ, sed vt dixi, illam tantum præcurrēs instructio. Quis-
 quis rem aliquam genuit, potentiam hanc cōtulisse putatur:

*Epilogus totius
 superioris dispu-
 tationis.*

aliàs per se & solitariam, aliàs cum femine aut quodam semi-
 nario illi respōdente. Itaq; cūm multiplex illa sit & varia cor-
 poris præparatio, tum ex quatuor illis rerū initijs haudqua-
 quam corruptis, sed minutissimè & ex toto inter se confusis
 reddita tēperatio, tū concinna corporis conformatio, & par- 5
 tium apta secum coniunctio, tum verò ingeniti spiritus om-
 nis commoderatio: totus hic potentiæ ordo, à facultate
 & vi feminis, & ab eo qui semen iecit dependet. Vbi verò iam
 omnis ad plenum absoluta est præparatio, quo tempore con-
 summatam potentiam dicimus, tum extrinsecùs accedit ipsa 10
 species, naturali quadam & quasi dicas ineuitabili necessita-
 te. Ea simplex est quidem omnino, nullam ex subiectorū for-
 mis compositionem sortita, sed quæ multa tamen pro varijs
 quas habeat facultatibus, gerere & moliri possit. Qui senti-
 bus omnia metiūtur proximamq; causam dūtaxat animad- 15
 uertunt, illam de materiæ potentia educi exuscitariq; con-
 tendunt, quæ sententia multis est & efficacibus argumentis
 proscissa. Non enim efficiens ac genitor, dum per se, aut semi-
 nis seminarijue interuentu, aliud quiddam sui nominis ac ge-
 neris gignit, illius speciem vel facit vel immittit: sed is huius 20
 vnus concursus causa est, vt nēpe in materia sit species. Atq;
 id est quod geniti causa esse, ipsumq; genuisse perhibetur: sed
 est certè supra illum, sublimior & præstantior opifex, extrin-
 secùs formam ceu quodam afflatu inspirans. *Eu.* Pulchrè tu
 & memoriter omnia, nulla temporis iactura. *Ph.* Superest i- 25
 gitur vt si extrinsecùs, vnde ipsam prodijisse putes, exponas.
Eu. Id iã nunc plenè, vbi ad nos redierit Brutus: sed què cedò
 hominem mihi, quî cum cōmitterer dedisti? *Ph.* Qualè ve-
 rò ipsum arbitrare? *Eu.* Dispeream si vnquam aliàs in virum
 inciderim, qui mihi plus negotij facesiuerit. Tenet ille mor- 30
 dicùs suam opinionem, meditata omnia multumq; ac diu
 in omnē partem agitata. Versutus iuxta atq; acut⁹, vt si quid
 vel falsum probare velit, subtiliter tamen id & probabiliter
 faciat. neque verò vllò rubore vnquam suffunditur: vt quæ ad
 acrem disputationem Plato desiderat, ea præ se ferat omnia, 35
 scientiam, prudentiam & audaciam. *Ph.* Magnam is certè di-
 ligentiam impendit, euoluendis non tantùm veterum, sed &
 huius seculi, si quorum aliqua celebritate nomē percrebruit,
 philosophorum monimētis: hos adiit, audiuit, coluit, saltem
 quos

quos tali honore dignos comperit, bona orbis parte hac vna de causa peragrata. Nunc verò, his vinculis sic videtur impeditus & obstrictus, vix vt illi sese explicandi, spes vlla relicta fiet. *Eu.* St, St. Lupus est in fabula. *B.* Ego ne abiecta scientia quam teneo certissimam, fallaces atq; incertas aliorum opinionones confectè aut aucuper? *Ego* meã causam vno momento, victus deseram? ego quæ tot vigilijs, tot sudoribus didici, ad extremum vno omnia verbo improbabo? ego tot ac tãtos autores, tot iam annos inter se consentientes, istius ne vnus autoritate adduci potero vt contemnam, vt crassæ ignorantie infimulè? Patiãr ne mihi illud ex animo excuti, quod tot annorum approbatione iam confirmatũ est, formam de materię potètia in lucẽ proferri, vt contrariũ planè nũc demũ veluti nouus tyro docear, ipsam extrinsecus in materiã illabi?

15 Durum id profectò, durum de sententia decedere, de autoritate deijci? Sed quoniam rerũ naturalium veritas in occulto latet, et natura veritatem in profundo (vt ait Democritus) penitus abstrusit, hanc inquirere, inuestigare, rimari cõuenit: id enim cum maiori æquitate & modestia coniũctum, quàm

20 sentètiã quam temerè adamauerim peruicaciter defendere. Et harum quidem, de quibus est inter nos controuersia, opinionum vtra vera sit, solus opinor nouit Deus: neque nos quid verum, sed quid sit verissimilimũ inuestigamus. Vtrinq; fautores sunt & causarũ patrocinia. Sed, vt hoc verè & ingenuè fatear, mollior est et infirmior mea opinio, proindeq; rationibus pressa cedit. Experiar itaque quantò sit aduersarij firmior, & è quibus locis illa sibi fidem veritatis adstruat, quàm clara, quàm liquida faciat omnia. Iam ad vos redeo viri optimi. *Eu.* Video: sed talis ne cedò, qualis abijsti? *B.* Qui sim vix

30 ipse scio, adeò mihi dubius animi videor, et in lubrico positus. Proinde agè, si quid adferre potest tua industria, in quo tanquam in portu, ab ista huc & illuc impellentium opinionum iactatione, mens conquiescat, ne pigeat tantulum laboris suscipere. Scio equidem opinionibus omnia teneri, desperatã esse cognitionem certi, id tamen sequi lubet quodcũq; verissimile videatur: quocirca expecto quem exitum ista disputatio sit inuentura. Quid igitur illa sunt, cedò, dudum ex Aristotelis fontibus deriuata? Homo generat hominem atq; sol: Homo generat hominem, præter hoc autem, id quod est om

nium primū omnia mouens. Iucunda est equidē illorum mihi recordatio quę sepe certē me legere memini: sed, vt nūc video, oscitanti, & non satis intento animo. Tu verò quam habes interpretationem? nunquid hominis alia est efficiens causa quàm homo? aut equi alia quàm equus? *Eudo.* Nequaquam omnino. Verūm ne quis crassius putaret, cum qui vel hominem vel equum progenuit, quęcunque illius sunt vnà procreasse, caducę mortalisque naturę limites hęc prætergressus Aristoteles, duplicem rerum autorem opificemq; constituit, alterū compositi totius ceu hominis hominē, alterū solius formę conditorem, quę sempiternū et immortalē esse profitetur. hęc rursus se bifariā secat. Vbi rerū causas physica ratiōe scrutatur, species rebus immitti putat ab illa quinta natura, quam Solis nomine exprimes, cęlestiū omniū corporū cōuersiones immutabilesq; cursus cōprehendit: Quum verò quę supra naturā sunt subtili contēplatiōe rimatur, rerū omniū opificē deum, solutāq; mūdi mentē Platonis æmulationē causam esse decernit. *B.* Multa sanē congeris quę valde exoptē te hęc aperti⁹ docere, ac primū vbi et quomodo Aristoteles naturalē formarū originē cęlestē putauerit: ita repētē me veluti quędā vertigo corripuit, præ auditionis nouitate.

RERVM OMNIVM FORMAS, PRIMAS-
que substantias de cęlo duci, ex Aristotele. Cap. VIII.

EVDOXVS.

Icam paucis, et in Aristotelis sententia versabor, si modò facilē mihi præbebis audientiā. Res quęq; naturalis ex principijs duobus cōstituitur: ex materia & specie. At si illius procreationē spectabis, tertiū his accedet principium quod efficiens & ortus causa nominetur, quam naturalem contemplationem instituens, cęlum esse tradidit. Vt enim omnium motuum primus est, qui ad locum est, ex quo reliqui omnes ceu posteriores defluunt, procreatio, alteratio (hoc enim verbum cum necessarium sit & aptum, terendo vsitatū facere oportet) accretio, interitus: sic illud corp⁹ quod iūgi perenni q; itione, et irriquieto ambitu circumagitur, omniū quę gignūtur corporū causam esse cōuenit. Ac probatū est equidem infinitis seculorum ætatibus, Solem vertigine assidua

Vt omnia que
hic mundus cō-
tinet regantur à
cęlo.

afsidua conficiētem viciffitudines anniuersarias, fuo ad nos
 accessū aut recessū & rerū ortus promouere, & occasus obi-
 tusq; efficere: quem in modum cœlestis illa mundanaq; con-
 uersio, Aristoteli causa statuitur eorum, quæ & gignuntur et
 5 intereunt. Neceffe est, inquit, totum hunc, qui terram ambit, *I. Meteorol.*
 mundum cum superis conuersionibus sic continuatū esse, vt
 omnis eius virtus inde gubernetur: nā vnde omnib⁹ est mo-
 tus principium, prima illa debet haberi causa. Prætereà autē,
 hæc sempiterna est, neq; loco definitum habet finem, sed in
 10 fine semper. mox docens ab elementis materiam, à cœlo spe-
 ciem genito conferri, hæc adnectit: Itaq; rerū qui in ipso eue-
 niūt causas, quod quidem ad materiæ genus pertinet, ignem
 & terram et his cognata corpora existimari conuenit: hoc e-
 nim modo appellamus id quod subijcitur, & quod aliquid
 15 fert: id autem quod ita causa sit vt motus sit principiū, ad eo-
 rum vim referri debet, quæ semper mouentur. In hanc quoq;
 sententiam cū alijs passim in locis, tū libro de mundo, cœ-
 lum appellat elementum, à quatuor illis notis longè diuer-
 sum neque interitui obnoxium, sed planè diuinū & immor-
 20 tale. Cæterum duplex cū sit in cœlis circūactus & conuer-
 sio, mundana illa incitatissima, quæ viginti quatuor horarū
 spacio completur, & ea qua subiecti septem orbes versantur
 retro, contrario atque summum cœlum motu: prior illa vni-
 us modi semper, cōstantiq; & immutabili ordine progredi-
 25 ens, ortus & interitus (quæ contrariæ res sunt) causa esse non
 possit. Posterior verò per signiferum orbem obliquum, errā-
 tes stellas circūagens, dum illas in aquilonem adducit, rerū
 facit exortus: dum abducit in austrum, interitus. Atque vt ea-
 rum accessus recessusq;, continuata serie, nec vnquam ne ad
 30 momentum quidem mutatis vicibus sese excipiunt: sic ortus
 obitusq; rerum semper erunt constantissimi, neq; vllò vnquā
 tempore deficient. Itaque appetente vere, cū ad nos illorū
 vis reuifit, multas rerum nouationes animaduertimus, emer-
 gere pleraq; omnia ac exhilarari: et quia vere calor redit om-
 35 nibus, foeta esse ac succi plena omnia: herbas, fruges, arbuta,
 flores, gemmasque trudere, & foliorū viriditate vestiri: ani-
 malia amoris stimulis incitari, ea quidē ratione quam Poëta
 cecinit

Vere adeò frondi nemorum, vere vtile syluis:

Vere

Georgic. 2. Vere tument terra, & genitalia semina poscunt.

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther

Coniugis in gremium latè descendit, & omnes

Magnus alit, magno commistus corpore fœtus.

Auia tunc resonant auibus virgulta canoris,

Et venerem certis repetunt armenta diebus.

Censetur idcirco, ver omnium temporum esse saluberrimū, gignendis, augendis, seruandisq; rebus, vnum omnium maximè opportunum. Contrà anno Solis recessū senescēte, plurima occidere, omnium certè vires emarcescente calore frangi: hinc autumnum haberi perniciosum. Atq; hæc quidem sol annua vicissitudine designat. Errantes verò stellæ per orbem signiferum, contrà quàm à supremo illo cœlo ducuntur in contrarium cursus retorquentes varia radiorū permixtione, multo maiora: adeò vt præstantissimorum philosophorū monumentis proditū sit, eā posse cœli constitutionē incidere (qualē etiā quondā fuisse tradūt) quæ tū homines tum equos, tum perfectorum animantium genus omne, ex ipsis elementis tanquam ex coniunctissima aut proxima materia (sic mihi appellare liceat quam Græci *πρῶτερον ἐξ ἁπλῶν* dicerēt) generet, quemadmodum & imperfectiora quædam, vt mures, vt ranas, vt locustas sæpe sua spōte inde nasci videmus. Negari nō potest maxima esse, quæ cœlū cū motu tū lumine tāquam suæ facultatis vehiculo, in hæc inferiora demittit. Et quisquā posthac dicere audebit, elementa vniuersam substantiā rebus gignendis conferre? ac cœlum sine quo ne elemētorum quidem vlla sit efficientia, ociosum atq; iners, & veluti feriatum faciet? Itāne frustra conditum videtur? Itāne nullus vsus illustrissimi huius & purissimi corporum cœlestium splēdoris? Inutilis iste vndequaq; absolutissimus ornatus? ista tā admirabilis ab omni æternitate motuū ordinumq; constantia? At longiùs abest, quàm vt ad nos eius vis pertinere possit. Egregium sanè & tali sapientia dignum commētum. Tu si vel pētum philosophum vnquam vidisses, istuc diceres? Quī magnum censerī debet id ætheris & aëris interuallū, quod Ptolemæi demonstrationibus confirmatum est, partem non esse totius mundi millesimam? Si mundus qui vno omnia complexu coërcet, ab ornatu nomen inuenit, etsi is vnum corpus est in

est in quo videntur omnes aptæ & colligatæ inter se partes, necesse est profectò, vnã esse totius naturæ continuatam vim, quæ tota mundo confusa, res omnes cõplexa teneat, omnia-
 5 que sic connectat, vt in terris cœlestia cõsistant dignitate cœlesti, & vt (quod ait Aristoteles) mundus hic inferior superis conuersionibus continuatus sit, & vis illa cœlestis in totum diffusa mundum, in abditissimos vsq; terræ recessus penetret subeatque densissima quæque & solidissima corpora. *B.* Sa-
 10 tis perspectum habeo caloris, frigoris, imbrium, siccitatis vi- ces, reliquas item aëris tempestates à cœlestium corporũ vi- ribus dependere: at ipsas etiam rerum substantias atque for- mas, vnde Aristotelem comprobasse constat? non enim id tu admodum luculenter aut efficaciter cõficis. Sed ne lites ama-
 15 re aut fouere videar, equidem talpas, vermes, ranas, & si quæ sunt alia huius aut imperfectioris generis, nullo semine pro- gnata, tecum sentio ex elementorum materie cœlestis spiri- tus vi, & in vitam venisse, & in ea permanere. Sed quæ è semi- ne emergunt, aut quæ ex alio sui generis nasci cõtuemur, ho- rum vitalem vim à cœlo vsq; deducere, perpauci, scio, tibi cõ-
 20 cedent: idq; eo minus quòd hominem, equum, leonem, quo- uis tum anni tempore, tum cœli statu, oriri, animari, atq; for- mari, quotidiana experimenta commonstrent. *Eu.* Si diligẽ- tius expensis rebus cum bona ratione consilium capies, intel- liges vtique in omnibus parem esse argumentorum vim &
 25 necessitatem. Quibus accedit quod in vniuersum sic cõclu- sit Aristoteles: Omnis eius virtus inde gubernatur. Ergo quæ ab intimis, abditissimisque terræ viscerib. proferuntur, eruũ- turque, tum metalla, tum lapidum stirpiumque genera, con- uenienter & appositè præparato solo, suæ formæ essentiam è
 30 cœlo hauriunt. Serpentes, locustas, vermes, muscas, mures, vespertiones, talpas, & id genus alia quæcunq; fateberis spõ- te sua, nullo semine, de putri materia, de cœnosa colluuie ex- oriri, orta que spirare, & moueri, Aristoteles ad eundem mo- dum autor est, vim illam animale ac spirabilem, quæ per
 35 omnem naturam fusa est, è cœlis ducere, quo loco inquit: In animalibus generantibus calor secernedo ex cibo ingesto & concoquendo facit excrementum, quod conceptus sit prin-
 cipium: itemque in plantis, nisi quod in his et quibusdã ani- malibus, nihilo desideratur maris principium, habent enim
 quoddam

Non solũ aëris mutationes à cœlo esse.

Quæcũque ani- malia et stirpes sine semine pro- ueniunt, à cœlo generari.

3. de genera- tione animalium sub finem.

quoddam in se mixtum, in plerisque tamen animalibus eo opus est. Est autem cibus alijs quidem terra & aqua, alijs ea quæ ex his orta sunt. Itaq; quod calor in animalibus è cibo facit, idem temporis in ambiente nos aëre calor, è terra & mari coquendo concernit & constituit: eodẽ quoq; pertinet quod paulo antè dixerat, generari animalia & stirpes in terra & aqua, quòd in terra quidẽ sit humor, in aqua spiritus, in eo autem toto calor animabilis, vt animæ quodã modo plena sint omnia. Hæc ille. Quòd si è cœlesti facultate, exigua isthæc & minutula animantia proferuntur, cur non itidem in perfectioribus & grandioribus eadem valeat ratio? Aut qualis illa tandem erit sortitio, quæ secretio, quæ differentia? An quia videmus hominem, equum, leonem, seminis interuentu enasci, iccirco supremæ illius & vniuersalis animæ mundi vires non experientur aut sentient? Maiorem hæc & operosiorẽ apparatus requisierunt, efficiente quidem cœlo, præparante semine. Hoc illud est quod Aristoteles in problematis attigisse videtur, quũ inquit: Quorum facilis est ortus, & quibus procreationis suæ tempus breue constitutum est, hæc temporum vicissitudine commutationeq; procreantur. Quæ autem in ortu suo tempus requirunt longius, vel nullo pacto vel ex coïtu procreetur illa necesse est. Cuius hanc addidit rationem: Rei minoris, minus quoq; principium esse cõuenit. Quamobrem huius etiam seculi mutationes, semen minutorum animantium generi conferre possunt. Ita enim etiam nũ accidere videmus vt tum maximè oriantur & existant, cùm aliqua temporum incidit mutatio: maiorum autẽ genus pro sua magnitudine, mutationem quoque desiderat maiorem. Hanc mutationem tantam interdum fieri Aristoteles commemorat, quæ sola tum homines tum perfectiora quæq; animantia nullò semine proferat, & quæ vna tum efficientis cause tum præparantis seminis vim obtineat. Eiusmodi quandã fuisse rerum initio ita inquit: Qui de natura differunt, animantia principio orta esse dicunt ingenti mundi vniuersiq; mutatione. Et nunc si rursus eiusmodi ortus futurus sit, eiusdem modi mutationes aliquas antecedere oportebit. Ingètes has mutationes efficit insolens quædam, & admodũ rara cõcursum permistioq; siderum. Quoniam autem ea tam rara incidit, ne fortè longa temporis intercapedine, iam olim creatum

perfe-

Perfectiora etiam animalia à cœlo gigni, sed seminis interuentu.

sect. 10. proble. 64.

Probl. 15. li. 10

perfectorum animantium genus deficeret, prouida solersq;
 natura his quæ ex ingenti quōdam mutatione creata fuerāt,
 simul vitæ seminarium cœlitus immisit, & in tantulo semine
 vitalem vim inclusit, quæ deinceps materiam sic aptaret, præ-
 5 pararet gignendisq; rebus accommodaret, vt omni tempore
 vim illam animabilē, & spirabilem de cœlo excipere posset
 & illicere, sicque cōtinuata fieret rerum caducarum sese ex-
 cipientium series, semine quidem materiam suppeditante
 & præparante, cœlo verò inducente formam. Hęc si voles ad
 10 metam perducere, in id tanquã circulo recides quod princi-
 piò fuerat assumptum: Homo generat hominem atque sol.
 Duplicem enim causam geniti hominis efficientem cum sta-
 tuat, homo qui per feminis vim præparationē omnē & orna-
 tū conciliat, proxima cōtinensq; causa erit. Etenim spiritus
 15 & calor qui est in semine diuinus, sub ingenti quondam mu-
 tatione cœlo demissus, subiectam feminis materiã sic instruet
 & præparabit, vt consentaneã partib. singulis permistionē re-
 perationemq;, deinde verò structurã, conformationē positū-
 que accersat, tum demum in totū sese diffundens, singulis ve-
 20 luti gubernator insideat, neque deserat quas temperauit, for-
 mauit, composuit. Altera externa prægressãq; causa dici solet
 quum tamen verè prima sit & princeps quæ in præparatam
 materiam, simplicem speciem demittit inseritq;. Ad hūc igitur
 modum, maiorum perfectiorumq; viuētium genus mu-
 25 tationem desiderat ampliolem & à cœlo & à semine, cū mi-
 nutorū genus, excitata vi cœli mutatio, satis superq; cōsum-
 mare possit. *B.* Intellego planè quid velis, neq; aliud restare
 video, nisi vt vnum hoc doceas, quemadmodū cū his cōueni-
 ant Aristotelis illa quæ sic dudū efferebas: Quorū principio-
 30 rū actio est corporea, hæc sine corpore esse nō posse certū est. c c
 Itaq; extrinsec⁹ ea venire nō possunt: nec enim ipsa per se ac- c c
 cedere possunt, quū separabilia nō sint. Atqui quū sint omnes
 (si vnã mentē excipis) rerū formę corporeæ, has quū putabis
 cœlit⁹ sine corpore illapsas? Negat enim fieri posse vt extrin-
 35 sec⁹ illę veniãt. Explicãdus hic sanè loc⁹ & aperiẽdus est si me
 voles in tuã pedibus ire sententiã. *Eu.* Queris quod disputa-
 tionis iure tibi deberi fateor, id verò similitudine dissoluam. *Solutio.*
 Vt à sole cui lux ingenita est, defluit, nō quidē ipsa lux, sed lu-
 mē splendorq;, qui perspicua corpora collustrãs, nō splendida

H modò

modò sed lucida quoque illa exhibet : sic vnaquæque efficiens
 causa, maximeq; supera illa cœlestiaque corpora, rerum or-
 tus promouent, rebusque species impartunt. Non enim pe-
 rennes illas sibiq; infitas rerum ideas ac species à se excutiunt,
 aut suæ substantiæ quicquam genitis rebus elargiuntur, aut
 iam in cœlis genitam absolutamque formam solam ac per se
 in commodè præparatum subiectum submitunt : sed hac v-
 na ratione, res nouas excitât & edunt, quòd superæ illæ cœ-
 lorum vires, motu, lumine ac spiritu tanquam vehiculis huc
 deuectę circumfusęque nobis in subiectum potentia præpa- 10
 ratum sese insinuant, & substantiarum à quibus dimanarunt
 vim & naturam recens genitæ rei imprimunt, & speciem sic
 inducunt, vt à Solis luce in perspicuum instructumque cor-
 pus irradians lumen, ipsumque collustrans, illi non lumen
 modò, sed & suam quandam lucem tandem immittit. *Bru.* 15
 Apertè quidem & luculenter qua ratione mundus hic infe-
 rior à supero illo gubernetur, & qua quæ gignuntur omnia
 suam inde formam suscipiant. Nunc continuata traditionis
 serie apertius ediffere, vt Aristoteles statuat id quod est om-
 nium primum omnia mouens, omnium quæ gignuntur cau- 20
 sam esse. Si enim rebus omnibus cœlum formã impertit, quid
 altissima illa & perobscura inuestigatione sit opus? quid rerũ
 causas ab illa origine abditissima repetere iuuabit?

ARISTOTELES SUPRA NATURAM PHI- 25

*losophatus statuit formarum diuinam originem: Deum maxi-
 mum cœlos astraq; condidisse, hisque gignendarum rerum
 vires indidisse: quæ etiam Platonica sunt sa-
 cris literis consentanea.*

Cap. IX. 30

EVDOXVS.

Em omnino arduam petis, quæ tum longum
 tempus, tum cogitationem multam atque o- 35
 tiosam exoptulat, vix vt dignè possit tumul-
 tuario isto congressu explanari illustrariq; di-
 cêdo. *Ph.* Conandũ tamen est, & quidẽ tanto
 impensius, quanto est vtilior & iucundior hæc inuestigatio.

Eud.

Eu. Naturalem contemplationem instituens Aristoteles, nihil ex professo aggreditur, quod non vel manu tangere, vel oculis cernere, vel demonstratione consequi possit. At non semper intra eos limites quasi in angustias se coërcet: sed interdum naturæ ordinem prætergressus, & in rerum diuinarum contemplationem transfiliens, verbis quidem paucis, at grauiissimo sententiarum pondere, omnium quæ gignuntur primam originem deducit à Deo. Ne quis autem istorum euidētiam desideret, monet in libris τῶν μετὰ τὰ φυσικά, diuinorum cognitionem omnino extra sensus & supra captum humanæ mentis esse, neque vllam posse demōstrationem eò pertingere. In eam ipsam ferè sententiam & Theophrastus: Fortè autem illud veritati magis consonum est, tangente ac veluti cōtrectante mente contemplationem fieri. Nam et in illis nulla est hallucinatio, sed huius ipsius difficilis est & intelligentia & fides. Paulò antè monuerat quàm sit ardua eorum quæ naturæ limites transcendūt, cognitio. Aliquatenus per causam contemplari nos posse, principia à sensibus accipientes: cùm verò ad ipsa summa primaque transierimus, iam non amplius posse, siue quòd causam non habeamus, siue ob nostram imbecillitatem. *Brui.* Et Plato diuinorum altitudinē abstrusosq; & imperscrutabiles recessus reueritus, vetuit in Epinomide ne quisquam de diuinis profanè loquatur, né ue pro suo arbitrato illa innouet: existimans fieri non posse vt mortalis natura de his quicquam certi comprehendat: esseque id cuiusque præcipuum ac maximum officium (si quis hæc rectè doceat) quàm maximo studio ediscere, neminem autè rectè docere nisi quē Deus adiuuerit. Idem in Timæo his ferè verbis: Quum ergo ô Socrates multa de Dijs vniuersique procreatione à multis dicta sint, ne mireris obsecro, si rationes de ijs vndecunque omnibus probatissimas & exactissimas afferre non possim. Satis enim factum putare debebis, si non minus probabiles, quàm quouis alius rationes attulerim. Æquum est meminisse & me qui disseram, & vos qui iudicabitis homines esse, vt si probabilia dicentur, nihil vltèrius requiratis. Rursum autem sic cœlestia horum principia Deo nota sunt, atque ei qui Dei sit amicus. Quocirca ea quam ad Dionysium conscripsit epistola, monet vt eos tanquam barathrum declinet, qui de Dijs tanquam de ijs quæ manibus

teneri & apprehendi possunt, certas exigunt demonstratio-
 nes. Quos & in Theæteto quidem, sed in Phēdone præcipuè
 eo nomine grauissimè reprehendit, quòd ambitiosis inter se
 verborum pugnis & inani demōstrationum conatu, princi-
 pes se nouorū & pugnantium dogmatum constituent, de re- 5
 bus ipsis nihil certum, nihil stabile, nihil firmum habeāt. Vn-
 de & in Phēdone hanc de Dijs quæstionem & inuestigationē
 naturalium duntaxat rerum cōtemplatione nixam, detesta-
 tus, suam deplorat cæcitatem: qui, quæ se prius perspicuè sci-
 re existimaret, ne per vmbra quidem sibi vnquam visa esse 10
 compererit: & quorum aliquam esse ratus fuerat soliditatem
 ea nunc omnia, nō secus ac inanes somniorum imagines va-
 nescere. Proinde & in Gorgia, & in cōuiuio de amore, ijs quæ
 de anima, de Dijs, de demonibus à Diotima fatidica muliere
 Socrates accepisset, se potius fidem adhibere ait, quàm vllis 15
 quamlibet euidentibus rationibus, seq; impensè conari, vt a-
 lijs eadem deinceps omnibus persuadeat, quæ sola auditione
 accepta, sibi persuaderet esse verissima. *Ph.* Hæc quanquam
 inuestigatio syllogismo cōprehendi non potest, quoniã tamē
 disputādo iam hucusq; velut tempestate quadam delati estis, 20
 par est omnium quæ deinceps sunt rerum totam tractationē
 persequamini: nihil vt supersit omnium quæ tum mūdus, cō-
 prehendit, tum extra illius ambitum sunt, cuius nō aliquam
 institueritis disputationē, ac velut quæstionem exercueritis.
 Is igitur primus motor quem paulo antè cæterorum princi- 25
 pē Aristoteles appellauit, Deus ne est, an ue illi dignitate p-
 ximus? *B.* Possē in id multa ex Platone præclara deprome-
 re, sed quæ parui existimem, quòd non quemadmodū Aristote-
 telica euidenti sint demonstratione stabilita. *Ph.* Agitè igi-
 tur cōmuni opera excutite, quàm belle inter se consentiant 30
 philosophorū scripta, & sicubi dissentiat vtrius præponderēt
 rationes. Et si placet, Platonica Brutus proferat, Eudoxus A-
 ristotelica. Ego quãquam parū idoneus, sacra intermiscebo
 vt omnibus numeris consummatam harmoniam reddamus.
 Nunc mihi quisq; meminerit, quam induerit personam, nūc 35
 scenæ seruiat omnia depromens, ac recensens, quæ causæ
 suæ patrociniō futura putet. Et si quis fortè memorię non sa-
 tis confidit, en magnam librorū supellectilem, è quibus sen-
 tentiarum testimonia citare, nemini debet nec pudendum
 videri

videri nec turpe. Sed vt ad rē tandem aggrediamur, Eudoxus
 incipiat, siquidē ita omnibus placet. *Eu.* Si quis fortē in hoc
 cœtu erit qui tam rudem tamque cōsilij & ingenij expertem
 Aristotelem suspicabitur, vt his elementis & corporeis per-
 5 petuò inherescat, summam causam statuat gubernātem hæc
 omnia quæ cernimus, audiat quæso vt duplicem ille mundū
 stabiliuerit: aspectabilem hunc concretum & corporeum, al-
 terum superiorem illum, sensus nostros effugientem, incor-
 poreum, qui totus formis plenus est, & simplicib⁹, impermi-
 10 stis, solutis liberisq; ab omni corpore et dimensione mētibus
 beatissima & exoptanda maximè Dei diuorumq; domus,
 archetypus & exemplar huius inferioris caduciūque mundi.
 Quæ omnia his breuiter perstrinxit: Patet ergo neque lo- 1. de cœlo. ca. 9
 cum extra cœlum esse, neque vacuum, neque tempus. Quo- 66
 15 circa neque apta sunt ea quæ illic sunt, in loco esse, neq; tem- 66
 pus senescere ipsa facit, neq; vllius eorū est vlla mutatio, quæ 66
 super extima sunt disposita conuersione: sed nullis transmu- 66
 tationibus, nullis affectionibus prorsus subiecta, optimam in
 vniuersa æternitate vitam & sufficientissimam habēt. Ea au-
 20 tem optima illorum vita est contemplatio, qua alibi existi-
 mauit nihil esse nec iucundius, nec melius. Quænam verò ea
 est æternitas in qua vitam habent? Sic quidem Græcè legitur
 αἰὼν quasi αἰὲ ὤν id est semper ens & æternitas, aut, si dicere li-
 cet, sempiternitas, quæ re vera Deus est. Eo quidem nomine
 25 se Deum intelligere plenius indicauit hac sententia: In Deo 12. Metaph. te-
 vita nimirum æuumque continuum atque perpetuum inest, 24. 39. ca. 7.
 hoc enim est ipse Deus. Ac ne nouum aut absurdum videre- 66
 tur hoc de Deo nomen, diuinè id ait ab antiquis pronuntia-
 tum esse. Quemadmodum enim finis qui vitæ cuiusque con- 1. de cœlo ca. 9
 30 tinet tempus, æuum & æternitas est nuncupatus, eadem ra- 66
 tione finis vniuersi cœli, & is qui tempus totum infinitum- 66
 que continet, æuum est & æternitas, ab eo quod semper 66
 sit appellatione sumpta: est namque immortalis atque di-
 uina. Quanta porrò Deus rerum cognitione valeat, hinc
 35 demonstrat, quòd tota illius vita mentis est operatio. Ille 12. Metaph.
 quidem suus est actus, actus verò is qui per se est, illius est 24. 39.
 optima atque perpetua vita. Si mentis actio, quam con-
 templationem esse diximus, dei vita est perpetua, quis iam
 dubitat Aristotelem, rerum omnium cognitionem tri-

buisse Deo? Et certè is est rerũ omnium cognitio, & sua actio
 & sua vita, qui Aristoteli optimus demonstratur, perpetuus,
 perfectus, immobilis, indiuiduus, neq; magnitudine, neque
 partibus definitus, nullam alterationem, nullam affectionem
 subiens, vt cui nihil omnino sit contrarium. Horum verò de- 5
 monstrationem inde concludit, quòd sit necessè in motibus
 ad aliquid tandem peruenire, quod mouet & non mouetur,
 quod ipsum perpetuum est & substãtia atque actus: id ipsum
 quidem est quod antè appellauerat omnium primum omnia
 mouens. Quæcunque supra cœlum sunt mentes & formæ, 10
 olympici illius habitaculi ciues, si non eandem atque Deus,
 illi tamen dignitate et natura proximam conditionem acce-
 perunt. B. His de mundo archetypo videtur Aristoteles, Pla-
 tonis auditione informatus, hoc solùm discrimine, quòd ex
 motuum ordine, Plato ex causæ procreantis necessitate de- 15
 monstrationem confecit. Ita enim Timæus de Deo demon-
 strationem adhibet claram & illustrem: Si mundus hic geni-
 tus est, necessè est ab aliqua causa genitũ esse, hanc verò cau-
 sam æternam esse neq; ab alio genitam. Quænam autè ea sit,
 his paucis in Epinomide expressit: Ego igitur assero Deum 20
 causam omnium esse, nec aliter fieri posse. In ea disceptatione
 quam cū Critone familiari suo Socrates habuisse perhibetur:
 Haud itaq; vir optime (inquit) valde curandum est, quid de
 nobis vulg⁹ dicat, sed quid ille qui quid æquum, quid iniquũ
 sit intelligit, qui vnus est & ipsa veritas. Ex operibus quidem 25
 opificem hanc causam, effectoremque mūdi Deum, nosse da-
 tur. Ex imagine autem et simulacro (vt Socratis auditor An-
 tisthenes dicebat) is non agnoscitur, nullis oculis conspicu-
 us, nullius rei similis, vt ex vlla effigie nosci possit. Atque (vt
 à Xenophonte Socratico scriptum legimus) Qui cūcta cōcus- 30
 fat, ipse intrepidus & inconcussus, magnus nimirum potēsque
 esse cognoscitur: quali autem sit facie, ignoratur. Quã por-
 rò sedem incolat, opifex hic et mundi pater, hoc ipsum etiam
 Platonis scripta declarant. Neque enim qui sit immortalis,
 æternus, incomprehensus, eum esse in concreto caducoque 35
 mundo, quem crearit ipse, tanquam in ergastulo conclu-
 sum: sed vt priusquam hæc rerum vniuersitas extitisset, sic
 & nunc, immensus & infinitus illam implet infinitatem,
 quæ mundi cōuexum, extimamque cœli faciem excessit. Illic
 viuentia

viuentia omnia quę sola mente percipiuntur, in se ipſo, vt Ti-
 mæo placet, complexus, vnus ea continet, quemadmodum
 mundus hic, nos & cætera quę cernuntur animantia cõpre-
 hendit. Vultis ne hoc loco Dei poteſtatem ac vires ex Plato-
 5 ne recẽſeam? Hic in Epinomide Deos aſſerit ſcire, videre, au-
 dire quę omnia, nihil ipſos fugere, quod aut ſenſu, aut mente
 percipi poſſit. Eos omnia poſſe quęcũque mortales immor-
 tales ue poſſunt: bonos illos, immo verò optimos eſſe. Quic-
 quid mortale eſt, quicquid viuit & ſpirat, quicquid vſquam
 10 eſt, cœlum, terrã, maria, ab ijs omnia & facta eſſe & poſſideri.
 Et in Parmenide, nullum niſi Deum ſupremam habere rerũ
 ſcientiam, neque illarum cognitione priuandum. *Ph.* Nihil
 ad hæc è ſacris literis quicquam adferam, quum ſit omnibus
 conſpicuum illas ſimilibus de Deo ſententijs refertas eſſe. Sed
 15 vt rem iam cœptam compleatis, illud diſcuti oportet, mun-
 dũs ne aliquãdo fuerit à Deo genitus, an æternus. *Eu.* Aristo- 1. de cœlo cap.
 teles magna rationum probabilitate contendit eum, neq; or-
 tum eſſe, neque corrumpi poſſe: aut ſi aliquando genitus eſt,
 eundem poſſe corruptionem ſubire. Cæterum altius interdũ
 20 contemplatus, & cœlum & mundum Dei maximi opera ge-
 nitum confirmat. Ita enim libro de mũdo ſcriptum reliquit,
 Omnium quę rerum natura complectitur, conſeruator eſt
 Deus, & quęcũq; in hoc mũdo quoquo modo perficiũtur, eo
 rũ omniũ idem genitor eſt: non ſic tamen vt opificis aut ani-
 25 malis laſitudinem ſentientis in morem, labore affici poſſit,
 ſed indefeſſã vtēs virtute, qua omnia in poteſtate continet ac
 perficit, & ea quidem quę longius ab ipſo videntur eſſe ſum-
 mota. Hęc ferè ſunt quibus planè edocuit mundum aſpecta-
 bilem, & quicquid eo continetur, à Deo omnium principio
 30 factum. Huc pertinet quod & alibi ita prodidit: Quũ in om- 2. de ge. et cor.
 nibus id quod præſtabilius eſt naturam ſemper appetere fa- 2. de ge. et cor.
 teamur, ſitq; eſſe præſtabilius quàm nō eſſe, nec fieri poſſit vt
 omnibus id accidat, propterea quòd multa longius ab ipſo
 principio reſeſſerunt, Deus reliquo modo vniuerſum com-
 35 pleuit, continua facta procreatione. His perpaucis abſtruſam
 contemplationẽ perſcrutatus eſt ſummus philoſophus. Præ-
 ſtantiffimum eſt ſemper eſſe, quod ſoli Deo ipſiq; principio
 competit: Reliqua omnia quę à principij dignitate longius
 abſunt, perpetua eſſe non poſſunt. Ne igitur his velut deſer-

tus mundus aliquando destitueretur, absoluta vniuersi fabrica, Deus statim rebus singulis vim indidit procreatricē, qua rerum & ortus & interitus perpetui manerent. Sed quomodo hanc indidit? Sparsis nimirum diuinitatis suæ feminibus: hæc enim generandi semina, generalia quidem in cœlos & stellas, peculiaria in res quasque sua inseruit. Primùm igitur cœlis sideribusq; singulis proprias substantias motrices præfecit, quas quòd optima mente præditæ sint, idcirco intelligentias appellât. Quum videamus inquit, præter simplicem vniuersitatis conuersionem, quam à prima & immobili substantia cieri dicimus, alias insuper errantium stellarum conuersiones, easque sempiternas (est enim sempiternum corpus quod in orbem conuertitur, neque vsquam consistere potest, id quod est in physicis ostensum) necesse est utique illarum etiam conuersionem vnâquâque ab eo cieri quod per se sit immobile, & sempiterna substantia. Et mox: Esse igitur substantias, & in ijs primam ac secundam, pro eo, qui est in stellarum conuersionibus, ordine, perspicuum. Itaque ex Astrologia Eudoxi & Calippi superos motus scrutatus, ijs parem numerum distribuit intelligentiarum: quæ non modò cœlos mouendi, verumetiam inferiora quæque generandi conseruandique vires obtinerent, vt horum virtus omnis inde gubernetur. Hæc autem paucis admodum complexus est, quòd pluribus à Platone explicata iam essent. *Bru.* Equidem de his quid Plato sentiat dicere fortassè possum. Nam de Deo, de mundi procreatione, deq; cœlorum virtutibus, plurima demonstrat istis consentanea. Cœlum igitur (inquit) aut mundus, aut si quod est aliud nomen, quo maximè appellari gaudet, considerandum est in primis (id quod ab initio de vniuersitate quæri oportere ponebamus) vtrum semper fuerit, nullo vnquam ortus initio, an genitus esse cœperit. Cœpit: etenim aspectabilis est, & tractabilis & corpus habet. Sunt autem talia omnia sensu percepta. Quæ autem sensus apprehendit, & quæ opinione cum sensu comprehenduntur, ea omnia placuit aut genita esse aut gigni. Et quod genitum sit, id diximus necesse esse ab aliqua causa genitum esse. Verùm enimuerò patrem, & authorem huius vniuersitatis, & inuenire operosum est, & vt inueneris, in vulgus tamen dicere non possis. An non hîc videtur

12. *Metaph.*
cap. 7.

In *Timeo.*

tur Plato rem penitus abstrusam demonstratione consequu-
 tus? Est ne quicquam hoc argumento vel breuius vel clarius?
 Quicquid cernitur, tangitur & corpus habet, id aliquando
 genitum est, neq; æternum esse potest. Atqui mundus hic af-
 5 pectabilis tãgitur, cernitur & corpus habet: quare necesse est,
 & huius aliquem iam olim fuisse ortum, et futurum aliquan-
 do interitum. Et cuius ortus initiumq; fuit, id ab aliqua causa
 genitum est: neq; enim sine causa quicquam oriri potest. Er-
 10 go mūdi causam statui oportet, & eam quidem quæ nec cer-
 natur ipsa, nec tangatur, nec sit corpore prædita, et æterna per
 se sit, neq; ab alio quoquam genita. Et rursus: Volens itaque
 Deus omnium quæ intelligi possunt pulcherrimo & vndiq; c c
 absolutissimo mundum huc similitimum reddere, animal vnū c c
 ipsum effecit aspectui subiectum, animalia cuncta nature suæ c c
 15 conuenientia intra suos limites continens. Quū igitur Deus
 ille qui semper est, vniuersum hoc primum condidisset, mun-
 di æternam animam illi extrinsecus circundedit, & à medio
 per omne porrexit: deinde absoluta pulcherrima mundi fa-
 brica, rationum quædã semina illi indidit, & vitæ exordium
 20 diuinitus induxit, vt cum mundo vim quoq; procreatricem
 gigneret. Duo enim illa Deū ita condidisse Plato commemo-
 rat. Dicamus quam ob causam hanc vniuersitatē & procrea-
 tionem rerum constituerit is qui constituit. Nempe bonus e-
 rat, & bonum nulla vnquam vlla de re tangit inuidencia. Ita-
 25 que constituto mundo Deus procreatricē vim instituit, spar-
 gens in mundi corpus maximeq; in cœlum, semina quædam
 rationum & vim gignendarum rerum, per quam se mundus
 impleret animalibus, stirpibus alijsq; rebus caducis, pro mul-
 titudine idearum quæ sunt in mente diuina, fieretq; hic mun-
 30 dus, exemplaris illius quam similitimus. Hoc rursus Plato con-
 firmat referens æternum illum Deum alloquutum fuisse mū-
 dum, stellas, dæmonas, quos Deorum deos, quasi deorum fa-
 tu prognatos appellat, quum illis generandi vim concederet,
 Dij deorum quorum ego opifex & pater sum, hæc attendite: *In Timæo.*
 35 Quæ à me facta sunt, me ita volente, soluētur nunquã. Quã-
 quam omne colligatū solui potest, est tamen certè mali, velle
 dissoluere quod conuenienti & bona cohæret harmonia. c c
 Quare quum orti sitis, immortales certè quidem ex toto nõ c c
 estis, nec indissolubiles, nec tamen vnquam dissoluemini, nec c c
 mortis

» mortis fatum subibitis. Nam mea voluntas maius potentiús-
 » que vobis est vinculum ad perpetuitatem vestram, quàm illa
 » quibus estis tum, cum gignebamini, colligati. Nunc quid sen-
 » tiam cognoscite. Tria adhuc genera mortalium nobis gene-
 » randa restant: quibus prætermisissis cœli absolutio perfecta nõ
 » erit. Omnia enim animantium genera ambitu suo non conti-
 » nebit, contineat autem oportet, siquidem futurus est mūdus
 » omnino perfectus. At si hæc à me vno fiant, vitaq; donentur,
 » pari erunt cum Dijs conditione. Ergo vt mortalia sint, acce-
 » dite & suscipite vos secundum naturam animantium procrea- 10
 » tionem, meam vim imitati, qua in vestro ortu sum vsus. Atq;
 » in ijs quidem quicquid eiusmodi est, vt et eodem cum immor-
 » talibus appelletur nomine, & diuinum vocetur, & principa-
 » tum in ipsis teneat, & ex eorū genere sit quæ perpetuò iusti-
 » tiam ac vos consecrari velint: eius ego vobis semen ac initium 15
 » tradam, vos quod reliquum est mortale cum immortalis con-
 » textentes, facite ac generate animantia, eadem cibum suppedi-
 » tantes augete, & intereuntia rursus excipite. Quam vim esse
 » putatis eorum verborum, quæ pater ille fator & rerum con-
 » ditor, tum cœlis, tum vniuersæ mundi naturæ indixit? Ego 20
 » vobis semen & initium tradam. Nonne procreandi vim illis
 » indidit, verbo spargēs rerum gignendarum semina? Hæc di-
 » uinæ voluntatis organa sunt, quibus illi conditorem suum e-
 » mulati, mortalium corpora effingant, demumq; accepto im-
 » mortali principio gubernent. Neque solūm gignēdi conser- 25
 » uandi que vires, sed & omnem fatorum necessitatem illis cō-
 » tribuit. Nam quum vniuersum opifex Deus constituisset, a-
 » stris parem numerum distribuit animarū, singulis singulas,
 » ijsque tanquam vehiculo impositis monstrauit vniuersi natu-
 » rā, & leges fatales edixit. Hæc vir eximius de Deo, de arche- 30
 » typo mundo & de mundi procreatione subtiliter & accura-
 » tē differuit. *Ph.* Nisi hæc Platonis esse audirē, omnia quasi in-
 » terpretationem eius prophetici elogij putarē, Verbo domi-
 » ni cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.
 » In quo tria illa comprehenduntur, dominus, verbum & spiri- 35
 » tus, à quibus conditi sunt cœli, omnisque eorum virtus acce-
 » pta. Quænam autem hæc cœlorum virtus? Ea nimirum quæ
 » Dionysius Areopagita interpretatur, nunc rationum nunc e-
 » xemplarium nomine. Exēplaria (inquit) esse dicimus ratio-
 » nes

nes in Deo, quæ rerum substantias ingenerent: has bonas di-
 uinasq; voluntates Theologia vocat, eorum quæ sunt effectri-
 ces, & ex quibus, supra naturæ conditionem, ipse Deus quæ
 sunt omnia produxit. Et rursus: Deus quoq; ratio dicitur in
 5 sacris, non modò quia & rationis & sensus & sapiëntiæ indul-
 tor est, sed quia & omnium causas in se vno eodemq; mo-
 do antè complexus est. Eadem et Eusebius Palæstinus vir præ-
 stantissima doctrina, manifestius aperuit. Primum omnium,
 inquit, Deus cælum genuit: per ipsum & in ipso, rerum futu-
 10 rarum omnium opifices rationes inchoans, & semina gignē-
 darum rerum subijciens. Cœli porrò conseruationem potuit
 ne quisquam luculentius quàm Theodoritus ad Platonis mē-
 tē interpretari? Sed enim quū cœlū corruptibilē mutabilēq;
 substātiā sit sortitū, semper esse perseuerauit quale fuit à prin-
 15 cipio, sustinēte ipsum opificis sui verbo, à quo veluti à creato-
 re regitur & continetur, qui ei stabilitatē atq; immutabilita-
 tem dat quoad voluerit. Ex his intelligi potest, Platonicos fi-
 nitimam his theologis doctrinam habuisse. Hinc olim dici
 solitū, Platonicos paucis mutatis Christianos fieri. Consenti-
 20 unt omnes omnium sapientium velut ex vno ore sententiæ,
 Græcos quamuis multarum artium disciplina & ingenij acu-
 mine præcellentes, nunquam tamen ad sublimia illa rerum
 diuinarū fastigia euasuros fuisse, nisi ab Ægyptijs & Hebræis
 quos iam olim diuina bonitas eò subuexerat, velut porrecta
 25 manu tracti fuissent. In his primi feruntur Solon & Pythago-
 ras, qui quæ ab illis acceperant, alijs deinde veluti per manus
 tradiderunt, sed hæc tamen certè perpauca, donec sensim re-
 latius serpente, ad Socratem & Platonem ventum est, à qui-
 bus in vulgus promulgata sunt ea, quæ antè velut mysteria in
 30 religioso silentio habita fuerant. Quæcūque autem Platoni-
 ci ad principis sui interpretationem postea inuexerūt, ea om-
 nia è mysticis Christianæ Theologiæ libris, ad suorum splen-
 dorem ac nitorem trāstulerunt. Vt enim Iamblichus multa,
 sic & Porphyrius Origenis auditor: et Amelius qui Porphy-
 rij scholis præfuit, quemque lecto Ioannis euangelistæ proœ-
 35 mio, vehementer admiratum, in hæc verba prorupisse legi-
 mus: Ita per Iouem barbarus homo cēset in principij loco &
 dignitate verbum, apud Deum constitutum, deumq; esse per
 quem absolutè omnia facta sunt. Mitto alia quæ ad hanc rē
 adferre

adferre possem si temporis occasio fineret.

RES OMNES CADUCAS ET MORTALES

*diuinitus olim conditas fuisse: eas nunc cœlesti virtute & gigni
& gubernari, quæ eadem planè est diuina.*

Cap. X.

EVDOXVS.

HIS ergo missis, è cœlestibus in hæc inferiora & caduca delapsi, quod alterum erat confidere- 10
mus, vt mundi conditor Deus diuinitatis suæ
femina in stirpes & animantia quæq; insper-
sit, quibus continua maneret procreatio. De-

Lib. de mûdo. us, inquit Aristoteles, per omnes naturas suis feminibus in
plantas, in animalia, siue species, siue genera spectes, est diui- 15
12. Metaph. sus. Itaque in omnium semine Aristotelis sententiâ, diuina vir-
tus inest, cuius vi emergunt vniuersa.

-Deum nanq; ire per omnes

Georgic. 4. Terrasq; tractusq; maris, cœlumque profundum.
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum, 20
Quenque sibi tenuis nascentem arcessere vitas.

Vt autem Deus vnicuique ortus & vitæ, ita etiam conserua-
tionis est author. Rebus, inquit, omnibus ex Deo sua vita &
status ipse dependet, alijs clarius alijs obscurius. Conuenit e-
nim optima ratione vt qui vita est sempiterna, cæteris cadu- 25
cis sit vitæ statusque causa. Si plura voletis & apertius, dicam
quæ scripta sunt in libro de mundo: Vetus sermo est, à maio-
ribusque proditus inter omnes homines, vniuersa tû ex Deo
tum per Deum constituta fuisse atque coagmentata, nullam-
que naturam satis instructam ad salutem esse posse, quæ citra 30
Dei præsidium, suæ ipsa demum tutelæ permissa sit. Quocir-
ca veterum nonnulli eousque prouecti sunt, vt hæc omnia di-
ctarent Deorum esse plena: etenim cunctorum quæ rerum
natura complectitur, conseruator est Deus. Hæc in summam
sic comprehendit Aristoteles: Deus rerum omnium princi- 35
pium & finem & medium tenet. Et Theophrastus: Diuinum
est rerum principium per quod & sunt & permanet vniuer-
sa. B. Plato etiam quamuis minus expressè, vires tamen diui-
nas rebus quibusque caducis datas in ortu, cõmemorat in Ti-

mæo,

mæo, quibus genus suum propagarent. Easdem verò in vni-
 uersam perpetuitatem præsentis Dei numine conseruari at-
 que gubernari, nec minus caducarum rerum quàm cœlesti-
 um curam illum habere. Deus qui sapientissimus est, qui que
 5 res & curare potest & vult, magna scilicet curabit solùm,
 parua autem quorum est cura facilior, per ignauiam aut iner-
 tiam negliget? Frustra profectò quicquam conderet, quod
 non posset idem conseruare. *Phi.* In his quidem, maximè ve-
 10 rò in Aristotelicis, audire mihi videor Mosem, qui innume-
 ris antè seculis conditi mundi historiam persecutus, Æter-
 num Deum condito cœlo omni que ornatus genere instru-
 cto, ait vim illi naturalem impartijisse, quæ nobis in signa ef-
 fet & tempora. Deinde animantium omni genere mundum
 iam genitum impleisse, quorum quidem mortalium ne con-
 15 tinuatio ac genus aliquando intercideret, illi rei pro sua sapi-
 entia prospicientem, feminibus eorum vim diuinam indi-
 disse, qua se in omne æuum gignendo propagarent. Quo-
 modo? Herbam virentem aut pomiferum lignum è terra
 proferens Deus, simul & fructum & semen pro suo quod-
 20 que genere ferre iussit, ad tuendam suam cuiusque speciem.
 Marinis cetis atque vniuerso piscium generi, auibus, quadru-
 pedibus, homini denique ipsi imperauit vt sui quodque ge-
 neris multiplicatione mundum implerent. Ita summus ille
 rerum opifex dum singula conderet, verbo & spiritu oris sui,
 25 simul illis vires inspirauit procreatrices, quibus fieret admi-
 rabilis rerum series & continuatio. Deum porrò quæcunque
 genita sunt omnia conseruare, sacræ testantur literæ, in qui-
 bus sparsim Deus rerum omnium lex & vita nominatur,
 quale quod à Paulo dictum est: Deum qui vitam & omnia
 30 det omnibus, non longè abesse ab vnoquoque nostrum, in
 ipso nos viuere, nos moueri, nos esse. Nihil enim est, inquit
 Dionysius, in substantijs quod ipsius omnipotentis diuina
 virtus non tutetur atque contineat. Stabilem hanc rerum
 conseruationem sic plenius expressit: Quæcunque sunt, om-
 35 nia eadem ratione, & vt essent, & vt bene essent acceperunt.
 Sunt que & bene sunt, ab eo qui antè est, vt sint & vt bene
 sint consequuta. Nam in ipso sunt & bene sunt, & quum ex
 ipso initium acceperint, in ipso seruantur atque in ipsum

Gene. cap. 1.

Acto cap. 17.

Lib. de diuinis
nominibus.

I finiun-

„ finiuntur. Hoc et Theodoritus pulchrè dixit: Gubernator qui
 „ dem est naturæ, creator eius, nec quam ipse fecit nauiculã de-
 „ stituit. *En.* Hactenus ergo cõsentiunt omnes, & cœlũ & omnia
 quæcunq; mūdus hic inferior caduca fragiliaq; cõtinet, olim
 proximè à Deo fuisse procreata: à Deo vires ortu acceperunt
 retinentq; diuinas, quibus tũ se cõseruēt, tũ sui generis pro-
 pagationi incumbant. Hac ratione veteres dixerunt, Deum
 per omnes naturas esse diuisum, & Deorũ plena esse omnia,
 quod vis illa diuinitus accepta in omnibus permaneat, sed ali-
 ter in cœlo, aliter in caducis rebus: in his siquidẽ velut in stir-
 pibus et animãtibus obscurior ad sui dũtaxat similis, in cœlo
 præstãtior ad rerum omniũ procreationẽ. Quocirca cœlum
 nullo semine multas profert, tũ animantes tum stirpes: at se-
 men nihil quicquã sine cœlo generat. Semen gignẽdis rebus
 materiã cõcinnè duntaxat & cõueniẽter apparat & instruit,
 cœlum in apparatã illã speciẽ summamq; perfectionẽ im-
 mittit vitamq; suscitãt in omnibus. Quòd autem eiusmodi
 præstantissimæ cœli vires proximè fluxerint à Deo, idcirco
 verè diuinas esse profiteamur: neque pfectò aliud cœleste quã
 diuinum esse, eaq; nomina Hippocrati, Aristoteli, Platoni,
 Vergilio idem prorsus designare. Quæ Deus olim proprijs
 operibus inchoauit, eadem nunc quasi feriatu cœlo tanquã
 ministro continuanda credidit. Et quæcunque naturæ legi-
 bus existere dicimus, eadẽ primũ processerunt à Deo: qui cer-
 tè nũc admodũ pauca proximè, nec cœlo, nec natura, nec se-
 mine interueniẽte ingenerat, sed conditis naturæ legibus om-
 nia per cœlum administrat. Qua autẽ id ratione efficiat, pul-
 chrè Aristoteles exẽplo declarat libro de mundo: Quapro-
 pter (inquit) si è dignitate, regis haudquaquam esset Xerxem
 „ functione propria administrare omnia, & absoluere quæ-
 „ cunque facta cuperet, ipsisq; operibus faciendis præsentem
 „ interessẽ, longè id nimirum minus deo conuenit. Quare au-
 „ gustius id decẽtiusq; existimandũ est, Deũ summo in loco i-
 „ ta esse collocatũ, numinis vt tamẽ eius vis, per vniuersum mũ-
 „ dũ pertinens, tũ solẽ lunãq; moueat, tũ cœlũ omne circũagat
 „ simulq; causam præbeat eorũ quæ in terra sunt salutis atque
 „ incolumitatis. Et paulò post: Hoc igitur modo natura diuina
 „ ab vno eodẽque simplici motu primi corporis vim suam im-
 „ mittit in ea quæ sunt primo cõtinentia, ab illisq; subinde in ea
 quæ

quæ longius atq; longius absunt, quoad permeauerit vniuer-
 sa. Quippe alterū ab altero motum, rursus ipsum quoq; aliud
 mouet cū mundo: quū vnūquodq; interim agat cōuenienter
 cōstitutioni suæ, nec tamen omnibus eadē sit via, sed diuersa,
 5 nōnullis etiā contraria. Quod verò (mox inquit) in hisce re-
 bus agitur, magnoperè simile est ijs, quæ belli tempore inter
 homines factitantur. Nanq; statim vt classicum exaudiri in
 exercitu cœptū est, alios ipse videas scuta sibi aptātes, lorica
 alios induētes, alios ocreas vel galeā sumere, vel balteo se cin-
 10 gere festinātes. Rursus alios qui frenatos equos admittant,
 alios qui currus conscendant, qui deniq; tessērā per explicatā
 aciē prodant. Tum manipuli ductor ad manipulum, cēturio
 excurrit ad centuriam, postremò equites ad cornu, velites ad
 stationē quisque suā festinant: Cū interim sub vno ductore
 15 omnia moueantur, qui imperia & ipse significāda accepit ab
 eo apud quem summa est imperij. Eodē nos & ipsos modo cē-
 sere conuenit de vniuerso: Quum enim ab vna vi impultrice
 ciēantur omnia, fit vtique quod cuique commodū est & con-
 ueniēs. Hæc igitur ratio est qua persuasus Aristoteles censet,
 20 Dei maximi vim è cœlis per omnia diffundi. Quo autē dilu-
 cidius sit qua ratione diuinæ cœlestesque vires ad rerū omniū
 procreationē & conseruationem huc defluant, iuuat ea de re
 Aristotelis sententiā epilogo concludere: Deus sempiternus,
 immensus, incorporeus, indiuiduus, nō in mundo corporeo,
 25 sed supra hūc in excelsis habitās domicilio, immutabilis qui-
 dē quū sit, nulli affectioni subiectus, habeatque ex seipso vitā
 optimam & sempiternā, non præter rationē rerū principium
 statuitur, omniū primū omnia mouēs, à quo sit rerū omnium
 ortus, omniū vita & cōseruatio. Quæcunq; mētes infinitatē
 30 illā supra extimā cœli conuersionē incolūt, in Deo vitā agūt,
 quæ tota est illius contēplatio. Deus porrò cœlos et mundum
 procreās, singulos singulis diuinitatis suæ seminib⁹ cōsperfit,
 quæ pprias vires insererēt easq; naturales, ad naturalē omniū
 mortaliū administrationē et cōseruationē cōparatas. Is demū
 35 stirpes et aīantia pcreās, virib⁹ diuinis insigniuit, et suis quæq;
 feminib⁹ fœcūdis impleuit, quorū cōtinuatione perpetua so-
 bole sese ppagarēt. Quæcūq; olim Deus tū in cœlis, tū in ter-
 ris pp genuit, omnia vnus tuetur atq; regit, cœlestia quidē p se
 et proximè, animātia verò stirpes aliaq; mortalia cœlorū ope

& interuentu, quibus naturæ leges tum procreatrices, tū cō-
 feruatrices indixit & imposuit. Itaq; animantiū, stirpiū, lapi-
 dum & metallorum omniū quæcunq; & fuerunt & esse pos-
 sunt formas, vna cœli forma potestate cōprehendit, & innu-
 merabilibus illa quasi grauidata formis, omnia gignit & fun- 5
 dit ex sese: vna illius vis & facultas, præ se fert omnium cadu-
 corū vires, quæ vel olim cōparuerunt, vel posthac vnquā cō-
 parebunt. Has autē vector mūdi spiritus, cœlo in totā vniuer-
 sitatem diffusus, rebus omnibus impertit, simul et speciem et 10
 natiuū vitalemq; calorem gignendis illis atq; conseruandis
 accommodatū. Is omnia continet, omnia calore vitaq; fouet,
 vt nihil vsquam sit nō huius vbertate confertum. Huius vi &
 ope & inanima quæq; persistunt, & animata sui quæq; gene-
 ris animam habent, alia quidem nutrientem, alia sentiētē,
 alia mentis rationisq; participem. Sic illa sese rebus accōmo- 15
 dat, sic singulorum naturis inseruit, vt quantum cuiusq; natu-
 ra & conditio desiderat, quantū ipsa subiecti præparatio fer-
 re potest, tantundem illa exhibeat. Sol quanquā abest longif-
 simè, aduersis tamen corporibus lumen sic impartit, vt niteāt
 splendeantq; illa fulgoribus: sed aliter aqua, aliter lapis, aliter 20
 lignum, aliter argentū. Ita propemodū & vis illa cœlitūs de-
 missa, omnibus quidē est vitalis, sed ita vt alijs tantū hoc lar-
 giatur vt sint, alijs vt animam insuper habeant, idq; aut nu-
 trientem, aut sentientem, aut mentis compotē: nō enim vno
 modo ab omnibus illa suscipitur. Sed & hoc velim postremo 25
 admonere, ne illam quidem ipsam vim sui semper similem ef-
 se, aut vno se semper modo reb⁹ exhibere: sed aliās aliter, pro
 stellarum statu multiformi, quarū cōmixtio implexioq; ple-
 runq; euariat, tametsi vectoris spiritus vna est & impermuta-
 bilis substantia. Fieri igitur non potest quod quidā interpre- 30
 tatur, mūdi spiritū, vitā statumq; rebus omnibus sic imperti-
 ri, vt ne minimā quidē astrorū opem desideret. Hoc si est, cur
 quæso nō similia et similiter perpetuò generet, quum semper
 æquè præsens rebus adsit? B. Non admodū dissimilē mundi
 administrationem Plato meditatus, ideas solū videtur ad- 35
 iecisse, nō eas quidē vt pleriq; nugantur, inter nubes errabū-
 das, sed in mēte illa diuina immortales & immutabiles. Quæ
 quū ita se habeāt (inquit) fateri oportet esse speciē quæ semp
 eadē sit, sine ortu atq; interitu, quæ nec accipiat aliūde quæquā
 nec

Themist. 1. de
 anima. c. 24.

In Timæo.

nec ipsa vsquam ad aliud procedat, quæ nec oculis, nec alio
sensu vlllo percipiatur, quãq; intelligentia contemplandam
veluti sorte quadam acceperit. Altera est eiusdem cum ea no-
minis, illiusq; similis, sed quæ & sensibus percipiatur, & ge-
5 nita sit, & feratur semper, & in loco sit vnde postea veluti va-
nescat opinione cum sensu comprehensibilis. Ita quidẽ vni-
uersales ideas adhibita demõstratione cõstituit, easq; immor-
tales, à quibus, etiam si singulorum formæ pereãt (velut quũ
muscæ aut scarabæi omnes occidunt) nouæ possint suscitari.

10 Quàm multa de his arcanorũ mysteria Plato adũbratis sen-
tentijs inuoluerit, ex ea quam ad Dionysiũ dedit epistola per-
spici potest: in qua ita scriptum legimus: Dicis non satis esse
tibi demonstratam eius quod primum est naturam, dicendũ
est igitur, sed per enigmata, vt si quid huic tabule vel mari, vel
15 terra acciderit, qui eam legerit, non possit intelligere. Sic au-
tem res habet: Penes omnium regem omnia sunt, omnia ip-
sius gratia, & ipse est omnium bonorũ causa. Secundum verò
circa secunda, & tertium circa tertia. Hoc loco mirè æstuant
Platonici Iãblichus, Proclus, Plotin⁹, Numenius, Plutarchus
20 alijque plures, et de vera interpretatione inter se acerrimè cer-
tant: at quam sim à Platónico præceptore non ita pridem e-
doctus, hîc si videtur edisseram. Nisi enim per incuriã aliquã
mihi periere, chartulas scio & cõmentariolos mihi esse alicu-
bi repositos, in quibus sententiolas quas ex ore dictãtis excepe-
25 rã, memoriã à me mãdatas memini. Vir erat ille natu grãdis,
canitiẽ venerandus, barba horrida eaq; promissa, seueritate
grauis, sic tamen vt ab inhumanitate plurimùm abesset. Co-
mitabatur hinc inde et à tergo, ingens philosophantiũ turba
tũ nostratiũ tũ peregrinorũ. Breuiter vir erat in quo vno dixif-
30 ses laudatæ illius vetustatis speciẽ relucere, adẽ vt chori illi⁹
venusto ordine & nominis splẽdore captus, me tũ quoque in
eũ comitatũ dederim. *Ph.* Quẽ verò non alliceret iste ordinis
decor? *B.* Sed plus poterat summa viri humanitas & mode-
stia, qua quicquid rogabatur, placidè mox & sine supercilio
35 respondebat. *Ph.* Amabilis ille animi cãdor. *B.* Disserebatur
frequẽter de rebus abstrusis & magnis, quas nec ingenij mei
infirmitas ferret, nec crassities penetraret. Quodã autem die
quũ in vmbracula cõcessisset, positus sub Platano sedibus, ille
quidem mediam occupauit, nos partim in cæteris in orbem

subfellijs, partim in herbescente viriditate confedimus. Tum
 quaedam de more præfatus, ad hanc rem de qua agimus ita tã-
 dem aggressus est: Tria circa regem omnium Plato statuit coæ-
 terna, bonum, mentem, & mundi animam. Bonum appellat
 rerum omnium patrem & authorem Deum, qui simplex & 5
 immobilis, supra omnem omnium naturam & intelligentiã
 in Parmenide cõstituitur, estq; in omnia exuberans bonitas.
 A patre bonoque mens procedit, vt ab ingenita soli luce lu-
 men splendidum, quæ mens intelligentia est diuina, & opti-
 mus boni filius. A mēte rursus anima mūdi defluit, vti splē- 10
 dor à lumine, quæ per omnia spirat, omnia in vita continet.
 Circa primum qui pater est omnium, simplex est & indiuidua
 bonitatis idea. Ab hac tanquam ab immenso & inexhausto
 fonte, innumerabiles defluunt idearum differentiæ, haud se-
 cus atque ex vno simpliciq; lucis radio, plurimi in cœlo radij 15
 distincti cernuntur. Has rerum omnium ideas diuina mens
 excipit, vt sint secunda illa circa secundum: illaq; mens rerū
 omnium quæ sunt, quæ fuerunt, quæq; olim erunt sempiter-
 nas ideas tanquam sinu suo complectitur. Ab ijs verò, dima-
 nant idearum rationes animæ mundi immisſe, à rationibus 20
 rationum semina in cœlos & sydera sparguntur. Omnia quæ
 in mundo sunt mortalia, à sua quæq; idea & exemplari, quæ
 mens illa diuina vniuersa complectitur, sustinentur. Ideæ per
 suas rationes, mundi animæ communicatas, & hæ per ratio-
 num semina cœlorum corporibus indita, huc mundi spiritu 25
 deuectæ, rerum & ortus & gubernationem procurant: haud
 secus atque nostri corporis anima spiritibus viribusq; de se
 missis, partium singularum naturas vires & opera continet
 tueturq;. Ad eumq; modum id efficitur quod est cum in Phi-
 lebo, tum in alijs plerisq; locis, vt existat omnis rerum ortus 30
 & administratio, à cœlorum feminibus, ab animæ mundi ra-
 tionibus, ab ideis quæ sunt in diuina mente, vt omnia tandẽ
 ad simplex illud vnicũq; principium referantur: quo posito
 constituentur omnia, sublato intereant. Id quoq; lōgo & ac-
 curato examine in Parmenide perpensum est: nam id si for- 35
 tẽ virtutis suę inflexionem retraxerit, deficiente vita in mor-
 tem corruent vniuersa. Hęc enim Dei vita, hæc illius actio, rē
 ad motiones pro sua quãque natura ciere, vitamq; omnibus
 inspirare. Et immortalitatis quidem feminibus cœlum con-
 ferit

ferit, terram verò mutationum. Qua autem ratione anima spiritusq; mundi inferiora hæc caducaq; omnia & gignant & administrent, horumq; proxima causa habeantur, ita quidem exquisitius Platonius præceptor interpretabatur. Mū-
 5 dus qui quatuor naturæ principia tota, vno cœli ambitu coër-
 cet, vnum quoddam corp⁹ est, cuius partes vt animalium in-
 ter se cohærent, vnius spiritus & mundi animæ beneficio. Nã

Principio cœlum ac terras camposque liquentes,

Lucentemq; globum Lunæ, Titaniaq; astra

10 *Spiritus intus alit: totamq; infusa per artus*

Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

6. *Aeneid.*

Viunt quidem animalium corpora, sua queq; anima, Mun-
 dus autem lōgè omnibus dignitate præcellens, multò nobi-
 lissimam animam est consequutus. Quæ enim obsecro ves-
 15 nia, quæ dementia sit, partem viuere fateri, negare totum? &
 mutilo inchoatoq; corpori animam esse, qua integrū & con-
 summatum careat? Quæ peruersitas, immo verò quis furor,
 Vniuerso vitam eripere, in quo & cuius beneficio sumus ipsi,
 viuimus, mouemur? magna est hac in parte diligentia Plato-
 20 nis, & sūt ab eo collecta in Epinomide, in Timeo, in libro de
 legibus decimo, argumenta & multa & valida, à coelestium
 amplitudine, à motus cū perennitate tum constantia, à di-
 uinitate & præstantia vitalis spiritus & caloris, quem illa no-
 bis largiūtur. Atque vt in terris viuentium, sic & in cœlis stel-
 25 larum corpora, animalia esse omnia cōfirmat, eaq; ex corpo-
 re pulcherrimo, & anima cū optima tum beatissima cōsta-
 re. Vt autē in nobis eã que ossis est formã, & eã quæ carnis, et
 eã quæ nerui, & que alterius cuiuscunq; similis particulæ,
 gubernat ea quæ totius est, omnibus quidem particulis se cō-
 30 muniter impertiens, nullius verò peculiariter propria, totius
 corporis communis: sic & quæ totius mundi est anima, om-
 nium cœlorum, syderum, elementorum, omniū deniq; quo-
 rum ex illis ortus existit, animas fouet ac gubernat. Hæc est
 mūdi anima datrix formarum, cuius potestate & viribus sin-
 35 gula continentur, & quam verè interpretatur naturam esse il-
 lam vniuersalē, quæ caducis rebus prima est origo, cuius vim
 admirata est eorum turba, qui se physicos appellauerunt, ne
 minimum quidem eius limites prætergressa. Cæterum quo
 pacto hæc se suasq; vires rebus ingeneret, repetito aliūde prin-

cipio, ita est interpretatus, Mundi corpus concretum, tractabile quum sit, & comprehensibile sensibus, illius verò anima purissima, simplicissima, omnis corporeæ molis expers, hæc duo inquam quum maximè dissideant, & longissimo seiuncta sint interuallo, non alia ratione coniungi potuere, nisi mediæ cuiusdam naturæ interuentu: ea autem est spiritus æthereus ac diuinus, communis vtriusq; et amborum ceu quidam nexus & vinculum. Vt enim animantibus spiritum inesse non dubitamus, qui & animam retinet in corpore, & se ad omnia eius munia accommodatum exhibet instrumentum: sic et quædam in mundo esse par est, qui non ut ille, quicquam è caducis terrenisq; hauriat, sed totus æthereus, totus lucidus, diuinam prorsusque cœlestem conditionem obtineat. Hunc Plotinus existimauit à mundi anima vniuersum dimanare, quem vi sua genitili illa quasi turgens procrearet. Per cuncta diffusus & insertus, omnium quæ fiunt proximus author, totusq; vitalis vitæ seminariæ rebus infundit: huic enim comes est cœlestis ille diuinusq; feruor, qui cæteris naturis omnibus, salutarem impertit & vitalem calorem, qui in omnem fusus naturam, animantia omnia, omnes stirpes gignit, cōseruat, alit, auget, sustinet. Quare quum vna natura sit quæ mundum omnem continet, quæq; ipsum tuetur, fatendum est ipsam esse mundi animam, ex qua cōseruatio & salus omnium omnis oritur, & cuius spiritus cuncta complexu conciliat. Sic omnibus inter se concinentibus necesse est, quod à Tullio dicitur, omnia vno diuino et continuato spiritu contineri. In vniuersum mundi corpus diffluens hic spiritus, & singulis se rebus immiscens, secum (perinde ut si vehiculum esset) tum illam mundi animam tum idearum rationes, & è cœlo sideribusque rationum semina inuehit, totis confundit & permiscet: his porro comites sunt ipsa mundi vita, & salutaris ille siderum calor, à quo est cum procreandi, tum nutriendi, augendi cōseruandique facultas, quam perspicue cernimus in stirpes, arbores, conchyliam animantesque propagatam.

In Tuscul.

Acneid. 6. *Inde hominum, pecudumq; genus, vitæque volantum,
 Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus;
 Igneus est illis vigor & cœlestis origo
 Seminibus.*

Neque verò ab hoc ordine lapides & metalla semioveã, quòd nihil

nihil in viuente mundo tam deforme et tam abiectum fit, cui
 nō infusus ille spiritus munerum diuinorum aliquid elargia-
 tur. Hæc sunt optimi viri, quæ audiueram equidem à Platoni
 co illo, sed ita multis antè annis, vix vt meminisse potuerim,
 5 nisi memoriæ labenti hæc chartula in quã singula retuleram
 succurrisset. *Eud.* Virum narras haud vtiq; silendum, sed di-
 gnum profectò cuius nomé monimentorum æternitati con-
 secetur. Sed agè obsecro, hoc nobis ingenuè fatere: cur cùm
 hæc iam pridem & audisses & probasses, recondita tamen te-
 10 nebas, neque in medium proferebas? Cur superiorem cōcer-
 tationem eousq; incallescere patiebare? An illa exciderant a-
 nimo? An non tibi iure reprehendendus videris peruicacita-
 tis aut inuidentiæ nomine? *B.* Nondum profectò, nondum
 vlla ea obduxerat obliuio, sed ad philosophici ingenij aciem
 exacuendam hæc inuestiganda duxi, & vt plenius constaret
 15 quid quatuor illæ simplices rerum naturæ in singulis virium
 haberent, quas plurimi rerum omnium primordia causasq;
 statuunt, ex quibus velint rerum omnium cognitionem capi
 & certio rem disciplinis demonstrationem adhiberi. *Eu.* Ex-
 periris tamē non posse te in veteri illa sentētia permanere, ac
 20 veluti stationē tueri: aut si castella quædam munitiora defen-
 dere coneris, proditurū te quidem totam philosophiæ urbē.
 Sed qui possunt diuina illa cōmentitia vel esse vel videri, quæ
 summi naturæ exploratores ac speculatores, pro certis retu-
 25 lere, præsertim additis demonstrationibus pro rei natura fir-
 missimis & euidentissimis?

DE SPIRITIBVS QVORVM GVBERNA-
 culis mundum administrari tradunt.

Cap. XI.

30

PHILIATROS.

35

Vdio præter commemorata, toto mūdo spi-
 ritus vagari, quos Græci *διμνας* appellarunt,
 de quibus mihi videor quiddam superiore
 disputatione subodoratus. Ne quid igitur re-
 rum insit vniuersitati, siue sub aspectū id ca-
 dat, siue oculorum obtutū effugiat, quod noster hic cōgres-
 sus non attigerit, æquum est & de illis quid sint, quot illorū
 genera

genera, quid denique rei mūdo procurēt inuestigare. *Eu.* Ab hac disputatione aliena prorsus videtur solers isthac disquisitione. *Ph.* Erit fortasse non modò ad perspiciuam æterni Dei cognitionem apprimè utilis, immo etiam ad morborum & remediorum quæ trās naturam sunt demonstrationem necessaria, de quibus pomeridianis horis ex te nonnihil audire cōfidimus. Quid itaque de spiritibus è sacris literis in vnū quasi fasciculum congesserim, ipse præpando: vos quæ aliundè legistis, profundite. Deus excelsus priusquam mundi huius aspectabilis quicquam moliretur, incorporeum illum miris spirituum ordinibus confertum condiderat, qui quum omnes boni essent, neque quicquā malum efficere potuisset qui esset ipse optimus: vnus tamē Lucifer ausus est in corde suo dicere,

Isaie. 14. In cœlum cōscendam, super astra Dei exaltabo solium meū,
 » & sedebo in monte testamēti, in lateribus Aquilonis, ascen- 15
 » dam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Tum
 » omni exercitu quem fraude & perfidia fefellerat comitatus,
 » de cœlo corruit in terram qui manè oriebatur, & in infernū
In epistola. detractus est in profundū lac⁹. Et, vt inquit Iudas Apostolus,
 » Deus angelos qui non seruauerūt suum principatū, sed dere- 20
 » liquerūt suum domiciliū, in iudiciū magni Dei vinculis æter-
 » nis sub caligine reseruauit. Itaq; infinita illa spirituum multi-
 » tudo bifariam tum discreta est: hi cœlorum sedibus addicti et
 » cōsecrati sunt: illi cœlo exterminati huc in exilium relegati,
 » elemētari mūdo sedibus incertis oberrāt. Superiores illos no 25
 » uē choris disiuixit Dionysius: Supremū & excelsissimū tenēt
 » Seraphin, hinc Cherubin insequuntur, deinde Throni, ab ijs
 » dominatiōes, mox virtutes, proximè potestates, succedūt prī-
 » cipatus, inde Archāgeli, tandē Angeli infimo cœlestium or-
 » dine. ita enim singulos ex sacrarū literarū monimētis deprō- 30
 » pfit. Quibus autē obeundis muneribus quiq; destinentur, ita
 » dein expressit: Cœlestiū spiritūū prima distinctio Deū iugiter
 » ambiēs, & circa illū nullis medijs interpositis agminib⁹ astās,
 » æternā ipsius scientiā simpliciter & indeficiēti circūstat affe-
 » ctu. Ea quippe plurimas ac beatissimas speculatiōes, purissi- 35
 » mis intuet⁹ obtutib⁹, simplicesq; & cōtinētes diuinę claritatis
 » radios suscipit, atq; diuini cibi alimonia pascit, plurima ex di-
 » uinis excellēti ratiōe cognoscēs, diuinæq; sciētix et agnitiōis
 » quātū fas est, particeps facta. Quid aut à supremo illo ordine
 » singulis

singulis deinceps inferioribus influat, ita quidē exposuit. Superiores eminentioresq; ordines, inferiorum quoq; agminū non carent fulgoribus atq; virtutibus: posteriores vero superiorum intelligentiæ exortes sunt. Sunt autem omnes ita instituti, vt inferiores superioribus obaudiant, eorumq; nutus enuntient. Ac primi illi quidem vt summi Dei se mouentis, consilia & voces exponant: reliqui verò proportionē debita, vt tādē per infimos angelos nobis pro modo et ratione cuiusque, diuinorum sensuum aperiant lucem. Angeli nāq; implendi peragunt munus, & ipsorum ordo magis circa euidētiora & apertiora versatur, ac mundana fermē negotia ab eis disponuntur. Enuntiant enim diuina mysteria humanis ordinibus, quibus eos præesse credendum est, vt illorum ministerio ferantur ad Deum & conuertantur, sintq; ipsius societate & coniunctiōe fœlices. Humanarum rerum administrationem angelis sacra scriptura distribuens, Michaëlem Iudæorū principem, alios aliarum gentium præfides constituit. Statuit enim altissimos terminos gentium iuxta numerum angelorum Dei. Neque verò gētibus duntaxat aut terræ prouincijs, sed & singulis nobis addictos esse custodes angelos, incōcussa illa euangelij veritas testatur. Videte, inquit, ne contempnatis vnum ex his pusillis: dico enim vobis quia angeli eorum in cœlis semper vidēt faciē patris qui in cœlis est. Sic (vt proditum literis accepimus) primi parētis custos angelus dictus est Raziel: Abrahæ, Zaxiel: Isaac, Raphaël: Iacob, Peliel: Mo-
 sis, Mettraton. Per hos internuntios plurima illi diuinitus acceperunt. Vnde intelligitur infinitam haberi angelorum multitudinem, quam tamen sacre literæ extremum quiddam indicentes, ad decies millies dena millena produxerunt. At vero malignorum spirituum vix vsquam videntur ordines exercitusq; attigisse: In omnibus tamē hæc mala insunt, furor rationis expers, demens concupiscentia, cogitatio præceps atque proterua. Hæc Iudas triplici genere cōplexus est: Hi inquit, carnem quidem maculant, dominationē spernunt, maiestatem blasphemāt. Itaq; demones è patria sedibusq; exturbati effrenatius in huius mundi principatū exules inuaserūt, sicq; vniuersum obsidione impleuerunt, vt nulla toto sit orbe regio, qua non illi Deorū nomina sibi vsurpauerint, adeò quidem subdolē & versutē, vt (quod mirum videri potest) apud

De cœlesti
hier. cap. 10.

“

“

Cap. 9.

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

Daniel. 10.

Deuter. 32.

“

“

“

Matth. 18.

“

“

Daniel. 7.

In Epist.

“

“

pud

pud Gallorum Druydas & distantissimos Indorum Gym-
 nosophistas, idem sit cultus deprehensus. Hanc maximè curã
 dolis omnibus & præstigijs adhibuerunt, vt idolorum specie
 tanquam Dij coleretur. Quanquã appellante Christo prin-
 cipe luminum, princeps huius mundi foras est eiectus, neq; in
 nobis habet quicquam, circumiens tamẽ tanquam leo rugi-
 ens quærit quem deuoret, & quem irretiat technis suis tenta-
 tionumq; insidijs. Plura in præsentia è sacris non succurrunt,
 vnde pleniorẽ demõnum potestatem astruam: vos quæ ali-
 unde noueritis, effundite. *B.* Rem abditã, nulla sensuum acri-
 monia comprehensam, temeritas sit spreto omnium autho-
 rum patrociniõ constanter asseuerare. Quocirca de demõni-
 bus quicquid sum dicturus è Platoniorum fontibus exhau-
 riam. Demones quosdam esse, eosq; mũdo vagari, hoc sensus
 testimonio Plato comprobauit: An est quisquam qui demõ-
 num quidẽ opera opinetur esse, demones autẽ neget? Quod
 si demõnia esse puto, necessariũ est putare me demones quo-
 que esse. an non ita se res habet? Sed omnium numinum mul-
 titudine quasi mundum aliquem instituens, in Epinomide
 summos Deos, vltra mundanos ait amplissimam rerum pro-
 uidentiam habere: sub his in cœlo quosdam conspicuos esse,
 tertio infimoq; loco demones. horum genus vnum ex æthe-
 re, alterum ex aëre esse. Ac neutrum, inquit, conspici totũ po-
 test: sed quãuis hi demones prope nos sint, nunquam tamen
 manifestẽ nobis apparent. Et mox: Aliud verò quod ex aqua
 est, rectẽ semideum vocabimus. Id nonnũquam cernitur, nõ-
 nunquam aspectui nostro se subtrahit: & quũ videtur, tenui
 visu perceptum admirationem adfert. Præter tria hæc demõ-
 num genera Plato quoque Heroas instituit, libro quarto de
 Legibus. Post Deos istos, inquit, demõnibus vir mentis com-
 pos sacrificabit, heroibusq; post demones. Heroas extimorũ
 hominum animas esse definiunt, à corporis nexu seiugatas et
 liberatas. Quos Plato demones promiscuè appellauit, hos La-
 tini ex officijs distinxerunt. Qui administrandis regionibus
 præfunt, Dij patrij Penatesq;: qui pacato et quieto numine do-
 mum possidẽt, Lares: aut si quando terrorem incutiant, Lar-
 uę: qui verò nobis singulis testes et custodes additi sunt, genij
 appellantur. Heroas quos Græci dixerũt, veteres Latini Le-
 mures dicere solebãt. Quibus viribus præditi sint ex Platone
 acci-

in Apologia.

in Epinomide.

accipite: Prudētia mirabilis participes sunt, acuto quippe ingenio tenaciq; memoria cogitationes nostras omnes cognoscūt. Honestos bonosq; homines mirificè diligūt: improbos vehementer oderunt, vt pote qui doloris participes sunt. Sed
 5 Deus qui diuinā sortem perfectè possidet, à doloribus voluptatibusq; liber, sapientia cognitioneque perfectè fruitur. Quum autem refertum animalibus coelum sit, & Dij summi & dæmones se inuicem interpretantur: media enim animalia tum ad terram, tum ad coelum, leui motu ferūtur. Hoc ipsum in cōuiuio Diotimæ fatidicæ mulieris authoritate stabiliuit. Quam vim habet dæmonum natura? Interpretatur & traicit humana ad Deos, diuina ad homines. Et mox: Deus quidem homini non miscetur, sed per id medium, commercium omne atq; colloquium, inter Deos hominesq; conficitur, & vigilantibus nobis atq; dormientibus. Hæc quidē de naturis dæmonum: nunc vt sint illis singularum mūdi regionum gubernacula distributa, ex Politico vbi de vita quæ sub Saturni regno ducebatur, audite: Tūc sanè totius mūdi princeps curatorq; primum Deus extitit, at nunc per varias mūdi plagas singulæ ipsius partes à Dijs principibus distributæ sunt. Animalium quoque genera gregatim distincta dæmones quidam tanquā diuini pastores sortiti sunt quorum quifque ad munus suum obeundum sufficiens quum esset, singuli singulis sic vt ille voluit præficiēbantur, quibus præerat ipse. Plenius in Critia siue Atlantico: Dij quondam vniuersum terræ orbē sigillatim sortiti sunt, in regiones singulas distributum. Qui persuasione pro gubernaculis vtebantur, eaq; animam attingebant: & pro arbitrio suo ita ducentes, mortale genus omne gubernabant. At quomodo? libro de Legibus
 30 quinto expressit, quo eas regiōes foeliciores haberi cēset quæ meliores dæmonū retores fuerint sortitæ. Nec illud, inquit, ô Clinia & Megille nos fugiat, magnā esse locorū ad ferēdos meliores peioresq; homines differentiā: quibus diuersa prout expedit legibus sancieda sunt. Maximè autem loca regionis differunt, in quibus inspiratio quædam diuina est: & quæ dæmones sortita sunt, qui habitantes sic vel contrā suscipiunt. Vnde in Phædro commemorat dæmonē quendā Aegyptios primū literas docuisse, cōpluribusq; locis vaticinia audiri. Audiui equidem, inquit Socrates, circa Naucraticum Ægypti,

› prifcorum quendam fuiſſe Deorum, cui dicata fit auis quam
 › ibim vocant. Dæmoni autem ipſi nomen Thenth. Hunc pri-
 › mum omnium numerum & numeri computationem inue-
 › niſſe, Geometriamque & Aſtronomiam, talorum rurfus ale-
 › arumque ludos, & literas. Erat tunc totius Ægypti Rex Than- 5
 › nis: ad hunc Thenth profectus, artes demōſtrauit ſuas, dixit-
 › que eas diſtribui deiceps Ægyptijs ceteris oportere. Et mox:
 › Qui in Iouis Didonæi tēplo verſantur, ex quercu ſermoneſ
 › primos fatidicos erupiſſe aſſerūt. Quapropter libro de Legi- 10
 › bus quarto, ſic omnem regionum ciuitatumque adminiſtra-
 › tionē colligit. Quum intelligeret Saturn⁹, quemadmodum
 › ipſi narrauimus, nullam hominis naturam res humanas ita
 › gubernare poſſe, vt ſi omnibus arbitrato ſuo dominetur, la-
 › ſciuiori ſuperbia iniuſtitiaque non repleatur: quumque hæc
 › inquam non ignoraret, non homineſ, ſed diuinioreſ præſtan- 15
 › tiorisque generis dæmones, ciuitatibus noſtris reges princi-
 › pesque præfecit: quod nunc noſ in ouium gregibus aliorum-
 › que cicurum armentis facimus. Non enim bobus boueſ, nec
 › capris capraſ præfecimus, ſed noſ ipſiſ genus melius domi-
 › namur. Similiter Deus homineſ amaneſ, genus dæmonum ge- 20
 › neri noſtro præſtātius, nobiſ præfecit. Iam verò quod de pro-
 › prio cuiuſque dæmone è ſacriſ protuliſti, ſic Plato in Phædo-
 › ne legitur aſtruxiſſe. Nihil enim aliud quum migrat ad ma-
 › neſ anime, ſecum transfert, præter eruditionem atque educa-
 › tionem: quæ quidem ſtatim in principio tranſmigrationiſ il- 25
 › liuſ, plurimū vel prodeſſe vel obeſſe dicuntur. Ferūt enim quæ-
 › libet hinc illuc emigrantem, ab eo dæmone quem viueneſ for-
 › tituſ fuerat, in locum quædam duci, vbi oporteat omneſ vnà
 › collectoſ iudicari, ac deinde ad inferoſ proficiſci eo duce, cui
 › mandatum erat, vt hinc decedēteſ ad illa loca traducat. Pro- 30
 › priuſ Socratiſ dæmon multoſ lociſ celebratur à Platone. Al-
 › cibiadem alloquutuſ Socrates ſic ait: Curator meoſ
 › lior & ſapientior quàm tuuſ Pericleſ. Alcibi. Quiſ hic o
 › Socrates? Socrat. Deuſ o Alcibiadeſ, qui me vetuit ante
 › hunc diem tecum diſſerere: cui credeneſ, aſſero te per nul- 35
 › lum aliuſ, quàm per me claritateſ conſequuturuſ. Et
 › in Theage ſic ait Socrates: Adeſt mihi diuina quadam ſor-
 › te, dæmoniuſ quoddam à prima pueritia me ſequutuſ.
 › Hoc enim vox eſt quædam, quæ quum fit, ſemper eiſ
 › rei

rei quam facturus sum, dissuasionem demonstrat, prouocat
 verò nunquam. Quòd si quis amicorum meorum quandoq;
 aliquid communicat, extatq; vox, hoc illa dissuadet, neq; fa-
 cere finit. Cuius quidem rei vobis testes dabo. Charmidem vi-
 5 rum bonum Blanconis filium noscitis: hic aliquando, &c. Et
 mox subdit: Quibus autem fauerit in ipsa familiaritate pote-
 stas dæmonij, breui ij proficiunt. Et rursum: Si Deo gratū est,
 permultum quidem & breui proficies: sin contrà, minimè.
 Vnde libro de Repu. sexto ait: Dæmonis autem nostri signū
 10 referre nunc nō decet. Et libro de Legibus sexto, monet vnū-
 quemq; numen suum & proprium dæmonem, conuenienti
 sibi honore afficere, quò se is familiarem præbeat, omniaque
 seruet illæsa. In quam sententiam hæc post multa protulit A-
 puleius, Hic quem dico prorsus custos, singularis præfectus,
 15 domesticus speculator, indiuidu' arbiter, inseparabilis testis,
 malorum improbator, bonorum probator: si ritè animaduer-
 tatur, sedulò cognoscatur, religiosè colatur, ita vt à Socrate
 iustitia et innocētia cultus est, in rebus incertis prospectator,
 dubijs præmonitor, periculosis viator, egenis opitulator: qui
 20 tibi queat tum somnijs, tum signis, tum etiam fortassè coram
 quum vsus postulat mala auertere, bona prosperare, humilia
 sublimare, nutantia fulcire, obscura clarare, sidera aduersa
 corrigere. Hæc sunt quibus ad sacrarum imitationē Plato &
 ciuitatibus administrandis, & domibus nobisque protegen-
 25 dis dæmones addictos confirmat. Cæterum nusquam mali-
 gnos à bonis seiunxit, sed omnes promiscuè Deorum nomi-
 ne complexus est: nam illius ætate bonos dæmones nondum
 innotuisse constat. Quoscunq; vetustas Deorum cultu vene-
 rata est, omnes authore Porphyrio cacodæmones erant. At
 30 Platonici iuniores, eos genere toto disiunxerunt. Clarè qui-
 dem Proclus, sed apertius Iamblichus. Dij, inquit, angeli,
 dæmones boni, non apparent phāstico modo, sed proprio
 prorsus & vero. Spiritus verò mali, phantastico fallaciq;
 35 simulant Deorum præsentiam dæmonumque bonorum, i-
 deoque cultorem suum iubent esse iustum, vt ipsi videan-
 tur boni sicut & Dij. Quoniam verò natura sunt mali, ro-
 gati mala inferre, libenter inferunt, atque nobis ad iniusta
 conducunt. Hi sunt omnino qui & in oraculis mentiuntur
 & fallunt, & turpia consulunt atque peragunt. Dij verò
 K ij boniq;

» bonique dæmones neq; fallunt vnquam, neque conferunt ad
 » iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibimet in-
 » constans, instabilis secūq; disidens, aliās alia suadens. Supe-
 » riorum verò natura sibi cōstat assiduè, eundemq; seruat sem-
 » per in actione tenorem. Is mox plurima de proprio cuiusq; 5
 dæmone subiecit, & rationem duplicem qua illum nobis fa-
 miliarem reddamus: harumq; alteram artificiosam appel-
 lat, quam Porphyrium secutus ait ex cœli figuris et geneseos
 potestatibus deduci. Supra hæc nonnulli curiosa nimis &
 præcipiti indagazione sceleratas artes inuexerunt: alij in ne- 10
 phariam dæmonum societatem atque commercium sese pa-
 ctionibus obstringunt: alij gentilitijs sacrificijs summos illis
 honores deferunt quo rerum potiantur: alij diuinorum nomi-
 num potestate illos se subigere, in suamq; ditionem redige-
 re confidunt quibus vt seruis, imperent. Quæ omnes prorsus 15
 vanæ & captiosæ sunt artes. Sed nec illa de qua modò dicebã
 minus superstitiosa est, qua plerique gloriosius iactant bonos
 dæmones posse sibi familiaritate coniungere, quorum con-
 suetudine, optima quæque condiscant: hi siquidem difficile
 comparent, nec nisi summi Dei iussa capeſſunt. Illorum verò 20
 simulata specie cacodæmones percuriosis hominibus multa
 plerunque ementiuntur. Itaque qui aut gentilitijs sacrificijs,
 aut simulatis nominibus diuinis accersiti conuolant, omnes
 sunt cacodæmones: qui tametsi optant venire, cogi tamen se
 simulant, inquit Porphyrius, vt suis nos dein præstigijs irre- 25
 tiant. Vidi quendam vi verborum spectra varia in speculum
 deriuare, quæ illic quæcunque imperaret mox aut scripto, aut
 veris imaginibus ita dilucidè exprimerent, vt promptè &
 facilè ab assidentibus omnia internoscerentur. Audiebantur
 quidem verba sacra, sed obscœnis nominibus spurcè conta- 30
 minata, cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrenda
 quædam & inaudita principum nomina, qui orientis, occi-
 dentis, austri, aquilonisq; regionibus imperant. Cæterum
 omnis dæmonum quauis arte parata necessitudo, omnisque
 horum præstigiorum ratio, pestifera fraus est in extremam 35
 hominum perniciem introducta. Nam Porphyrio teste, dæ-
 mon mēdacij parens rogatus, etiam quæ non nouit constan-
 ter affirmat, & quæ nouit, si semel verè, decies illa falsò refert,
 naturæ suæ nunquam immemor. *En.* Multa quidē & expref-
 sa de

sa de dæmonibus ex authorum vestrorum fide deprom-
 pſistis , ad quæ si nequeam Aristotelis sententias singilla-
 tim accommodare , quid tamen illius opinio ferat , hinc
 5 perspici potest , quòd Deorum plena esse omnia ex Pytha-
 goreorum doctrina asseuerat : & naturales Deos mundum
 hunc inferiorem : sublimiores verò superiorem illum so-
 la cogitatione comprehensum moderari , atque conserua-
 re . Quanti verò aliorum de his tum scripta tum dicta æ-
 stimiauerit , ex his paucis quæ libro de diuinatione per in-
 10 somnia , memoriæ mandauit , conijcitur . Sublata , inquit ,
 causa quæ ad Deum referatur , nulla prætereà alia vide-
 tur consentanea esse . Quandoquidem originem eius in-
 uenire quod dicitur , quosdam esse in Boristene & iuxta
 columnas Herculis , qui futura præsentiant , captum inge-
 15 nij nostri excedere videtur . Libro de partibus animalium Lib. i. cap. 5.
 ita scriptum legimus , Heraclitum dixisse ferunt ad eos ,
 qui quum alloqui eum vellent , quòd fortè in casa furna-
 ria quadam caloris gratia sedentem vidissent , accedere
 20 temperarunt : ingredi eos fidenter iussit , quoniam (inquit)
 ne huic quidem loco Dij desunt immortales . Quo sanè
 loco Deorum nomen Genijs , Penatibus , Lemuribus , spi-
 ritibus denique omnibus Platonico more impertiuit , vt
 qui peræquè omnes incorporei & à nostris sensibus remo-
 ti sint , operibus solis conspicui . De his autem quæ ad rei
 25 medicæ exercitationem non admodum accommodata vi-
 deri possunt , iam fortasse vltra modum . Quumque gno-
 monis vmbra in solario meridiem instare commonstret ,
 par est differendi finem facere , & quieti valetudini que non-
 nihil tribuere . Heus pueri mensam primis cibus extruite .
 30 *Philiatros* : Ne te poeniteat optime Eudoxe , in hanc dispu-
 tationem ceu vi quadam impulsus fuisse , quam spero
 non parum fructus ad rei medicæ vsum nobis allaturam , &
 cum mihi , tum cæteris omnibus qui disputantibus nobis
 35 assederunt , eximium quendam diuinitatis ardorem con-
 citasse . Si quos enim spiritus orbe toto volitare & vagari
 compertum habemus , eosque sensu non attingi , incorpo-
 reos esse , immortales , & intelligentiæ participes : con-

stans id & firmum esse debet, animum quem in nobis senti-
 mus intelligentiæ capacem, incorporeum simul & immorta-
 lem haberi: & eundem quum è corpore emigravit, in perpe-
 tuum viuere, referriq; in spirituum greges. Si extra cõcretum
 hunc aspectabilemq; mundum, innumerabilis spirituum mul- 5
 tudo, quasi in turmas digesta, ducibus gubernatur, necesse
 est omnino, & ducibus ipsis regem vnũ imperatoremq; sum-
 mum præfici, qui principatum tenens diuinitatis splendore
 intelligendiq; præstantia, immensus sit & incomprehensus,
 cuius maiestatem & præstantiam infirmitas fragilitasq; no- 10
 stra, ne tenuissima quidẽ suspicione possit attingere, hoc lu-
 to, hoc denso corporis cemento demersa. His animi
 quasi primis epulis corroborati, corpus oble-
 tamento quodam et solatio leuaturi,
 lauemus, & mensæ accum-
 bamus.

LIBRI PRIMI DE ABDITIS RERVM
 CAVSIS, FINIS.

Ioannis Ferneli Ambiani

DE ABDITIS RERVM CAUSIS, LI-
BER SECVNDVS.

PRAEFATIO.

10 **V**RES ceterę omnes quas mūdi hęc vniuer-
 sitas cōplectitur, ab initijs & quasi rudimētis
 quibusdam obscuris ortum acceperē: ita na-
 scens rerum cognitio atq; scientia, principio
 rudis, in his solum versabatur, quę vel oculis
 vel auribus, vel alijs deniq; sensibus disci percipi-
 que possent. Etenim prima illa ætas effectus dūtaxat intuebatur qui corā
15 & in conspectu omnium erant, causas ex quibus illi prodijf-
 sent minimē contemplata. Postea verò quasi adolescens ipsa
 rerum cognitio, studio exulta maiore, in ea altius penetrare
 coepit, quę penitus abstrusa & longissimē à sensibus disiun-
 cta, solius mentis vi & agitatione condiscerentur. Tum pri-
20 mūm nata nomenq; suum adepta est philosophia, quę vna
 omnium quę fiunt causas ratione animoq; lustrat & perse-
 quitur, hasq; ex euentis inuestigat atq; demonstrat. Quoniā
 verò non semper euidentes eę sunt, et plerūq; in obscuro po-
 sitæ delitescunt, non ab omnibus peræquē sunt comprehen-
25 sę, sed vnius eiusdemq; rei alij alias sæpē causas attulerunt, vt
 sua quiq; probabili ratione ducebantur. Plurima hinc philo-
 sophandi genera processerunt, è quibus duo commemoran-
 tur in hunc vsq; diem præclara: vnum sub Democrito, alterū
 sub Hippocrate principe. Ille causarū omnium ordinē per-
30 sequutus, fortuitam illam atomorum concursionem implo-
 rans, eas ipsas rerum omnium prima elementa fecit. Hippo-
 crates non hæc, at terram, aquam, aërem & ignem: à quibus
 inter sese confusis omnia quę oriuntur & occidunt nasci ali-
 que contendit. Hęc sectæ ductæ ab humili eousq; progressæ
35 sunt ad summum, vt non in philosophia modò, verum etiam
 in medicina præclaros imitatores & emulos inuenerint, qui
 cum rerum omnium, tum morborum causas ad sua quiq; ele-
 mēta referri oportere, nō infirma sed maximē credibili pro-
 babiliq; ratione suaderent. Atomos amplexati sunt qui se

methodicos medicos appellarunt: terram, aquam, aërem &
 ignem dogmatici. Vtriq; sua principia tam arctè tenēt tamq;
 accuratè defendūt, nihil vt gigni fieri ue putēt, quod non sta-
 tim causis illis acceptū ferāt. Quæ quum ita sint, velim vnus-
 quisq; ex bono & æquo pōderet ac iudicet, quàm parū firma
 & quantum in opinione dubia sint quæcunq; de primis rerū
 causis disputari solēt, vtq; de his nihil certum nihil cognitū
 comprehensumq; animo haberi possit. Euentorum suas vtri-
 que causas iactitant, has magna probabilitate rationum tu-
 tantur: authorum vtrinq; par ferè numerus, qui ingeniorum
 laude & acrimonia non admodum dispares sint. Vtrorū igitur
 testimonio fidem attribues? In vtram te illorum familiā
 tutum recipies? Stabilitatē ne vel authoritatē habere pos-
 sit, qui se commentitijs illis opinionibus adiunget? Atomos
 veteres iam ridemus, miramurq; vt sibi quisquam persuaserit
 corpora quædam solida atq; indiuidua, fortuita illa concur-
 sione res magnitudine immensas, varietate multitudineque
 infinitas, omnemq; absolutissimum hunc mundi ornatum ef-
 fecisse. At certè si Democritus mortem cum vita commutare
 posset, multo acrius hæc quæ putamus elemēta, suo more ri-
 deret. Quæ equidem huc non idcirco afferro, vt quasi armis
 contendam, quatuor elementorum mundi vires nullas esse,
 sed vt clarum perspicuumq; fiat, eos qui rerum omnium effi-
 cientes causas ab his elementis necessariò petunt, quæ dunta-
 xat probabili ratione stabilita sunt, plurimum disputatio-
 nibus suis hallucinari, multorumque euentorum causas aliò
 pertinere.

Liber Secundus.

REI CUIQVE GENITAE, ALIAS A MA-
teria, alias à Qualitatum temperamento, alias à For-
ma vires inesse. Cap. I.

BRVTVS.

10 **A**M satis, & magis opiparè quàm philoso-
phos decet, epulati sum⁹ hilarem in modum.
Ne quid igitur diei huius tam præclaræ nobis
percat, ad frugiferam fructuosamq; disputa-
tionem nostrã reuertamur, & è philosophia
quasi è vadis & fluctibus emerfi, in amplum illum medicinæ
campum concedamus. In quo non vt manè, differèdi subtili-
tate digladiari velim, sed restinctis contentionibus armisq;
15 depositis (ne qui partis controuersam fieri disceptationẽ cau-
sentur) ex te pacatus audire, quãtam in re medica abditarum
causarum vim esse putes. *Eu.* Velles igitur diem hunc totum
amicis eripere, qui vt animum à grauioribus curis hilaritate
quieteq; relaxarent, nos fuerãt comitati. Quando autem vi-
20 deo nostra hæc colloquia illis non iniucunda fore, placet diẽ
totum vt cœpimus literis consecrare. At ne vel Solis ardore
torreamur, vel tetrìs his septis coërceamur, cõueniet sub hor-
torum virentibus vmbraulis, in herbescētibus subsellijs cõ-
fidere, quã Fauonius spirat placidissimè: eritq; nobis terræ tu-
25 mulus pro mēsa, in quam libros si res exigat reponemus. Ac-
cedamus itaque, et hic molliter ac delicatè recumbamus. *Ph.*
Locus sanè amœnissimus, quo vel musæ plurimùm oblecten-
tur: cõferet huius amœnitas nõnihil ad rei quam expetimus
perspicuam dilucidamq; explicationem. Eia tu iam quũ vo-
30 les ad rem aggredere, à medicinæ principijs exorsus. *Eu.* Tria
quidem hæc, materiam, speciem atque temperamentum, in
vniuscuiusq; rei naturalis compositione contineri, multis su-
prà rationibus est confirmatum. E quibus duo vt principia re
omnem constituũt: at temperamentũ duntaxat inest in ma-
35 teria, quæ ex primorum mundi elementorũ permistione cõ-
creuit. Nũc vt ab ijsce tribus neq; à pluribus rerum omnium
vires profectæ sint, & quales edisserendum. *Ph.* Rectè tu qui-
dem viam quam nos tenere oporteat ingrederis: perge igi-
tur reliquum iter cõficere, & dic cur rei procreatæ, alias à ma-
teria

9. *Metaph.*
cap. 2.

teria, alias à temperamento, alias à forma vires inesse putes:
 quum vnica sit totius substantiæ, à qua omnis actio omnisq;
 effectus enasci & emanare creditur. *Eu.* Aristoteles efficien-
 tium causarū, alias esse proponit rationis expertes, alias par-
 ticipes. Quęcunque (inquit) rationis sunt participes, contra-
 riorum operum sunt effectrices: expertium autem rationis v-
 naqueq; vnius duntaxat operis est principium. Hinc autem
 argumentum sic ratione comprehendam: Causarum facult-
 atumq; naturalium quę sunt rationis expertes, vna vnius est
 effectus principium, neq; ab vna & eadem possunt complu-
 res diuersiq; effectus prodire. Atqui vnius cuiusq; simplicis na-
 turalisq; corporis velut stirpis, complures notamus effectus,
 eosq; admodum varios & dispares: Nequeūt igitur hi ad idē
 communeq; principiū referri, sed est necesse horū multę sint
 causę. *Ph.* Etiā si hoc vnū cōplures causas et facultates habeat,
 eas tamē omnes tēperamēto acceptas ferā, ni tu mihi patefe-
 ceris, harū nōnullas à materia, & nōnullas à specie cōferri. *E.*
 Primūm quidem in temperamento vires aliquas inesse haud
 inficiaris. *Phi.* Id ne inficiarer quod omniū philosophorum
 medicorumq; sententijs stabilitum est? *Eu.* Neque tamen id
 in se vno functionum omnium vires cōprehendit. *Ph.* Qua-
 rūm nam igitur? *Eu.* Earum dūtaxat quę quodammodo pri-
 marum qualitatū naturam conditionemq; redolent. *Phi.*
 Quomodo? *Eu.* In permistione necessum est omnino, aut v-
 nam, aut duas qualitates excellere: quę quoniam superiores
 sunt, omnem temperamenti efficientiam sibi vendicant, vt
 quicquid ab illo efficitur, id ab ijs perfectū esse dicatur, quan-
 uis otiosa non sint cętera. Quod enim calidum perhibemus
 id quidem calefacit, licet imbecillius quàm ignis: quod cali-
 dum siccumq; est, calefacit simul & exiccat. Neque ex tempe-
 ramento potest vlla functio prodire, quę nō ad vincētis qua-
 litatis naturam vimq; referatur. Hęc si sola sit et pura, elemē-
 ti vires habebit: si contrarij permistione temperata, easdem
 prorsus etiamnum vires, licet obscuras & inferiores, obtine-
 bit. Contrarij enim repugnantia, vincētis qualitatē vires et
 exuperantiam impedire quidem potest, at illius naturam ac
 vim nequit prorsus obterere. Ergo in temperamento necesse
 est vincētis elemēti vis maneat, atq; dominetur, licet depres-
 sa & infirmior: quę semper naturę pristinę memor, alterius
 diuer-

diuersiq; generis nullum possit effectum proferre. Id ita esse
 vt tibi persuadeam subtiliore mihi ratione opus videtur. Ve- 1. De genera.
cap. 6.
 ra permistio corporum est, temperamētum solarum est qua-
 litatum. Contrarię autem qualitates nō in se mutuò transeūt
 5 inquit Aristoteles: neque enim calor abit in frigus, (neq; hu-
 mor in siccitatem, aut contrā) sed ipsum dūtaxat corpus sub-
 iectum mutationem subire constat. Neque enim calor frigo- 2. De genera.
cap. 1.
 ri neque frigus calori, sed quod subijcitur vtriq; est materia.
 Ergò si cōtraria existimat in sese commigrare non posse, quī
 10 fiet vt ex principum qualitatum tēperatione aut vis aut qua-
 litas noua emergat, quę diuersam naturam adeptā, illarum
 nihil redoleat? Necessum est igitur vires quę ex principum
 qualitatum temperamento prodiēre, superioris dominātisq;
 qualitatis naturam imitari. *Ph.* Huius sanē conclusionis ra-
 15 tiones video. Materiam verò quas tandem ad efficiendum vi-
 res accepisse putas? rudis enim & informis quum sit, atq; dū-
 taxat sustinēdis rerum formis subiecta, nihil prorsum efficit,
 sed patitur sustinetq; omnem mutationis ordinem. *Eu.* Sim-
 plici nudęq; rerum materię, vires nullas aut functiones inesse
 20 statuo: sed ei quam ex permistis elementorum substantijs cō-
 cretam esse cōfirmauimus. Hanc autem luculentius explica-
 re constitui. Demonstratum est ab Aristotele cū alijs locis, 2. De genera.
cap. 2.
Cap. 1.
 tum maximè quarto Meteorologicorum, è quatuor primis
 qualitibus duas, calorē nēpe & frigus agere, ob idq; efficiē-
 25 tes appellari: duas verò humorem atq; siccitatem pati, iccirco
 & patibiles dici. Sic & de primordijs naturę, ignis & aēr tā-
 quā causę efficiunt, aqua & terra patiuntur vt materia. Quę
 enim potentiora sunt & viribus excellunt, simpliciter efficiē-
 tia pronūciat: aquam verò & terram quę minus possunt ma-
 30 teriam facit cōcretorum corporum, horumq; qualitates sic-
 citatem et humorem patibiles. Animantes inquit, in terra et
 in aqua dūtaxat persistūt atq; degūt, in aēre autem & in igni
 minimè: propterea quòd terra & aqua corporum materies 4. Meteorol.
cap. 5.
 existūt. Mox subiungit: Quod itaque patitur, aut aridū aut
 35 humidum, aut ex vtroque conflatum est. Atque aquam hu-
 midam, terram sicci corpus esse statuimus: quippe quę inter hu- Cap. 10.
 mida et sicca, maximè pati solent. Et alio loco: Quum autem
 similia alia ratione ac via quàm dissimilia cōstitui soleāt
 ex quibus ea fiunt, sunt: materies quidem siccum et humidū,
 & terra

& terra et aqua, horum enim vtrunq; vtriusq; potestatem ha-
 bet euentissimam: efficiencia verò calor atque frigus, hæc
 enim ex illis similia corpora constituunt. Quid autem hinc
 eliciam videto. Humorem atq; siccitatem patibiles qualita-
 tes statuit Aristoteles: terram verò & aquam quibus illarum
 plurimum inest, materiem naturalium corporum. Itaq; quas
 recenset ille secundarias qualitates à patilibus ortas, quosq;
 corporeos affectus nuncupare solet, nos etiam optima ratio-
 ne videbimur, materiæ vires & qualitates appellare. Eiusmo-
 di autem sunt durum & molle, crassum & tenue, viscosum et
 tenerum. Sic enim verto quod Græci κραιβύρον, nonnulli friabi-
 le audent appellare, leue & asperum, rarum & densum, & quæ
 huius sunt ordinis, omnia in materiam penitus immerfa. Pos-
 sum & aliter hanc ipsam materiam eiusque vires exprimere.
 Aristoteles de his disputans subtilius, omnia elemēta appel-
 lat efficiencia, illorum qualitates ac vires cōtemplatus. Dum
 autem ad illorum substantiam animum mentemq; adhibet,
 omnia patibilia & naturalium corporum materiam statuit,
 ex qua constant quæcunq; circa hoc vniuersitatis mediū col-
 locantur. Hæc est igitur mistorum corporū materia, quæ ex
 elementorum materijs qualitatum vi cōcreta, vires habet,
 easq; quas nuper appellavi secundarias: & à qua vnumquod-
 que, molle vel durum, crassum vel tenue est. Ea ipsa causa est
 cur cibus ocys tardiúsue alat, et cur vires habeat aut obstruē-
 di aut aperiendi aut detergendi. *Ph.* Id (puto) perinde est atq;
 si dicas, alias ab elementorum qualitibus, alias ab eorū ma-
 terie vires nasci: at nihilominus vtræq; ab ipsis planè sunt ele-
 mentis. *Eu.* Vtrasq; dices si videbitur elementarias, cæterum
 ni quæ à qualitibus ab ijs discernantur quas materia ædit,
 magna se certè in rebus offeret ambiguitas, magnaq; cōfusio
 & perturbatio: quam si expedire cōsiliū est, qualitatum ef-
 fectus à téperamēto, cōsistentiæ verò à materiæ deriuatis. *Ph.*
 Perplacet homonymiæ distinctio: iam obsecro quod tertiū e-
 rat viriū genus persequere. *Eu.* Si rei naturalis forma quæ to-
 tius est perfectio, & materia, & téperamento lōgè præstātor
 est, quis quæso tam demens sit & in rerum contemplatione
 tam cæcus, vt illa quidem existimet agere, formā verò pror-
 sus otuari? Accidens vim effectricem ingenitam habere sub-
 stantiam eam quæ omniū est præstantissima ab omni agendi
 & ali-

2. De genera-
tione. cap. 5.

& aliquid efficiēdi vi & facultate esse destitutā? Equidē tantū
 viriū corporū formis attribuo, vt ab his existimē omnes quos
 cūq; cernim⁹ effect⁹ primū maximeq; ꝑficisci. Quod & Ari-
 stotelē cēsuisse video. Is enim philosophos insectat, qui natu-
 5 raliū corporū facultates atq; vires ex calore & frigore dedu-
 cebāt, rati ex his & per hæc omnia cōfici: planū facit demon-
 stratione eas qualitates instrumēta dūtaxat esse causę cuiusdā
 præstantioris atq; superioris, quam & naturæ nomine insi-
 gniuit. Nā qui has dicet primū & per se agere, perinde faciet
 10 ac si ferrę aut cuiuis instrumēto efficiēdi causam potestatēq;
 tribuat: & perfectione formāq; rei exterminata, veram amit-
 tet causam, instrumentis actiones feret acceptas, quæ per se
 tamē otiosa manerēt, nisi formæ vi cicerētur. *Ph.* Si tāta vis in-
 est & facultas agendi in forma, vt illi motus omnis & actio
 15 primū feratur accepta: quas paulo antè ad temperamentū &
 materiam functiones referebas, nō ab illis, sed à forma primū
 & per se ortas esse ducemus. Quid causę est igitur, cur à tēpe-
 ramēto & à materia illas prodire decreueris? *Eu.* Qui supra
 sensus nihil inuestigant, à materia et à tēperamento eas nasci
 20 asseuerāt, tametsi prima est in his obeūdis forma: vulg⁹ sequu-
 ti à materia & à tēperamento illas prodire diximus, quia per
 hæc tanquā per instrumēta fiant. Quas autē à forma esse sim-
 pliciter pronūtio, eas ipsa nullius instrumēti interposito aut
 subsidio per se obit. *Ph.* Agè verò, nōne materia & tempera-
 25 mentū quę tanquā instrumēta proponis, vires quædā sunt ef-
 ficiētis formæ? *Eu.* Nō sanè, sed vt (si quid arte fit) faber aut fi-
 ctor is est qui primū agit & præcipuè, & cui vis inest sua & fa-
 cultas efficiēdi, ars nēpe ipsa aut robur corporis: artificii verò
 adiumēto est instrumentū securis vel dolabrū: & in instrumē-
 30 to vis quædā est adscita, nō quæ agat, sed ꝑ quā melius agat,
 ea est securis apta cōformatio, vel acuta ad expeditè secandū
 acies. Ita propemodum in naturali rerum effectione, species
 primū est & præcipuum efficiens, in quo vis quædam effi-
 cax inesse intelligitur: temperamentum verò & materia tan-
 35 quam instrumenta subsidio veniunt efficienti causæ. Horum
 vtriq; sua vis inest & facultas, quippe temperamēti & mate-
 rię apta constitutio per quam sit commodior effectio. Itaque
 in vnoquoque naturali corpore tres sunt causæ efficientes,
 forma, materia, & temperamentum: & vniuscuiusque sua

L quædam

2. De genera.
cap. 9.

quædã vis est, qua validi⁹ vel hebetius agat. Ne autem à simili
 dũtaxat tãtã rē duxisse videar, demõstrationẽ subijciã: Forma
 ex se efficiẽdi principiũ est, nec vt ea cõsistat p̄cipijq; naturã
 habeat, ab instrumẽto mutuata est, quod posteriùs tãquã ad-
 scititiũ incidit. Vim igit^r & facultatẽ agẽdi forma prius acce- 5
 perat, quã p̄ instrumentũ ageret: quẽadmodũ & faber priusq̄
 securi vel dolabro quicq̄ effingat, v̄i artẽq; habet agẽdi, neq;
 hãc ab instrumento sumit. Ex quo intelligit^r eã facultatẽ quæ
 sua inest cuiq; formę natiua, & quę illius p̄prietas appellat^r, à
 materiæ tẽperamẽtiq; viribus lōgè distare. *Ph.* Quonã quæso 10
 discrimine formæ vires ab his quæ tũ materiæ tũ tẽperamẽto
 assignant^r, re ipsa dijunges? *Eu.* Nõne potest artifex sola arte
 (quæ vis est sua) nullius externi instrumẽti ope, statuã animo
 effingere? *Ph.* Potest opinor. *Eu.* Sic vtiq; & rei species quip- 15
 piam efficit, ad quod neq; materia neq; tẽperamentum quic-
 quam confert, quin pariter alias tum à tẽperamẽto, tũ à ma-
 teria. Tria illa quũ sint in naturali corpore implicita mutuo-
 que nexu colligata, vix potest species effectu suas seorsum vi-
 res expromere, quin pariter & materia & temperamentum
 suas velut succẽturiatas edant: neq; econtrariõ. Hinc ne quæ- 20
 so concludendum putes in vnã eandemq; omnes confun-
 di, neq; illas reuerã diuersas esse? Huius generis plurima vide-
 as sic inter se cõnexa vt mutua opera indigeãt, nullumq; pos-
 sit seorsum cõsistere: ea tamẽ qui re ipsa nõ discernet, omnem
 cõturbabit veri cognitionẽ. Quoniã autem facilẽ cõiectõr, te 25
 horũ vniuersaliũ demõstratione licet certissima, nihil aut pa-
 rũ cõmoueri, singula iã persequare eaq; medica, in quibus hãc
 triplicẽ viriũ differentiã planè cõmõstrabo: vt quũ quasi exẽ-
 plis instructa fuerit vniuersa demõstratio, quæcunq; sparsim
 tota arte medica de his tradũtur, facilẽ percipias, & singulo- 30
 rum speciatim obseruatio vehemẽtius te alliciat, oblectet ac
 iuuet. *Br.* Ego tacitus & quasi mutus cum magna spe iam
 expecto quorsum hoc tuum vertas institutũ, vt omnibus in
 vnũ conclusis ac dilucidè explicatis, perspiciã quid noui hæc
 tua sentẽtia ferat. *Eu.* Altissima quęq; ac difficillima instituti 35
 nostri theoremata attigim⁹, quę velĩ optime Brute, acerrima
 attẽtissimaq; cogitatiõẽ excipias: atq; dũ audies oro atq; obse-
 cro ne qd vlla p̄uaricatiõẽ idulgeas aut cõdones nobis, quo
 putes aut artis p̄cepta labefactari atq; cõuelli, aut ei⁹ autorũ
 existi-

existimationem minui: sic enim planior erit cognitio veritatis, quum singula dicendo in cōtrouersiam aut disceptationē vocabuntur. *B.* Eia, tu iam ad hanc disputationem aggredere, vt qui hactenus impellente aut potius vrgente Philiatro, iusto plus visus es philosophari: nunc quæ medica sunt non minus disertè pertractes.

VIRESEAS QVASFORMA PROFERT, VTI

Et ipsam formam, planè diuinas esse atq; dici, vt quarum nulla sit certa manifesta q; ratio.

Cap. II.

EVDOXVS.

DEripatetica philosophiæ quam matutina disputatione sumus complexi, hæc summa erāt capita, Primas quatuor simplices rerum naturas in compositorū materiam cedere, Cœlum autem speciem illis atq; formam conferre: hoc quintum esse elemētum, cuius conuersio cursusq; per obliquum circulum rebus omnibus causa fit ortus ac interitus. Supra autem hos naturæ limites quum fertur Aristoteles miris argumentorum viribus docet, Deum maximum substantias simplices, separatas & immutabiles tum extra coelos tum in cœlis cōdidisse, à quarum diuinitate omniū vita continetur. Istarum viribus cœlum admirabili celeritate circum axem versari, hac motuum constanti & ordinata equabilitate, quæcunque hîc caduca cernimus & mōrtalia, alternata ortus ac interitus vicissitudine moueri: eamq; esse istarum continentem ac proximam causam. Itaq; formarum origo proximè cœlo, deinde intelligētis, atq; Deo, qui vitæ fons est perennis, fertur accepta, quam Platonicis in simplices illas procreatrices ideas contulerunt. Iam verò si quod antemeridiana disputatio cōfecit, ex Deo & per Deum nobis insunt omnia, si is rerum omnium cōditor, omnium principium & finem mediumq; tenet: si Deorum plena sunt omnia, diuinaque virtus atque potestas per omnia com meat, per quam sunt & permanent omnia: si quum Deus hâc vniuersitatem compleret, rerū ortus perpetuos instituēs, per omnes naturas proprijs seminib⁹ generatim et per species diuisus est, & si tū

rebus singulis vitæ spiraculum indidit: dubitabit ne adhuc aliquis illis quippiam inesse quod verè diuinum & sit & appelletur? Temeritas profectò sit aut furiosa potiùs dementia, hanc diuinitatis præstantiã, quã veterũ omnium cõstanti traditione, Deorum munere rebus inditã accepimus, velle nulla ratione, nõ dicam minuere, sed ex toto auferre. Sed et plusquã furor sit, fateri rebus quibusq; diuinitus quicquam esse datũ, neque tamẽ id diuino nomine digneris. *B.* Esto, rebus diuinũ quippiã in sit, quid tamẽ id qualeque sit, nõ est vnde cõijcias. *E.* Quidni? Quum in naturali corpore nihil sit simplici forma præstãtius, nihil prius. cætera verò quæ ad materiam pertinent, illi substrata sint vt caduca & abiecta, consequens est simplicẽ rei formam, diuinũ id esse quod inuestigatur: et quicquid illius naturam refert ac exprimit, id quoque diuinitatis esse particeps. *B.* Sed quas vires habituram putas simplicem illam rerum speciem, quas nõ possim elementorum mistioni attribuerè? *E.* Si propriæ quædam sunt elementorum & qualitatum vires diuinitatis certè multò maiores erũt, neque poterit viribus hæc destitui, quæ omnis generis dignitate & perfectione præstantissima est. Atque omnes quidẽ eius functiones & opera sub sensuum cognitionẽ recidũt, neque nos possunt latere: sed vnde et quomodo prodeãt, qualisque sit effectricis illius causæ aut facultatis substantia, æquè occultum & ignotũ id plerũque est atque ipsa diuinitatis essentia. Magnetem ferrum allicere videmus, & Rhabarbarũ bilem, agargaricum pituitam, epithymiũ atram bilẽ: insuper struthiocamelum ferrũ coquẽdo atterere, viperæ aut scorpij veneno hominẽ necari: veratrũ & cicutam esse homini pestifera, illo tamẽ coturnices, hac sturnos vesci. Horũ tamẽ obscuræ sũt causæ, & ad eò occultæ vt percipi à nemine possũt, nullaq; certa ratione cõprehendi. Latent enim obscuritate inuolutæ naturæ, quæ dũ neque euidenter percipi neque verbis dici possunt, occultæ nobis rerũ proprietates appellãtur, vti Græcis *ἰστέτητες* & *ἀέθνητοι*. Nec vero inquit Aphro. solũ medicæ artis authores rerũ statuere proprietates cogũtur, sed etiã philosophi atque grammatici eodẽ p̄sepe veniũt. Tũ enim eò venire necesse est, quoties effectæ rei cuiuspiã ratio nequeat vel acutissimi hoĩs ingenio explicari, lucẽq; recipere, neq; quoquomodo primorũ elementorũ naturis attribui. Hæc itaque quoniã vires & naturas ele-

Proemio Problem.

35

ras elemētōrū excesserūt, supra naturalem philosophiā (quæ
 tota in illis versatur) cōstitui, nec demonstrationū cācellis co-
 arctari meritò iureq; dicemus. Præclarè Theophrastus, eorū Lib. I. Metaph.
cap. 5.
 quæ sciuntur, & quorū naturalis quædā ratio haberi potest,
 5 certos limites hac oratione præscribit, Siquidē qui de omni-
 bus rationē quæritāt, simul cū ratione scientiā tollunt: immò
 verius erit dicere eos rationē petere eorū quorū neq; est, neq;
 fuit. Quamobrem (multis in hāc rē propositis exēplis) in na-
 tura & in vniuersi substātia, ait terminū quendā constituen-
 10 dum esse eorū, quæ vnde & cuius gratia existunt, ratione co-
 gnosci potest: in hoc enim dicēdo aliquo vsq; progredi possu-
 mus, supra naturæ limites nō possumus. Aristoteles naturalē
 philosophiā instituēs, quæ ex primis rerū naturis atq; ex reb'
 sensu pceptis demōstrationes adfert, dū fortè in abstrusas &
 15 inexplicabiles huiusmodi quæstiones incidit, earū solutione
 certa q; definitione se abstinēs, inquit omnes esse supra captū
 humanę mētis. Hinc palā est veteres illos philosophiæ proce-
 res, non omniū quæ fiūt, sed quorundā dūtaxat rationes ab e-
 lemētis petiisse, neq; causas eas attigisse, quas generali fuso q;
 20 nomine occultas rerū pprietates appellāt. *B.* Si inter omnes
 cōueniret diuinitatē quandā rebus inesse, nihil equidē recla-
 marē: cæterū quū diligētī obseruatione videā summos viros,
 maxime q; Galenū illius nusquā, occultę autē pprietatis par-
 cè & timidè mentionē fecisse, cur quæso à tanto viro sine ma-
 25 gna necessitate spōte desciscā? *Eu.* Videbā te nō satis animo
 certo et cōfirmato posse in ijs quæ nuper cōcesseras cōsistere:
 nō equidē te à Galeni dogmate conor diuellere, sed in eo cor-
 roborare potius. Quamquā enim diuinitatis nomē is minus
 apertè celebrauit, rē tamen ipsam quæ variè ac multifariā dici
 30 poterat, frequēter attigit. Quod ne posthac dubites, tibi iam
 demōstrandū suscipio quantū dignitatis ac viriū Galen' oc-
 cultis rerum causis destinari. Is enim etsi est in ratione mul-
 tus, et quanquam rerū omniū causas omnes, ne quid ignora-
 re videatur, in prima elementa referre vult, idque ex institu-
 35 to proponit, persæpè tamen vix suis principijs ac limitibus
 se continens, cogitur clām & quasi furtim in occultas re-
 rum proprietates illabi: idque tam frequenter vt artis nul-
 la parte id deuitare possit. *Bru.* Mira sanè polliceris, quæ op-
 tarem tam facilè ex Galeni verbis ostendi, quàm breuiter

dicuntur. *Eu.* Dicta quidem breuiter, sed diffusa tamē res est, à qua si quis expectandus est fructus, paucis cetē illa verbis nec comprehendi neq; coërceri potest. si patienter & constāter audies, locos eos sigillatim patefaciam quibus necessario Galenus abditarum proprietatum dignitatem celebrauit, illisq; tum rationes tum medicorum philosophorumq; sentē-
 tias addam, quò stabiliora & firmitiora sint omnia. *B.* Si quid est eiusmodi, maximum profectò esse fateor, & sine quo ars medendi manca sit & mutila. At non ego pollicitationibus sed re ipsa moueor, quam vehemēter exopto. Hanc ingredere dum voles, me docilem ac beneuolum præbebo, nisi quam obscuritatem & quasi tenebras ob sensus offundas, quas illustrari velim.

CORPORIS HVMANI ET CVIVSCVN-

que animantis diuinam esse fabricam.

Cap. III.

EVDOXVS.

A hominis natura exordium inducens, primam illius in vtero conformationem qualē & quibus ex causis Galenus instituerit, ex varijs locis depromam. Libro de foetus conformatione, in quæstionem id atq; dubitationē sic adducit, Sicut iam ostendi corporis nostri structurā, summam architecti sapientiam & potestatem referre: ita velim mihi philosophos istos opificem indicare, deus ne sit aliquis sapiens simulac potens, qui primū sanè cogitauerit, quale cuiusque animantis corpus fingere conueniret: deinde potentiam ipsius ostendere qua quæ proposuit, absoluit: an anima quædam sit à diuina differens. Mox autem huius solutionem scrutatus ait, Atqui necessarium est vel ex motu quodam sine ratione & arte foetuum cōformationem ad optimum finē perducere: vel Deos similiter atq; eos qui miracula moliuntur (si quum motus initium dederint discedunt quidem, machinæ verò aliquantum artificiosè mouentur) stirpium animaliumq; semina in quandam motuum cōtinuationem idonea præparasse, postea verò nihil ipsos agere. Disiunctę autem & ancipitis huius solutionis vtram partem sit sequutus, declarant

rant ea quæ mox subiungit, Oratio (inquit) de anima ea quæ
 particulas conformarit, omnino incerta est, minimeq; demõ
 strari potest: at certè ea manifestè indicare mihi videtur, arti-
 ficis qui nos condidit artificiũ: quod nemo qui libero animo
 5 rem perpèdet, in temerariam rationisq; expertem fortunam
 referre potest. Et cõcludès, Summam (mox inquit) in foetũ
 conformatione & sapientiam & potentiam video: neq; pos-
 sum existimare eam quæ in foetu est animam quidem, sed na-
 turam appellatam, foetum ipsum cõformare: vt qui non mo-
 10 dõ sapiens non sit, sed omni prorsus ratione careat. His pro-
 fectò statuit Galenus, foetum non à semine, non ab vlla ratio-
 nis experte facultate, sed à sapientissima quadam & potētis-
 sima vi extrinsecus appellente effingi. B. Si locis pugnādum
 est, ego tibi eum opponam, quo inquit: Naturalem porrò a-
 15 nimam omnium principem foetus obtinet, quæ non ex san-
 guine, sed ex ipso semine arteriam, venam, neruum, os, & mē-
 branã procreat. Quumq; pro certo ac rato posuisset, stirpes
 ab anima naturali fingi, sic demum concludit: Itaq; si nõ alijs
 viribus natura feminis plãtam efficiat, alijs animal, ea quæ in
 20 stirpibus vides ad animantia traducito, eandem namq; in v-
 trisq; rationem reperies. Libro autẽ Aphorismorum primo
 causam illam efficientem fictricemq; asseuerat calorem esse
 natiuũ. Huc quoq; animum (inquit) aduerte, quòd alijs qui-
 dem omnibus ratio est inexplicabilis, soli autem Hippocrati
 25 atque eius sectatorib⁹ explicari potest. Neq; enim aliud quic-
 quam animal ab initio conformauit, neque rursus adauxit,
 aut vsque ad mortem enutriuit, præterquam iste calor inna-
 tus, de quo nunc habetur sermo: hic enim est omnium ope-
 rum naturalium causa. Ergo causam quæ fingit, nos alit, nos
 30 auget, nos ad extremum vsque tuetur ac gubernat, aliã animam,
 aliã naturam, aliã natiuum calorem, plerunque insi-
 tum temperamentum appellauit, vnã quidem substantiam
 varijs designans nominibus. Quid tu ad hæc? Negabis scili-
 cet ea esse Galeni, an sentētiam aliqua obscuritate tectam ef-
 35 se dicas? Eu. Nolim ego hîc locorum varietate pugnare, ne-
 que locos omnes inter se cõciliare, neque indicare vbi Gale-
 nus secum ipse pugnet, & sibi aduersetur: sed quid quum ac-
 curatè & ex professõ animæ formatricisq; facultatis substã-
 tiam inuestigat, de illa statuatur. Libris de semine nõ est exqui-
 sita illa

Lib. I. De semine.

Cõmẽ. apho. 15

Lib. De forma-
tione foetus.

2. De tempera-
mentis.

Cap. 10.

sita illa & subtilis de rerum veritate quaestio, sed popularis & crassiori philosopho conueniens oratio: vbi autem abstrusa illa & recōdita scrutatur, & qualia sint nō hominū opinione sed re ipsa inquirit, iam non illā naturalem vt quæ bruta sit et insipiens, sed planè diuinam & sapientissimam esse cōfirmat: cuius sanè substantiā quum se prorsus nescire fateatur, nec vl la demonstratione cōprehendere potuerit: multis tamē eam nominibus illustrat. Hippocratem vulgaremq; veterū morē sequit⁹, naturam appellauit quum inquit: Nemo tam stolidus est, qui non intelligat quandam generandi foetus causam esse, quam omnes naturam appellamus, quæ eius sit substantia ignorantes. Quam nature appellatione designauit, negat tamē ex elementorū concretionē nasci. *B. Vbi? Eu.* Quo loco maximè solet elementorū tēperamentorūq; vires, tanquā rerū omniū causas summis laudibus efferre. Eos enim exagitas qui ex vna quapiam particula de toto corpore pronunciant, sic ait: Verūm ambo à veritate aberrant, vno modo coq; communi, quòd vnius particulæ occasione, de toto pronunciare sunt ausi. Altero quod formatricis in natura virtutis quæ artifex facultas est, & particulas secundum animi mores effingit nō meminerūt. De hac namq; Aristoteles dubitauit nūquid diuinius sit originis: atq; à calido, frigido, humido & sicco res diuersa. Quo mihi minus rectè facere videntur, qui tã temerè de rebus maximis pronūciant, & solis qualitatibus formatarum partium causam assignant. Consentaneum enim est, hęc (id est has qualitates) organa esse: formatorem verò alium. Hic quum elementorū vires celebret, supra has tamen formatorem nostrū collocat. *B. Quibus verò locis putas Aristotelem hęc vim inter diuinas retulisse? Eu.* Libro Meteorol. quarto, vbi de ea hęc planè verba facit: Similaria autē alia ratione & via, ab aliaq; causa quàm quæ dissimiliū sunt partium constitui solēt. Nam (quod deinde ait) ex elementis similia constant, ex similibus autem tanquam ex materia, integra nature opera cōfici solēt. Rursum, Partes similes calore & frigore & mistis motib⁹ fiūt: at dissimilares, quale est caput, aut man⁹ aut pes, ex illis cōstitutę nemini videbuntur. Sed quemadmodū caloris et frigoris motio causa est vt es argentūm ue fiat, vt verò serra aut phiala aut archa fiat, non item, sed ars causa est: sic sanè vt dissimilares partes fiant, in cau-

in causa esse putabitur natura, aut alia quædam causa. Itaque
 instrumētorum conformationem non primis elementis ho-
 rúmue temperamento, sed vel naturæ quam ab ijs diuersam
 facit, vel præstantiori dignioriꝫ causæ addicit destinatꝫ. Im-
 5 mò verò nec similarium partium propriam essentiam atque
 formam ab elementorum temperamento ducendam putauit.
 B. Noua penè & incredibilia narras, et quæ nisi citato atq; in
 dicato loco, nunquã credã. *Eu.* Libro de ortu animalium secũ-
 do: Dura (inquit) mollia, viscosa, tenera et quicũq; alij affect⁹ cap. 1, ad finẽ
 10 partib⁹ insunt animatis, à calore frigore ue effici possunt. At
 ratio qua iã hoc caro, illud est os, nō potest: sed à motu efficit⁶
 proficiscēte ab eo, quod genuit quodq; actu & re ipsa id iam
 est, quod esse potest id ex quo res gignitur. *Ph.* Isthec quidem
 rectè: sed ad Galenũ reuersus, tu extrema persequere qui in-
 15 choasti, vt omnia perfectã videamus. *Eu.* Quum supra Gale-
 nus affirmauerit vim foetus conformatricem, non eam esse a-
 nimam vel naturam, quæ in eo ipso foetu continetur, quæ nã
 ea sit vis conformans, libro de vsu partium decimo septimo,
 altiore speculationem instituens, planius & apertius dixit,
 20 cãq; non dissimulãter mentis verbo notauit: Quis ita demēs
 vel hostis & oppugnator operũ naturæ esse possit, qui nō sta-
 tim ex cute ipsa, omniũ primũ cōspiciat artẽ creatoris: Quis
 mox nō cogitabit mentẽ quãdã aut intelligētiã admirabili vi
 præditam per terras vehi, & in omnes extendi partes? Nus-
 25 quam enim non gigni videntur animãtia, quæ omnia admi-
 rabilem quandam structuram acceperunt. Omnium mundi
 partium ea certè est vilissima atq; sordidissima, quæ circũ ter-
 ram est, & eò tamen pertinere videtur mens à superis illis de-
 ducta corporibus. Hæc mi Brute, quid aliud quæso quàm Pla-
 30 tonis sententiam confirmant, qui mundi animum cunctis in
 rebus vigere tradit? Aut quid magis quàm Aristotelicũ do-
 gma, quod formã rei cœlitus demitti prodit? *Ph.* Quænam
 obsecro, ea sunt superiora corpora à quibus deductã mentẽ
 huc vsq; pertinere ait? *End.* Id continuata patefacit oratione.
 35 Hæc superiora corpora qui viderit, confestim dignitatẽ pul-
 chritudinẽq; substantiæ eorum admirabitur, maximè qui-
 dẽ Solis, postea verò Lunæ, deinde astorum. In quibus quã-
 tò corporis substantia purior est, tantò decet mentem inhabi-
 tare meliorem & præstantiorem ea quæ in terrenis est corpo-
 ribus

› ribus. Si enim in luto, in forde, in limo, in stagnis, in plātis &
 › fructibus, quum putrescunt, animalia quędam gignuntur, ea-
 › que mirabilē ostendunt generātis splendore, quid oportet exi-
 › stimare in superioribus corporibus? Si eximia est mens & in-
 › telligentia quę in tantam sordem accedit, quātam existima- 5
 › re oportet esse eius excellentiam in Sole, in Luna & in plerisq;
 › astrorum? Mihi certē hęc cogitanti, per ambientem nos aērē
 › mens quędam non parua porrigi & extendi videtur. Hęc si
 › quis libera solutaq; mente circumspectet & contemplabitur,
 › videns in tanta carniū humorūq; colluue inhabitantem 10
 › tamen mentem, videns præterea animalis cuiusq; cōpositio-
 › nem & structuram (omnia enim specimen & dignitatē præ-
 › se ferunt sapientis conditoris) illius quę in cœlis est mentis
 › magnitudinem & excellentiam admirabitur. His planē Ga-
 › lenus vniuersi naturam ipsumq; mundi animum designauit, 15
 › cuius sapientiam iustitiam & prouidentiam passim admira-
 › tur & suspicit. Nunc vero vt is supra naturam, Deum statue-
 › rit primum rerum omnium conditorem, hinc deprehēditur
 › quod ait, Deos olim stirpium animaliumq; semina in perpe-
 › tuam motuum continuationem idonea præparasse, vt nihil 20
 › postea ipsi agerent. Hoc enim quid aliud est quā, Deū pro-
 › prijs seminibus generatim & per species esse diuisum, cuius
 › virtus per omnia commeet? Quod si est quicquid matutina
 › disputatio confecit, id omne etiam Galenus asseuerat: neque
 › aliud Plato, aliud Aristoteles, aliud Galenus principium cau- 25
 › samq; statuit procreationis formarum. Placet hunc locū ple-
 › nius tractare, & sententias proferre, quibus Galenus cōdito-
 › rem hunc genitoremq; rerum, non modò naturam aut men-
 › tem, sed summa animi agitatione & contemplatione Deum
 › appellauit. Nos (inquit) ortus principium à creatore acceptū 30
 › seruamus. & mox, Non enim satis erat velle tales fieri: neque
 › si creator lapidem repente voluerit hominem efficere, id in il-
 › lius est potestate situm. Hoc autē est in quo à Mosis opinio-
 › ne tum nostra tum Platonis & aliorum qui apud Gręcos na-
 › turę rationes rectē pertractauerūt, dissidet. Nam illi satis est 35
 › Deum ornare velle materiā, eam enim statim vbi ille voluit
 › ornatam esse: omnia siquidem in eo posita illiq; parere existi-
 › mat, etiam si cinerem voluerit equum vel bouē efficere. Nos
 › autem nō ita sentimus, sed esse quędam dicimus quę natura
 › fieri

Lib. II. De usu
 partium.

fieri non possint: & hæc omnino à Deo nõ attétari, sed ex ijs
 que fieri possunt id dūtaxat eligi quod est optimū. Hæc Ga-
 lenus, qui etsi non vt Moses Deū solo arbitrio, solo verbo, so-
 lo nutu quęcunq; vult ilico perficere censet, eū tamen pro-
 5 fitetur rerū omniū conditorē, pro naturæ legibus et institutis
 omnia efficiētē, & quęcunq; vi naturę orta dicimus, à Deo
 illa primū, ortus sui principiū duxisse. Quod ipsum libro
 de Hippocratis Platonisq; placitis nono, luculētius his ex-
 10 plicat: Quemadmodū de humanis affectibus facim⁹ iudiciū,
 ita etiam de diuinis facere conuenit, ac corporis nostri opifi-
 cem admirari, quicunq; tandem sit Deorum. Si autē quòd il-
 lum non videmus, idcirco neque esse dicimus, iam non eodē
 modo iudicamus atque de artib⁹ iudicari solet. deinde: Ridi-
 culum enim quāoptimè constructa naui aut domo aut lecto,
 15 ignoto autem opifice, putare illa nulla arte, sed temerè & for-
 tuitò facta esse. Et mox: Hippocrates quæ substātia sit naturę
 nos conformantis ac regentis, nõ est ausus pronūciare, opifi-
 cē nostri causam, vt omnibus mos est hominibus, naturā ap-
 pellans. Verū efficientem nostri causam Plato definiuit: fa-
 20 bricatorē enim mūdi Deū, suis filijs præcepisse, vt ratione ge-
 nus humanū fingerēt, accepta quidē ab ipso immortalis ani-
 mæ substātia, addito autē quod nasci quodq; interire potest.
 Hanc Platonis de conditore rectoreque Deo sententiā mini-
 mū à Mosis arcanis diuersam, locis compluribus vt suā Gale-
 25 nus tutatur. Diuinā is quum sibi persuasisset esse formarū ori-
 ginem, conatus insuper altiùs inuestigare diuini conditoris
 substantiam, mira rei obscuritate quasi tenebris offusus, diu-
 turna ancipitiq; indagatione defessus, ita demū in medio
 cursu resistens queritur: Quamobrem maximo dolore affe-
 30 ctus mecum ipse cœpi inuestigare, an aliquam de structura a-
 nimalium validam rationem possem inuenire, ac nullā dein-
 de inueniens (id quod in hoc libro fateor ingenuè) philoso-
 phos quib⁹ ad hanc rem plus est vel ingenij vel facultatis, hor-
 tor vt in hanc quęstionē sedulò incumbentes, si quid pro sua
 35 sapiētia inuenerit, nobis id velint sine inuidia cōmunicare. et
 paulò pòst: Ceterū quū nullā inueniā opinionē cū sciētę cer-
 titudine demōstratā, fateor me de substātia animæ dubitare,
 nec probabile quicquam de ea quod asseram habere: quin &
 de foetuum fictrice causa nihilo plus certi me habere fateor.

Lib. De foetus
format.

Paulò

Lib. 15. De usu
part.

Paulò post, Tantū igitur hoc de causa animalium formatrice pronunciare me posse confido, quòd & ars & sapientia in ea sit maxima. Quamobrem factò iam periculo, cæteros admonet ne in eandem inquisitionem penitus incumbât. Hæc (inquit) creator noster talia fieri voluit. Quæ autem facta iam sunt, neq; tentes, neq; audeas quærere quemadmodum facta sunt. Quæ enim facta esse ignorabas, nisi ab anatome edoctus fuisses: qualiter meritò audes quærere qua ratione facta sint? Satis ergo tibi sit nouisse vnamquãq; particulam pro rerum commoditate & usu constructam fuisse. Si verò præterea conaberis quopactò ita facta sit inquirere, palàm fiet, nec tuam imbecillitatem, nec opificis illius sentire potentiam. Quamquam igitur certa demonstratione constat eum qui nos procreauit opificem diuinum esse, quæ tamen illius sit substantia aut quomodo nos effecerit, nulla possumus intelligentia & ratione comprehendere. Illud (inquit) nos scire conuenit nõ esse similem speciem demonstrationis, qua nos iuxta prouidentiam cuiusdam Dei aut Deorum compositos esse, & qua opificis nostri aut animi substantiam cognoscamus. *B.* Multa mihi nondum animaduersa, ex varijs abditioribusq; locis eruis, quibus possis ruinosam philosophiã erigere ac instaurare. *Eu.* His locis non proximam cuiusq; animãtis procreatricẽ causam, sed primã illam & præstantissimã quæ verè efficiens & cõformatrix est Galenus inuestigat. Proxima quæ dicitur, neq; simpliciter materiã, neq; formã cõfert, sed duntaxat præparatione quadã & cõmodarum rerũ procuratione materiam instruit, cuius beneficio idonea fit et cõueniens excipiendæ formæ. Hac vna habilitate animal vnumquodq; aliud sui generis procreare perhibemus: materiam verò quo pacto simpliciter efficiat, quæ neq; ortus, neq; interitus mutationi subiicitur? *B.* At saltem speciem summamq; perfectionẽ addet. *Eudo.* Mas qui iam semen in foeminæ vterum emisit, quum reliquo gestationis tempore longius abscesserit, intercluso vteri ore, quid quæso possit ad foetus cõformationem formæq; immisionem conferre? *B.* Si nihil mas, at certè foemina dum vtero gerit, foetus lineamẽta ducit formamq; fingit, quod (vt ait Plinius, & tu quoq; ab illo iam pridem recepisti) imago sub ipso conceptus tempore hausta, in ipso foetu elucescat: Si quid foemina inter concipiendum vehementius ac cui-

Lib. 9. de plac.
Hippoc.

ac euidentius animo comprehenderit, huius notam foetum referre doctum, expertumque muliercularum genus testatur. Tanta vi in plerisque pollet ea facultas animi quæ cogitatione fingit, vt vna possit iusta videri conformationis causa. *Eudo.* Ea certè, potest tenello foetui colorem vel figuram partis immutare, & signa quædam & quasi iniusta imprimere. Cæterùm totius formæ substantiam aut vniuersam corporis conformationem, nulla potest animi quantumuis fixa atque intenta in aliquam rem cogitatio præstare. Quæ enim tam acris & tam vehemens est rerum cogitatio, quæ visa tam altè insculpta sunt in animo atque impressa, vt possint sexus speciem mutare? Optarent quidem mulieres id sibi priuilegium ferri; esseque in sua potestate situm, vt quoties marem comprehenderet, eundem etiam gignerent. Sed quæ conceperit si fortè procerum quempiam et liberali specie virum, si mancum, si claudum, si canino capite, si caudatum, si execto naso, aut sine intestinis, acri intentoque animo intuebitur, talè ne obsecro oportet illius foetum euadere? Dum porrò foetus partes singulæ finguntur, eas ne mulier sigillatim animo & cogitatione lustrat, ac velut pertractat? Aut quum in ouo sensim pullus coagmentatur, gallinam ne incubans, in partes singulas eo quo finguntur ordine cogitationem defigit? Itane necessarium fuerit non modò mulieres, sed & omnes tum auium tum reliquorum animantium foeminas, gnaras esse et peritas anatomes, & nouisse quo quæque pars ordine fingatur? Nulla anus tam delira est vt hoc existimet. Ergo tamen si ea vis animi quæ fingit, notis quibusdam variare ac velut distinguere foetus colorem aut formam potest, nequaquam tamè potest eas conformare: neque id in parentibus est positum, vt qualem volent foetum ædant: sed id diuinitus accipi consentaneum est. *Brutus,* Quòd homo hominem et equus equum, & cæterorum vnumquodque sui generis quiddam perpetuò generet, neque vnquam in diuersam speciem transitus sit: id sanè conficere videtur genitori vim inesse conformatricem. Si enim nulla in eo vis foret, cur homo hominem potius quàm equum aut asinum procrearet? *Eudoxus,* Eò arbitror quòd ab homine data materia, non equo sed homini formando conueniens sit & apparatus: ad quam quum efficiens causa extrinsecus appulit, sese ad illius naturam

accommodat, omnēq; eius præparationem imitatur ac perficit. Matutina autem disputatio confecit, animal quod semen ad procreandum iecit, omnem illius præparationē, nō autē formam aut vim huius effectricem adhibere. Si aliis rationibus voles contra hæc agere & pugnare, philosophicam, eam 5
disputationem repete, cum qua vires tuas si voles periclitaberis. Medicam nunc suscepi, in qua satis videbor præstitisse, si planum fecero Galenū diuinas illas cœlestesq; causas in omnem artis partem quodammodo admisisse, quod est huius loci ac temporis institutum. B. Perge igitur viam tenere quam 10
ingressus es, & ordine quamoptimo singula persequere.

ANIMAM NOSTRAM NON AB ELEMENTIS ORTAM, Galeni decreto.

Cap. III.

15

EVDOXVS.

Roximum his videtur vt quid præstatiæ tum animatum eius facultates acceperint, edisseramus. Ac primū quidem æstimatione dignū est, quid de animæ essentia Galenus staturit. Libro de placitis Hippocratis et Platonis septimo, eam ipsam ita inuestigat: At si de animæ essentia definitum quid dici oportet, de duobus alterum fateri necesse est, aut velut splendidum quoddam & æthereum corpus ipsam esse, quo vel inuiti cū Stoicis Aristoteles quadā cōsequencia ducuntur: aut esse ipsam quidem corporis expertē substantiam, primū tamē ipsius vehiculum esse hoc ipsum corpus, cuius interiectu cū cæteris commerciū habeat corporibus. Hæc ille, qui non multo antè rem totam certius expresserat. Ex his igitur quæ apparēt, cogitauerit aliquis ventriculorum cerebri spiritum, duorum alterum, siquidem corpore caret anima, primum esse ipsum eius vt sic dicam domicilium: si verò habet, illum ipsum spiritum, animam esse. Sed cū ventriculis illis cōfractis, paulò post, rursus sentiat rursusque moueatur animal, dici non potest illam esse spiritum. Satius est igitur arbitrari, in ipso quidem cerebri corpore animam habitare, quali tādē cunque sit substantia, non enim id iam queritur, primum verò ipsius instrumētum, ad omnes

omnes animantis cum sensu tum voluntarios motus, illum esse spiritum. Proindeque eo dissipato, dum nouus denuo collectus sit, non quidem vita, sed sensu tantum ac motu priuari animal. Quod si ille fuisset ipsa animæ substantia, eo profecto dissipato, animal statim ipsum simul interiisset. Deinde ait: Itaque arteriarum spiritus vitalis & est & appellatur, animalis autem in cerebro consistit, non tanquam animæ substantia, sed quasi organum primarium ipsius in cerebro habitantis, qualiscunque ea sit substantiæ. Mox rursus: Quod autem animalis spiritus neque substantia sit animæ, neque eius domicilium, sed duntaxat instrumentum primarium, inde didicimus, quod ipso per vulnera euacuato, statim veluti mortuum redditur animal, relictum autem reuiuiscit. His palam asseuerat animam nostram præstantiorem simplicioremque spiritu esse, eamque peculiarem substantiam habere, quæ simplex est & vniuersum. *Brutus*, At ea substantia corporea ne est an incorporea? *Eudoxus*, Simplicem hanc & corporis expertem esse, consentaneum & consequens est ijs, quæ iam assumpta sunt. Si enim anima præstantior est spiritu, & spiritus corporum præstantissimus est, necessum est eam corpore carere. *Brutus*, Ea fortasse naturalis est calor. Sic enim ait Galenus libro de tremore & rigore: Ducetur autem hæc ratio de principijs Hippocratis, neque pro corporis nostri elementis ponemus corpuscula quedam & poros, neque statuemus calorem, è motu aut attritione quadam & collisione suscitari: sed corpus quidem totum confluxile & conspirabile, calorem verò non ascitum aut aliunde questum, neque genito iam animali ortum, sed insitum & qui ab ipso statim principio extiterit. Nec sanè aliud est vel natura vel anima, quam is ipse calor, quem si esse substantiam per se mobilem semperque mobilem intelligas, non errabis. Hæc ille. *Eud.* Verum, sed excutiamus singula. Quum naturalem calorem illam esse dicis, tunc ne qualitatem duntaxat, an etiam caloris substantiam comprehendis? *Bru.* Substantiam sanè: non enim animam qualitatem esse duco. *Eu.* At caloris ea substantia spiritus est, non is quidem qui è principibus partibus emanat, sed qui partibus singulis innatus est & insitus. Quocirca eodem reuolueris unde iam

te subduxeras: ac necessariò concedes animam spiritum esse. Ne inuidia verbi labefactetur oratio, vna ea substantia quæ nostri administrationẽ gerit, quocunq, eã nomine designes, simplex est, incorporea & immortalis: non Galeno soli, verum etiam Hippocrati, qui tũ de hac, tum de altera quæ nos conformauit, à physicis illis elementis ad subtiliorem rationis calculum reuocatus, diuinam hanc sententiam protulit.

*Lib. De carni-
bus.*

Communibus equidem sententijs & opinionibus tum eorũ qui prius fuerunt, tum meis hætenus vsus sum: nam necesse fuit quum de medica arte tractarem, principium cõmune plurimorũ sententijs & opinionibus proponere. De cœlestibus autem rebus & sublimibus, mihi nihil dicendũ videtur, nisi quatenus homines animaliaq; cætera quæ in terris degunt & gignuntur, principium inde & originem habent: quodq; anima de cœlo est. His Hippocrates animæ cœlestẽ facit originẽ: illius verò substãtiam, quam caloris nomine appellat, immortalem. Inquit enim, Nunc verò sententiam meam patefaciam: Profectò mihi videtur id quod calidum calorẽm uedicimus, quiddam non mortale esse. His plura non addam: arctius enim quàm istis sententijs adstringi ratio non potest.

Brn. Sto certè illis adductus & quasi satiatus: adde si videtur, qua ratioẽ simplex et immortalis, hoc caduco corpore coercita omnia gerat. *Eu.* Id ex alia Galeni oratione conijcio, quã hunc in modum vertimus: Nam & animam nostrã, alij corporis expertem esse rentur, alij spiritum esse, alij ne esse quidẽ illius propriam vllam substãtiam, sed proprietatem substãtiæ corporis carumq; rerũ facultatẽ habere, quas natura facere potest. In his igitur ego medium quẽdam ordinem teneo. *B.* Quem hũc quẽso medium appellat ordinem? *Eu.* Quòd anima neq; sola proprietas sit substãtiæ corporis ex elementorum orta qualitatibus, neq; simpliciter substãtia sit incorporea, quæ per se consistens nullo corporis egeat subsidio. At sic ea medio ordine posita est, vt incorporea quæ sit, corporis tamen cõmodis inseruiat, neq; possit citra bonã conuenientemq; eius tẽperiem integras functiões obire. Quãdiu enim corporis est cõstricta vinculis (nihil enim supra hæc Galenus inuestigat) illius ornatu bonaq; cõstitutiõe indiget. Hęc mea interpretatio illius sententia corroboratur: illud certè euidenter apparet, animam vt in corpora commigrauerit, ipsam

ipsam eorum naturis inferuire, quæ sunt vt dixi ex certa ele-
 mentorum temperatione prognatæ: neq; quod ad artē medi-
 cam pertinet, quicquã mihi officere puto, quod ignoro quæ-
 admodum immittatur, aut ab alijs in alia corpora concedat
 5 animi, Græcè id ἐμψύχωσης & μετεμψύχωσης dicitur. Oportet e-
 nim profectò idoneũ id esse corpus, quod animam recepturũ
 est, et si sui temperamenti magnam ipsum mutationẽ subeat,
 ex eo statim animam ipsam emigrare: Ex his planum facit
 animam quam simplicem & corporis expertem dixerat,
 10 corporis legibus & natura teneri. *Philia.* Quid illa quæso
 designant, anima in corpora cõmigrat, aut protinº emigrat?
 Nonne quòd animæ propria sit substãtia quæ per se sine cor-
 pore consistat? quod si est, illã apertè renunciat immortalẽ ef-
 se & indissolubilẽ. *Eu.* Rectè tu quidẽ colligis, quanquam vix
 15 audet Galenus in id consequẽs deuenire: immò eodẽ loco id
 se prorsus ignorare pfitetur. De anima porrò (inquit) an im-
 mortalis ipsa, cũ substantijs corporis cõfusa, animalia guber-
 net, certò equidẽ me scire non profiteor, sicuti neq; an ipsius
 nulla sit per se substantia. *B.* Vndique mihi salebrẽ sunt. Ego
 20 quippe ex assumptionibus illis cõcludendũ potius fuisse exi-
 stimem, animã nostrã mortalẽ esse, neq; posse illã per se soli-
 tariamq; cõsistere. Si enim nec epotũ venenũ, nec malos cor-
 poris affectus sustinet, sed ab illis emigrare cogitur, ab illis sa-
 nè perpetitur aliquid: iam si patitur, vinci tandem potest &
 25 occumbere, quum nẽpe grauior aliqua causa premet. Item,
 si quicquam anima à corporeis affectibus patitur, quiddã illi
 communionis et societatis cum corpore intercedit: quocircà
 nec ex ps est corporis nec immortalis. *Eu.* Hãc malè colligis.
 Nihil enim quicquã perpetitur anima: veruntamen ea quorũ
 30 quasi vinculorum nexu, societate quadam cũ corpore cohæ-
 ret, affici possunt: sunt autem innatum calidũ & insitus spiri-
 tus, quæ quum extremo corporis vitio dissoluuntur, illa libera
 & expedita necessariò de corpore decedit. *B.* Sed aliud iã vr-
 get acriº. Si enim corpº instrumẽtũ est animæ, quo ea ad obeũ
 35 das functiones indiget, nihil illa quicquã solitaria et ab eo se
 iuncta possit efficere. Atqui ridiculum est & absurdum otio-
 sam & inertem animam esse, vt quam efficientem causam ef-
 se definiuimus: non igitur potest solitaria consistere. Quòd
 si à corpore seiungi nequeat, neq; ipsa per se consistat, planè

mortalis erit vnà cum corpore: si mortalis, corporis quoque & elementorum particeps est, non autem diuina. Quocirca si illius substãtiam et naturam ratiocinatione inuestigamus, mortalem & corpoream inueniemus, qualem & Galenum statuisse credibile est. *Eu.* Offendis in ipso statim limine. Non enim anima sic est obligata corpori, vt assidua illi^o ope indigeat: sed quæ Dei ad naturam ad ipsumq; mundum, eadem est & humanæ mētis ad corpus ratio. Neutrius enim substãtia corpori cui regendo præest obstringitur, aut vlllo modo subiecta est: sed præter eas functiones quas Deus per naturã, mens per corpus exequitur, nullius corporis aut naturæ adminiculo alias quasdam præstantiores efficit. Non enim anima vt ratiocinetur vllius indiget opera, quo vt instrumento vtatur, sed per se solaq; rationẽ inquit ac intelligit. *Br.* At læso tamen cerebro animaduertimus mentem omnemq; animæ vim perturbari, omnemq; actionem impediri: eo autem bene valente, sanas esse & constantes animæ vires. Ex quo intelligitur hanc quãdiu est immerfa cõcreto corpori, illi quodammodò inseruire, eoq; apto egere et idoneo. *Eu.* Eget sanè, nõ vt instrumẽto, sed vt pprio domicilio. *B.* Quomodo? *Eu.* Vt artifex qui integra est valetudine sed domicilio coërcetur, si quod opus rectè effecturus est, nõ solũ cõueniẽti aptoq; instrumẽto instructus sit oportet, sed etiam illius domicilium lumine collustretur, nec obscurum nec tenebricosum sit: ita sanè statuo animam dum corporis est irretita cõpagibus, nõ corporis tanquam instrumenti, sed tanquam domicilij bona constitutione ad ratiocinandũ & ad intelligendum opus habere. Hoc si desit, vel nihil vel vitiosè aget, vel fortasse emigrare cogetur. Isthæc dilucidè commonstrant, Galeni sentẽtiam nihilo à Platonis & Aristotelis dogmate desciuisse: sed summa illos consensione animam nostram simplicem, incorpoream & immortalem sanxissẽ. *B.* Caue ne Galenum ijs concordem reddas, à quibus palàm voluit dissidere. Cõstat enim illum, libro de animi moribus, Platonis de animæ immortalitate sententiam multifariam exagitare, ac modestius insectari: tametsi & hanc, & vim quæ nos conformauit incorpoream, planeq; diuinam & sapientissimam esse alicubi confirmat.

QVID

QVVD ANIMAE FACVLTAS,

Galeno. Cap. V.

BRVTVS.

His tamen missis ad animæ facultates oratione
 deducta, quænam earum substantia sit dilu-
 cidè commōstres. *Eud.* Quoniam omnes hæ
 mortales sunt & caducæ, maior est cōtrouer-
 sia, sint ne diuinitatis quoque participes. *Ph.*
 Priusquam in hanc disputationem descendatis, lubens sanè
 audiam quid facultatis nomine veteres complexi sint: quan-
 doquidem admodum dubiam & incertam esse video hac de
 re sententiam, quod & Galenus sanè existimauit. Qui verò
 naturalem contemplationem tractarūt, aliud alij sibi persua-
 serunt. Hi nāq; incorporeas quasdam facultates corporibus
 inesse cōfirmant: illi contrà, corpora ipsa operari pro sua cu-
 iusq; natura, quæ ex quatuor elementorum temperamento
 conflata sit. Cæterum quid ea de re iudicio decernat, non ex-
 primit: si quid Eudoxe, aliud occurrit quod dubitationē pa-
 refaciat & illustret, id nobis ob oculos expone. *Eu.* Rem in-
 uestigas mi Philiatre, cognitu in primis necessariā, quā in suis
 monumentis Galenus occultam & inuolutam non satis a-
 peruit. *B.* Hic mihi videmini rem minimè dubiam, interro-
 gādo dubiam facere. In promptu siquidem est, Galeno nihil
 aliud facultatem dici, quàm efficientem rei cuiusq; causam,
 quæcunq; tandem ea sit. Nam libro de plenitudine, facultatē
 appellat causam effectricem, nihilq; putat referre *δραστικὴν* an
ὑποκινητικὴν dicas: vnde liquet facultatem actionis causam fore.
 Et libro de facultatum substantia: Verùm quoniam quæ sit
 operum horum causa parùm constat, facultatem appellauim-
 us effectricē. En vobis locus extat libro de causis pulsuum
 primo, vbi pulsationis quæ in arterijs fit causam inuestigans
 scribit hunc in modum, Quæ sit illa causa haud proclue id
 inuentu est: alius enim innatum calorem esse censet, alius na-
 turæ robur, alius temperamenti quādam proprietatem, alius
 totam corporis constructionem, alius solum spiritum, alius
 horum quædam, alius omnia simul. Iam verò sunt qui facul-
 tatem introduxerint incorpoream, quæ accommodatis ad
 mouendū ijs quæ diximus instrumētis vtatur, aut omnibus,

› aut quibusdam, aut certè vno aliquo. Hác igitur pulsus cien-
 › tem causam, quæcunq; sit, etiamsi eius ignoramus substan-
 › tiam, quia pulsus tamen efficere potest, facultatem ipsam ap-
 › pellauimus, quemadmodũ et alia opinor omnis facultas ab
 › eo appellari solet, quod ipsa facere potest. Nam cui⁹ rei sit fa- 5
 › cultas, & ipsius etiam facultatis notionem (vt quæ sit compa-
 › rationi relationiq; subiecta) ita demum concipimus, quum
 › ad aliud quiddam animum retulimus: ideoque sic eam ap-
 › pellam⁹, quum eius ignoramus substantiã. Hic sanè locus fa-
 › cultatis nomine efficientem causam intelligit, non eam qui- 10
 › dem simpliciter, sed qua ratione in hunc illũm ue effectum se
 › comparat atq; refert. Hanc verò comparationẽ relationẽm-
 › ue alia sententia hunc in modum explicat: Hoc autem multi
 › statim sapientes perturbantur, quòd deprauatam habeant de
 › facultate notionem. Nam perinde ac si qua res in substantijs 15
 › habitet, vt nos in ædibus, ita mihi de facultatibus videntur
 › existimare, nõ intelligentes omniũ rerum quæ fiunt, efficiẽ-
 › tem quãdam esse causam, quæ consideretur secundũ compa-
 › rationẽ & respectũ ad aliquid: atq; eius causæ, vt certè cuius- 20
 › dam rei, propria est quædam & per se appellatio, sed pro ha-
 › bitu quem cum ea re quæ ab ipsa fit habet, eius quæ fit rei est
 › facultas, vt quot sunt cuiusq; rei actiones, tot & illius esse fa-
 › cultates dicamus. Vt aloën purgandi facultatẽ habere, & sto-
 › machi roborandi, & recentia vulnera glutinãdi, & vlcerebus
 › planis inducendæ cicatricis, & palpebrarum humores exic- 25
 › candi, non quòd horum quicquam aliud efficiat quàm aloë.
 › Hæc enim est quæ ea facit omnia, quæ quoniam facere potest
 › totidem facultates habere dicitur, quot res facit. Itaq; aloën
 › purgare posse dicimus, & stomachum roborare, & vulnera
 › glutinare, & vlcera cicatrice inducere, & humentes oculos 30
 › siccare, quasi nihil intersit, aloën purgare posse dicamus, an
 › purgandi facultatem habere. Item et humentes oculos sicca-
 › re posse, idem significat atq; facultatem habere desiccandorũ
 › oculorum. Ad eundem modum, quum ratiocinatricem ani-
 › mam, cuius est in cerebro sedes, per sensus sentire posse dici- 35
 › mus, & ex rebus sensu perceptis ipsam per se meminisse & tũ
 › consequentiam, tum pugnam rerum videre, & tum dissolu-
 › tionem, tum compositionẽ, non aliud significamus, quàm si
 › comprehensim dixissemus, ratiocinatricem animam mul-
 › tas

tas habere facultates, sensum, memoriam, intelligentiam, & de reliquis vnamquamq;. Et quoniam nō sentire tantū ipsam posse dicim⁹, sed & speciatim videre, audire, olfacere, gustare, tangere, ipsam rursū facultates habere dicimus vidēdi, olfaciendi, audiendi, gustandi, tangendi. Istitis quidem Galenus perspicuē decernit facultatem non propriā esse rei substantiā, sed efficiētis causæ comparisonem, & vt dicere solēt relationem ad hunc illūm ue effectum. Quam hic passim se ignorare fatetur facultatum substantiam, alio tamen loco affirmat non aliud quā temperamēti proprietatem esse, quo nomine naturam passim appellat, tum in Aphorismis, tum in libro de natura humana. Libro de præfagatione ex pulsibus, de illa hunc in modum scribit: Facultatis substantia in singularum partium posita commodo temperamento est. Nam tum demum suum quæq; mūnus obit strenuē, vbi sit temperatissima: cōtrā malē fungitur, si intemperata est. Et libro secundo, Nihil in illis commētarijs attulimus de facultatis essentia: neq; enim prius hoc decretum quā vndique reperissem constans, pronunciarē fui ausus: nunc verò essentiam facultatum adducti sumus, nihil esse præter qualitatem temperamenti. Libro autem de plenitudine hanc rem totam lucidius definiuit. Ego verò aliā esse arteriarū facultatē à neruorū & venarū facultate, docui in libris de Hippocratis & Platonis decretis, in iisdēq; illud etiam arteriarū facultatem è corde velut è fonte quodam manare: neruorum è cerebro, venarum ex iecore. In libro autem de elemētis secundum Hippocratis sententiā, ostēdi substantiā quæ generari quæq; interire potest, per se totā immutari, dū quatuor qualitātū vi vel incalcescit vel frigescit, vel humescit, vel siccescit, esseq; suam cuiusq; corporis substantiam in istorum quatuor, calidi inquā, frigidi, humidi, sicciq; temperatione sitam, ideoq; gubernātium quodque corpus facultatum substantiam, illam esse temperationis proprietatem. Hæc sunt quibus de facultatū substantia nihil dicere potuit apertius. *Eud.* Magnum quiddam tibi, video, persuades attulisse, quasi hoc ipso nomine omnē facultatum substantiam designaueris, parū opinor intelligens quid proprietatis appellatione notet. Tu substantiam hanc esse reris, quam tamē paulò antè vel Galenus temperamenti qualitatem appellauit. Ea enim proprietates substantia

Apho. 34. et. 2

non

non est, sed qualitas intima efficiēti causæ: neque igitur ipsa
 facultatū essentia, substantia simpliciter est, sed qualitas: quæ
 admodū plerūq; coloris substantiā vel essentiā veteres vsu ap-
 pellare solēt, quæ tamē ipsa simpliciter qualitas est. Quid autē
 de facultate verè ac sincerè Galeno sit visum, hæc sentētia cō- 5
 mōstrat: Nō quidem substantias in suas facultates diuidi exi-
 stimamus, sed vnāquanq; simplicē indiuiduāq; substātiā, suis
 facultatib⁹ omnia efficere. Nō simpliciter et absolutè substā-
 tiam dicimus facultatē habere, sed interim adijci solet vrendi
 aut refrigerādi, aut siccādi, aut madefaciēdi: interī fingēdi, ra- 10
 tiocinādi, aut mouēdi seipsā, aut aliud eiusmodi, quæ in par-
 ticipē rationis anima percipimus: hæc anima quū vna sit, mul-
 tas tamē habet facultates, quas omnes alio opere enumeravi.
 Quęcunque igitur efficiens causa res efficiet varias, tot ea ni-
 mirū facultates obtinebit quot res faciet, nō quòd simplex ea 15
 in facultates quodāmodo distributa sit, sed q̄ quibusdā ra-
 tionib⁹ ad ea quæ facit variè se gerat. *B.* Id igit̄ p̄inde erit ac si
 q̄ vn⁹ sit, & pater, & auūcul⁹ & auus, quod ratiōe respectuq;
 diuerso sit. *Eu.* Hac similitudine nō possis rē p̄fectè exprimere
 nā quod facultate p̄reditū dicim⁹, id certè p̄prietatē quādā et 20
 qualitātē in se obtinet: qui autē vel pater, vel auus est effect⁹, ni-
 hil in se magis q̄ antè habet. Decedēte filio, licet tū pater non
 sit, nil tamē is in se mutatiōis accepit: at rei facultas p̄ire neq̄
 re ipsa nō mutata. *Ph.* Multa quidē hīc dicunt^r à vobis, quib⁹
 obruor poti⁹ quā docear, ex quib⁹ sanè nondū mihi planè cō 25
 stat qd facultas. Id tu verbis & iusta atq; explicata oratiōe qd
 sit expone, et sīt ne quippiā à subiecta re diuersum. *Eu.* Volo
 equidē. Aristoteli agendi potestas est nūc ipsa efficiētis causę
 substātia, nūc aliquid causę penit⁹ insidēs, quod illa tanquam
 principiū quoddā ad agēdū adhibet: id siue potestatē, siue fa- 30
 cultatē, siue virtutē atq; vim appellare velis minimū refert.
 Prior horū nominū significat⁹ rarior est, posteriorē crebrius
 authores vsurpāt, dū passim aiunt, vim facultatē ac potestatē
 agendi rei cuipiā inesse, tanquā ea quippiā sit à subiecta re di-
 uersum. Ei igitur insidet, at intimè et penitus, vix vt vnquā di 35
 jungi separariq; possit. Quod autē intima esset et ingenita, id-
 circò insitam rei proprietatem dixerūt: quā Themistio defi-
 nire placet quippiā esse, quod rei substātia ex se profert, & tā-
 quam de sinu suo promit. Non id quidem vlla est substantiæ
 portio

portio, sed intimum quiddam et ingenitum ab illa dimanās.
Ph. Nondum planè assequor ne cogitatione quidem, quo pacto rei vis atq; substantia inter se distent, sintq; diuersæ: dic si lubet planius. *Eud.* Vis & facultas imminui augeriue potest, nonnunquam vero quasi impedita teneri: substantia nulla ratione vel intendi vel remitti potest. Hoc declarant inueterata medicamenta, quorum vires prorsus infirmæ & quasi eneruatę iacent, forma verò suaque ipsorum substantia integræ etiãnum manet. Hos virium facultatumq; ordines Galenus roboris infirmitatisque gradibus definit. Etenim vis et facultas, ad functionem interim melius, interim deterius est comparata: vnde modò præclarius, modò deterius functionem administrat. Ea (inquit) præstantior ad functionem constitutio facultatis, virtus est & robur: deterior, infirmitas atque vitiositas. Lapis heraclius alio perunctus imbecill^o adeò redditur vix vt tenuissimum ferri fragmentum alliciat, eius tamen forma temperamentumque permanet. Huius vis & facultas foras emittitur ac transilit, dum procul remotum disiunctumque ferrum attrahit: at species atq; substantia immota suis se tota limitibus continet. Ex quo intelligitur quantum ab efficiente causa vis illius facultasq; distet, vtque robur & infirmitas quidam sint facultatis ordines. *Ph.* Quid igitur? Tú ne dices omnes qui de re medica vel disserunt vel quotidie disputant, vitiosè loqui dum aiunt facultatem attrahentem, quicquid in alimento vtile est, allicere, expultricem aliena depellere, concoquentem cibum conficere, vt & quartam cōtinere. Qua in re Galenum opinor imitati vnamquamque facultatem quasi efficientem causam proferre, auditorumq; sensibus illas obiectare tanquam secretas substantias. Qua in re 1. Collecta ca. 7.
 id etiam sequuti videtur quod Auerrhois ait, ipsas facultates animas tum esse tum appellari. Vt igitur animę ita & ipsę facultates substantię erunt seiunctę atque seclusę. *Eud.* Quid Auerrhoidi hac de re statutum sit, nec laboro, nec mea refert. Sed tamen ipsa rerum affinitas atque coniunctio efficit, vt plerique vim & facultatem esse statuunt efficientem causam, qui nihil maius aut præstantius inuestigantes, effectum omnem facultati attribuunt, quod & Galeno frequēs esse solet. Quando (inquit) efficientis causę essentia incognita nobis sit, eã facultatis nomine appellamus. Qui sic vsu quodam & consuetudine

tudine facultates agere pronūciant, quanquam nec satis aptè nec propriè, dilucidè tamen planeq; loquuntur: ac magnam certè ambiguitatem & erroris occasionem tollunt, lucemq; rebus afferunt distinctione. Si Lucas peritus est canēdi, pingēdi, pulsandæ citharæ: vnus is multarum functionum efficiens 5 causa censetur, quippe qui vnus omnium vires facultatesque obtineat. Atq; quāquā facultas ipsa nihil per se potest efficere, vsu tamen dicimus citharædum pulsare, cātozem canere, pictorem pingere: quū nec cantor nec citharædus nec pictor substantia sit, neq; prima efficiēdi causa, sed Lucas. Sic res ha- 10 bet in natura, quæ vna principium & omnium functionum causa, omnia quidē efficit, at facultatibus vsa diuersis. Quod igitur est ars parta artifici, id naturæ est vis & facultas: nisi quod hæc ingenita est, illa vsu & exercitatione conquiritur. B. Hæc quum ita constitueris, quōt nam ex Galeno putabis 15 facultatum substantias nobis inesse? *Eu.* Tot nimirum, quot efficientium causarū propriè insunt differentiæ. Galenus Platonis imitatione atq; cōtemplatione tres animæ partes, substantia sedibusq; disclusit: tres itidem designabuntur omniū quæ in nobis sunt facultatum substantiæ. Vnius eiusdemque 20 sunt facultates omnes naturales, alterius vitales, quemadmodum & animales sunt sentientis animæ tanquam proprietates. B. Equidem tres has partes animæ, omnium quæ in nobis sunt facultatum substantias esse perspicio. Has autem partes si mihi demonstraris vti & animam totam diuinam esse, ne- 25 que ab elementorum natura profectas, grauib; serijsque rebus satisfeceris.

TRIVM PARTIVM ANIMAE DIVINAM
esse substantiam, ex Galeni sententia. Cap. VI.

30

EVDOXVS.

Artium animæ quæ locis sedibusque disclusæ sunt, eam dūtaxat quæ rationis est particeps immortalē ac sempiternam haberi, cæteras 35 autem mortales & caducas, omnes quidē asseueranter pronunciant: quæ qua ratione vnā eandemque simplicē animam efficiant, plenius alio explicauimus opere. B. His non immoror: sed quid illæ diuinitatis habeant

habeant expecto. *Eu.* Principis animæ quæ ratiocinatur simplicem diuinamque esse substantiam, ne Galenus quidem inficiabitur, & si quãdoque id videtur in dubitationem traxisse. *B.* Huic iam nec repugno nec obsisto: sed quid alijs mortalibus inesse potest diuinitatis. *Eu.* Animal vnumquodq; diuinitus est conformatum, & quæ id vis effinxit, Galeno prorsus est diuina. *B.* Id agnosco. *Eu.* Atqui quæcunque fictum iã & conformatũ corpus regit anima, eadem est quæ id effinxit, hæc igitur non minus quã illa diuinitatis est particeps. *B.* Id vnde, & ex quo authore hæc tibi assumis? *Eu.* Ex Galeno, quo loco hunc in modum scribit: Quid autem in partiũ functionibus accidit, perspicuitatis quidem gratia, vno aut altero exemplo cõcludemus orationem. Deinde propositis exemplis de pueris & infantibus qui digitum vnumquemq; porrigunt vel inflectunt, ac linguam variè contorquent & cõuoluunt in conuenientem figuram concinnè vocis exprimendæ, neque tamen nouerunt quibus musculis ad singulas motiones sit opus, subiungit: Nam animal vnumquodq; videmus ea se parte corporis tueri, qua præ cæteris plurimum valet: cornu enim petit vitulus etiam ante nata cornua, & equinus pullus calce, nondum satis firmis vngulis, sic et catellus mordere conatur, etiam si adhuc infirmos habet dētes, & auium genus omne volatum molitur, etsi per infirmitatem nõdum potest. Hæc enim videntur declarare, animam quæ partibus vtitur, ipsarum partium vsus nosse, perinde vt si eas ipsa fecisset, non ab alio factis vteretur. Mox dein ait: Atque hac quidē ratioe, in animantium corporibus illa anima quæ partes cõformauit, adhuc videtur permanere. Neque enim fieri potest, vt quæ nunc præsens adsit, ea quaque parte cõuenienter vtatur: quæ verò totum cõstruxerit, ea fugerit. Paucis deinde interpositis addit: Nam quum puellios videamus sonãtes, quicquid iubetur sonare, vt myrrham, vt scalpellum, vt smegma, quum nec intelligãt à quibus musculis lingua sic moueatur, vt eam vocem conuenienter sonare possit, multoquæ minus istorum musculorum motores neruos, probabilissimum id videtur vt quisquis linguam formauit, is vel in formatis à se partibus etiamnum permaneat, vel sic eas partes fecerit, vt animalia sint gnara voluntatis, eius qui nostræ animæ principatum tenet. Quum autem huius consequens esse videam,

Lib. de foetus
format.

› aliam esse quæ principatum in nobis teneat animam, alias
 › quæ in singulis sint partibus, aut certè vnã omnino quæ cõ-
 › muniter omnia dispēsēt, magna profectò circumuenior per-
 › plexitate, vt de opifice qui nos sit fabricatus, nihil quod con-
 › sistere possit mihi in mentem veniat, tantùm abest vt certam 5
 › habeam cognitionem. Nam & quum audio philosophos
 › quosdam dicentes, materiam ab æterno animatam, defixis in
 › ideas oculis, ipsam se perfectè exornare, tum vel multò magis
 › cogito, vnã esse oportere animam, quæ nos tum formarit
 › olim, tum singulis nunc vtatur partibus. Sic enim legitur, ἔτι 10
 › καὶ μᾶλλον ἐννοῶ, μία μὲν εἶναι δεῖν ψυχῶν, τὴν τε διαπλάσασα ἡμᾶς, καὶ πᾶ-
 › νῶν χρωματικὴν ἐκᾶσθαι τῶν μορίων. In cuius sententiæ confirmatio-
 › nem suprà dixerat, καὶ φαίνεται κατὰ τὸν λόγον εἰ τοῖς τῶν ζώων
 › σώμασιν, ἔτι διαμείβει ἢ διαπλάσασα ψυχὴ τὰ μόρια. οὐ γὰρ οἷόν τε χρῆσθαι μὴ
 › ἐκᾶσθαι προσκόντως τὴν νῦν οὖσαν, οἷχεσαι δὲ τὴν κατὰ σκευάσασθαι. Eam 15
 › verò opinionem, quæ animalia quædam ponebat particulas
 › nostras primùm conformasse, atque deinceps in illis omni
 › vitæ tempore permanere: quæ quia voluntatem principalis
 › animæ cognoscerent, illius imperium sequebātur: paulò an-
 › tè his verbis exploserat, Sed & hoc à diligentioribus medicis 20
 › quæsitum est, & quum quidam diceret, musculum quemque
 › non secus atque animal, voluntatem nostram sentire, atque
 › attrahere & circumagere linguam, vt figuram fortiatur ad
 › illam vocem concinnè exprimēdam accommodatam: cæte-
 › ris omnibus id minimè probabile visum est. Itaque Galenus 25
 › eam solam opinionem probat, quæ in singulis animalium par-
 › ticulis primam vim illam fictricem insidere & permanere, il-
 › lasque ad suum opus excitare confirmat. Sed hîc te obtestor
 › & obsecro mi Brute, id mihi paulò altius cogita quod dixit,
 › eum qui corpus nostrum finxit, quicumque is fuerit (hunc au- 30
 › tem cœlestem mentem, nonnunquam & Deum esse profite-
 › tur) adhuc in cõformatis particulis permanere & his singu-
 › lis nunc vti, nōne id ipsum est quod passim vulgavit Plato,
 › Deum & opificem & reatricem nostri causam esse? Quodq;
 › Aristoteles, Deum verè genitorem esse & conseruatorem re- 35
 › rum omnium, quarum ipse principium & finem medium-
 › que tenet? Nōne & quod ait Theophrastus, diuinum qui-
 › dem esse omnium principium, cuius beneficio, & sint, &
 › per-

permaneāt vniuersa? Quod etiam, sed planiùs, Theodoritus: Deus creator nature, gubernator est eiusdem, nō enim quam ipse fecit nauiculam destituit. Omnium verò apertissimè Galenus, qui interpretationem subijciens pleniorē, dixit cum
 5 qui corpus nostrum finxit, adhuc in conformatis particulis permanere, hisque nunc ad proprias functiones vti. Itaque si aut Deus aut certè diuina erat vis illa nostri cōformatrix, diuina etiam est ea quæ nos regit & quæ functiones moderatur in nobis. *B.* Hæc de mouente vi & facultate quæ in muscu-
 10 lis infidet forsā asseruntur, quam tu diuinam esse possis cōtendere. Cæterum vim naturalem atque vitalem vnde constat eundem tenere dignitatis gradum? *Eud.* Quid est quod eas, obsecro, de statu illo deque gradu deiciat? nōne omnes æquè mortales sunt & dissolubiles? nōne & omnes æquè
 15 corporeæ? Neque verò sentientis animæ quàm istarum functiones vel præstantiores sunt, vel admirabiliores. Nam cor, ventriculus, iecur, lien, renes, vtraque vesica, venæ & arteriæ non minus, immò etiam amplius præ se ferunt administra-
 20 tionis, quàm muscoli, & nerui. Quum enim suprà Galenus mentem quandam & intelligentiam admirandæ virtutis, in omnes terræ partes ex superioribus deduci commemoraret, & eam vnamquamque particulam, quemadmodum utilitas
 25 exigit, construxisse: non musculos duntaxat aut neruos quorum vis motus sensusque ciet, sed reliquas partes omnes, nullo discrimine mihi certè quidem complexus videtur. Itaque si vis & natura quæ nos effinxit in musculis atque neruis re-
 30 fidet, cur non similiter in cæteris confedit? Et ne fortè hæc mea, eoque parum firma, videantur, alium tibi locum profero ex libro de semine, vbi de partium instauratione disserit
 35 his verbis, Nam carnosa omnia è sanguine orta sunt, membranosa è semine, ideoque si quando corrupta fuerint illa sanguinea, facilè denuò generantur, largè enim ad id suppetit materia: sed quæ constant ex semine, aut nunquam prorsus, aut rarò certè denuò generantur, etiamsi efficientem
 40 sui causam habent, non secus atque integra. Mox verò rationem subijciens cur effectrix illa fictrixque causa, in animantium particulis derelicta permaneat, ita ait, Neque enim natura animal deseruit, neque insitarum virium ipsa oblita est: quas enim ab alio non accepit, sed ab ipso
 N ij semine

femine habuit; fieri nō potest vt eas abiecerit. Naturam dicit
 effectricem illam causam, quam alibi conformantem intelli-
 gentiam appellauerat: ab ea minimè diuersam, quæ animan-
 tia gubernat. Hoc nudè positum & infirmum, si voles, ratio-
 ne firmabo. Partis compositio, situs et figura, ad agendi com- 5
 moditatem & vsum comparantur. Quamobrem natura &
 facultas quæ agit, & partes ad actiones ciet, eadem necessariò
 aut illas partes concinnè conformauit: aut si qua alia vis eas
 condidit, illa certè facultati agenti preparabat, ac velut inser-
 uiebat. Itaq; agens hæc facultas (quæ tanquam finis est opti- 10
 mus) illa formatrice præstantior habetur: quæ si inter diuinas
 numeratur, multò certè magis agens illa dignior. *Br.* Instat
 sanè ac vrget hæc ratio, & quo me cunq; vertam persequitur.
 Sed quando alijs atq; alijs in animū incurrentibus, nouæ ex- 15
 oriuntur dubitationes, hæq; rationes controuersias non dis-
 soluunt tantum, sed & nouas nectunt, liceat mihi quæso tecū
 paulisper veritatis studio contendere rationum tuarum du-
 ctu et auspicijs. Si natura vires (vt paulò antè Galenus aiebat)
 à femine accepit, ipsa semen nō est, non enim à seipsa dicere- 20
 tur vires assumere: sed erit natura & diuersum & posterius
 quiddam femine. Rursum si natura à femine vires suas acce-
 pit, vt semen hoc terrenum de parentibus fluxit, ita & quæ ab
 hoc profectæ sunt vires: quare neq; cœlestes, erunt, neq; diui-
 nitatis participes. *Eu.* Satisfacit hunc in modum Galenus: Vi- 25
 detur siquidem rursus quæ corpus conformat anima, vtpote
 in femine contenta; à parentibus in foetum peruenire. Cuius
 quidem substantia quænam sit, dicere non possum: quū à qui-
 busdam audiuerim eam quum incorporea sit vt aiunt, simul
 cum femine ingredi. Animæ ac naturæ substantiam aliorum
 existimatione atq; iudicio, incorpoream esse ait, & in femine 30
 contineri. Quanquam enim plerūque solet semen simplici-
 ter naturam appellare, quādoque alterum ortus nostri prin-
 cipium, nonnunquam opificem fortissimum: tamen vbicun-
 que exquisitiorem dicendi rationem instituit, nō id quidem
 artificem, sed in se artificem habere pronunciat. Vt quum ait: 35
 Si verò ex sanguine conuerso mutatoque singulas fieri parti-
 culas dicamus, in femine artificē qui hæc facturus est, statue-
 re conuenit. Et alio eiusdem libri loco: Constat similitudinē
 formæ cum vtroque parente, ei facultati quæ inest in femine
 opifici

*Lib. de foetus
 format.*

*Libro De usu
 part. De femi-
 ne; De natural.
 facult.*

*Lib. 2. De semi-
 ne.*

opifici atq; fingenti acceptam referri. Quum igitur facultas
agens ipsaque natura, verè sit in semine, quod suprà dicebat
naturam vires à semine accepisse, perinde est ac si cum semine
dixisset: Simul enim (ait libro de foetus formatione) ea facul-
5 tas cum semine ingreditur, hæcque illa tanquam conueniente
materia ad formandum foetum vtitur. Ergo natura incorpo-
rea in semine conclusa, ab hoc haud secus vires accipit, quàm
artifex ab instrumento: nam reuerà, eę diuinitùs accesserunt.
B. Durum est profectò ijs assuescere, quę ne per somniũ qui-
10 dè hætenus mihi venerāt in mentē. *En.* Vsu assiduaque medi-
tatione ea tibi molliēda erūt: quibus quum animum imbue-
ris & institueris, mira te cognitionis suauitate & delectatio-
ne perfundent. Ac ne noua tãto perè existimes, vide vt fami-
liaris tuus Auerrhois præter eas formas quæ à temperamēto
15 emerferunt, alias instituat facultates nobis inesse, easque ani-
mas vocitari. Quòd si hæ neque elementa sunt, neque ele-
mentorum participes, restat vt prorsum diuinæ sint atq; cœ-
lestes. B. Ego hanc Auerrhoidis mentem esse perspicio, pla-
neque rei veritatem assequor. Ex quo mirari subit cur quum
20 suprà citatos Galeni locos toties versarim, nunquam tamen
eos euoluerim, nec quid latentis veritatis includerent expli-
carim. Mens puto aut peruagatorum elemētorum obserua-
tione, aut cōmuni vulgarique hominum iudicio obruebatur,
à quo non promptum est citra nominis & gloriæ iacturam
25 discedere. *En.* Quam sis consecutus veritatem tene ac
promulga: iniquum siquidē est in altissimis phi-
losophiæ quæstionibus, aliud sen-
tire, aliud dicere.

PHILIATROS.

I de humanis spiritibus differendum propo-
 nitis, opté mihi implicatam huius nominis
 rationē expediri. *Eu.* Propria spiritus signi-
 ficatio ventus est, omnibus in linguis. Atque
 quum ventus præpotens sit, mirabiliaq; effi-
 ciat, & oculorum nostrorum obtutū effugiat: affinitate qua-
 dam & similitudine factum est, vt spiritus nomē ad rem om-
 nem quæ sub aspectum non cadit trāsiret, siue corporea ea sit
 siue incorporea. Hinc fit vt quæ in nobis inest substantia, au-
 ræ tenui persimilis, spiritus appellationem subeat. Est autem
 à corpore & humoribus quippiam diuersum, quod Hippo-
 crates impetum faciens nuncupauit, non à substantiæ tenui-
 tate, sed quòd eius vt vèti magna vis sit & incurfio. Qua igi-
 tur ratione istos ciet impetus, intelligitur affinitatem habere
 cum corpore, qua autem videri non potest, ad incorpoream
 substantiam accedere: ex quo fit, vt amborum medius sit &
 vtriusque particeps. Quæcunque substantia intelligitur cor-
 poris expers, nostrosq; sensus effugiēs, ea suas vires nobis ca-
 ducisq; corporibus prouehente spiritu impartit. Itaq; vt vi-
 uentis Dei & vniuersæ naturæ, sic & animæ suus est spiritus.
 Dei spiritus, occultam Dei maiestatem. potestatemq; præfe-
 rens, per omnia sparsus permeat, vbique præsens omnia cō-
 plectitur: hic animos habet in potestate, et eos quocunq; vult
 adducere potest. Naturæ spiritus, is est quem omnes philoso-
 phi iuxtà ac poëtæ celebrant: quem Plato mundi animū, Ga-
 lenus mentem huc ex superioribus vehere dixit: quem Ari-
 stoteles de mundo differens hac definitione planiùs expref-
 sit, Spiritus dicitur quædam tum in plātis atq; in animalibus
 , tum per omnia commeans, animata foecundaq; substantia.
 , Hic ergo lōgè lateq; diffusus omnia continet, omnia lætificat
 , vitalē mūdi animā ipsāq; naturā secū afferens, quæcūq; subie-
 , rit, vitalia faciens. De quo latinæ philosophiæ princeps Tul-
 lius, ordinem cōstantiamq; rerum suspiciens, sapientissimè:
 , Hæc ita (inquit) fieri omnibus inter se mūdi partibus cōcin-
 nenti-

nentibus profectò non possent, nisi ea vno diuino & conti-
 nuato spiritu contineretur. Paucis certè spiritus tum præstã-
 tiam tum diuinitatem Græcorum philosophorum imitatio-
 ne complexus, rei cuiusque mortalis & concretę spiritus, il-
 5 lius formę substernitur, eamq; denso concretoq; corpori ne-
 ctit, mediam inter vtrunque conditionem sortitus, iungitque
 disparia res vtrique affinis ac familiaris: atque hic profectò
 ab altero, qui vniuersitatis atque totius naturę est, regitur
 atque cõtinetur. Hic est animi omniumq; facultatum vector
 10 propriaq; sedes, & quem fortasse illarum corpus rectè dixe-
 ris. Sic enim olim Platonici corpus quoddam excellentis na-
 turę perlucidum & æthereum, animę facultatibusq; substerni
 prodiderunt, quo illæ cum terreno & denso corpore con-
 sociarentur. Hoc in problematis imitatus Alexãder Aphro- *In præfat.*
 15 disiens: quod Aristoteles planè indicauerat, spiritum animæ
 facultatumq; corpus, & illius diuinam ac cœlestem esse natu-
 ram, quæ respondeat elemento stellarum. Locus est quem li-
 bro superiore produxi: Sed enim (inquit) omnis animę siue *Lib. 2. De ge-
nerat. Animalis
cap. 3.*
 20 virtus siue potētia, corpus aliud participare videtur: idq; ma-
 gis diuinū, quàm ea quę elementa appellantur. Verùm prout
 nobilitate obscuritatē ue animę inter se differunt, ita & natu-
 ra eius corporis differt. Inest enim in semine omnium, quod
 facit vt fœcunda sint semina, videlicet quod calor vocatur:
 idq; non ignis, non talis facultas aliqua est, sed spiritus qui in
 25 semine spumosoque corpore continetur: & natura quæ in eo
 spiritu est, proportionē respondens elemento stellarum. Er-
 go densum hoc corpus ex varijs partibus coagmētatum, spi-
 ritus est propria sedes, in quam nullo intermedio incumbit:
 & spiritus animæ eiusq; facultatum velut basis. Itaq; in den-
 30 so corpore, spiritus, in spiritu calor innatus, in his natura et fa-
 cultas, vtrunq; & spiritum, & calorem qui in eo est, diuinum
 censet: neque enim ignis est neque ortus ab igni, quoniam vt
 mox inquit, ignis nullū animal generat. Deniq; natura quæ
 in eo est spiritu, nōne præstãtiorē magisq; diuinam quàm
 35 spiritus conditionē obtinuit? Natura, inquit, quę in eo spiri-
 tu est, proportionē respondet elemento stellarum. Potuit ne
 quicquam manifestius proferre? Quanto interuallo cœlestia
 corpora ab elementis seiuncta cernimus, tanto eam naturam
 à dēso & mortali corpore distare putat: spiritum verò mediū

inter illa collocari. *B.* Sed hunc quæso mihi scrupulum dilue: Calor is quem natiuum appellas, nõne insitus nobis est & interior? *Eu.* Maximè. *B.* Qui fiet igitur vt sit cœlestis? Qui enim cœlestis nūcupatur, extrarius est ambiensq; nos circūfidet. *Eud.* Hoc istud verbū est, quo plurimi circūuenti in errorem inducti sunt, qui vt cœlum ipsum extra nos est, sic putant quicquid cœleste est, extraneum id esse, neq; in nobis insidere, quasi nulla vis cœlestis in nos commigrare possit. Et clarè tamen interim vident, frugum fructuumq; procreationem & incrementum, non nisi cœlesti hoc calore perfici. *B.* Est is quidem necessarius, sed iccirco duntaxat vt interiorē insitumq; temperet ac gubernet. Quod quomodo intelligam, paucis aperiam si permittis. Insitus noster hic calor ex elementorum permistione prodijt: ignis quippe is est, sed eatenus contrarij permistione impeditus, vt neque feruidus sit neq; exurens, neq; violētiam illam retineat, quæ est igneæ naturæ propria, sed totus moderatus ac benè temperatus sit: & vt ait Galenus frigidi sit particeps, & quasi ex calido frigidōq; temperatus. Nec verò hic Aristoteli simpliciter cœlestis est appellatus, sed proportione quadam respondens elemento stellarum: quod autem alteri comparatur eiq; simile est, nemo idem id ipsum iure probeq; censuerit. Verū enim uerò hūc nostrū bene temperatum insitumq; calorē, functionum opificē, certa ratione moderatur atq; gubernat ille cœlestis salutarisq; calor, sicq; continet et ad functiones promouet, vt illius cōplexu fotūque destitutus, calor noster mox pereat & extinguatur, aut nihil quicquā efficiat. *Eu.* Olfacio cuius autoritate persuasus triplicē hunc calorē statuas, igneū temperamentū qui idem natiuus sit, & cœlestē. Cæterū non satis acutè perspexit vir ille, cuius te patrociniō tutū fore cōfidis, Aristotelem dixisse insitum hunc nobis calorē et in animalibus stirpibus ue contentū, nec ignem esse, neque ab igni originem ducere. At quē insitum ille facit, is tamen non est ignis, ex igne tamen (vt ait) temperatus est, ab eoque ortū habet. Rationem autem cur noster calor non ab igne trahat originem, hanc reddit Aristoteles, quòd ignis nullum animal generat. Quòd si nec totus ignis, nec eius portio quicquam generat, multo certè minus quicquid ab eo ortu quodam processit. Conuenit enim longè præstantiorem vim effe-

Lib. De tremore & palp. t.

Leonicenus.

effectiōnemq; toti quàm parti concedere. Rectè igitur hunc
 infitum nobis calorem neq; ignem esse neq; ab igne originè
 ducere, sed totum planè cœlestem esse, literis memorièq; mā-
 dauit. Iam verò donemus ex elementorum permissiōe quē-
 5 dam ortum in nobis temperatū. Hic sanè quisquis erit, simi-
 litudine quadam eum duntaxat exprimet, qui lapides & me-
 talla continet, neque aliud in nobis quàm simularium partiū
 molem coagmentationēq; seruabit, ne dissipetur aut defluat.
 Agè obsecro, in ossibus, in nervis, in alijs denique partibus si-
 10 milaribus emortui animātis, nōne is calor inest quem in la-
 pide fateris? *B.* Inest sanè. *Eu.* Quum adhuc in viuis erat ani-
 mal, nōne ijsipsis partibus aliquid inerat præstantius illo la-
 pidis vel ossis demortui calore, quod vitæ functiones obiret:
B. Nihil fortassè supra temperamētum: veruntamen id tem-
 15 peramentum in viuēte quoniam inerat præstantius, poterat
 sanè eas vitæ functiones (quæ perfectiores sunt) obire. *Eu.* Id
 autem viuētis temperamētum qua ratione putas quàm de-
 mortui præstantius? hoc enim in disceptationem vocatur. *B.*
 Alijs vix queam verbis exprimere. *Eu.* Atqui necesse est id a-
 20 pertius clariuscq; dici. Quod vt efficiam aliud exemplum dis-
 putationis huius nostræ supponam. Viuens piper tempera-
 mento impense calidū alitur, increfcit, omniaq; vitæ munera
 exequitur. Id iam donemus emori. Quoniam omnes in illo
 vitæ functiones perierūt, necesse est opinor vnà cum functio-
 25 nibus harum efficientem causam perijsse: naturalis enim quū
 fit, otiosa manere haud potest. Itaque piper interitu cum vitæ
 functionibus non nihil etiam perdidit, quod erat vitæ causa.
 Id verò quid esse dicas? non temperamētum, quum emortuū
 exiccatumq; piper non minus imò etiam magis quàm viuēs
 30 calidum sit: nam id siue seorsum consyderes, siue ad hominē
 temperatum referas, & simpliciter et comparatè calidum iu-
 dices. Perdidit igitur interitu quidpiam à temperamento di-
 uersum, quod functionū causa fuerat. Id autem quid fuerat?
 Si omnia ratione animoq; lustres & accuratè circunspicias,
 35 non aliud occurret quàm spiritus vitalis, et calor in eo spiritu
 qui morte sit extinctus. Hūc igitur necesse est à temperamē-
 to diuersum & supra temperamenti naturam cōstitui, qui v-
 nus vitæ omniumq; functionū sit author. *B.* Eò certè vel no-
 lens adducor. *Eu.* Is autem si suprā temperamentum est et ab
 elemen-

elemēti cōditione alienus , nōne optimo iure statuetur cœ-
 lestis ac planè diuinus? Is est quo omnis omnium tum stirpiū
 tum animantium vita continetur , & cuius vnus extinctio
 mors est. Hinc ab elementari facilè discernas ac internoscas
 in stirpibus & in animantibus frigidis , vt in lactuca, in man- 5
 dragora, in salamandra: quæ quum temperamento absolutè
 frigidae sint, non hoc ipso certè, sed solo vitali spiritu & calo-
 re viuunt. *B.* Ea tamen Galenus frigida esse pronunciat. *Eud.*
 Calidà ne an frigida sint, hīc non disputo: quanquā dici pos-
 sunt temperamento frigida, at calore vitali (quantuluscunq; 10
 sit) calida: quemadmodum & viuēs omne quod salutaris hu-
 ius caloris vim in se continet. Si hæc simpliciter frigida sunt,
 in eorum temperamento elementū frigidum vincit atq; do-
 minatur, præpolletq; calido. Quocirca tēperamenti vi quic-
 quid efficiunt à dominante frigido prodit. Atqui alimētum 15
 trahunt & concoquunt, inde aluntur & crescunt, hisq; si-
 milia opera ædunt: hæc verò quomodo possint vel à tempe-
 ramēto frigido, vel à diminuto & victo calore qui in tempe-
 ramēto est proficisci, vt qui præcellentis frigoris præsentia
 nihil agat? Necessè est igitur hæc alterius caloris sint opera, ad 20
 quem planè referuntur ac pertinet. Is autem est vitalis ac diui-
 nus, quem nisi Galenus ab elementari diuersum statuatur, vix
 ab ijs quas proponit philosophorum tricis sese explicabit.
 Quòd igitur calor hic in viuētib; opera ædit temperamē-
 to non conuenientia, & quòd morte interdum extinguatur 25
 permanente temperamento, palàm fit illum in viuētib; di-
 uinum ac cœlestem esse, ab elemētariq; diuersum. His ratio-
 nibus adductus Aristoteles, apertè pronūciauit calorem hūc
 viuētis corporis diuinum & supra elementi naturam esse.
 Quin & illum puto alias tam præclaras rationes in id secum 30
 quæsiuisse, totq; in animo habuisse quibus id sibi persuaserit,
 vt si nullā adferret, ipsa tamen illius authoritas me frangeret.
 Plurimi autem vestri similes contrà nituntur, quibus non a-
 liud quicquam est cur incredibile sit, hunc calorem diuinum
 esse, nisi quòd nequeunt ipsam diuini naturam intelligere & 35
 cogitatione comprehendere. *B.* Id iam conspicuum certum-
 que videtur. Ceterum hoc mihi loco cum multis dubitare li-
 cet, hīc ne calor in nobis diuinus substantia sit, an accidens.
Eu. Quod multorum mentes occupat, possum hac perbreui
 senten-

sententia explicare. In materia quę & temperamento & omni instructione sit apparatus, spiritus inest: plurimum quidem æthereus, sed tamē ex aliorū elementorū permistione consistēs. Calor qui in eo est spiritu, qualitas est, quę nusquā seorsum subsistit: est igitur & verum accidens, sed planē diuinum ac cœlestē, sicuti & lumen calor ue solis, & vna quaelibet vis alia cœlitūs in corpus iā apparatus demissā. Natura autem ea seu forma, quę interuentu spiritus & caloris in materia consistit purissima est substantia, eaque tota cœlestis ac diuina, elementorum haudquaquam particeps. Quocirca (vt iam ad pensum redeam) præter igneum calorem qui partibus inest similaribus, necessum est in nobis, & in cunctis uiuentibus præstantiorem quendam insidere, qui salutaris ac verē diuinus functionum opifex sit aut administer. Hoc tuus Auerrhois dilucidē videtur comprobare, primo collectaneorum statuens, partium similarium propriam formam esse temperamēti rationē, quę ex quatuor elemētorū moderata mēsurā ac permistione procedit. Præter hunc verò in cunctis uiuentibus calorē innatū quēdā inesse ab eo diuersum quē à temperamēto partes adipiscuntur. Hūc ipsum calorē partib⁹ dissimilarib⁹ et instrumentis pro forma datū, quanquā non inficiatur facultates & animæ partes his insuper conferri. *B.* Tu cōmemorata hominis sentētia animū mihi præteritarū deliciarum dulcissima recordatione recreasti: tāta enim & tā admirabili suauitate ea olim sensus mentēque deliniuit, nihil vt existimarim aut subtilius aut præstātius dici posse. Istorū ego dulci recordatione sentio defensionē meā periclitari, meq; ad defensionē segniorē reddi: ac prorsus in tuā sentētiā adducer ni me reuocaret neoterici illi⁹ ratio, quę calorē hūc iccirco diuinū aut cœlestē dici nō posse cōtendit, quòd in plerisq; excrementis cōtineat, sordidis certē quidē illis & quę iā à naturæ bonitate defecerunt. *Eu.* Portentosa deliria. Parū quidē is animaduertent quid de excrementis subiūgat Aristoteles, At verò solis calor (inquit) & animalium, nō modò in semine cōtinetur: verūetiā si quid excrementi sit, quanquā diuersum à natura, tamē id quoq; principiū habet vitale. Et quid quæso hīc esse possit, quod ad cœlestia cōparatū, sordidū nō deprehēdatur & abiectū? & tamē hīc etiam viget & quasi habitat cœlestis ille calor. Vt in nostrum hoc vile ac lutulentum corpus,

diuina

diuina mens immergitur: sic tum in semine tum in animalium
 excrementis, hic insidet calor diuinus & vitale principium:
 hoc planè indicant quæcunq; ex illis gigni cernimus animã-
 tia. *Phi.* At istorum ortus plerunque ex his est materijs quæ
 sponte sua putrescunt. Tú ne etiam in hisce putridis cœleste
 quippiam inesse putes? *Eu.* Quæcunque putruerūt corporis
 nostri superuacanea, quanquam recesserunt à natura eius à
 quo dimanarunt, adeò vt illi interdum sint aduersa & inimi-
 ca, naturalia tamen & accommodata sunt alijs, quæ inde gi-
 gni prodireque solēt. Quamobrem in illis calorem inesse di-
 cimus & principium vitale, aptum quibusdam gignēdis im-
 perfectis animantibus, inutile autem & incommodum ijs de
 quibus illa pulsa sunt. *Ph.* Cœlestis ergo caloris complures
 fient ordines, neque qui vni est naturalis (quanquam cœlestis
 ac vitalis) continuò omnibus peræquè naturalis erit & ami-
 cus. *Eu.* Necessè id quidem: vt enim formarum quæ omnes
 cœlestes sunt ac diuinæ, alia alij materiæ cōuenit aut aduersa-
 tur: ita calor cœlestis, alius alij animanti proprius est & fa-
 miliaris, alius alij alienus & incommodus. *B.* Sunt hæc qui-
 dē in primis cōsentanea, immò matutina disputatione The-
 mistius ijs duntaxat quæ ex putrida eluuie prouenerunt, exi-
 stimabat communem illam mundi animam cōferri, ijsq; so-
 lis principium vitale accedere ex superioribus: quod nihilo-
 minus docuisti omnibus quodam discrimine, & pro rata cu-
 iusque conditione impertiri. *Eu.* Hæc velim ob oculos pro-
 ponas & sæpius mēte collustres, expensisque singulis decer-
 nas, quantum Galenicum hoc dogma ab Aristotelico distet.
B. Germanum quidem prorsus est, nulla dissimilitudine se-
 iunctum. Quãdoquidem Galenus in vniuscuiusq; partis so-
 lida substantia, humidum primigenium & insitum spiritum
 collocat: in his verò calorem ipsamq; partis naturam, quorū
 nihil ex puris elementis originem habet. *Eu.* Audent nihilo-
 minus insuper plurimi acriter obsistere, qui nec spiritum eū,
 nec calorem aiunt à Galeno diuinum appellari, quemadmo-
 dum neque naturam diuinam. Vim eam quæ nos conforma-
 uit Galeno diuinam dici fatentur, neque tamen eandem quā
 nos regit, ac moderatur, eo nomine exprimi designariq; vo-
 lūt: itaq; dum illorū omnis de nomine cōtentio est, si rei no-
 mē supprimatur, continuò putent rem ipsam de medio tolli.

At

At dum res maneant, verba illi fingant arbitrato suo. *Ph.* Dic
 quaeso breuiter quid diuini appellatione intelligi velis. *Eud.*
 Quicquid supra dixerat Aristoteles proportionem responde-
 re elemento stellarum. *Ph.* Quid hoc sibi vult elementū stel-
 5 larum? *Eu.* Vt quatuor simplices naturas elementa vocamus
 quòd in rerū omnium concretionem confluunt, illisq; cedūt
 in materiam: ita coelum ac stellas quòd suas etiā illis vires ad-
 hibeāt ac impertiant, elemēta iure appellemus. Si in primā a-
 nimantis procreationē, quæ ex semine, ex maternoq; sangui-
 10 ne fit, animum cogitationemq; figes, animaduertes sanguinē
 ex quatuor elementis quæ in cibis inerant, constitui: ex eisq;
 materiam seminis, quā purior vtiliorq; sanguis cōtulit. At na-
 turā, spiritū, et calorē quos semē in se comprehensos cōtinet,
 quū aliunde prodijisse memineris, intelliges supra elementorū
 15 vires & ordinē esse, neq; posse illorū præstantiā vel ad cadu-
 ca hæc & sordida elemēta, vel ad tēperamēti proprietatē per-
 tinere. Partiū humani corporis subiectam materiam ab ele-
 mentis, & à temperamētis: at facultates, spiritus, insitum ca-
 lorem, & figuram, ab eo seminis spiritu, in quo tum calor, tū
 20 natura, visq; diuina insidebat proficisci. *Phi.* Corporis nostri
 gubernatrices facultates & vim eam quæ nos conformauit,
 quemadmodum & animam, non ex elementis, sed diuinio-
 ris cuiusdam esse originis, copiosè ac solidè videris explicasse.
 Operibus verò et functionibus de quibus nē verbum quidem
 25 vnū fecisti, tū ne etiam latens & secretum aliquid adscribes?

PLVRIMAS FUNCTIONES ET OPERA IN
 nobis, occultis ex causis esse. Cap. VIII.

EVD O XVS.

30 **Q**UID me prætereà quæstionibus fatigas Phi-
 liatre, & ad sententiam de operibus ferēdam
 hortaris? Si iam planum feci animam & fa-
 35 cultates in nobis inesse diuinas, easque non
 otari, non cessare, sed continentes actiones
 ciere, & in opere esse semper: spiritum quoque illarum
 vectorem, itemque calorem esse diuinitatis participem,
 nōne quæ illarum sunt opera, iure debent diuina appel-
 lari? Vix tu sanè possis numerando percensere functionum
 O genera

genera quæ supra elementorum vires sunt, & quæ nequaquam ad illorum temperaturam pertinent. *Phi.* Ausim ne eas functiones diuinas nuncupare, quæ cernuntur et ob oculos mihi obuersantur? *Eu.* Quidni? Nonne admiranda Dei opera in conspectu & in oculis sunt omnium? *Ph.* Quam igitur diuinam functionem censebis? *Eu.* Vt quæ trans naturam sunt et supra captum humanæ mentis quia nos in sui admirationem trahunt, admirabilia solemus appellare: ita functiones admirabiles iure diuinas appellem, quarum causa & ratio abdita, delitescens, & occulta, neque demonstrari, neque certò explicari potest. Huiusmodi autè est, quæcunq; non à primis simplicibusq; rerum naturis ortum habuit: sed illarum ordinem prætergressa, vix vlla potest mentis acie comprehendere. *Phi.* Hanc si diuinam esse cognoscis non incerta est & abdita. *Eud.* Certum quidem est & comprehensum hanc causam supra elementorum ordinem esse, at nihilominus occulta est et inexplicabilis illius substantia, quæ (vt ait Alexander) modum humani ingenij prorsus excedit, Deo duntaxat cognita immortalis, qui rerum omnium parens atque author est. Operis quidem solertissimi cuiusdam rationem artifex qui extruxit integrè tenet: cæteri verò qui artis sint illius ignari, rationem nullam reddere queunt, sed tantummodo re inspectant & demirantur. Vnde (paulò post inquit) apud medicos abditæ illæ delitescentesq; causæ earum rerum putantur, quarum nulla ratio reddi poterit. Ea fuit Galeno abditarum rerum definitio, eadem & Aristoteli, qui supra captum humanæ mentis illas collocauit. *Phi.* Dilucida hæc quidem explicatio: quod autem sequitur ediffere, quæ functiones occultis ex causis & quæ ex manifestis procedant. *Eu.* Hoc sanè protinus adior ab ijs auspiciatus quæ naturales functiones appellantur: earum genera sunt procreatio, nutritio & accretio. Procreationem supra demonstraui occultis ex causis esse, non eam qua prima rei substantia generatur, immutationem primam appellant, primordiorum vi & permissione factam: sed eam quæ cuiusque rei rationem cõtinet, qua iam caro, aut os, aut nervus existit, & quæ instrumentorum conformationem figuramq; perficit. *Ph.* De hac nihil prorsum addubitem. *Eu.* Iam verò nutritionem & accretionem vt intelligas eadem esse præstantia, ad eas animum mentemq; adhibe, quæ istarum

admini-

Proemio problem.

1. De natural. facult.

administra vocantur, sunt autem attractio, retentio, concoctio, & depulsio. Alimenti confectione tū eā quæ in vetriculo, tū alterā quæ in iocinere ac venis, tū tertiā quæ in singulis particulis perficitur (omnes siquidē vna eadēq; ratione cōsistūt) vnde & qua ratione fieri putas? *Ph.* Nōne à mediocri calore qui ex iusta primordiorum cōfusione suscitatur? Sic enim Auerrhois ex Aristotelis, Alexandri, Galeniq; sentētia putat elemēta quū perfectē mista cōmutataq; fuerint, & quasi coctiōe purgata purioraq; facta, tū nobiliores et altiores cuiusdā ordinis functiōes edere, quales nequeūt pura illa atq; syncera. Hæ sunt quas pleriq; inter admirabiles collocarunt, vt theriaces vis et effectio ex tam multorum medicamentorum cōpositione surgens. *Eu.* Hæc quidē similitudo vbi semel in vulgus prodijt, omniū ferē vinctos tenuit animos, atq; eorū imbecillitatē occupauit qui omnia elemētis attribuūt. Sed si, quod suprā docui, ex horū permistiōe vis nulla enasci potest, quæ nō ad vnūquodpiā elementorū maximē pertineat: necessum est id quod in permistione vicerit, vires suas præ cæteris ostētare. Quū fiet igitur vt vniuscuiuspiā animātis calor, possit, quæ duriora sunt atterere & cōminuere, molliora et tenera nō possit? vt strutionis calor ferrū, columbæ venter lapillos exerat, leonis verò calor qui tū vehemētior tū acrior est non possit? Rei igitur naturalis si qua est effectio quæ nullius simpliciū naturā & vim redolet, ea iure nequit ad permistionis vim ptinere. Huiusmodi est, tū vetriculi tum cæterarū partiū concoctio: quæ nō tā elementorū calori, quā efficiētis patientisq; familiaritati & similitudini assignāda est. *Ph.* Hoc quidē affirmāt, quicūq; calorē hūc ab elemētis esse cōtendūt. *Eu.* Iā igitur nihil erit quod nostræ sentētiæ aut cōclusioni aduersetur. Quandoquidē vnicuiq; animantiū generi si proprium designatūq; est alimentū, quod illi substantiæ affinitate familiare sit & iucundū, fiet illius concoctio non ab elementorū qualitatibus, sed ab ea substātia cū qua familiaritas est atque similitudo. *Ph.* Hoc sanē censuerūt tū alij cōplures, tū imprimis Alexāder, Aphro. & Galenus. *Eu.* Quāquā omnis cōcoctio, maximē fit à cœlesti calore, iuuat tamē bono tēperamēto & mediocri elemētorū calore, q; si nō substātia, tēperie tamē et mediocritate ad cœlestē p̄ximē accedit. Si qua integra et laudabilis est ī nobis cōcoctio, ea diuini caloris est effectio:

deprauata autem & vitiosa omnino ab elementis est. Temperies diuini caloris vim & effectiōnem corroborat, qualitatis exuperantia deprauat atq; peruertit. Bilis non ab illo quantumuis aucto, sed ab elementorū solo calore profertur, quum mediocritatis legem velut per vim oppressit. Ergo id verissimum reputo quod à quibusdam dictum accepi, cœlestem illum calorem quantuscunq; sit, salutarem esse & vitæ conseruatore: eum verò qui ab elementorum permissiōe natus sit, quoties iusto maior erit, pestiferū & perniciosum esse. *Ph.* Valde placet hæc interpretatio quæ meo certè quidē iudicio, difficilium & obscurarum quæstionum claram habet & facilem explicationem. Reliquarum effectiōnum est ne par ratio? *Lu.* Est sanè. Nulla siquidem elementorum temperatura causa esse potest cur vētriculus cibum arctissimè comprehendat, eumque cōtineat quoad sit plenè concoctus, huncq; depellat mox vt concoctus subactusq; fuerit. Equidem video vetustissimæ opinionis approbatione, omnibus in ore versari, omniumq; opinione tritū, siccitatē retētioni adiumentū esse. Sed hac vnica causa vētriculum vel aliā quandā particulam, vtile elementum auidius amplecti & tenere, noxiū & superuacaneum reijcere et aspernari, aut vterum nouē integris mē sibus fœtū, suo complexu tenere, neq; hunc sinere prius elabi quàm ad absolutionem peruenerit, non nisi futili commentitiaq; opinione dici potest. Nā has functiones efficit vis quædam elementis præstantior atque diuinior, quæ partibus singulis à prima origine est insita. Iam verò quid est quod attractionem solius caloris, depulsionem aut frigoris aut humoris vi fieri cōminiscuntur? Calidū omne allicere & ad se quasi rapere, frigidum contrà expellere atq; propulsare cōpertū quidem habemus, sed tamē promiscuè & citra delectum. Cæterum quum quippiam non quiduis sed familiare solū proleget, non id solo calore, sed alia præstatiore facultate efficit. Si enim in partibus corporis nulla alia quàm communis illa caloris ratio inest, quū fiat vt vnaqueque ex confusa & multiformi massa sanguinea, id solū quod sibi accommodatum est & amicum proleget: ob crassiores substantiam, caro tenuiorem sibi que finitimam, & cætera quæq; pro suæ naturæ modo? vnus ne elemēti calor vtile internoscet, vt id demum attrahat, frigus verò noxium sentiet depellendum?

Id ipsum

Id ipsum si est, eadem etiã vires cæteris inanimis infidebunt,
 vt quę eisdẽ vigent qualitatibus. Rectè Galenus affirmat, nõ
 modò nutritionem & concoctionẽ, sed & attractionem fieri
 substantiæ similitudine, & vnamquamq; particulam eadem
 5 vi qua lapis heraclius, ferrũ quod sibi vtile est, attrahere. *Ph.*
 Plura non opto, quibus istorũ fidẽ facias. Si enim ab elemen-
 torũ qualitatib⁹ attractio depulsioq; nasceretur, harũ perquã
 euidẽs esset demonstratio, neque de illis veteres inter se tanta
 cõtentione decertassent: neq; Galeno alia atq; Erasistrato vel
 10 Asclepiadi sententia fuisset, quum easdem omnes statuerint
 elemẽtorũ vires. Perge reliquas functiões similiter excutere,
 ad vitales accedens. *B.* Galeno placet præcipuũ cordis opus
 esse, tum ipsius, tum arteriarum pulsationẽ, idq; vitale appel-
 lat, quoniam refrigeratione innatũ calorem, qui vitã tuetur,
 15 temperat. Pulsationẽ à calido fieri ait quòd frigidi particeps
 est. Verba eius hæc sunt: Nam calor insitus ceu semper mobi-
 lis, neq; intrò, neq; extrà solũ fertur, sed alterum ipsius motũ
 alter semper excipit. Verũ (paulò post) ad superiora exteriorãq;
 20 motionem & quasi explicationẽ, quòd natura calidus sit
 experitur: intrò autẽ deorsumq; fertur, hoc est ad proprium
 principium viã inquit, quoniã frigidi aliquatenus particeps est:
 quippe ex calido & frigido tẽperatus. His apertè omnẽ vita-
 lẽ functionẽ elementorũ qualitatibus assignat. *End.* Id, vt tibi
 sic & alijs fortasse multis, ita videtur. Sed id animo tamen pe-
 25 nitũs intueri, nõ possit sola calidi frigidiq; tẽperies iugẽ hũc
 et irrequietũ diastoles sistolesq; motũ efficere atq; moderari?
 Pulsationẽ equidẽ magna ex parte gratia refrigerationis esse
 non dubitẽ: & quoties caloris intẽperies modũ excesserit, ex
 refrigerãdi necessitate crebriore celeriorẽq; pulsationẽ reddi
 30 cõtra verò rariore ac tardiorẽ quũ frigus dominabitur. At ca-
 lorẽ atq; frigus perpetuæ motionis efficientẽ causam ponere,
 id omni ratiõẽ caret, req; & cuẽtis refellit. Cur enim non reli-
 qs partib⁹ similiter atq; arterijs, hæc indita esset pulsatio, quũ
 sint omnes æquẽ ex calido frigidoq; tẽperatę? Quanquã igit
 35 populari ac crassã philosophãdi ratione pulsatiõis causam il-
 lic videtur attigisse, aliã tamen pro dignitate grauitateque rei
 præstãtiorẽ, alio loco acutius vidit, vbi eã causam nũc faculta-
 tẽ, nunc vi pulsantẽ appellat. In ipso cordis corpore vis illa est
 vnde id cõtrahitur ac dilatat: quę in omnes arterias p̄ tunicas

*Lib. De natu-
 ralibus facult.
 secundo.*

earum influens, sic eas cogit aperitq; quemadmodum ipsum cor. Quoniam ergo insitus & vitalis calor per arteriarum, capacitatem vnà cum spiritu in omne corpus effunditur: causa autem quæ pulsationem efficit, per arteriarum substãtiam celerimè defluit, perspicuum vel ex Galeni sententia fiet, hanc ab insito calore & à vitali facultate diuersam haberi. *Ph.* Cõclusa iam mihi videtur hæc omnis oratio: ex qua etiam probatũ video functiones quas dicimus animales, vt quæ altioris ordinis, planè diuinas esse, ac modo quodã inenodabili perfici. *Eu.* Consequens est omnino: animalis quippe functionis gratia, corporis partes dissimilares et organicæ concinnã aptamq; figuram acceperunt. Atqui figuram ipsamq; cõformationem non posse elemētis acceptam referri, sed planè diuinã haberi, Galeni est sententia. Necessum est igitur animalem omnem functionem, non ab elemētorum temperatura, sed ab instrumenti ratione modo quodam inexplicabili maximè primumq; perfici. Hæc instrumenti ratio & vis, ea ipsa est quæ illud initio confinxit: ita enim Galenus prodidit vim illam fingentē quæ diuina est, conformatis instrumentis perpetuò assidere, eamq; singulos musculos vt nouit ad vnumquemque motum necessarios, impellere, quòd instrumenti sola vti possit quæ illa conformauit. Quin & vitiata quouis modo figura, aut instrumenti proprietate, etiam si vitiata non sit illius temperatura, necesse esse instrumenti animalem functionem lædi (plerunq; enim manus vehementer incalescens vel contabescens, integrè mouetur atque apprehendit) planum facit non elementorum temperaturam, sed instrumenti rationem causam esse præcipuam quæ motum sensumq; perficiat. *Phi.* Contradici video à nõnullis. Nam si quod instrumentum salua figura, magnitudine, numero, atque situ ingēs ex intemperie vitium quale est in paralyti contraxerit, id non solum deterius, sed & nihil penitus ager, etiam si nullus instrumenti, sed solius temperamenti morbus inest. Quæ ratio viros spectatæ probatq; eruditionis eò adduxit, vt cõmodam elementorum temperaturam statuerent primã causam & præcipuam, è qua tanquam è radice nasceretur animalis functio: instrumenti verò rationem, causam secundariam & adiuuãtem, per quam functio melius obiretur. Ipseque adeò totus in hanc sententiã concedo, nisi me fortè aliò retrahis: *Eu.* Hoc

Lib. De foetus
formatione.

Conciliator
ferentia. 63.

Eu. Hoc si voles paucis perspicueque perfici, debes ad singula quæ propositurus sum, respondere. *Ph.* Fiet pro virili. *Eu.* Similares partes quæ omnium primæ coagmētantur, ex elementorum permistione constant, perficiunturque; harum temperamento. Ex similaribus autem constant organicæ: quare
5 necessum est has etiam ex elementis constitui, ipsorumque cōuenienti temperamento indigere. *Phi.* Hoc ipsum est quod dicebam. *Eu.* At præter eam similarium compositionem, instrumento insuper ex cōformatione, situ, numero & magni-
10 tudine, sua ratio accessit, longè quidem à temperamento diuersa. *Ph.* Est hoc sanè manifestum. *Eu.* Temperamentum igitur omnibus est partibus commune, sed similaribus primū & per se, organicis verò cum figura. Quocirca tum nutritio-
15 tum naturalis quæque functio, omni ex æquo parti organicæ atque similari necessària videtur. Animalis autem functio, siue ad motum siue ad sensum comparata, solius est instrumēti, nulli parti similari quantumuis perfectè concessa. Hęc igitur à sola instrumenti ratione, non autem à temperamento profecta est. Quid dici potest obtusius, quid peruersius, quid
20 intolerabilius, quid inscitius, quàm temperaturā, causam motionis haberi, quæ nihil sola, ne eius principium quidem efficere possit? Si pars similaris gratia organicæ est, erit illius temperamentum propter instrumēti rationem. Atqui finis perfectior est ijs quæ in finem contendunt, quare ipsa instrumēti
25 ratio perfectior est temperamento, quanquam hoc magis videtur ad vitæ necessitatem & vsum conuenire: ipsaque; instrumenti ratio imperatoris, temperamentum verò gregarij & auxiliarij militis personam geret. Si extincto instrumēti natiuo calore, partibusque; vehemēter refrigeratis in paralyfi motus sensusque; perit, id non idcirco fit, quòd bona tēperies causa
30 motus esset principalis, sed quòd esset preparatio quædam adiuuans & facultati mouenti necessaria, qua certè sublata omnis illius actio intercidit. *Phi.* In paralyfi de qua iam diu dissero, salua est & integra instrumenti ratio, quam actionū causam statuis: cur igitur ea motum non efficiat? *Eu.* Quòd
35 plerunq; functionem præpediri cernamus, nequaquam læsa principali causa, sed duntaxat sublatis læsis ue adminiculis, quibus in agendo nitebatur: quanquam in paralyfi vitium quoddam est instrumenti, obstructus quippe neruus est, quo

animalis spiritus illabitur. Sed iã id velim alio tibi argumē-
 to firmari, animale functionē ab instrumenti ratione per-
 fici. Animal nōne quavis stirpe nobilius est & præstantius?
Ph. Est opinor. *Eu.* Hanc vnde coniecturam facis? *Ph.* Quo-
 niam corpus video & maiori figurarum varietate, & nume- 5
 roso magis instrumentorum apparatu instructum. *Eu.* Quo-
 niam igitur vnicuique corpori indita est anima, quæ ad illius
 functiones & vsus accommodetur, si animanti præstabilius
 absolutiusq; quàm stirpi corpus datum fateris, necessum est
 tum illius functiones, tum animam harum effectricem, præ- 10
 stantiorē diuiniorēq; putes. *Ph.* Id omnes philosophi pro-
 fitentur. *Eu.* Si primæ illę causæ tam longè distant, dissidebūt
 sanè & præmunitiones, & instrumenta quibus agunt, fientq;
 alia naturalis, alia sentientis animę, hæc q; illis multò præstā-
 tiora, nempe animalis spiritus & instrumenti ratio, non ab e- 15
 lementis sed diuinitus accepta. Iam verò quid de principibus
 animę functionibus apprehensione, ratiocinatione, & memo-
 ria dicam? Vt enim eæ longè cæteris antecellunt, sic & cau-
 sas habent ijs multò præstātiores, quæ rectè nequeunt ad ele-
 mentorū permissionē referri. *Ph.* Audistin' Brute, hanc omnē 20
 de functionibus interpretationem? *B.* Audiui, planeq; totam
 memoriter complector. *Phil.* Quid illa veritatis tibi videtur
 præ se ferre? *B.* Superiorū sanè consequēs est, & illis natura-
 li colligatione confertè contexteq; connexa. *Ph.* At ea pluri-
 ma functionum genera instituit, quæ omnino sint supra vim 25
 elementorum & demonstrationis philosophicæ. *Br.* Video,
 neque id putem alienum à philosophia, vt neque cætera om-
 nia, quæcunque hæctenus in disputationem adducta sunt. In-
 auditum id parumq; vsu tritum, cœlestis aut diuini nomen
 me multò vehemētius quàm res ipsa torfit. In medicinæ phy 30
 siologia satis quidem mihi esse duco, si humani corporis cō-
 positionem ac structuram singularūque partium functio-
 nes et vsus mente consequar: parum curans, siue illarum cau-
 sas rerum primordijs & temperamento, siue diuini ori-
 gini attribuas. Id enim parum confert ad medendi rationē pla- 35
 nè philosophicum, & in quo satis fuerit probabili ratione ni-
 ti. Quocirca subtili⁹ quàm satis est illis perquisitis, ad ea quę
 magis seria sunt diuerte. *Eu.* Iãdudum animus erat hæc ten-
 tare ac periclitari, sed obstinata ista vestra pertinacia nobis in
 mora

mora fuit. *B.* Nunc igitur demum si ita videtur, quod totius est disputationis nostræ caput aggredere: morbos dico occultos, quibus diuinum quiddam inesse commemoras.

5 *PARTI SIMILARI NON VNICVM SED*
tria morborum genera insidere, & qui sint materiæ
morbi. Cap. IX.

EVDOXVS.

10 **I**N hunc vastissimum medicinæ campum si descēdemus, sæpè quidem hærebimus in salebris, quibus is vndiq; conspersus est: eritq; necessarium in vias incurrere non satis tritas, & quæ fortassis parùm vos oblectēt. *Ph.* Huc
 15 ipsi concessimus vt ardua quæq; spinosa et inuia consecretaremur, quæ nos fortasse terendo plana reddemus. Agè igitur omiſſa omni contentione, reconciliataque voluntate nostra, ne sit molestum communi studio rem omnem veritatis cognoscendæ causa indagare. *Br.* Pulchrè mones, iam dudū il-
 20 lius contemplationis efferor desiderio. Cùm itaq; simus grauioribus laboribus curisq; vacui, in hoc diuerticulo ab omni turba & strepitu seiuncti, liberè scrutemur ipsam veritatis lucem, neque vlli authorum tam sis addictus, quin tuã de morborum causis sententiam (tametsi à popularibus sensis alie-
 25 nam) in medium proferas. Non enim huc ipsi concessimus audituri quid hac de re alij, sed quid tu sentires. *Eu.* Quãdo his me suasionibus tãquam stimulis acriter vrgetis, ad rē aggredior, & demonstrandum suscipio in parte similari tria esse morborum genera, quæ vix quisquam apertè videtur per-
 30 secutus. Hoc autè vt expositione perspiciua illustretur, altius ex Galeni arte morborū summa genera repetamus. *Ph.* Tria ille cõstituit, simile, organicũ et cõmune quod cõtinui dissolutionem primus appellauit. *Eud.* Organico & communi suppressio, de vno similari quærat. Quot ergo huius status
 35 differentias? *Ph.* Tot nimirum quot intemperiei genera: neque enim aliud est similis morbus, quàm noxia intemperies. Hæc autem distribuitur in quatuor simplices, totidemque compositas: hasq; singulas volunt nunc ex humoris cuiuspiam vitio, nũc citra humorè prægressa ex causa cõtrahi.
Eu. Agè

Eudoxus, Agè Brute, hinc sunt omnes partis similis morbi? *Brutus*, Nullum his adnumerat Galenus: nam qui in bona similis partis temperie omnem illius sanitatem constituit, omnem profectò eius morbum ex læsa mutataque temperie nasci confirmat. *Eudoxus*, Cæterùm si qua sunt 5
 in parte similari præter temperamentum, quibus sanitas illius & integritas conseruetur, nõn ne necesse fuerit in bona illorum constitutione sanitatem, in mala morbum collocare? *Brutus*, Necessarium profectò. *Eudoxus*, Atqui duo 10
 insunt temperamento præstantiora, subiecta materia, & species. *Brutus*, Id sanè est quod tantoperè ex te audire postulamus, utque in illis morbos inesse putes. *Eudoxus*, Est id quidem explicatu per quàm arduum, quod etiam si dilucidè explicetur atque demonstretur, minimè tamen tutum 15
 sit inuulgare. *Brutus*, Expedit tamen in hanc contemplationem paulò acrius grauiusque incumbamus, ut eius obscuritate discussa veritas illucescat, & à nobis fructus percipiatur vberior. *Eudoxus*, Meministis non ita pridem me demonstraſſe medicamentis alias à materia, alias à temperamento, alias à forma vires inesse, id nunc ad corporis 20
 partes commodè transferemus, quarum quæ similes appellantur tria hæc in se discreta continent, materiam, temperamentum, & essentiam, quæ illarum species dici consuevit. Temperamentum quum ex elementorum sit qualitatibus, in accidentium genere merito recensetur, materia verò illi substernitur, à qua pars laxa aut astricta, 25
 mollis aut dura, crassa aut tenuis euadit. Cor calido siccoque temperamento est, neque admodum dissimili sunt pulmones: at materia distant absuntque longissimè, ut quæ illi densa grauisque sit, his rara atque leuis. Haud fecus 30
 renes frigidum nacti temperamentum, cor verò calidum, summo discrimine disiunguntur: vtriusque tamen materia compacta est atque densa. Hanc materiæ vim spectantes tum philosophi tum medici, renes, cor & iecur terrenum appellant, quo nomine constat non temperamen- 35
 tum, sed materiam designari, quæ illis perinde ac terræ crassa, compacta astrictaque inest. Iam verò partis essentiam atque speciẽ à materia & à temperamento diuersum quiddam esse, mihi persuasit Aristoteles cum ait, rationem eam qua caro aut os
 est, non

est, non à primis elementis, sed à semine & diuiniore principio nasci. Non enim quicquid similiter atque os densum tactuq; frigidū deprehendimus, id continuo os est, sed est præterea necesse ossis essentia propriaq; ratio accedat, qua detra-

5 cta ne ipsa quidem elemēta vel idonea temperie permista os effecerint. *B.* Hæc mihi cum superioribus satis videntur coherere, si modò tu his eum Galeni locum concilies qui in vnaquaque similari parte ait substantias tres haberi solidam, carnosam & spirituofam, ex quibus is ait virium substantiam

10 compleri. *Eu.* Id quidem facile: nam solida atque carnosam, quam dixi partis similari materiam constituunt. Spirituosa in qua calor est insitus, ad formam refertur ac pertinet. Hæc porrò singula Galenus ait ex congrua elementorum temperie consistere. Quæcunque igitur in parte similari inesse

15 cogitamus, vel illius materia sunt vel forma vel temperamentum. *B.* Importunus orationem tuam interpellauit: reliquam verò contemplationem persequere. *Eu.* Tria igitur quæ sint ex quibus pars vnaquæq; similari constituitur, tria quoque sunt per quæ illa subsistit atque conseruatur, quorum vno-

20 quoque pereunte continuo pars tota perit. Vt autem tria sunt per quæ pars subsistit, ita & tria sunt per quæ vel bene vel male subsistit: quandoquidem contrariorum eadem est subiecta materia. Illorum trium integritas & moderatio, partis est sanitas, eorundem contraria immoderatio morbus. Quocirca

25 vt partis similari sanitatem ita & morbum necesse est in tribus constitui, triaq; fieri similariū morborum genera, vnum materia, alterum temperamenti, tertium totius substantiæ. Hoc autem iam velim ex partis similari actione confirmare, ac docere huius robur à tribus illis dimanare atq; conseruari.

30 Quamquam enim similari partis actio illius formæ atq; essentia refertur accepta, ad illam tamen materia atque temperamentum maximum habent momentum, quorum ope destituta nihil quicquam forma sit effectura: vt vno quolibet istorum pereunte continuo pars tota perit, omnisq; illius actio

35 intercedit, ita etiam vno quolibet læso & à natura sua discedente, pars tota longè deterior & infirmior euadit & ad opus suum inexpeditior. *B.* Id obsecrò nobis paulò apertius ob oculos pone, & inductione quadam illustra. *Eu.* Faciam sedulo. Principio congruens partis temperamentum ad actionem

perfe-

perfectionem cōferre, vitiosum autem illas impedire, & im-
 becillitatem accersere, satis superque notum arbitror. *Br.* Id
 certè tibi assentior, quod omnibus obuium clarumq; est, non
 alia fulciendum demonstratione: siquidem Galenus passim
 contendit ac tuetur, omnem imbecillitatem intemperiei so- 5
 bolem esse, qui & temperamentum omnis actionis principiū
 causamq; statuit. *Eu.* Vitiata porrò materia partis robur atq;
 valetudinem infringi, hinc docere velim quòd nonnullis vē-
 triculus neque acetum, neque sinapi, neque piper, nec deniq;
 quicquam acre aut mordax, alijs omnia facillimè toleret: de- 10
 inde quòd odoribus alijs oblectentur, alijs citra offensionē eos
 ferre nequeant. *B.* Consentunt certè hæc cum vero omnia,
 sed tamen si permittes, causam eorum ex Galeno dicemus,
 quòd alijs exquisitior & quadam veluti exuperantia acutior
 alijs hebetior atque obtusior sit sensus. *Eu.* Rectè quidem, at 15
 verò exuperantis deficientis ue sensus, quænam causa statue-
 tur? Non intemperies: multi nanque intemperati, eiusmodi
 nihil experiuntur aut sentiunt. Vna igitur causa sit oportet,
 quòd ventriculus cerebriq; meninges raræ ac laxæ, quasi dis- 20
 solutæ atq; imbecilles, à quibuslibet externis iniurijs prom-
 ptè offenduntur. Per multos videas optimo temperamēto, qui
 neque calorem, neque frigus, neque laborem, neque vllam
 exuperantiam perferunt: hac sola ratione, quòd molli, raro la-
 xoque sint corpore. Tale autem euasit vel ex pauco imbecil-
 loque semine, vel ex molliore delictioreque vita: ex qua etiā 25
 molles solēt appellari. Plurimos e contrario videas intempe-
 ratos, vt rusticos & agrestes, qui tamen validi sint, & multo
 facilius externas iniurias perferant, hac ratione quòd partes
 singulas, ossa, neruos, tendones, omnesque fibras solidas ha-
 bent atque densas. ex quibus compactum corpus firmū atq; 30
 robustum euadit, ad omnia perferenda comparatum. Tale
 vel ex robustiorum parētum copioso validoque semine pro-
 creari solet, vel exercitatione, consuetudine & vsu conquiri.
 Quamquam autem Galenus locis quibusdam omnem cor-
 poris actionem temperamento refert acceptam, passim tamē 35
 libris Methodi fatetur partis materiam atque substantiā non
 parū ad robur pertinere. Quum enim ait naturam omnē-
 que virium substantiam ex spiritu, ex carnosa specie ac ex so-
 lidis ipsis constare, horumque singulorum & qualitatem &
 quan-

quantitatem seruandam esse, nōne hoc ipso conuincitur nō
 solum temperamentum, verūm etiam illorum substantiam
 quę partis similis est materia, ad virium robur magnam o-
 pem conferre? Prætereà vbi in medendi præceptis, partis quę
 5 vim & vsum habet toti corpori communem, cuiusmodi est
 ventriculus, aut iecur, robur seruare iubet, à relaxantibus ab-
 stinet, quòd partis substantiam statumq; optimum dissoluāt.
 Astringentia verò, quorum vis est ad corporis constantiã &
 stabilitatem, cōmendat. Libris de tuenda sanitate, duras fri-
 10 ctiones artus corroborare tradit, quòd illorum substantiam
 atque materiam compactiorem firmioremq; reddant. Ac
 ne singula longius persequar, is passim docet partis bonã
 habitudinem atque agendi vim, non à solo temperamento,
 verūm etiam ab ipsa illius materia proficisci, vitiumq; ma-
 15 teria imbecillitatis actionisq; lætę causam & morbum esse.
Phi. Probè id assequor quod pro summa tua eruditione no-
 bis planum fecisti: quod autem reliquum est exequere, vt
 à partis essentia ac specie, illius robur & agendi vim teneri
 putes. *Eu.* Id non admodum anxie tibi exposuero. Vt enim
 20 strutiocamelus non elementorum calore, non insito tem-
 peramento, sed toti⁹ essentia natura ferrū exerit et cōcoquit:
 ita & quęcunq; in nobis sunt partes totius substãtię vi con-
 coctionē, nutritionē harumq; administras functiões obeūt,
 quemadmodum motum atq; sensum. Partis autem tota sub-
 25 stantia est, quam et speciem et interdum facultatem appella-
 mus. Plurimus est Galenus vt eiusmodi facultatum præstan-
 tiam dignitatemq; demonstrat, tum principum trium quę
 corpus vniuersum gubernant, tum earum quę vnicuiq; par-
 ti regendę fuerunt addictę: omniumq; substantiam acrius
 30 subtiliusq; philosophatus, à partis materia & à tēperamento
 diuersam instituit. Tria igitur omnino sunt quibus similis
 partis substantia cōpletur & coheret, quibus illius robur sta-
 bilitasq; cōsistit, et quibus omnis illius actio perficitur. *B.* Ni-
 hil ista demōstratione luculētius. *Eu.* Si vnūquodq; istorū tū
 35 roboris, tū obeundę functionis causa est, bene cōstitutū inte-
 gras, male vitiosas deprauatasq; functiones obibit. Atqui
 bona ea constitutio sanitas est & appellatur, mala verò mor-
 bus. Quocirca necesse est in tribus illis & sanitatem & mor-
 bum collocari, & in parte similari tria fieri morborū genera.

Lib. 2. artis. ad
Glauconium.

Vnum est materię immoderatio, alterum intemperies, tertiu
totius substantię corruptela : quę singula partis actionē pri-
mum ac per se præpediūt. Si disputationem totam velis Ga-
leni sententia concludi, in hunc locum quo tres imbecillita-
tis causas, triaꝫ; morborum genera expressit, mentem auref- 5
que erige. Quę (inquit) immoderatè laxant soluunt robur,
quare & partis virtutem : quę autem supra modum refri-
gerāt natiuum calorem extinguunt, qui fortassis (vt nonnul-
li arbitrantur philosophi ac medici summi) substantia virtu-
tum existit: aut si non hoc, saltem primum et maximè neces- 10
sarium earum instrumentum. Iam verò & qualitates quædã
extraneę virtutes dissoluere possunt. Hac oratione Galenus
lęsarum virtutum causas tres vel inuitus fatetur, relaxantia,
refrigerantia & alienas qualitates : quidꝫ; horum singula in
parte similari immutent & labefactent : atque relaxantia 15
materiam, refrigerantia temperamentum, extraneas quali-
tates facultatum substantiam demoliri: has quidem primum
ac per se, idest proximè, alia duo ex accidenti, qua ratione vel
materiam vel temperamentum peruertunt, quę prima sunt
facultatum instrumēta. Ex his perspicuum euadit tria illum 20
in similari parte morborum genera sedibus disclusisse : hæc
ipsi appellauimus materię immoderationem, intemperiem,
& totius substantię corruptelam. Hęc iam placet non modò
in animis, sed etiam in oculis conspectuꝫ; omnium expone-
re, & quasi exemplis illustrare. Venter vt pars similaris 25
tanta plerunꝫ; imbecillitate corripitur, vt nihil alimenti cõ-
coquat, & cruditas ac lienteria sequatur. Hanc autem cõtra-
hit, aliàs impese refrigeratus vel immoderato frigidę potu,
vel lactucarū esu: aliàs relaxatus, immodico olei tepētis hau-
stu: aliàs extraneis venenatisꝫ; qualitatibus lacepsitus, hoc & 30
epoto veneno & in exanthematis, et in alijs cõpluribus mor-
bis popularibus obtingit, quibus cardiaca remedio sunt. Im-
becillitatis læseꝫ; functiōis tres hęc causę, tria in parte similari
morborum genera sunt. *B.* Istęc quidem magna probabili-
tate dici video: quę tamen fient illustriora magisꝫ; conspi- 35
cua si minutius concidantur, illorūque differentias perse-
quaris: nam in singulis vtilior est exercitatio doctrinę. Simi-
larium morborum genus in octo intemperies distribui reci-
pimus, quarum sint simplices quatuor, coniugatę totidem,
hęcꝫ;

hæc; aliâs purè, aliâs ex humorum influxu natæ. Immoderata autem materiæ, quas tu nobis differētias enumerabis? *Eu.* Ea quidē mollis est aut dura, laxa aut astricta, tenuis aut crassa, rara aut densa: quæ cūm immoderatius excreuerint, vnius
 5 materiæ morbi sunt. Hæc tametsi possunt quotidianis obseruationibus deprehendi, insignioribus tamen exemplis clariore fortasse fient. Quod Ruellius non ita pridē literis memoriæq; mandauit, id ipsi vidimus, in milite quodam ossa crurum, brachiorum & fœmorum ex morbo tam mollia &
 10 flexibilia euasisse, vt cæcè modo facilè sequerentur quocunq; torqueres: quæ tandem balnearum naturalium vsu (cuiusmodi erant aluminosæ) in pristinū vigorem robūq; restituta sunt. Puellam cernimus nostra vicinia articulorum vinculis adeò
 15 laxis, vt quocunq; velis artus inuertas, quod illi ab ortu vitiū est. His qui argentea vasa inaurant, solius hydrargyri vapore nerui eoufque emolliuntur ac si paralyfi laborent: quam idcirco non pauci è iunioribus medicis neruorum mollitiē, alij neruorum dissolutionem appellarūt. Hæc vitia nulla intemperie, nullo vel conformationis vel quātitatis vel numeri vel
 20 situs errore comitabantur: quocirca nec temperamenti nec instrumenti, sed vnius materiæ morbi existimari poterant. Si quādo vētriculus, corporis membranę, aut cutis præter modum tenuis rarāque, aut contrā si crassior densior ue existit, quis tam somnolentus est ac nihil cogitans, vt illam morbo
 25 & vitio teneri neget, vidēs vel vltra modum dissolui corpus vel vitę necessariā trāspirationē cohiberi. Hic autē quū dicorarum aut densum, laxum aut astrictum: non ea intelligo vitia quæ venarum, arteriarum, aliorū ue instrumentorū ductibus incidūt, quòd morbi sint in figura: sed quæ pars similis ex primordiorum concursione & permissione contra-
 30 xit: ea quis non iudicet morbos esse partis similis? *B.* Certior sum multo quàm dudum: sed quid obsecrò si illa ad intēperiem referat Galenus, ex qua tāquam ex causa prodire velit: nam & secūdas qualitates omnes à primis, & à temperamento ortum initiūque sumpserunt. *Eu.* Vide quo res euadat, & ne dum Galeni partes tueri conaris rebus ipsis quasi noctem offundas. Etenim si omnia partium vitia quæ à secūdis sunt qualitatibus ad intēperiem reuocat, necessitas profectò simul coget morbos quosdam instrumentarios eodem
 35

pertinere: cuiusmodi sunt lene et asperum. Et qua ratione di-
 cis secundas qualitates ad primas tanquam ad causam refer-
 ri, eadem instrumentarij morbi omnes ad intemperiei genus
 referentur, quòd vnum temperamentum conformationis &
 instrumenti causam Galenus instituat. Quæ qui ita esse con- 5
 tendit, quid aliud quæso quàm summa morborũ genera cõ-
 fundit ac perturbat? Quid aliud quàm omnem doctrinæ vim
 inexpiabili scelere peruertit? Omnis quippe docendi via ac
 ratio, artificio quodam & expolitione distincta proponi de-
 bet, quam si tollas omne doctrinæ lumen extinguitur. Itaq; si 10
 dilucida conspicuaq; morborum cognitio quæritur, necesse
 est summa primaq; illorum genera ex partium quibus in-
 sunt generibus constitui, vnumq; similem appellari, alterũ
 instrumentarium, tertium communem. Ac deinde horum sin- 15
 gulorum differentias, ex eorum quæ vel partis similis, vel
 instrumenti rationem complent differentijs sumi. Quam-
 obrem vt omnis vel figuræ, vel magnitudinis, vel numeri, vel
 situs permutatio, instrumentarius morbus est: ita profectò et
 omnis, vel materiæ, vel temperamēti, vel formæ, id est totius 20
 substatię offensio morbus est similis, fientq; necessariò mol-
 le & durum, laxum & astrictum, tenue & crassum, rarum &
 densum morbi similes ab intemperie diuersi, in vna mate-
 ria positi, qui & immoderatę materiæ differentiæ sint. Hæc
 autem quæ dixi velim ex curandi ratione confirmare. Medi- 25
 camenta quæcunque hominum ars atque industria inuenit
 morbis curandis idonea, vel ex primis, vel ex secundis, vel ex
 tertijs qualitatibus vires habent, quibus & nonnulli quartas
 adiiciunt. Primæ illorum vires ac facultates intemperiei mor- 30
 bis succurrūt ac medētur, secundæ verò immoderationi ma-
 teriæ, tertię & quartę ijs qui totius substantiæ vim roburque
 dissoluunt. Quanquam autem Galenus omnes neruos con-
 tendit vt secūdas illas facultates ex primis prodire atq; nasci
 demonstret, quemadmodum tertias atque quartas ex primis
 & secundis: illas tamen necessariò distinctis generibus seiun-
 git. Si qua pars corporis inde facta est imbecillior, quòd im- 35
 modicè relaxata aut dissoluta sit, huic medicamentis non ca-
 lidis aut frigidis, sed planè corroborantibus succurritur. Hu-
 iusmodi sunt adstringentia, quorum vis & facultas non in
 solo temperamento, sed in materia penitùs insidet, quæ cras-
 sa den-

sa densaque est: aliâs comite calore, vt in absynthio, in myr-
 tho, in aloë, in rheobarbaro: aliâs cum frigore, vt in rosa,
 in flore mali punici, in galo, in rhoë. Quin etiam sapores
 quod secundarum qualitatuum indices sint, Galenus libro de
 5 simplicibus quarto demonstrat, ex medicamentorum mate-
 ria veriùs quàm ex temperamento & prodire & distingui.
 Itaque vt medicamentorum primæ facultates intemperiei,
 ita & secundæ materiæ morbis succurrunt vereque meden-
 tur. Hoc morbi genus rarû quidem vixque solitarium exi-
 10 stit, de quo proinde satis egisse videor. *Bru.* Neque profectò
 ampliorem illius demonstrationem velim, cui vt necessario
 in primis assentior. Te verò pro tua in nos beneuolentia eti-
 am atque etiam rogo & obtestor, vt quos totius sub-
 15 stantiæ morbos appellas, eadem demon-
 strationis vi perse-
 quaris.

DE MORBIS TOTIVS SVBSTANTIAE,

et quanti ij sint in arte momenti.

Cap. X.

EVDOXVS.

25 NON desinetis (video) me lacescere, & ad im-
 paria meis viribus prouocare. Est quod exi-
 gitis perquam obscurum & inauditum, nul-
 laque hætenus arte comprehensum, vt idcir-
 30 co, me pudeat eius tractationem suscipere.
 Cæterum quoniam id rei medicæ tanti interest, vt opti-
 mam illius partem continere videatur, nolim vobis tanta in
 re deesse. Hanc si rudius explanauero, rusticæ & familiari dis-
 putationi tribuetis, in qua quæ clam disseruntur non tam
 exquisita & accurata esse debent, quàm quæ magnis vigilijs
 35 elucubrata in publicum proditura sunt. Tota rei substantia
 perfectio est & integritas, qua res vnaquæque consistit. Hæc
 quoties immutatur & de perfectione decedit, res tota con-
 tinuò perfringitur: ipsaque illius decessio, morbus est to-
 tius substantiæ. Quoniam autem omnis mutatio substantiæ,

aut procreatio est aut corruptio, qualitatis verò alteratio, re-
 ctè videbimur decessionem hanc & mutationem de optimo
 statu, totius substãtiæ vel corruptionem vel corruptelam ap-
 pellare: quæ si nondum cõsummata fuerit, substãtiæ morbus
 est: nam perfecta cõsummataque corruptio interitus est. *Ph.* 5
 Hic obiter audire velim quid inter corruptionem & putre-
 factionem interfit. *Eu.* Illa latius sese fundit, hæc angusti-
 bus coarctatur terminis: siquidem quæcunque putrescunt,
 eadem corrumpuntur, non tamen hæc retroaguntur, nec
 quæcunque corrumpuntur eadem statim putrescunt, nam 10
 & hominem & viuens omne, morte corrumpi dicimus eti-
 am si nondum putrescat: & lignum dum crematur, corrup-
 pi quidem at non putrescere. Res vnaquæque putrescit, cum
 eius temperie sensim dissoluta, proprius natiuusq; calor (qui
 omnia regit & continet) euincitur ac deficit: siue ab ambiète 15
 calore dissipat^o, siue à frigido aut ab alienis qualitatibus ex-
 tinctus, refrigerato & extincto calore, naturalis & aqueus
 humor dominatur, vndique redundat & diffluit, quippe nec
 iam alicunde coërcitus nec sicco temperatus. Neq; verò Ga-
 lenus dum partium aut humorum corporis putrescentium 20
 vnam obstructionem causam statuit, ab hoc Aristotelis insti-
 tuto quicquam recedit. Nam obstructio caloris transpira-
 tionem ventilationemque prohibet: prohibita ventilatione
 calor refrigerio destitutus hebetescit & extinguitur. Calore
 demũ fracto & debilitato humor euagatur ac diffluit, calo- 25
 risq; vi et dominio destitutus computrescit: cui ferè comes est
 foetor & graucolentia. Putredine magis ac magis inualescē-
 te, proprius calor elanguescit simulq; naturalis humor dissi-
 patur & partes sicciore euadunt, quasi marcore consumptæ
 qui omnis putrefactionis finis existit. Omnia enim quæ pu- 30
 trescunt, tãdem in fimum ac cinerem extabescunt. Simplex
 corruptio non eo naturali ordine ad marcorem sensim pro-
 greditur, sed externarum causarum magna vi, tanta celerita-
 te propriam substantiam dissoluit vt putrefactioni tẽpus non
 suppetat, et prius corruptum quippiam appareat quàm pu- 35
 tredine tentetur. Corruptentium causarum, aliæ tempera-
 mentum, aliæ ipsam rei substantiam primùm ac per se inua-
 dunt. Hæ totius speciem exterminant, parùm admodum læ-
 so temperamento. Itaq; vt corruptio, ita et morbus quem to-
 tius

tius substantiæ corruptelam appellamus, aliàs cum putredine fit, aliàs sine putredine. *Br.* Hic multa veluti in aceruum congeris, quæ pro mea virili enitar paulò accuratius intelligere. Primum quidem morbos omnes qui ex putredine profecti sunt, siue ea in spiritibus esset, siue in humoribus, siue in partibus ipsis, videris totius substantiæ morbos nuncupare, quemadmodum & febres omnes putres, & morbos quamplurimos ex humorum corruptela natos. *Eu.* Sic sanè, neque hos possum ad intemperiei genus vllũ referre: vt enim ipsa rei species à temperamento, ita & putredo ab intemperie distat: neque putredinis vitiũ intemperie, sed totius substantiæ morbum appellarim. *Br.* At nihilo minus putredo nusquam solitaria & citra intemperiem obtingit. *End.* Esto omnem putredinem comitetur intemperies, quemadmodum totam rei substantiam comitatur temperamentum, eadem ne idcirco censerentur debent? Valida intemperies tum humores, tum partes ipsas plerunq; obsidet, cui nulla putredo succedit. Et quũ in ardente febre humores computruisse dicis, non solum intelligis illos vehementer incaluisse, vt solo refrigerio ad curationem sit opus: sed præter calorem aliud vitium, idq; grauius animo cõcipis, quod solis refrigerantibus emendari nõ potest, sed vacuari indiget & è corpore procul amandari. In partibus singulis intemperiei atque putredinis conspectius discrimẽ elucebit. Nemo quippe pulmones, lienem, vel iecur incaluisse idem esse dicat, atque computruisse. Intemperata illa minimè, putrida verò facilè oculorum iudicio in dissecto cadauere, animaduertes. Fuerit ne vlla demonstratio sensuũ fide præstantior? Possum tamen & hoc intemperati putridique discrimen curandi, legibus stabilire. Quandoquidem membrum inflammatum refrigerãdo persanamus: putridũ & sphacelatum non item, sed præcidendum id extirpandumque est: nam omnino præter naturam cum sit, sese auferendum indicat. Sic omnes ex putredine morbos non intemperiei, sed totius substantiæ genere comprehendi putato. *Br.* Hoccine nouum & inauditũ morbi genus, quod totius substantiæ vis appellari? *End.* Non hoc solum, sed etiam maius quiddam & præstantius consequor, quanquam ne prætermittendum. Vt autem planius mentem meam ipsamque rei veritatem concipias, eius memineris quod non ita pridem

dicebam, corruptionem aliã ex intemperie, aliã ex alijs corrup-
 tumpentibus causis fieri. Hinc totius substantiæ corruptela
 duplex statuatur, vna intemperie, altera causas alias cõsequi-
 tur: illa putredo, hæc corruptio est. Itaq; totius substãtię mor-
 bus duplex erit, vnus manifestus, alter occultus. Manifestus 5
 intemperie succedit, isque vel putredo, vel putredinis soboles
 est, quæ quum ex propria partis temperie dissoluta procedat,
 manifestam quidem causam habet. Vt enim idoneum rei cu-
 iusq; temperamentũ ad totius substãtiæ cõseruationẽ neces-
 sariũ est, ita illius dissolutio totius substantiæ dissolutionem 10
 infert, eamque ferè cum putredine. *B.* Hunc ergo morbũ in-
 temperie adnumerabam. *Eu.* Et male quidem. Non enim si
 putredo intemperie succedit, eadem idcirco censeretur debet,
 sed est, vt dixi, genus diuersum. Occultus porro totius substã-
 tiæ morbus est, qui nõ ex dissoluto temperamento, nõ ex sim- 15
 plici putredine, sed ex abditiore quadam causa processit.
 Abditior illa causa supra elementorum cõditionem est, quæ
 dum nobis est infensa, non corporis temperamentum, sed
 totam illius substantiam primũ ac per se offendit, vt cui sit
 prorsus inimica. Hoc causarum genere numerantur omnia 20
 pestifera, deleteria & venena, quorũ ferocia in natium no-
 strum diuinumque calorem, in ipsumque vitæ principium
 maximè ac primũ sæuit atque debacchatur. Non enim e-
 iusmodi causæ sola putredine (vt rudioribus plerisque visum
 est) sed occultiore quadam vi infensæ sunt. Qui vnã pu- 25
 tredinem, epidemiorum, pestilentium, cõtagioforũ & vene-
 natorum morborũ causam esse cõtendunt, maximis tenebris
 offusi omnia permiscēt atq; perturbant: vt qui inuestigandi
 sollicitudine abiecta, vehementissimos quosq; morbos nullo
 delectu vel ad plethorã, vel ad cacochymiam, vel ad obstru- 30
 ctionẽ, proximè verò ad putredinẽ quæ ex illis genita sit refe-
 runt, vt non aliud quàm has causas tota arte illos audias cir-
 cūferre & intonare, quasi nihil maius possit in corpus irruere.
 Quum aliquis integrè sanus accessũ ad pestiferum peste
 corripitur, aut à rabido cane demorsus in rabiem agitur, aut 35
 scorpionis punctu, aut hausto toxico extinguitur, quis
 quæso tam hebes statuatur vnã omniũ putredinẽ causam, quæ
 tam varia, tamq; multa efficiat nullo alterius concursu? Quæ
 possit tam vehemens tamque perniciofa putredo in homi-
 nem nec

nem nec plethora, nec cacochymia, nec obstructione corre-
 ptum repente irrumperet? Magna certe perniciēs plerunque
 hominem rapit nullis eiusmodi causis inquinatū: quem-
 admodū & hæ causę interdum iugulant, nulla comitāte per-
 5 nicie, ex quibus à putredine perniciēs internosci discernique
 potest: breuis certè et cōpēdiaria, sed periculosa nimis isthęc
 medendi ratio, quę solas putredinis causas animaduertit. Ex
 Aristotelis sententia nuper demonstrauius res quascunq;
 interire et corrumpi, aliās sensim dissoluta temperie induc-
 10 que putredine, aliās tota illius substantia ab externis quibus-
 dam causis offensa. Quis ergo dubitet & hominem vtrisque
 ex causis occidere atq; dissipari? Vt is nō solius temperamēti
 sed etiam spiritus & innati, eiusque diuini caloris beneficio
 viuit & subsistit: ita necesse est alias haberi causas quę dissō-
 15 luto temperamento putredinem inuehant, alias esse quę in-
 natum calidum viteque principium extinguunt atque diripi-
 unt. Hęc autem dissolutio, totius est substantię corruptio quā
 definimus: ad hanc quę deducit cōstitutio vel affectio, occul-
 tus est totius substantię morbus, de quo iamdiu disputatur.
 20 *Ph.* Nō probabilia solūm, sed necessaria quoq; hęc esse video,
 & ad vnguē memini vt parti similari tres morbos inesse, in-
 temperiem, materię immoderationem & totius substantię
 corruptelam, ex Galeni mēte deduxeris. Quoniam verò to-
 tius substantię morbum tanti in arte ponderis esse iudicas,
 25 nunc presius & diligentius locos quibus hūc Galenus affir-
 mare videatur si quos habes exprime. *Eud.* Vnus è quinto Cap. x
 de simplicium medicamentorum facultatibus elicitur, vbi hūc
 in modum scribit, Ostensum est medicamento naturam esse
 alterandi aut vna quapiam qualitate, nempe aut calfacien-
 30 do, aut refrigerando, aut humectando, aut exiccando, aut di-
 ctorum coniugatione quapiam: aut tota sua substantia, sicuti
 complura letalium venenorum, nec pauca alexiteriorum seu
 amuletorum, & purgantia omnia, & multa quę vocant at-
 trahentia. Duplicem audis commutationem (sic enim ἀλλοίω-
 35 σιν verito, quam alterationem iuniores dixere) vnam primarū
 qualitatū, alteram substantię: nos si naturę modum exces-
 sit, hanc substantię corruptelam appellamus. Est & alter eo-
 dem libro locus, quo in eandem sentētiam scribit, duplicem
 esse alexiteriorum naturam, aut enim commutare, aut ex af-
 fecto

› fecto corpore pellere bestiarum virus corrumpendi natura
 › præditum, vel mortiferum medicamentum : & commutare
 › quidem, aut vna tantum qualitate, aut duabus in vnum con-
 › iugatis, aut totis substantijs, inanire verò totius substantiæ si-
 › militudine, & calore cum partiũ tenuitate coniuncto. Quid 5
 istuc est κατὰ τὰς ὅλας οὐσίας? Si medicamenta nos afficiunt aut
 suis qualitatibus aut tota substantia, necessè est corporum no-
 strorum, aliàs qualitates, aliàs totam substantiã mutari. Hęc
 autem mutatio si multum de optimo statu decedat, & natu-
 ræ limites prætergressa sit, totius substantiæ morbus erit. Ne 10
 autem vnius loci authoritate parum firma videatur testimo-
 nij fides, alium proferam ex commentario secundo libri de
 natura humana. Quum Hippocrates morbos alios à victus
 genere, alios à spiritu quem trahimus fieri proponit, hūc id-
 circo in omnes publicè grassari putat, quòd inspiratus aër o- 15
 mnes attingat, qui morbidam in se quandam excretionem
 habet. Ad cuius præcautionem atque curationẽ, iubet loca
 in quibus morbus grassatur mutare, & quàm paucissimum
 spiritum ducere: quam νοσῆσθαι ἀπό κρισίου dixit, Galenus expira-
 tionem interpretatur proprietate totius substantiæ infensam. 20
 In expirationibus, inquit, quæ proprietate totius substantiæ
 magis, quàm qualitate corpora offendunt, rectè curationem
 tradidit Hippocrates in duplicẽ redigēs scopũ, loci mutatio-
 nẽ & exiguæ inspirationis vsum. Hęc insalubrẽ proprietatẽ
 vt medicamẽtis & aëri, ita & alimentis quibusdã velut semi-
 putrido tritico, & aquæ, interdũ inesse cõfirmat. Iam si hæc 25
 tota substantia nos offendũt, consequens est profectò, totius
 corporis nostri substantiam interdum mutari, fieriq; in no-
 bis, tum Hippocratis tum Galeni sententia, quosdam totius
 substantiæ morbos. Nam dum vel aër, vel medicamenta to-
 tius substantiæ proprietate nos afficiũt, corporis quidem no- 30
 stri, neque qualitates, neque temperamẽtum, sed totam sub-
 stantiam primum ac per se immutant. Cũ enim omnis actio
 sit ex contrarijs quę sub vno eodemq; genere cõprehendun-
 tur, illorum qualitates, corporis etiam nostri qualitates, to- 35
 ta verò illorum substantia totam corporis substantiam af-
 ficiet, neque fieri potest vt qualitas in substantiam, aut sub-
 stantia in qualitatem primum ac per se agat. Esto igitur
 quispiam deleterium medicamentum hauserit, quo è vita
 fit

fit excessurus. Id quidem sensim partium omnium maxime-
 que principum spiritus, humores, totamque substantiam la-
 befactabit atque corrumpet, dum tandem mors sequatur &
 interitus. Partium autem corruptio & affectio tanta, quæ actio-
 nem primum ac per se lædit, morbus est, isque verè similis,
 5 quòd tum omnis instrumenti ratio integra persistat. Atqui
 intemperies nõ est. Id ipsum igitur sit oportet similis mor-
 bi genus, quod nos substantiæ corruptelam appellauimus.
Phi. Quid tu, Brute, iam velut erubescens tecum ipse mente cõ-
 10 trectas, rú ne meditaris quid possis contradicere? *B.* Nihil fa-
 nè. Iam pridem eminus olfaciebam quò spectaret tantus ra-
 tionum progressus. *Ph.* Miror equidem neminem tot seculis
 in tam apertas perspicuasque demonstrationes animum men-
 temque erexisse. *B.* Id puto magna obseruantia factum, qua po-
 15 steritas Galenum tanto cultu & honore dignaretur, vt nefas
 duceret quicquam illi vel addere vel demere. *Phi.* Veritatis
 potius, quam honoris & amicitiae vinculo obstringamur, à
 vero nunquam abducamur nec prece, nec precio, nec vi, nec
 forte suprema. *Em.* Quem hinc totius substantiæ morbum con-
 20 stituo, is interdum simplex solitariisque consistit, plerunque
 verò permixtè alijs implicatur effectibus, inter quos vix eluce-
 re potest. Hoc genus vniuersum Hippocrates diuinum appel-
 lauit iubens vnumquemque agnoscere & obseruare si quid in
 morbis diuinum inest, vt & bonum & admirabilem medicum
 25 se præstet. Hoc loco Galenus diuinum interpretatur ambi-
 tis nos aëris conditionem. Sed quam? nõ eam sanè quæ in pri-
 mis est qualitatibus, sed multò præstantiorem occultioremq;
 quam morbidam excretionem Hippocrates appellauit. Nã
 quum ille prædictionum libro tertio præcipit accuratè obseruare
 30 superuenientium morborum impetum, nec non tenere tempo-
 ris conditionem: ea oratione distinctè & explicatè duo desi-
 gnat, ipsaque temporis conditio est tempestatum primarum-
 que qualitatatum constitutio. Superuenientium autem, id est
 vulgarium morborum impet, causa alia est abditior, quam
 35 licet (vt obscuram) hinc verbo non expressit, libro tamè de na-
 tura humana appellauit morbidam excretionem, qua totus
 aër conspersus est. Hæc autem est vis quædam deleteria toti
 nostræ substantiæ prorsus infensa. Quoniam verò ea nec ca-
 lore, nec frigore, nec odore, nec colore dignosci deprehendi-
 potest

potest, rectè à nostris cæca est appellata, & qui inde gignuntur, cæci morbi rectè dicti sunt. Eadem ratione ea ipsa causa admirabilis, obscura nec villo sensu comprehensa, Hippocrati diuina nuncupatur. *B.* Veterum more quicquid admirabile videretur diuinum appellauit: quemadmodum homines eos quorum vel robur, vel animi gestorumque præstantiam admirarentur, in Deos illi retulerut, etiã dæmonum vi impulsos. Nondum siquidè, quo dæmones à Deo, quo boni à malis sciungeretur innotuerat: quod ita quidè apud Theodoritum monebat Porphyrius, Ij autem qui Dei nominantur, re ipsa mali sunt Dæmones. *Quin & Tullius*, cui iure eloquentiæ primas Roma tribuit, pro dæmonio diuinum reddit. Hoc inquit, de Socrate accepimus, esse diuinum quoddam quod dæmoniũ appellat, cui semper ipse paruertit, nunquam impellenti, sepe reuocati. *Ph.* Quonã quæso prorepis, instituti parũ memor? *B.* Non alienum instituto putauit, hæc ad diuini nominis interpretatione proferre. Si quid tamen est quod prætereà huc pertinere videatur, id iam quæso producite. *Eu.* Non hinc quidem media via subsistendum, sed ad metam pergendum. Nõ pauci ex his qui in nobis fiunt diuini occultiq; morbi, efficiẽtem causam habent toto cõfusam aère, quasi sparsum quoddam malorum semen, cuius vis est ad morbos gignẽdos maxima. Eam Hippocrates morbidam excretionem, & quasi morborum seminarium appellauit: quam neque ex primis qualitatibus constare, neque ex illis proficisci, sed sublimiore cœlestemq; originem habere profitetur. *Br.* Id ne certò possis docere? *Eu.* Possim fortasse. Nam vt dierum decretoriorũ atque crisium, ita & plurimorum euẽtorum causas is pariter atq; Galenus cœlo sideribusq; tribuit. Libro de aère & aquis maximas anni mutationes obseruare & plurimum cauere iubet, nullam in ijs lubens medicam potionem offerens, priusquam decem aut plures dies transierint. Vtręq; enim Solis mutationes, solstitiaq; præsertim æstiuã, ac æquinoctium vtrunque, sed autumnale potissimum, decem dies periculossimæ putantur. Prætereà ortus astrorũ, præsertim caniculę cauere & obseruare, deinde arcturi Vergiliarumq; occasus, mala siquidem potissimum decernunt. Hæc sidera si obseruauit Hippocrates mala decernere, nec esse ad medicationẽ tuta, quã nam obsecro id ratione fieri dicas? *Æstũ* ne immodera.

derato? At brumale solstitium frigidissimum est. Frigorís ne inclementia? At æstiuum solstitium atque canicula, magnam vim habent caloris. Aliá ne vlla qualitatū exuperantia vel intemperie? Atqui vernum æquinoctium temperatissimum est, à quo non longè abest Vergiliarum exortus. Hæc igitur sidera si non caloris, frigoris, humoris aut siccitatis exuperantia, alia certè vi quadam abditiore, mala quæ dixit Hippocrates decernunt, possuntq; morbidam illam excretionē occultorum morborum causam disseminare, & quasi semina quædam in aëra spargere. Quas autem Hippocrates obseruauit siderum vires, eas posteritas confirmauit, addens & alia præstantiora, ad quæ ætas illa vetustior nondum penetrauerat. B. Iam satis videris ostendisse quosdam haberi totius substantiæ morbos qui corporis speciem corrumpant, proximū est audiamus num & illis suæ sint differentiæ: quòd si à te impetrauerimus, non modò summa nos obscuritate confusioneque liberabis, sed etiam inceptis magnum addes incrementum.

OCCVLTORVM MORBORVM

differentia. Cap. XI.

20

EVDOXVS.

Difficile quidem hoc in loco bene versari, neq; promptum vnde possint eæ differentiæ deduci. Non enim facilè perspici potest quis optimus formæ sit status, nec quibus illa modis de statu optimo decedat. At quoniam huius rei cognoscendæ vos in primis studiosos video, nō committam sanè vt mea opera vobis vsquam defuisse videatur. Morborū totius substantiæ, alij quidem manifesti sunt, alij occulti. Manifesti sunt morbi omnes ex simplici putredine orti, vt putridæ febres simplices, vlcera plurima, phthisis, scabies, pruritus horumq; similes. Simplex in his est putredo, eaque manifesta, quòd ex manifestarum qualitatū intemperie sensim processerit. Totius substantiæ occulti morbi, corruptelā & perniciem habent ab occultioribus ijsq; maximè externis causis. Horum multæ differentiæ, quas omnes (quoniã aliud nobis assequi non licet) ex efficientium causarum differentijs, Hippocratis imitatiōe cōstituã, qui morbos alios à vict^o genere,

25

30

35

Q alios

alios à spiritu quem trahimus prouenire distinxit. Occultorum porrò morborum efficientes causæ sunt, quæ tota specie & vi deleteria nos vel offendunt vel enecant, eæq; toto genere et prorsus venenatæ habentur. Omnium vis est primùm ac per se corporis nostri substantiam, non temperamētum, immutare. Quum enim tota essentia contrariæ sint & infensæ nobis, si quicquam earum nos vt decet attingat, omnino lædet, & assiduum incrementum sumet, nec in nos agere desinet, dum quicquid nostræ substantiæ attigerit in suam naturam trahat atque mutet, dumq; sensim serpat in omne corpus. Nunquam enim potest à corpore nostro vinci aut mitescere, vt in illius substantiam mutetur: potest tamē exiguum si fuerit vi nostri caloris extenuari, dissolui, tandemq; foras propelli: potest & antidotis proprijs extinguui. Iam verò eiusmodi causarum quæ tota specie nobis contrariæ sunt, aliæ cū aëre spirando trahuntur, vt pestilentiaæ semina, aliæ extrinsecus nos attingunt vt rabidi canis, & venenatarum bestiarum virus, aliæ intrò sumuntur, idq; vel cibi, vel potus, vel medicamenti specie. Venenum quod halitu nos ferit, omnium præsentissimum & efficacissimum est, nec humore, nec crassiore materia tanquam vehiculo indigens, vt in nos agat atque commigret. Sed tenuissimum quum sit, spiritu haustum celerrimè per pulmones in cor viscus vitæ nobilissimum, & in arterias, in omne denique corpus obrepit, primùmq; spiritus, deinde humores, postremò ipsam partium substantiã labefactat. Morbi autem (inquit Hippocrates) qui à corporis membrorū validissimo proficiscuntur grauissimi sunt, atque si vbi cœperunt permanferint, necesse est validissimo mēbrorū laborate totū corpus laborare. Quod autē venenū cōtactu ferit, minus efficax est, neq; in solo spiritu vel in aëre, sed in humore quodã puehente vires habet. Hic verò in partē cute nudatã quū infederit, cōtactu eã quidē primū, deinde verò p̄ximas, reliquūq; corp⁹ omne cōsequutione quadã inquinabit. Nō enim rabidi canis solus halitus cōtagione quenquã polluit. At in partem demorsu apertã vel saliuam vel humorem eructat, cum quo virus illinc sensim in omne corpus euadit, in integram verò cutem si incidat nihil officit. Sic omnium bestiarum quæ virus eiaculantur, venenum prouehente deducitur humore. Sic elephantiasis,

aut

aut luis venereæ virus non inspiratu, sed humore in quavis
 partem cute nudam defixo, sensim prorepit in omne corpus:
 Venenum quod non nisi intro sumptum vires habet, omniũ
 infirmissimum existit, non in spiritu, non in tenui humore,
 5 sed in crassiore quadam substantia inhærescens. Hoc genere
 sunt fungi, arrhenicum, auripigmentum & alia propè innumera
 quæ non odore, non adhæsu, sed haustu solo enecant.
 Hęc chirurgi in malignorum vlcerum curatione, citra vllam
 partium corporis iacturam magnoq; vsu extrinsecus adhi-
 10 bere solent, ex quo intelligitur non esse illa contactu deleteria.
 At verò si quid istorũ sumatur, è crassiore materia venenum
 vi nostri caloris suscitatum, in principes dein partes sese
 inferit, profertq; sui furoris incõmoda. *B.* Istæ sanè dilucida
 & in primis expedita deleteriarum causarum distinctio. *Eu.*
 15 Iam verò cum tres occultæ sint & venenatę causæ, totidẽ oc-
 cultorum morborum qui ex illis ortum habuerint differen-
 tiæ ponentur, vt alij maximè quidem ab aëre, alij contactu,
 alij à venenata quæ intus sit materia procedant contrahan-
 turq;. Hi quidem omnes venenati sunt, at non similiter ne-
 20 que ijsdem ex causis. Nam qui ex intus cõclusa materia pro-
 cesserũt, quia non foras emigrant, nec in vicinos prorepunt,
 simpliciter venenati nuncupentur, reliqui omnes contagiosi
 quod vel externæ eiusq; venenatæ causæ occursum geniti sint,
 vel contagione mutuaq; societate vicinos cõtaminent. Sum-
 25 ma igitur hæc sit diuisio. Occultorũ morborũ alij simpliciter
 venenati sunt, alij venenati contagiosi. Horum alij simplici-
 ter contagiosi, vt hydrophobia & qui virulentarum bestiarũ
 ictu fiunt: alii contagiosi pestilentes. Si quis fortè hanc repe-
 titionem fastidiat, breuius dici permittemus, occultorũ mor-
 30 borum tres esse differentias, venenatos, contagiosos & pesti-
 lentes. Ex aëre primũ maximeq; fiunt pestilentes, qui quã-
 quam etiam contactu mutuaq; hominũ cõmunitate & vitæ
 societate cõtaminent, prima tamẽ illorũ origo visq; maxima
 & validissima in aëre quẽ spiritu ducimus inest, illincq; pro-
 35 celsit. Qui cõtagogiosi dicuntur emissõ halitu nihil aut mini-
 mũ offendunt, at maximè plurimũq; contactu. *Phi.* Possunt
 ne hęc genera rursus minutius cõcidi? *Eu.* Possunt vtiq;. Nã
 morborũ in multos vagantiũ, alij pandemij aut pancoini ap-
 pellãtur, id est totius plebis morbi aut omnibus communes,

alij verò dispersi . Pandemiorum alij simplices, alij endemij,
 alij epidemij : rursus epidemiorum alij simplices, alij pesti-
 lentes: & pestilentium alij consueti, alij insolentes. *Ph.* Aptā
 quidem diuisio, at singulas species proprijs notionibus ex-
 plica. *Eu.* Dispersos morbos ut quum hic pleuritide, iste ne- 5
 phritide, ille phthisi laborat, non persequor, quòd non ex
 communi quadā causa, sed ex vniuscuiusq; proprio vitio &
 errore procedant. Pandemij causam habent communem. Ea
 si est in cōmunis cibi vel potus vitio, pandemij simplices fiūt:
 si causa est in aëre, endemij vel epidemij. Aër autem si ab in- 10
 ferioribus terrenisq; causis inficitur, endemij fiunt: si à supe-
 rioribus, id rursus aut ex temporum tempestatumque muta-
 tione, tum fiunt simplices epidemij: aut ex cœlestium corpo-
 rum viribus & influxu, ij sunt verè pestilētes: quorū alij gra-
 uiores, alij mitiores, alij consueti, alij insolētes. Hęc iā exēplis 15
 illustremus. Cōsueti pestilētes morbi sunt pestilēs febris, car-
 būculus, bubo pestilēs, ijque grauiores: in leuioribus cōsuetis
 sunt exanthemata tum rubra tum purpurea quæ summa cu-
 te maculis non extuberātibus efflorescunt: & quæ ecthyma-
 ta Hippocrati, Plinio papulæ & pituitæ eruptiones dicuntur. 20
 Insolentes sunt paraplegia quædam lethalis, insueta & inau-
 dita, quam Hippocrates commemorat in Thaso cōtigisse, &
 flagrantis ardores, grauedines anhelosæ, sudorifica febris, nā
 ἰδρωσυρετόν nonnulli dixere, qui nostro æuo in regiones pluri-
 mas inuaserunt, alijque non pauci his finitimi, qui aut ve-
 terum obliuione deleti sunt, aut noui posthac emergent: 25
 reliqui communes, & epidemij simplices, & endemij &
 pandemij, quia manifestam causam habent, sub occulto-
 rum morborum genere non continentur, neque præsentis
 sunt contemplationis, de his tamen affinitatis gratia dice-
 mus. Simples epidemij sunt lienterix, dysenterix popula- 30
 res, sanguinis eruptiones, tussēs, ophthalmix, pleuritides, tu-
 bercula, artuum dolores, febres omnes putridæ, et alij qui ab
 Hippo. in epidemijs commemorati, sub dispersorum specie
 plurimum grassantur in vulgus. Hi non ut pestilentes mutua
 societate homines contaminant, sed quæ epidemij sunt, non- 35
 nihil resipiunt malignitatis vulgaris, eoque distant à disper-
 sis. Endemij sunt tum quidam horum, sed qui ex putridis a-
 quarum, terrarum vel cadauerum expirationibus orti sunt:
 tum

1. Epid.

tum etiam quibusdam regionibus familiares, vt phthisis Lu-
 sitanis, struma Hispanis & Alpinis, hydrocele Narbonensi
 Gallie, omnes quidem ex aëris grauitate nati. Pandemij sim-
 plices iisdem appellantur nominibus, sed quorum causa in
 5 victu sit communi: eiusmodi sunt febres, alui profluvia, tu-
 bercula, aliaque plura incōmoda ex cōmunis aquæ vsu pro-
 fecta. His misis ad susceptam de occultis morbis tractatio-
 nem reuertamur. Contagiosi morbi sunt, qui externi cuius-
 dam veneni occurfu & cōtagione primū contracti sunt, vt
 10 stupor à torpedine pisce vel ab opio, hydrophobia, & qui
 scorpionum bestiarumque venenatarum morfu, vel telorum
 venenatorum ictu fiūt. Et qui, licet ab externis causis primā
 originem non habuerunt, geniti tamen contagione afficiūt,
 vt lues venerea, elephantiasis, & qui ex istorum permistione
 15 fieri possunt. Hos neq; inspiratio, neque commune alimēto-
 rum vitium vnquam protulit: quocirca nec multos commu-
 niter inuadunt, nec debent in pandemijs recenseri: sed pecu-
 liaris est sua cuiusque causa. Manifesti totius substātiæ mor-
 bi suprā appellati, vt phthisis, pruritus, scabies, lepra, acho-
 20 res, faui, & qui huius sunt generis, contactu quidem & fiunt
 & afficiunt, neque tamen in hoc contagiosum genus referri
 debent, quod nihil occultum malignumque resipiant, hīc
 autem contagiosos duntaxat occultos persequimur. Ven-
 enati morbi alij ex veneno intus genito, alij ex veneno as-
 25 sumpto. Ex intus genito veneno hi fiunt: strangulatus vteri à
 putri semine ortus, morbus comitialis cuiuscūq; sit ordinis,
 syncope ex putrescente grumo sanguinis subeūte veneni na-
 turam, cordis quædam palpitatio, sphacelus ex septico hu-
 more, & alia cæca symptomata, quæ venenatus humor in-
 30 ferre consuevit. Venenum quippe non id duntaxat appella-
 mus quod semper enecat, aut quod cordi vitæque principio
 sit infensum, sed quicquid tota substantia & cæca vi, fa-
 cultatum substantiam vel extinguit vel laceffit, & cæco
 modo earum functiones offendit. Intus autem gignitur
 35 venenum & à lumbricis computrescentibus, & ab escu-
 lentis potulentisque vitiatis, & à vario viuendi errore. Ex
 assumpto autem veneno, morbos atque ex his plerunque
 interitum sequi, omnes vel plebei compertum habent.
 Venena lædunt, corrumpunt ue nostram substantiam,

alia totius substantiæ dissidio, alia exuperantibus qualitatibus. Totius substantiæ dissidio & dissensione napellus, aconitum, rhododendron, apium risus: qualitatum exuperantia euphorbium, anacardus, opiū, cicuta. Venenati morbi neque ex aëris inspiratu, neque ex causarum corpori occurrantium contactu, sed ex intimis duntaxat causis fiunt & excitantur. Qui venenum hausit, aut comitiali morbo laborat, neque halitu, neque cōtactu alios inquinare potest, qua ratione hi ab epidemijs & à contagiosis distant. *B.* Occultorū morborum differentias hac quasi figura rectè videris expressisse: nunc de eisdem singillatim paulò altius meditemur, à pestilentibus auspiciati.

DE PESTILENTIBVS MORBIS,

quòd illorum occulta sit causa.

Cap. XII.

Orbi quicunq; omnibus communes & universales appellantur, ex communi quæcunq; ea sit causa procedunt. Horum qui simplices dicti sunt, ex semiputridis leguminibus aut frugibus, vel ex aquæ infectæ potu saepe provenerunt, quomodo in castris aliquando contigisse memoriæ proditum est. Solent autem aquæ stagnantes in quibus linum, aspaltum, canabi, rhododendron aut alia stirpium cadaverumve inquinamenta diutiùs macerata sunt, istec afferre. Qui ex causis illis ortum acceperint, simpliciter pancoini aut pandemij, nondum verò epidemij appellatur, quòd non ex aëre, sed ex pravo victu procedat. Aër morbos efficit, quoties vehemèter aut immutatur aut inficitur. Licet enim aëris substantia simplex quum sit, putrescere nequeat, variam tamen primis qualitatibus mutationem subit, multa inquinamenta tanquam sparsa morborum semina, aliàs ex inferioribus, aliàs è superioribus excipit. Ex inferioribus quidè velut ex stagnis, paludibus vel lacubus inquinatis ac putridis, è quibus expirans vapor ambientem permistione labefactat. Ex terra graui et inquinata, ex antris, specubus, aut barathris graves interdum expirationes in aëra attolluntur nobis plurimum infensæ. Animantium, maximè verò serpentium & homi-

hominum, nō cremata ex bello cadauera, reseruata illorum
 excrementa, euulsæ stirpes venenatę, alięq; sordes compu-
 trescentes, plerunq; aëri graues & exitiales offensas induxe-
 runt: non aliter quàm metallorum sulphuris, arrhenici, hy-
 5 drargyri aut prunarū fum^o coarctatus, nō paucos iugulauit.
 Huius autē generis inquinamēta, quoniā nec lōgius in mul-
 tas regiones euagari, nec diutiùs permanere possunt, sed ipsa
 aëris immensa puritate facilè dissipantur, vincuntur & per-
 eunt, epidemios morbos nō ingenerāt. Sed qui ab hisce cau-
 10 sis, ex ipsa que loci natura aut situ morbi fiunt, endemij id est
 illi plebi aut populo peculiare & vernaculi dicuntur. Solæ igitur
 affectiōes è motibus superioribus in vniuersum aëra dif-
 fusæ, epidemios id est superuenientes et vulgares morbos in-
 uehūt. Sic enim statuit Galenus epidemiorū causam in aëre,
 15 quos & Hippocrates à spiritu cuius attractiōe viuimus, pro-
 uenire dixit. Coelitùs autem fiunt in aëre affectiōes cōstitu-
 tionesq; duplices, alię sunt qualitatum exuperantię, vel inæ-
 qualitates ex temporum tempestatumq; mutatione, ex qui-
 bus putredines plurimum graues: alię verò sunt inquinamē-
 20 ta cōcoelitùs demissā. Ex temporum mutatione tempestatū-
 que magna vi quicūque morbi fiunt, simpliciter sunt epide-
 mij. Inquinamenta verò nō hos solum, verumetiam pestilē-
 tes ingenerant, qui sunt epidemiorum perniciosissimi. Itaq;
 qui simpliciter epidemij dicuntur, à pestilentibus distant. Illi
 25 siquidem nō nisi ex multis temporum tempestatumq; mu-
 tationibus quę alię post alias fiant, aut ex vnius temporis so-
 lius magna quadam alteratione & vehementi permutatione
 proueniunt, pro quibus non solum præsentis constitutio-
 nes considerandę sunt (inquit Galenus) sed ex qualibus
 30 & ad quales fiant permutationes. Ab his causis qui & qua-
 les morbi obtingere soleant, passim commemorat Hippo-
 crates libris epidemiorum, & aphorismorum tertio, vt cum
 ait: Si hyems sicca & Aquilonia fuerit, Ver verò pluuiosū &
 australe, necesse est æstate febres acutas fieri & ophthalmias
 35 & intestinorum difficultates. Quñ enim corpora nostra ip-
 saque terra ex pluuijs vernalibus & ab austro humore multo
 scateant & madeant, necesse est æstate æstum conduplicari,
 ipsumque corpus & carnem inflammari, vnde et febres acu-
 tissimæ & reliqua mala fiant. At verò epidemiorū qui pesti-

Apho. 3.

lentes appellatur, non ab eo causarū longo progressū, nec ab ingēti tēporū permutatione quæ corporū humores perturbet, sed à venenato inquinamēto aëri insperfo prodeūt: quod cū spiritu intrò subiēs, cor viscus nobilissimū & validissimū inficit: ex quo cēsuit Hippocrates morbos fieri perniciosissimos, qui vires omnes vniuersumq; corp^o prosternāt. Hi morbi sūnt quos sapius iā dixi causam occultā & abditā habere, nec ab illis peruulgatis primis qualitatibus originē ducere, quod plenius illustrandū demōstratione fuerat. Quanquam pestilētia vt morbus omnis acut^o, æstu immoderato vel intēperātia excādescit, & æstate grauius affligit, sēpe tamē animaduersum, æstatē feruentissimā nullū pestilentiaē genus protulisse: interdū pestilētiā hyeme initiū cepisse quæ æstate media vel autūno finita sit: argumentū planē euidēs illi^o causam nō esse primarū aëris qualitātū exuperantiā. Iā de putrida cōstitutiōe æstimandū. Hæc si à terrenis exhalationib^o profecta est etiā circūiecto aëri permista, pestilētia causa statui nō potest, cū ne epidemiū quidē morbū (vt suprā dicebā) sed dūtaxat endemiū possit efficere. Quæ à noxia tēpestatū mutatiōe, vt ab incōstātī, ab intēperato, à pluuioso, æstuoso aut nubilo cœlo tracta sit: ea licet lōgè dimanet atq; ppagetur, et ex graueolētia pruinę aut roris magna esse deprehendat, plerūq; tamē sine peste euenit. At verò pestilēs cōstitutio hyeme ac æstate, sicco ac pluuioso cœlo, bene tēperato ac inęquali, plerūque citra graueolentē putredinē, adeò obscurē & furtī inuadit, vt nullo vnquā sensu internoscatur: sūntq; pestilētię semina vsq; adeò occulta, cæca & à sensibus aliena vt nos prorsus effugiāt, inopinataq; feriāt, nec vnquā nisi effectib^o & euētis deprehēdi possint. Hoc quē imprimis mortalib^o miserabile impēdentē sibi tantā perniciē ne odore quidē sentire, nec vitare possē. Nulla putrida, nulla intēperatior aëris cōstitutio, potest in valde multas mūdi regiōes euagari, in illisq; vigere, at pestilētia tā immaniter interdū sæuit vt vniuersū penē orbē occupet, frigidas atq; calidas regiones, siccas ac humidas, hyeme vt æstate. Huius generis duas sub Marco Antonio fuisse cōmemorāt toti orbi grauisimas, quibus penē vsque ad internitionem humanum genus deletum fuerit. Qualem & aui nostri narrāt obtigisse anno Christi millesimo quadringentesimo quinquagesimo. Hæc in Asia exorta per Illiricū Dalma-

Dalmatiamq; serpsit in Italiam, per Germaniã verò in Gal-
 liae & Hispaniæ fines, compluribus annis miserè in omnes fe-
 rè populos debacchata, vix vt tertia pars viuētium superstes
 5 euaferit. Hac causarum vicissitudine res humanæ permutan-
 tur: corruūt enim, ac quasi neglecta vile scūt omnia factò in-
 teritu magno. Summa verò vt nunc instauratione facta, om-
 nia in pretio summoque statu vigent, aliquando rursus col-
 lapsura. Tãtas quæso mutatiões quis nõ putet causam è sub-
 limi maximè generalem habere, neque posse ex sola tempe-
 10 statum mutatione nasci? *B.* Hic denuò quid putrida consti-
 tutio efficiat contemplemur. *Eu.* Ea certè epidemios quosdã
 morbos inferre solet, nunquã tamen sola pestilētes: ad pesti-
 lentiam interdum confert & incrementum addit, at non illã
 excitare potest, sed causæ altioris hoc opus est. Si vna putredo
 15 tantæ pernicipi causa foret, omnes animantes peræquè attin-
 geret. Nam salubris aër spiritu ductus, omnes animãtes tue-
 tur ac sustinet, toti illarũ generi salutaris: qui ergo ex aduerso
 à putrida illuue pestilens euaferit, toti animantium generi
 æquè perniciosus euadet. Is vnus omniũ sanitati vitæq; prin-
 20 cipio aduersabitur, & inspiratus omnes peræquè lædet, neq;
 homines magis quàm boues, aut hos potius quàm oues aut
 sues: et quæ illinc pestis incidet, omnium peræquè communis
 erit. Hoc tamen rerum euētū arguitur vsuque falsum depre-
 henditur. Compertum siquidem id omnes habent, quòd ab
 25 optimis agriculturæ authoribus memoriæ proditum est, pe-
 stilentiam aliam incidere quæ solos boues iugulet, qualē me-
 minimus anno Christi millesimo quingentesimo decimo-
 quarto irrepfisse, aliam quæ sues aut quæ oues, aliã quæ gal-
 linas, aliam quæ solos homines. Quæ pecudes feraq; interi-
 30 mat, pulchè est à Virgilio descripta.

Hic quondam morbo cæli, miseranda coorta est

3. Georgicon.

Tempestat, totoq; autumnu incãduu æstu:

Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum:

Corrupitq; lacus, infecit pabula tabo.

35 *Discriminis verò causam pauloantè expresserat.*

Quàm multæ pecudum pestes, nec singula morbi

Corpora corripunt.

Iam igitur cum homines soli pestilentia corruunt, quænam
 causa hanc stragem facit? Non simplex putredo, vt quæ om-

nes

nes animantes pariter attingit. Neceſſe igitur fuerit abditio-
 rem cauſam et peculiare eſſe, ipſumque aërem peculiari quo-
 dam quaſi veneno inquinari, quod huic non illi animantium
 generi ſit inſenſum, totaque ſubſtantia cōtrarium. Si quis ex
 vobis contentioſe aſſeueret putredinem cauſam eſſe peſtilē- 5
 tiæ, ſed quæ tamen non vna ſemper ſit & vniuſmodi, verum
 nunc illi nunc alteri animantium generi pernicioſa: neceſſe
 eſt fateatur malignam hanc eſſe & quæ huic illiue præcipuè
 aduerſetur. Id autem quid aliud eſt quàm venenum tota ſub- 10
 ſtantia non manifeſta qualitate inſenſum? Nemo enim expli-
 care poſſit quis modus, aut quæ ratio ſit eius putredinis, quæ
 vel bobus, vel ouibus, vel hominibus ſolis ſit inſenſa. Id ſi nec
 dilucidè exprimi, nec animo percipi poteſt, debet in eorū ge-
 nere cenſeri, quæ cæca, obſcura & abdita nūcupamus: & quæ 15
 tota ſubſtantia cōtraria ſunt, totoque genere deleteria, quæ nec
 ab elemētis, nec ab eorū qualitatibus fluxerūt. Itaque quicquid
 aſſeratur, omnis peſtilētiæ cæca & deliteſcens eſt cauſa, & a-
 liunde quàm ex primis qualitatibus aut ex putredine pro-
 ſecta. *B.* Vnde nam quaſo hanc fluere putas? *Eu.* A cœlo ni- 20
 mirum. At non à firmamento, nec à motu primo, vt qui ſem-
 per ſui ſimilis eſt, nō à ſolis obliquo circūactū, ſed à certa per-
 miſſione ſiderum. Sol motu ſuo anni tempora æquabiliter
 facit ac diſterminat, ver, æſtatem, autumnū & hyemē. Quòd
 autē non omnes æſtates æquè feruidæ ſint aut ficcæ, nec om- 25
 nes hyemes pariter rigeant aut humeſcant: quòd æſtas quæ-
 dam muſcarum & ſcarabeorum quaſi nubes proferat, alia ſit
 ab his omnibus puriſſima: quòd omnium admiratione locu-
 ſtæ tanto exercitu in Galliam conuolarint anno octingente-
 ſimo ſexageſimo quarto: & in Italiam anno milleſimo qua- 30
 dringenteſimo ſeptuageſimo octauo, vt omnia germina de-
 populatæ ſint: id iam non à ſolis motu, ſed à varia ſyderū cō-
 miſſione petendum: quorum motus non inutiles & præter
 rationem ſummus rerum cōditor certis legibus definiuit. Vt
 alia horum commiſſio imbres, alia ſerenitatem inducit: alia 35
 auſtrinam, alia aquiloniam, aliam ue tempeſtatem mouet, ita
 fanè fatendum eſt, quandam obtingere quæ aëri peſtilentiam
 immittat. Vtque multa ſunt peſtilētiæ genera, ita vniuſcuius-
 que peculiarem quandam eſſe commiſſionis rationē & pro-
 priam cauſam, quæ aliàs mitius, aliàs ferocius in aërem atque
 in nos

in nos furiat & debacchetur. Grauis est eorum stupiditas qui
 sydera nihil in aëra nisi calorem aut frigus, imbres aut sicci-
 tatem lumine motuque suo inducere contendunt. Si illa be-
 ne constituta omnium vitam tuentur ac conseruant, cur ma-
 5 le constituta vitæ non incommodent? Illinc prima & præci-
 pua est rerum omnium salus & conseruatio, illinc & interi-
 tus. Has causas atque vires soli de medio tollunt, et tanquam
 nullæ sint negant, huius contemplationis imperiti. O verè
 fœlices qui secretiore hac cognitione sapientissimi fiunt! qua
 10 neque ad præcauendos, neque ad persanandos pestilentes
 morbos est vlla præstantior. Itaque puræ simplicisque pesti-
 lentiæ causa est cælestis configuratio vim inferens, quæ neq;
 temporum mutatione, neque vlla manifesta qualitate, sed so-
 lo euentu deprehendi potest. B. Quam verò puram simpli-
 15 cemque pestilentiam esse definis? *Eud.* Id par est explicem.
 Tria diximus in aëre communium morborum genera, En-
 demium à terrenis inferioribusq; expirationibus: Epidemiũ
 à vehementi temporum tempestatumq; mutatione: Pestilẽ-
 tem ab occulta malignaq; qualitate cælitus demissã. Hæc in-
 20 terdum simplicia puraq; scorsum apparẽt, plerũq; verò per-
 miscentur & coeunt, eorum causis in idem conspirantibus:
 tumq; difficilis admodum est eorum distinctio. Licet autem
 variæ hæ sint & discretæ causæ, quoties tamen cõiunguntur,
 coeunt & confunduntur, quadam generis affinitate sese iu-
 25 uant impetusq; suos augent. Harum vnica est verè pestis effi-
 ciens, duæ autem præparatoriæ. Pestilẽtia grauior euadit in
 regione putridis expirationibus infecta, quàm in sicca atque
 pura: rursũque grauior æstate quàm hyeme, & austrina tẽ-
 pestate quàm Aquilonia, & inæquali imtemperatõque cœlo
 30 quàm æquali & temperato. In summa grauior est pestilentia
 quæ Epidemijs aut Endemijs constitutionibus permiscetur,
 quàm quæ pura solaque consistit. Ergo terrenæ inferiorésq;
 infectiones pestilentiam solæ non inferunt, ad illam tamen
 non parũ preparant & excitant. Hæc causa est cur vna pe-
 35 stilentia non omnes regiones, nec omnes homines peræquẽ
 afficit & lædit. A simili pestilentia plus tanguntur loca ma-
 ritima, austro obiecta, calida & humida, tetrìs expiratio-
 nibus infecta, alta atque patentia: quàm mediterranea,
 Aquilo-

Aquilonia, sicca, pura & coniecta. Rursumq; inter homines
 magis lædentur, qui calidi & humidi, multo scatent humore
 putredini obnoxio, patetiore laxoq; corpore, quam qui fri-
 gidi sunt & sicci, humore pauco, eoq; puro, & corpore mo-
 deratè laxo vel adstricto. Nimia corporum laxitas quemad- 5
 modum & obstructio inducit ad pestem. Quanquam autem
 hæc vera sunt, propria tamen & peculiaris constitutio quæ
 loca vel corpora reddit pesti obnoxia, omnino nos latet, neq;
 sensu, neque ratione, sed solo euentu & experimento, vti su-
 perior illa pestilentia causa, comprehensa. Multos videas in 10
 pestilentia simplici febre, vel continua vel tertiana vel quar-
 tana corripì, qui licet putridis ac vitiosis humoribus scateant,
 peste tamen nequaquam polluuntur: argumentum non sola
 putredine in hanc lucem corpus præparari. Alios quos opti- 15
 mè sanos iudices, videas facilè peste corripì: huc verò qui mul-
 torum pestiferorum occursum nihil sit perpessus, vniuscuiuspi-
 am cum quo vel familiae vel temperamenti similitudo sit so-
 cietate corripì. Vt ergo efficiens, ita etiam patiens excipiens
 que pestis causa cæca est & occulta, non qualitatùm prima- 20
 rum intemperie, non simplici putredine, sed totius substantiæ
 proprietate nobis infensa. *B.* Rectè mihi videris pestilentia
 externas causas exequutus. Cæterum hoc scire vehementer
 opto, quibus signis vel optimè exercitatus medicus pestilè-
 tem febrem ab ardente discernet. *Eu.* Siue tu illarum substã-
 tiam, siue symptomata contempleris, latum est discrimen 25
 de symptomatis primùm, mox de essentia. Vis pestifera in cor-
 pore excepta spiritibus et humoribus conferto, symptomata
 quædam infert, alijs ex putredine morbis communia. At ni-
 hilominus propria quædam sunt huius pernicipi, quib⁹ pru-
 dens exercitatusq; medicus, illam agnoscat discernetq; à cæ- 30
 teris, & vno quouis obiecto morbo nulla cunctatione iudi-
 cabit simplèx ne is sit, an diuinum quiddam habeat: qua di-
 stinctione prætermissa, nulla curatio rectè suscipi potest. *Ph.*
 Eia igitur pestilentium morborum propriam speciem nobis
 depinge, singulos ordine persecutus. *Eu.* Pestilentia semina 35
 pariter cum spiritu hausta in pulmones, quammox sine sen-
 su in cor penetrant. Hoc si affectioni præparatum est, nec sa-
 tis obsistere valet, labefactant, cõtinuoq; arteriarum spiritus:
 postremo (quanquam non semper) humores vniuersumque
 corpus

corpus inquinant. Affecto inquinatoq; corde, vires omnes
 præcipueq; vitales infringuntur & spiritus squalent. Hinc ar-
 teriarum pulsus exilior et imbecillior, simulq; frequentior ac
 celerior euadit, quo vno febrem inesse iudicant illam epheme-
 5 ram, pestilentium omnium perniciosissimam. Ea nec ardore
 mordax nec siti vehemens, qua nec laborantes se febrere cre-
 dunt: non vrinis, sed vel animi defectione, vel syncope, vel pul-
 su paruo ac presso, vel assidua vomitione, vel vigilijs vel in-
 quietudine & iactatione corporis, viriumq; prostratione cõ-
 10 spicua, quæ plerunq; sine sensu doloris, hominem inopinato
 rapit. Quum labes altius permanat in humores, mitior qui-
 de febrẽ infert pestilentẽ simplicẽ: vehemẽtior verò carbūcu-
 lo vel bubone insignitam. Licet sanguis & humores labe-
 factentur, non tamen putrescunt, vnde nec turbide nec con-
 15 fuscæ visuntur vrinæ, sed substantia, colore sedimentoq; lauda-
 biles. Bubo atq; carbūculus priusquam febris apparens, mi-
 tiorem pestem denunciat: robustamq; cordis naturam vene-
 no lacepsitam, huius statim non nihil foras propulisse. At post
 ortam febrem prorumpens, dominantis veneni impetu fit,
 20 estq; quasi victæ naturæ perniciosum indicium. Ea est pestilẽ-
 tis febris exquisita descriptio. Quòd si præterea, vel capitis
 dolor, vel delirium, vel sitis, vel incendium vehemẽs, vel vri-
 na turbida comitabitur, non ex labe, sed ex putrida permistio-
 ne fiet, quæ aliàs aliã partẽ lacepsit. Iam verò quænam sit pe-
 25 stilẽtis febris essentia ex symptomatis perpendite. Si pestilẽ-
 tes febres (quod Galenus memoriæ mandauit) calore non ad-
 modum vehementes sunt, si earum vrinæ simillimæ sanis &
 cum sedimento existunt, planum est & euidens aut nullam
 aut admodũ exiguã his inesse putredinẽ, neq; hanc exitij cau-
 30 sam haberi. Non pauci editis de peste quæstionibus et libellis
 vehementer æstuant vt tueantur pestilentem febrem non a-
 liudẽ quã ex putredine proficisci: vtq; illius discrimen statuãt
 à cæteris putridis, aiunt propriam cordis substantiam vel pri-
 migenos humores in illa cõputrescere, neq; aliud esse vene-
 35 natã pestis malignitatẽ (de qua differim⁹) quã putredinis mo-
 dũ. In alijs febribus atq; etiam in causo, neque cordis substã-
 tiam neque insitos humores putrescere, at vno putrium va-
 porum occurſu incalescere. Hi vel necessitate adacti faten-
 tur omnem pestilẽtem febrem ex putrida & hectica cõstitui,

R quasi

quasi earum quædam fit compositio . Alij quibus hæc com-
 menta non placent , non minus absurda fingunt , pestilentis
 febris profundam , sordidam ac tenacem , cæterarum extimã
 duntaxat & leuem esse putredinem . Multa vtrique subtiliter
 disputant , sed quoniam à veritate desciscunt , necesse est mul- 5
 tis figmentorum technis se irretiant . Qua quæso illi ratione
 fieri posse existimant , vt vel cordis substantia , vel primigenij
 illius humores putrescãt ? Nihil eiusmodi tolerare potest vi-
 uës animal , sed prius vita excedat quàm eò veniat . Vt cordis
 substãtia neq; vlcus neq; herysipelas , ita neq; vllam putredi- 10
 nem admittit . Illa etiam quo pacto coherere possunt cordis
 substantiam putrescere , neque admodum vehementẽ esse ca-
 lorem ? Si in causo putrescentis bilis solo contactu cor vehe-
 menter calet , multò certè vehemētius incendetur id vniuer-
 sum si putrescat . Adde nõ posse cor vniuersè putrescere , quin 15
 iam antè acriter incaluerit , proinde neq; posse in hoc extre-
 mum perueniri , quin calor antè sit deprehensus multo vehe-
 mentior quàm in causo . At nõ eiusmodi , sed toto morbi de-
 cursu mitis obseruatur : ex quo intelligitur pestilentem nulla
 affinitate cum putrida febre cõiungi . Cum hecãtica verò quid 20
 affinitatis habeat ? Obsidet (aiunt) vtraq; cordis substantiam .
 Esto sanè . Non tamen pestilens febris cor siccitate torret vt
 hecãtica , vt proinde illi sit affinis . Deinde quum ex confirma-
 ta hecãtica omnes decedant , deberēt vel maiori necessitate ex
 pestilente interire : quis enim putrido corde viuat ? At nõ pau 25
 cos videmus ex pestilẽte seruari : nihil igitur similis est hecãti-
 cæ . Quoniam igitur pestilens febris neq; caloris incendio vt
 causus , neq; siccitate vt hecãtica cor torret : ab vtraq; plurimũ
 differt , habetq; præsentem vim & perniciem omni intempe-
 rie omni putredine maiorem , quæ vna veneni specie , cor vitæ 30
 fontem obsidet demoliturq; . Hanc autem speciem qualis sit ,
 euentis ponderemus . Quum peste correptus solo halitu aut
 excrementorum expiratione assidentes vel integrè sanos la-
 befactet , hiq; vestibus contagionem lōgius exportent refer-
 uentq; diutius , constat hanc non simplicem putredinem 35
 sed multo immaniozem perniciẽ esse , quæ tenui eoq; admo-
 dum repentino aëris inquinamẽto tenetur , hancq; alio quo-
 uis veneno expeditiorem . Nõ enim si quis toxicum ebiberit
 aut sit à scorpione demorsus , halitu alios inquinet . Reliqua
 sympto-

symptomata si diligenter expēdetis, pulsum paruum & ob-
 scurum, animi defectionem, syncopen, vomitionem, assiduā
 iactationem cum vigilijs, omniaque nullo ferè sensu doloris,
 quis vestrum hæc nō potius veneni quàm putridi caloris so-
 5 bolem dicat? Aut si de vrinarum causa rogetur eorum sen-
 tentiam non refellat, qui aiunt in pestilentibus febribus ic-
 circò vrinis sedimentum inesse, quòd natura perterrita pu-
 tredinis exuperantia, quasi succumbens morbum aggredi
 non audeat? Illi certè singularem corporis nostri naturam
 10 consilij atque rationis participem efficiunt, quæ tamen sine
 ratioe ciet motus in corpore necessarios, nec vnquã otio per-
 fruitur. Sed neq; fieri potest quin ex sūma putredine quæ in
 venis est, aliquid pfluat cū vrinis, in hisq; putredinis indicia
 se proferant. Itaq; si illarum vrinæ sanis sunt simillimæ, fieri
 15 nequaquam potest vt in vasis mala putredo subsistat quæ in-
 teritus sit causa, sed latet nonnihil grauius pestilentiusque
 putredine, quod nimirum cordi totius substantiæ repugnā-
 tia & dissidio aduersum sit & tanquam deleterium. *Bru.* At
 Galenus non alia ratione bolum armenam pestiferos iuuare
 20 tradit: quàm quòd vehementer exiccet, exuperātemque hu-
 morem exorbeat qui putrescens pestem inducit. *Eudo.* Vísne
 igitur hanc meam sententiam medendi ratione cōfirmē? Si
 pestis in corp^o inciderit, quod iã vel plethora vel cacochymia
 vel obstructione laboret, fieri vix simplex ea, sed ferè tum pu-
 25 tridæ febrì implicatur. Hac morborum permistiōe tum mi-
 sta signa apparēt, tū amborū quasi mista medēdi ratio tenē-
 da. At si purū corpus erat quū pestis inuasit, omnino ea sim-
 plex obtinget. In hac medici celeberrimi et qui lōgo artis vsu
 doctrinæ studia compleuerunt, prorsus abstinent à venæ se-
 30 ctione, nisi admodum ingens adsit plenitudo, experti eos
 quibus sanguis siue initio siue postea esset missus, aut paulò
 post obiisse, aut in deterius lapsos esse. Non enim (vt qui-
 busdam videri possit) vacuatio hanc perniciem, summo-
 uet, aut imminuit, aut cohibet, vt quæ nō est in humoris vi-
 35 tio posita: neque laborantem vlla ratione leuat: sed contrà
 grauius offendit. Etenim extrinsecus nos circumfundens
 pernicies, vacuato sanguine & spiritu, in pulmones in cor
 & in venas facilius penetrat, ac ferocia maiore inualefcit:
 sanguis etiam phlebotomia cōcitatus, promptius labē con-

trahit : quemadmodum aqua cui fellis tantulum inieceris, si agitetur, ocyus quàm si cõsistat amarescet. Quinetiam vires vacuatione imminutæ, infilienti pernicipi minus obfistunt. Hæ rationes experientia confirmatæ, vt à venæ sectione, ita magis à valida purgatione docent abstinendum: clysteres & leuiiores medicationes nihil obsunt. Quum igitur in pestilenti febre simplici tota pernicipes à venenata qualitate impendeat, extremo morbo extrema remedia diligenter adhibenda sunt, non quæ vacuent, sed quæ tum frigore & adstrictione leui spiritus, sanguinem et humores cohibeât reprimant- que, huiusmodi est mali punici, citrei medici, & vuæ acerbæ succus victusq; persimilis: tum quæ totius substantiæ proprietate huius veneni vires aut obterant, aut hebetent, aut foras sudore exterminent. Huius vt vniuscuiusque veneni, propria est antidotus, antipathia & totius substantiæ dissidio aduersa. Huc tamen nonnullas etiam antidotos plurimi accommodant alijs venenis communes, scordium dictamum, gentianam, vetonicam, theriacè, & mithridatium. Adde & terram lemniam, & bolum armenam de qua modò querebas, quæ in id nõ exiccando, sed totius substantiæ proprietate vires habet. Cur enim non etiam inedia ad pestem multo maiorem vim obtinerent, quum & potentius & tutius quàm bolus corporis vniuersi superfluentem humorem absumant dissipentque? Quinetiam bolus ficcitate omnibus peræquè putridis febribus, neque pestilenti quàm illis potius conferret, nisi peculiari quasi priuilegio ornaretur. Siue igitur pestilentium febrium causam, siue ipsam illorum substantiam, siue signa, siue curadi rationem animaduertes, vbiq; proculdubio vim illam agnosces abditio- rem, aliàs quidem manifestius, aliàs obscurius. *Bru.* Rectè tu quidem. At de exanthematis & eethymatis quod à te in medio positum fuerat persequere. Scio quam his causam Auicennas & Neotericorum plurimi designent. Reliquias quasdam menstrui sanguinis quo foetus in vtero alebatur, in pueris & infantibus etiamnum permanere: quæ feruidiore cœlo vel austrina tēpe- state, vnà cum reliquo sanguine efferuescētes, nature vi propulsæ foras profiliant & efflorescant in cute. *Eud.* Hęc quidē ab illis scio proferri, at quàm consentaneè, ipse diiudices. Ex ea ipsa causa, mulieres quibus suppressi menses in om-

ne cor-

ne corpus redundant, iisdem malis obnoxia iacerent, quod tamen rarum videas. In pueris & infantibus quod dicebatur mēstrui reliquias permanere, Galeni sentētia redarguit, quę i. De sanit.
tunc. asseuerat foetum in vtero nō è foediore illo sanguine mēstruo, sed è materni purissima portione alimentum capessere. Neq; si quid mēstrui foetui cedit in alimentum, id tandiu potest per multas febres, per multos morbos superatos, in annum ætatis trigessimum aut quadragesimum perdurare, qua nos ætate non paucos vidimus hisce exanthematis grauissimè cō-

10 suctari, alios occumbere. Adde vnumquēq; his aliquando in vita necessariò consuctari debere, & neminem his posse secūdo aut tertio pręhendi: quorum vtrunq; manifestè falsum animaduertimus. Hęc verò mala ex communi quadam causa toti aëri conspersa originem habere, luculenter demonstrant

15 quòd non solum feruidiore cœlo, sed & hyeme interdū grassantur. Quod annos complures sileant, & certis annorum interuallis sauiant in plebem, aliàs quidem seorsum exanthemata, vt grauissimè anno millesimo quingentesimo trigesimo sexto: aliàs ecchymata sola, vt anno millesimo quingentesimo quadragesimo secundo. Quæ qui videt quomodo

20 causam illam superiorem non intelligat ac iudicet mundo grassari? Vt igitur carbunculus & pestilens bubo, ita sanè exanthemata & ecchymata causam habent è sublimi: at ea peculiari quadam malignitatis specie aërem contaminat. Ali-

25 quę in his existit quàm in carbunculo vel in bubone: & alia in exanthemate quàm in ecchymate: & horum quàm illorū minor est ferocitas. Causa autē cur infantibus & pueris magis familiaria hæc sint, reddi potest, quòd firmior ætas & adultior, tantulis malis non lacebitur, nisi fortè constitutio

30 grauior inualuerit. Hęc autem rursus ex ipsorum morborū descriptione & figura consideremus. In cute ij quidem efflorescunt, non ex ambientis contactu, sed ex inspiratu, quo vt cor afflatum delibutumque fuerit ipso statim initio vniuersum corpus, maximè verò caput ingrauescit, hoc etiam ple-

35 runque dolore concutitur, oculi tument & illachrimantur, facies quasi inflammata rubescit, vox rauescit, spiritus crebrior ac difficilior euadit, pulsus frequens ac celer febris nuntius. Malo dein ingrauescente venenum ex humoribus, die tertio aut quarto foras profilit, & in

cute efflorescens mali speciem detegit. Ecthymata pustulis
 multis toto corpore confertim albo colore extuberant, quæ
 pituitæ & bilis permistionē præ se ferunt. Exanthemata ve-
 ro quasi pulicum maculis ferè rubra apparēt, interdum pur-
 purea, interdum viridia aut nigra. Tandem compresso fu-
 rore, soluta alius humorū qui contaminati fuerunt reliquias
 crisi expurgat. Hæc ita apparentibus, nullum tamen putredi-
 nis indicium (si modò simplices sint morbi) cernitur in vri-
 nis: argumētum eos venenata qualitate virium corporisq̄ue
 nostri totam substātiā demoliri. Hoc & morborum fœdita-
 tas testatur, tam deformis aliquando visa vt occæcatis oculis,
 vniuersa cutis in scammæ fœtidas & in crustas ingentes sol-
 ueretur: corpus omne non aliter contabesceret & macie ni-
 greorēq; torreretur, quàm si menses quatuor è furca pepēdis-
 set. Neque verò solius cutis hæc vitia, verum etiam omnium
 interiorum, musculorum, viscerum, solidarumq̄ue partium
 omnes priusquam cutis labefactatæ. Sæpe etenim deprehen-
 sum prægnātes maturos partus edidisse hæc lue perfusos, qua-
 rum alię nihil omnino foris, alię non nisi multis post diebus
 incōmoda senserūt. Et quosdā ab interitu dissectos observa-
 uimus, quibus iecur, lien, pulmones omniaq; interiora haud
 secus atq; cutis, sordidissimis papulis manantibus scaterent.
 Quinetiā raucitas spiritusq; difficilis initio premēs, et prima
 eruptio in faucibus & ore, in ano & partibus obscenis appa-
 rēs, planū facit ex intimis partibus hæc mala originē habere.
 In has etiā finiri, argumētū est quòd sanatis, et raucitas et spi-
 randi difficultas manet, aliās sine tussi, aliās cum tussi ad ta-
 bem deducta. *Ph.* Istæc adeò luculenter explicata video, vt fi-
 des abrogari non possit. *Eu.* His finitimæ & quadam simi-
 litudine coniunctæ sunt febres sudorificę, quæ insolētes ma-
 gno terrore in omnem inferiorem Germaniam, in Galliam
 Belgicam & in Britāniam, ab anno Christi millesimo quin-
 gentesimo vigesimo quinto, in annum millesimum quingē-
 tesimum trigessimum, autumno potissimum peruagatę sunt.
 Vt primum lues hæc in ciuitatem quandam inuaserat, dere-
 pentè supra trecentos aut quingentos in dies corripiebat, dū
 hinc aliò commigrasset. Perculsi mox quasi essent languore
 dissoluti, animi defectione corruiebāt, decumbentesq; perpe-
 tuo sudore diffleebant, cum febre, cum pulsu crebro, celeri et
 inæquali

inæquali, neque sudori modus erat ante morbi solutionem. Soluebatur autem vno aut summum altero die, quanquam liberati diu postea languebant. Omnis cordis palpitatio conquisita, alios quidem duos trës ue annos, alios omnem vitam comitata. Initiò multos sustulit quum nondum illius vis erat percepta: at postea admodum paucos, vbi exercitatione & v-
 5 fu deprehensum est eos, qui sudores exciperent prolicerentq; et se cardiacis munirent, omnes restitui. Insolëtium morborum quum nec vis nec medicatio cognita est, grauis solet esse
 10 calamitas. Hoc statu aër tenui nec admodum pestilenti veneno perfusus, suppar infirmiorq; vitali robore, cor vt lacefsiue rat in cutē corporis extimã foras propellebatur, nec carbunculo, nec bubone, nec exanthemate nec ecthymate, sed sudore solo prorumpens, quod venenum spiritui quàm humori
 15 potius infideret. Omni quippe ratione hæc febris in ephemerarum cēsu habetur. Eam igitur tempestatem quis quæso nõ pestilētem iudicet, quæ tam multos, tam multis sensim mūdi regionibus, repētē sine sensu oppresserit: cum cordis indefinente palpitatione, cum animi defectione perpetua, cum e-
 20 ruptione foras ad cutem, quæ multorum est pestilentium morborum communis? Illa porrò omnibus decantata grauedo anhelosa, anno Christi millesimo quingētesimo decimo, in omnes ferè mundi regiones debacchata, cum febre, cum summa capitis grauitate, cū cordis pulmonumq; oppressio-
 25 ne atque tussi, quanquam multo plures attigit quàm iugulauit, se suo tamē impetu proprioq; ac inaudito veneni genere, pestilentem prodidit. *Phi.* Quos proposueras pestilentes morbos, omnes iam videris exequutus. At quos simplices epidemios & endemios appellas, siccine putes abditio-
 ris illius pernicipi quippiam redolere, & ex
 tacitis incomprehensisque causis
 proficisci?

EVDOXVS.

Vto equidem, & cur putem dicam, quanquã
 non æquè euidens est in illis demonstratio.
 Dysenterias, lienterias, pleuritides, ophthal-
 mias, febres acutas, huiusq; generis morbos
 vulgares, temporum mutatione tempestatũ-
 que vi suscitari, perspicuis rationibus suaderi potest: in idque
 multus est Galenus, multus & Hippocrates libris de locis,
 ære & aquis, libris epidemiorum, & aphorismorum tertio.
 Cæterum quum longa obseruatio tempestates non paucas
 ijs quas Hippocrates commemorat similes notauerit, easque
 admodum salubres, multas verò temperatas & æquales cum
 primis pestilentes: non possum equidem non suspicari, præ-
 ter qualitatũ tempestatũque mutationem, occultius
 quiddam & perniciosius in ambiente nos ære tum volitare
 & circumferri. Anno christi millesimo quingentesimo trige-
 simo octauo, dysenteria graues vniuersa Europa tanta fero-
 citate populabatur, vix vt ciuitas vlla immunis euaserit, cum
 tamen nec exuperans intemperies, nec temporum inæquabi-
 litas, nec valida tempesta vlla aut vigeret, aut antè viguisset.
 Annus autem ab hoc secũdus, qui à Christo nato quadrage-
 simus erat supra sesquimillesimum: omnium quos maiorũ
 memoria notauerat, toto orbe feruentissimus, maximè tamẽ
 salubris obrigit. Possum itidem & de lienteria quam memi-
 nistis circa hæc tempora plurimũ inualuisse ratiocinari, quẽ
 admodum de pleuritide de febre omnis generis, deq; alijs nõ
 paucis epidemijs, quos vt nostra, ita maiorum ætas & vidit
 & animaduertit. Hi porrò morbi quum in omnes terræ re-
 giones calidas ac frigidas, Austro et Aquilone perflatas, per-
 æquè inuadant, id quæso existimate, num præter intemperie
 aut simplicem putredinem, sit necesse quippiam in ære con-
 tineri, quod omnium causa communis existat. Nõ enim pos-
 sit calida vel humida intemperies, regionum tam longè late-
 que distantium communis esse causa: nam que Australes of-
 fendet, Aquilonios iuuabit. Nec igitur potest vlla putredo
 ex intemperie nata, omnium regionum esse cõmunis. Quo-
 circa

circa præstantioris & occultioris cuiusdam originis epidemiorum causa sit oportet. Hippocrates ad explorandam morbi cuiusque naturam, & ad euentum prænosendum, iubet tunc temporis conditionem, tum epidemiorum morborum impetum animaduertere: designans causas duas planè diuersas, temporis conditionem & latentem tacitumque impetum, morbos quoque ex illis prodeuntes diuersos. Quicumque celebres medici popularis dysenteriae, pleuritidis, aliorum ue morborum qui grassantur in vulgus, naturam & curationem literis mandarunt, eos certè quàm eiusdem cognominis dispersos, multò perniciosiores notauerunt, quasi tanta tamque communis causa, pernicipi expers esse non possit. Sidera ut pestilentes ita & alias interdum minus perniciosas, easque occultas excitant qualitates, quæ fiunt epidemiorum morborum causæ.

B. Rursum quæso de febribus vulgaribus paulò attentius meditemur. Equidem continuas febres non modò in quibus ethymata erumpunt purpurea, verum etiam omnes quæcumque grassantur populariter, non admodum inficiabor præter peculiarem humoris putredinem, non nihil etiam publicæ communisque pernicipi redolere, cum proximè ad pestilentes accedant. At de intermittentibus etiam si populares sint, maior foret controuersia, quòd illarum genus vniuersum Hippocrati salutare habeatur. *Eud.* Quòd morbus quispiam salutaris sit, non idcirco possis inficiari pestilentem aut occultum esse. Galenus libro de crisi secundo, singularium febrium iudicia persequutus, post ea quæ à symptomatis petuntur, alia ab efficientibus antecedentibusque causis deducit: & præter primarum aëris qualitatum exuperantiam, aliam abditam & delitescentem causam inuenit. Ne autem in his referendis nimius sim, satis fuerit de quartana sola sententiam proferre. Primum verò (inquit) hoc ipsum cõsidera, nunquid autem nus frigidam & siccam inæqualemque temperaturam acceperit: tunc enim certius sperabis quartanos circuitus in ipso fore frequentiores. Posthæc si regio ipsa talium febrium sit procreatrix: si ægrotantis natura atræ bili sit obnoxia, si ratio victus antecesserit, quæ huiusmodi humorem coaceruauit: et si eo tempore quartanæ febres populariter fiant. Hoc loco Galenum videtis præter ægrotantis, regionis, & victus conditionem, duplicem in ambiète nos aëre constituisse causam,

vnam

Predictionū. 2

Apho. 44.
quarti.

vnam frigidam & siccam inæqualemq; temperaturam, alteram nec nomine nec verbo expressam, quæ tamē causa est cur quartanæ febres populariter fiant. Hæc tametsi adeò obscura est & naturæ arcanis inuoluta, vt nec propria essentia, nec nomine comprehendi possit, eam tamen & esse constat & aliam ab intemperie. Iam verò si quartanarum populariū causa obscura et delitescens est, necesse fuerit ipsas quoque quartanas, essentia obscuras & occultas haberi. *B.* At nihilominus vno omnes ore quartanarum cæterarūque intermittētium essentiam in humoris putredine, & ex huius differentijs, illarum differentias constituunt. *Eu.* In illis (fateor) putrescit humor aliquispiā: cæterum neq; is, neq; calor illius soboles, tota febris est essentia, grauis sæpe humorū putredo & coërcetur in nobis et expellitur, quā nec febris antecessit, nec comitatur, nec consequitur. In elephantiasi, in lue venerea, tāta plerunq; putredine corporis tū interiores tum externæ partes obsidentur, vt exesæ quasi laceratæ excidant, idq; nullo febris indicio. *Br.* Hæc duntaxat mihi persuadent non ex quauis sine delectu putredine, etiam si grauisima sit, febrem enasci. *Eu.* Ediffere quænam putredo febrem, & quæ nullam accendet. *B.* Hoc si verbis explicare coner, frustra laborem. *Eu.* Id igitur fatendum est vnum quippiam ex eorum numero esse quæ nos fugiunt, tacitum & obscurum. Ne quid autē suspiceris aut metuas, non magnoperè contendo, id ipsum de quo nostra est disputatio à cœlo ne prodierit, an int^o sit in corpore genitum, vti & venena non pauca. Satis sit in re controuersa demonstrare id quicquid est, occultum nec solius intemperiei sobolem esse. Agè igitur graui putredine sca-teat sine febre, alter verò cum febre. Hic præter communem putredinis rationem, aliud quippiam circumgerit, à quo febris incitatur, & quod accedens febrem inducit, decedens abducit. Id quocunque nomine appelles, à putredine diuersum quiddam est, in quo cōsistit febris essentia. Hoc autem vt constet luculentius, paucis referam quæ obseruationibus olim animaduerti, quorū & vos similia videre potuistis. Misellus quidam quartana febre simplici, & lue venerea, sordidis vlceribus deformi, duobus sanè quàm contumacissimis malis conflictatus, opem medicam exposcit.

Conue-

Conuenienter præpurgato, ligni guaiaci decoctum imperatur cum victu tenui & admodum exquisito. Horum perseverantia, vniuersi corporis putridus humor partim absorptus partim dissipatus est in sudores: omnisque partium intemperies sic abacta est, vt maligna quæque & sordidissima vlcera, quibus tum nasi extremum exciderat, tum reliquum corpus omnescatabat, ad cicatricem producta sint. At nihilominus cum à lue venerea integrè vindicatum corpus videretur, omnisque illius obstructio soluta, omnisque exhausta putredo, quartana tamen contumaciter in tempus longissimum producta est. Ex quo intelligi potest proximam illius causam non in obstructione, non in humorum putredine, sed in affectione quadam secretiore statui, quæ partibus ipsis inhærescit. Hanc Galenus iam senex agnouit, de febribus intermittētibus ita sentiens: Harum circuitus repetere minimè desinit, quoad dispositio in parte generante excrementa seruetur. Quin et eo loci paulò altius quàm libris methodi, & primo artis ad Glauconem, febrium curationem instituens, præcipuum sanationis scopum esse ait dispositionis huius correctionem. Ea autem febrilis dispositio est ab intemperie longè diuersa. Hoc ipsum ex euctu superiori, cōtrario æstimemus. Sæpenumero quartana febre soluta, corp⁹ etiam nū̄ permanet impurū, aliàs quidē alijs febribus, aliàs cruditati, aliàs lienis scirrho, aliàs cacexiæ vel hydropi, aliàs alijs ex putredine malis obnoxium. Hoc non modò in pestilentibus & contagiosis, verum etiam in venenatis morbis omnibus Dioscorides accidere tradit, vt quum tēpore vis illa venenata & præsentanea perdita fuerit, vitiosa quædam affectio diuturna relinquatur, quæ cōmunia aliorum morborum remedia communemque medendi rationem efflagitet. Sæpe etiam ex impuro corpore & putredine conferto, vidimus quartanam febrem nō simplicem modò, sed & duplicem & triplicem proprijs antidotis abigi, nulla purgatione præmissa et stabili impuritate. Non præter rationem propria quædam febrium remedia inuulgantur, quibus vel aniculæ optimis medicis calumniam texunt illorumque artem insimulant. *B.* Multa in peregrinatione vidi hac de re incredibilia, quæ tanquam omnino ridicula sum aspernatus. *Eu.* Itaque si putredo profligari potest manente febris essentia, rursusque essentia dissolui manente putredine, perspicuū esse

2. De differ.
Febr. cap. 17.

Lib. 6.

esse debet illa varijs diuersisq; tum naturis tum essentijs teneri. Quoniam autem de quartana febre exempli gratia sermo habitus est, reddat vestrum aliquis manifestam causam, cur ea licet interdum annos quatuor perseueret, nūquam aut rarissimè eundem hominem bis tota vitaprehendat. Equidem 5
hactenus vnicum bis prensum audiui. Aut cur quartanæ febris statæ & quæ errabunda non sit, circuitus pomeridianis duntaxat horis inuadat. Hæc quis tam occulta & inuoluta esse credat, si non etiam occulta planeque obscura quartanæ sit essentia. *B.* Noua audio. *Eud.* Immo peruectera, licet non- 10
dum fortasse animaduersa. Adde etiam quartanam eò cōtumaciorem fore, quo meridici propius inuaserit. *B.* Ea fortasse causa sit, cur medicus admodum prudens, in quem aliquādo incidi, ad earum febrium omniumque popularium morborum curationem, selectas antidotos diligentisiderum ob- 15
seruatione adhiberet, nosq; frequenter magna operum suorum teneret admiratione. Magna etiam probabilitate id suadebat quod est ad finem libri de natura humana, siue Hippocratis, siue Polybij siue alterius is est, omnes febres ex bile esse. Nos prætereà graui in errore versari, qui vt omnis conti- 20
nuæ febris materiam in maioribus esse venis, ita omnium intermittentiū causam existimaremus in carne seu in ipsa corporis mole contineri, vno Galeni argumento, de rigore, & de sudoribus inclinatione erumpētibus. Is magna rationum efficacia, ex causis, ex signis, ex curandi ratione, docebat in- 25
termittentium materiam sepius in ventriculo, aut in visceribus, aut in ventre inferiore coërceri: hincque nihilominus quàm ex corporis mole & rigores & sudores moueri. *Eud.* Optimè nūc tecum ageretur si ex his paucis, abditiora quædam ab illo diligenter peruestigasses. Multa quippe viri do- 30
cti vsu longo parta, sibi tanquā in thesauros recondunt, quæ etiam si publicæ utilitatis desiderio tenētur, inuulgare dubitant, ne multitudinem veterum doctrina confirmatam vellissent ac irritent. *B.* Tu verò de his quid sentis? *Eud.* Inclinans iā dies, nec ipsam nos curandi rationē persequi, nec suscep- 35
ti argumēti metas trāsilire finit, quod omne in rerū abditarū causis positum erat. *Ph.* Cognitis ergo epidemiorū pestilentiumque morborum causis, ad contagiosos venenatosque morbos diuertamus.

EVDXXV.

Vx vmbra proximis stirpibus arboribusque
gravis, apud Ouidium sic queritur: Me, fata
ne lædam, quoniam fata lædere dicor, Imus
in extremo margine fundus habet. Narbonæ
taxus tã præsentis est veneni, vt authore Dio-

De Nuce.

10
15
20
25
30
35
Icoride, si qui dormiant sub ea, aut in eius vmbra subsideant,
lædantur & sæpenumerò moriantur. Quandoquidem cor-
pori vniuerso strangulatum & celerem interitum infert. Ba-
siliſcus tantæ pernicipi ab Auicenna describitur, vt non eos
modò qui vel manu vel alia corporis sui parte, sed etiam qui
virga attigerint, momento necet: quod & visu & sibilo effi-
cere tradunt. Torpedo piscis piscatorem qui se hasta attige-
rit, in stuporem inducit. Sunt & alia non pauca tum in ani-
mantium tum in stirpium genere, quæ possint integræ cutis
contactu hominem interimere. At multò plura quæ aperta
cute, vt venenatæ sagittæ, aspidis, hydræ, viperæ, ceraſtis, di-
psadis, anguis, scolopendræ, salamandræ, stellionis, pastina-
cæ, lacertæ, draconis, crocodilli, phalangij, scorpij, & rabidi
canis morsus. Epidermis densa quum sit atque valida, hebe-
tiorum & crassiorum venenorum substantiam altius pene-
trare non finit, nisi vel findatur vel dilaceretur: quæ autem in
venenis efficacissima sunt, illam quãtumuis validam ac den-
sam penetrant, introq; penitus subeunt. Omnium quidem
vis & pernicipes ex ea sede quam primùm attigerit, sensim in
corporis principes partes & in artus inuadit, dum corpus
omne labefactet, idq; omni veneno peculiare, vt pedetentim
serpat, aliud quidem ocys, aliud segnius. Rabidus canis de-
morsu saliuæ aut humoris quiddam eructat, in quo vis est ve-
neni. Id intro subiens spiritus, sanguinem, humores, partí-
que substantiam contagione labefactat: hinc sensim serpit
longius in partes principes, sed tam segniter, vt rarò ante
diem vigesimum, interdum non nisi anno symptomatis se
prodat. Per has moras nec febris, nec malum aliud vllum
percipitur, nec scit æger quanta pernicipes lateat. At quum

S hæc

hæc tempore in cor penetrauerit, vellicantur præcordia, æger indignabundus euadit, nec stare, nec quiescere potis, furientis in morem huc illuc effrenatè agitur, manibus ora dilacerat, alios dente petit, ex ore spuma promanat, oculi torui & aspectu horrendi, febris valida, sitis inexhausta, & tamen æger aquam omniaque liquida, adeò perhorrescit vt e-
 mori potius eligat quàm bibere aut ad aquam deduci. Quibus malis defatigatus tandem miserè cedit è vita. Phalangij aut scorpij aculeo, tum alia tum breuiori tempore fiunt symptomata, quòd promptius expeditiusque venenum serpat. 10
 Itaque omnium pernicies ab ea corporis parte exoriri, quam primùm lætifera vis attigerit, illinc sensim in omne corpus irreperere, ipsùmque permutare, & perimere animaduertitur. Id & inuenta comprobataque curandi ratio confirmauit, quæ veneni perniciem ea parte qua intrauerit reuocat, vulneris dilatatione, partis demorsæ suctu, scarificatu, affixis cucurbitulis, medicamentis acrioribus. Et ne longius intrò serpat, eam arcet iniectis vinculis arctioribus, carnis circumscriptione, vrentibus medicamentis vel candente ferro, nonnunquam extremæ partis amputatione. Perniciei vero sæuitiam restinguit atque domat antidotorum esu, vt rabiem fluuialiũ cancrorum vstorum cinere, gentiana, & allysso: cuius vires exæquare rubiam experimur. Vacuatio nulla aut admodum rara adhibenda. Hæc igitur optimorum medicorum diligentia atque fide comperta demonstrant 25
 non modò rabidorum canum aut scorpionum, sed & omnium quæ aut morfu aut quouis contactu enecant, perniciem esse venenatam eã & contagione vires suas expromere. *Brutus*, Equidem de istis nihil dubitem quæ sint celeberrimorum medicorum consensu confirmata: quanquam non 30
 desunt qui putent canem solo ardore & æstus vehementia in rabiem agi, ipsùmque illius quod dicimus venenum esse velut caloris exuperantiam. *Phi.* Nondum potes veterem pellem exuere. Hac æstate venatores quidam in lupum sæuiorè irruerunt, trucidatum in varia obsoniorum genera appararunt & coxerunt. Omnes quicunque esitarunt non multo post tempore rabie correpti alij perierunt, alij sociorum morte prudentes sibi prospexerunt. In ea carne tam diligenter
 ter

ter apparatus, quam tu restare putes ardoris exuperantiam?
 At vis latifera & venenata permanfit, quæ vix igne mitefcit:
 quemadmodum nec cantharidum vis deleteria vftione tota
 perit. *Eud.* Qualis eft virulentorum animantium pernicies
 5 atque contagio, talem velim existimetis latere ac teneri in
 lue venerea, nifi quòd hæc fortaffè minus præfens ac mortifi-
 fera fit. *B.* Gaudeo te in huius morbi fermonem incidiffè, de
 quo tam multi multa fcripferunt, fed quæ palato meo non
 fapiant: quocirca tuam ea de re fententiam tantoperè opta-
 10 mus audire. Huius primam originem alij fiderum insolenti
 constitutioni, alij aquarum inquinamentis, alij cuiufdam
 fcorti impuritati referunt acceptam. Cæterùm licet ea lues
 fenfim contagione in omnem Europam, Aphricam, Afiam
 & extremam Indiam defluerit, omnemque orbis partem
 15 quæ noftratum commercijs vtitur, impleuerit: quoniam ta-
 men deprehensa eft ab vno quopiam aut admodum paucis
 Neapoli originem habuiffè, non potuit fanè epidemiorum
 morborum conditione, à certo aſtrorum influxu deriuari.
 Quamplurimos enim paucis diebus afflixiffet, tandèmq;ue
 20 tempore defiffet. Ego proinde exploratiorem duxerim po-
 ſtremam originis rationem. *Eud.* De origine haud magna
 contentione decertem, fed de illius caufa, de vi & natura, ex
 qua curandi ratio omnis ducenda. Primùm autem occultam
 & venenatam illius eſſe naturam, tum ex inuaſionis modo,
 25 tum ex ijs quæ mox tradentur perſpicuum fiet. Atque cùm
 neminem vnquam hac lue labefactauerit inquinati aëris in-
 ſpiratio, non debet ea inter epidemios recenſeri. Quum nec
 alimentorum impuritate nec vitio vnquam fit orta, non nu-
 merabitur in ſimpliciter venenatis. Reſtat igitur habeatur in
 30 contagioſis. Veneni quidem ac pernicipi huius vis & effica-
 cia tẽpore delitefcit, & tẽpore copioſis ſignis & argumentis
 ſe prodit. Vtq; rabidi canis aut ſcorpionis, ita huius venenũ,
 ab ea ſede quæ fit cõtatione labefactata, fenfim in omne cor-
 pus perreptat atq; ſæuit, vt planè cõtationeſorum morborum
 35 naturam imitetur. Qua parte contactus & ſocietas eſt, ab ea
 maximè prendit & initium ducit. Qui venereo comple-
 xu iungitur cum inquinata, à pudendis luem contrahit.
 Nutrix à qua pollutus infans lac ſugit, à mammis: condor-
 miens inquinato ſudore diffluenti, à cute & à ſummis

corporis partibus: qui effusiore osculo saliuam exceperit, ab
 ore: infans vitiata nutrice altus, nunc ab ore, nunc ab interio-
 ribus: Obstetrix quæ infectæ parturienti opem tulisset, à ma-
 nu, quæ tandem excidit. Huius tamen veneni quia vis est he-
 betior, nō nisi in apertam nudamq; partem inuadit. Partium 5
 à quibus lues exordium capit, aliæ alijs grauius vitæ discrimē
 adferunt, omnium exitiosissima est, quæ ab interioribus &
 reconditis visceribus, aut à partibus obscœnis inchoat, cæte-
 ræ leuiores & minus periculosæ. Quanquam autem illius v-
 na eadēque perpetuò est essentia, vt tamen corpora quibus 10
 infederit natura, temperamento, affectu et habitudine variāt,
 distincta multipliciaq; symptomata inducit, alia quidem in
 bilioso, alia in pituitoso, alia in melancholico: non enim si bi-
 liosus pituitosæ concubuerit, eisdem atque illa symptomatis
 premetur. Non igitur possint ex symptomatum differentia, 15
 propriæ morbi differentia constitui. Cuicumque particulæ
 lues primū infederit, illic inhærescens pustulam excitat, in-
 terim & vlcusculum. Inde longius prorepens radices figit,
 sensimque partium continuatione adacta, interiora subit, &
 ad extremum ni' medicamentum adhibueris, furore corpus 20
 vniuersum vastat atque depopulatur. Hinc venenum malo
 subesse intelligitur, nō aliter quā scorpionis aut rabiosi canis vi-
 rus, perreptans in omne corpus. Illius signa varia efficit par-
 tium natura ad quas pedetentim repit & permanat. Quum
 viro (exempli gratia) concubitu à pudendis madore perfusis 25
 initium habet, pustulas in his primum & vlcuscula euocat cō-
 tumacia malique moris. Vapor dein aut spiritus ductu cauo
 pudendi intro irrepens (neque enim credibile est humoris
 quicquam eò subire, venæ cauæ sanguinem arteriaque ma-
 ioris spiritum labefactat: tumque bubo prorumpit in ingui- 30
 ne. Hinc vasis spermaticis renibusque affectis, gonorrhœa se
 promit, qua virus turpissimè velut eructando eijcitur. Quum
 execrandum malum in iecur & in ventriculum inuasit, leuis
 quidam alui fluor suboffendit, moxque cum iecore sanguis
 polluitur, quo cunctæ corporis venæ participes fiunt, eoque 35
 in artus, in musculos & in cutem disseminato, compressum
 maleficium atque tacitum erumpit: profiliuntque liuidæ ru-
 bentisque pustulæ, vlcuscula crustosa & herpes, nonnullis
 vlcera caua atque maligna: biliosis quidem phagedenica &

exceden-

exedentia, melancholicis cancrofa: pituitofis leuiora, fed
 fordidiora, & humore quodam mucoso foetidóque ma-
 nantia: fanguineis crebriora & carbunculi effigie. Omnia
 quidem labris præduris, tumentibus & inuerfis, quæ exefa
 5 carne, ipfa etiam offa depafcut, primùm tenella qualia funt
 nafi & palati, deinde solidiora, quæ putria cariolaque tem-
 pore excidunt. Ab ijs, cùm malum iam cerebrum fum-
 màmque corporis arcem obfidet, multa superuacua pro
 partis conditione pituitofa colligi neceffe eft: quæ fi inter-
 10 clufa capite teneantur, magnum & acerbum dolorem com-
 mouent: fin foras sub cutem capitis promineant, vel in
 articulos vel in artus deturbentur, his aut cruciatus exci-
 tant immanes ac diuturnos, qui noctu maximè inuale-
 fcunt, aut tophos præduros fcirrhofosque tumores, haud-
 15 quaquam tamen doloris expertes. Quanquam enim pi-
 tuitofa videtur materia, veneni tamen maleficio perfufa, a-
 crimonix particeps eft. Hinc sub offium membranas fe re-
 condens, tum acrimonia, tum distentione dolorem exci-
 tat. In offium verò substantiam per tenues quasi tubos fe
 20 inferens, illa diffundit dilatátque in tumorem, quæ tan-
 dem carie confumpta putrefcunt. Si minus acris & mordax
 materia cutem non exedit, ad pilorum radices effufa, ma-
 lignitate aut venenato vapore, effluuium concitat, quo ple-
 rique vifi funt sine capillis, sine supercilio, sine barba, sine pi-
 25 lis, qui poftèa tempore repullularunt. Quum tam multa v-
 bique fint huius pernicipis figna, nullũ tamen cernitur in vri-
 nis, neque ex his quisquã aut hoc aut aliud vllũ veneni genus
 poffit deprehendere. Iam verò hæc paucula de venerea lue
 fi adhibito animi iudicio ftudiofe obferuabitis, cui veftrum
 30 non perfpicua fit eius pernicipes? Quis ex vobis eam veneni
 participem effe inficiabitur? Si in omne corpus diffeinata
 ferpit, non aliter quàm quæ à rabidi canis morfu infertur,
 poffit ne expertes effe veneni? Neque verò in externas dunta-
 xat quæ sub aspectum veniunt, verumetiam in interiores
 35 quasque partes in ipsaque viscera penetrat, quæ (quod de
 exanthematis afferebatur) difsectis mortuis comparent pu-
 ftulis vlceribusque foeda. Plurimi fanè hoc in morbo in aliis-
 que venenatis captiofa eaq; admodum inani ratiõe fallũtur,
 quòd dum vident symptomata hæc omnia cum humoris cu-

iusdam vitio insultare, nihil præter humorem inesse putant, nihil maius animo concipiunt, neque acriore illa animi acie perscrutantur num aliud quippiam in humore subsit in quo præcipua affectionis causa cõsistat: quale proculdubio si sensu non cernimus, oportet certè ratione & intelligentia comprehendere, alioqui in maximarum rerum ignoratione versari. Itaq; vis illa veneni, tenuis admodũ ac fere corporis expers, sensusq; nostros effugiens, aut in humore aut in alio quouis corpore inhærescit, quod subiectum duntaxat quasi vehiculum est eius quæ nos afficit maleficiofæ facultatis. Qui enim possit corpori nostro vim inferre sola virtus incorporea? *Br.* Omnem certè hac de re dubitationem & velut caliginem, dilucida interpretatione discussisti. Velim tamen insuper mihi aculeos ex animo euellas, quos nonnulli infixerunt. Aiunt illi hanc luis veneræ contagionẽ, & in dies mutari, & iam prorsus inclinare atque consenescere, vt sit post-hac breui finem habitura. Quid quæso hac de re statuis? *Eu.* Hanc nisi sua clementia Deus optimus extinguat, aut effrenem hominum libidinem temperet, nõquam extinctum iri, sed fore humano generi comitem & immortalem. *Phi.* Circumferunt tamen olim pustulas fœdas erupissẽ complures, dolores admodum paucos: nunc contrà, pustulas esse nullas, dolores autem atroces cum tuberculis scirrhosis. *Eu.* Id fortasse effecerit non luis conditio, sed præpostera multorum curatio. Adcõ enim nunc ea mortalibus est formidabilis, vt vel illius minima suspicione confestim ad remedium ex hydrargyro cõcurratur, quod sanè pustularum ardorem extinguit, at destillationes articulorumq; dolores exagitat. *Br.* Tũne igitur vulgarem illam medendi rationem confirmas? *Eu.* Nihil equidem minus, quòd ea morbi symptomatis dũtaxat succurratur, radice neglecta. Ad tetre huius & immanis beluę oppugnationem omnes machinas adhibuerũt. Alij sperant se initio radicem vacuationibus euulsuros: purgãt validè, dehinc quibus competit sanguinem mittunt, mox reliquias idoneis sirupis præparant, quas & secũdo & tertio interdum & quarto expurgẽt. Ea certè curatio si malum inter initia consistit, solusq; corporis spiritus vel humor inquinatur, plerunque liberat, non item si iam partium substãtia obsidetur. Alij ratione non admodum dissimili, tenui extenuãtq;

teq; victu, & potu ex hebeno guaiacina vel sancta vel ex Ci-
 narū radice corpus absumūt, humores detergūt dissipātq; in
 vrinas & sudores. Hinc necesse est pustulas & vlcera cū cor-
 pore sicari & sanescere, tophos præduros incidi atq; dissol-
 5 ui, ex hisq; natos dolores mitescere. At symptomata istæ pu-
 tato, morbi verò essentiam multò diuersam, quæ illis abeun-
 tibus, etiamnum tanquam radix solidarum partium substā-
 tiæ firmiùs inhærescit. Alij vnctionibus ex hydrargyro cura-
 tionem suscipiunt. Cùm enim hydrargyros non vt plerisque
 10 visum est calida sit, sed ad eò frigida vt vi narcotica dolores
 quoscunque sopiat & leniat, optima ratione sanguinis eru-
 ptiones, bilis ardores exesionesq; retundit: pustulis vlceribús
 que malignis opitulatur. Quum eadem vehemēter humida
 sit, præduros tumores emollit cōcretosq; dissoluit. Et quo-
 15 niam ad eò tenuium est partium vt omnia vel durissima me-
 tallorum corpora subeat, penetret atque dissoluat, multa è
 corpore per sudores dissipat, quædam purgatoria vi in aluū
 deturbat, multamq; pituitam ex ore prolicit. Quocirca ex
 accidenti desiccans, vacuānsque symptomatum materiam,
 20 illis nō parū succurrit. At certè crudeliùs quàm guaiacum
 magno oris tædio, grauiore virium iactura & imminentiore
 periculo. Etenim cerebrum tanto frigore offendit, vt rheu-
 matismis deinceps opportunum maneat: neruos, articulos
 catenus laxat & debilitat, vt in omnem fluxionē proni eua-
 25 dant, suscitenturq; tremores immedicabiles, & recentes cru-
 ciatus pristinis grauiores. Non vt in simplici arthritide hi re-
 pētè oboriūtur, neq; foras prominēt, sed sensim radice altiùs
 defixa, penitus ferè in ossa tibiæ & humeri subeūt. Hydrar-
 gyr⁹ tātò periculo symptomatis opē ferēs mali radicē haud-
 30 quaquā euellit. Quo fit vt tum hæc, tum superiores ineffica-
 ces sint & parū tutæ cum periculo recidiuæ, quum præfer-
 tim lues initium præterlapsa, ipsam partium substātiā ob-
 sedit. Tempore siquidem reuirefcit, recurritq; interdum post
 annum trigesimum, tantoq; interuallo mali fomes quasi se-
 35 pultus delitescit. Et nihilominus qui tū expertes mali pror-
 fusq; expeditos se putant, alios cum quibus concubuerint,
 contaminant, prolēmque gignunt ea lue conspersam, indi-
 cium profectò tum temporis mali fermentum in venis in ip-
 sisque partibus reseruari, & vt dicere solēt, in ipsis quasi me-

dullis latere. Recidiua rarò perfimilis est radici, neq; ijsdem symptomatis, sed ferè destillatione, arthritide, artuum dolore, tophis, vel ossium carie molesta: neq; pari contagione, eos cum quibus societas est, afficit: quòd illis auxilijs humoris furor & impetus repressus sit, etiam nondum mali radice euulsa. *B.* Hanc igitur quam alia ratione putas extirpari posse? *Eu.* Proprijs antidotis et alexipharmacis. Neq; enim hydrargyros, neque hebenus alexipharmacorũ, aut antidotorũ vim obtinent: sed empiricorum inuenta sunt, quę plerique vulgi imitatione inducti tanquam fucũ adhibēt malo: quum certè foret consultius imitatione curationis rabiosorũ à veteribus institutæ, remedia in id meditari cõsentanea. *B.* Miror equidem sæpeq; sum miratus, neminem hoc toto seculo verã luis curationem attigisse, persuasus satis veram eam non esse quæ circumfertur. *Ph.* Omnes quæstui inhiant, & posthabita inuestigatione veri, quicquid primùm fors obtulit sequuntur. Male nobiscũ ageretur si noui sæpe morbi emergerent, quãdo ne vnus quidẽ remedia assequi valemus. *Eu.* Itaque vt rabiei, ita luis venereæ propria quædã est antidotus, quæ etiã si neq; victum admodũ tenuem, neq; vacuationes multas præmittes, vna possit labẽ eluere. Symptomata verò, vlcera, dolores, tophi, & quęcunq; acriter vrgent idoneis nec tã longè petitis auxilijs, expeditius tutiusq; leniri possunt. *B.* Hæc ex te discere vehementer optamus. *Eu.* Vos me rei nouitate impulistis, vt nimis multa de tam fœda lue narrarem. Temporis breuitas plura non fert: neq; hîc abditorum morborum curationes, sed causas dũtaxat ex professõ inuestigamus demonstramusq;. *Br.* Huc saltẽ si quid de elephantiasi animo concepisti, in medium profer. *Eu.* Elephantiasim in cõtagioforum morborum genere contineri, omnes certè vel plebei persuasum habent, quòd non vt pestilens halitu solo, sed vt lues venerea concubitu, accubitu, omniq; contactu præhendat. Quanquam ciuitatum legibus Elephantici sepositi et à reliqua plebe segregati degunt, nunquã tamẽ vel sedulò sciscitati accepimus quęquã ministrorum, etiam si perpetui illis asideãt, sola spiratione contaminatũ. Si quis fortè malũ hoc sponte, proprio intimoq; vitio cõtraxit, nõ idcirco debet à cõtagioforũ cẽsu reijci. Nõ enim cõtagiosum morbũ ex solo ortu, verum etiã ex inuadẽdi serpẽdiq; modo definiuimus.

Elephan-

Elephantiasim autem non ex sola atra bile fieri, demonstrat
 melancholia morbus & mania: in quibus etiam si bilis atra
 & in cerebro & in toto corpore redundet, citra tamē elephā-
 tiasim est, quē admodum & quartana intermittens, & quar-
 5 tana continua, in quibus melancholiam putrescere fatemur.
 Hæc igitur & insuper eruptio foeda foras in partes extimas
 & in cutem profiliens, elephantiasim pernicipi cuiusdam esse
 participem declarat. Ea primum dura, crassa, aspera & scam-
 mosa redditur, colore subliuido vel purpureo, cū sensu quo-
 10 dam stuporis. Pustulæ dein extuberant, verrucis initio similes
 sed quæ postea grandescant durēscantque, interdum etiam
 magna foeditate exulcerentur. His notis facies potissimum
 & nasus, manuum pedūque digiti foedantur, oculi rubore
 pustulisque suffusi caligant, pili toto corpore decidui sunt, ma-
 15 ximè in supercilijs et in mento. Omnia igitur foras erumpē-
 tia, ipsūque pilorum defluuium, quis malignitatis et laten-
 tis veneni notas esse non agnoscat? Multus humor plerunq;
 in cutem confertim effunditur, biliosus quidem in ictero, pi-
 tuitosus in leucophlegmatia, melancholicus in melancho-
 20 lia, à quo nihil tale fieri cernimus. Itaq; in elephantiasi præ-
 ter humoris vitium malignum etiam virus inest, quod tū hu-
 mores tum partium substantiam polluit. Illa quippe non so-
 lius cutis (quod Galenum dixisse miror) sed totius corporis
 est affectio. Quales in linguæ radice verrucæ extuberarint,
 25 tales in omnia viscera, in omnesque partes intimas dissemi-
 nari comperimus. Curandi difficultas morbi malignitatem
 atque perniciem docet. Hanc idcirco tot seculis veram cura-
 tionem non inuenisse reor, quòd propria illi antidotus per-
 quisita non sit, quam tamen & esse & inueniri posse non dif-
 30 fido. *Ph.* De contagiosis morbis satis abundè, nunc recepto
 traditionis ordine de venenatis morbis trāsfigendum. Non
 enim hoc loco de phthisi, de lepra, de scabie, de pruritu, de-
 que alijs huius classis, sermo habendus est, qui quamuis
 in contagiosis numerari soleant, manifesti tamen
 35 sunt, à manifesta putredine orti, neque
 (quod supra monebas) huc
 quoquam modo re-
 ferendi.

EVDOXVS.

Tá ne prætereà exigitis vt de venenatis mor- 5
 bis sermo habeatur? Si iam planè inter om-
 nes cõuenit quamplurima esse venena, quo-
 rum vis cæca & delitescens vario nos symp-
 tomatum cruciatu fatigat, nõn ne euidēs esse
 debet, ab illis morbos in nobis excitari qui non manifestis 10
 qualitatibus, sed totius substãtię dissidio vitę nostræ primor-
 dia demoliuntur? *B.* Neq; id ipsi demonstrari volumus, sed
 dilucidius explicari quot & quas illorum differētias esse pu-
 tes. *Eu.* Quem venenatũ morbum definiuimus, is nec ducto 15
 inspiratõque aëre, nec externorum contagione, sed vna deli-
 tescētis intus veneni pernicie prouenit, suboffenditq; Hoc iã
 dixi cæteris hebetius, & in crassiore dēsioreq; materia inhę-
 rescere, quæ non nisi interioris caloris eiusq; copiosi vi exci-
 tetur, aliasq; venenum imprudentius intrò assumi, aliàs intus
 etiam progigni. Venena quæ intro sumuntur, alia quidem in 20
 metallorum, alia in stirpiũ, alia in animantiũ genere sunt. In
 metallorum genere, arrhenicum, auripigmentũ, chrysochola,
 calx, çs vstum, atramentum sutorium, sulphur, adamas, lapis
 cerulens & armenus: itemq; hydrargyros, cinnabari, ceru-
 fa, plumbũ, minium, gypsum. Hęc putant nonnulli sola qua- 25
 litatum exuperãtia: priora quidem caustica vel septica, id est
 vrente vel putrefaciente vi, posteriora verò astringēte & præ-
 focante nobis infensa: proinde nõ simpliciter venena, sed ve-
 nenata medicamenta appellari. At quãquam manifestis om-
 nia qualitatibus vehementer obsunt, totius tamen substãtię 30
 dissidio nonnihil etiam veneni reconditum habēt. In stirpiũ
 ordine sunt aconitum, chamæleo, taxus, ephemerum, thy-
 melea, laureola, thapsia, rhododaphne, ramũculus, dragun-
 tium, tithymali genera, & quæcunque immodicè purgandi
 vim obtinent, vt veratrum, scammonium, cyparissias, cycla- 35
 minus, colocynthis, & alia eius generis nõ pauca, omnia ve-
 rè deleteria. Sunt & quæ qualitatum duntaxat exuperantijs
 infensa putantur, quod genus sunt euphorbium, anacardus,
 itemq; opium, mãdragora, hyosciamus, cicuta, solanum ma-
 nicum,

nicū, fungus: quæ tamen malignitatis expertia haudquaquã
 putamus. In animantiū genere numeratur cātharides, lepus
 marinus, salamādra, buprestis, deuorata hirudo, pinorū eru-
 ca, felis cerebrū, sanguis tauri, lac corruptū, piscium aut pecu-
 5 dū fulgure vel pestilentia interemptorū carnes, & quæcunq;
 suprā diximus demorsu vel contactu enecare. Portio ex his
 quæcunq; intro sumpta multò præsentius & atrocius quàm
 cōtactu offendit. Hæc igitur omnia nō modò qualitātū exu-
 perantijs, verumetiā totius substātiæ dissidiō exitialia esse &
 10 deleteria, morbosq; inferre venenatos, tum ex insequentibus
 symptomatis, tum ex alexiterijs quæ veteres ad curationem
 inuenerūt, facilè intelligi potest. Quæ porrò intus gignun-
 tur venena, non vt superiora primo suæ naturæ ortu, sed lon-
 go ordinis progressū atq; mutatione talia euaserūt. Vt enim
 15 ex varia humorum putredine, siue ea ex intemperie, siue alijs
 ex causis orta sit, diuersi generis febres excitantur: ita sanè ex
 putredine longius progressā, vel alia ceciore ex causa venenū
 in nobis prouenire gigni q; potest. Galenus ait veteres hanc
 quæstionē disputasse, euidentissimisq; rationibus collegisse
 20 eosdem affectus fieri & à lethalis veneni potione, & à corru-
 ptione quæ è corpore scaturire potest. Hanc autē quam ap-
 pellāt corruptionem, re ipsa venenū esse mox canis exemplo
 demōstrat: in quo tāta plerunq; fit humorū corruptio, vt to-
 tus in rabiē agatur, quæ veneni soboles est. Atque tum & ca-
 25 nem ipsum & omnes illius humores venenatos haberi, argu-
 mento est quòd eius sputum humanum corpus attingēs ra-
 biem excitet. His persuasum vobis esse debet, in nobis simi-
 liter corruptionem quandam sponte gigni posse, quæ non
 modò veneni vires æquet, sed & ipsa tota venenum sit. Itaq;
 30 syncope admodum grauis & periculosa plerunq; fit ex con-
 creto sanguinis grumo, maximè si vel in ventriculo, vel inte-
 stinis, deinde si in pectore vel vesica putrescat: fitque ea cum
 pulsu paruo, respiratione difficili, extremorum frigore, & su-
 dore frigido suborta interdum febre. Rei autem sic perspectæ
 35 veteres conuenientia remedia, non à manifestis, sed ab oc-
 cultis qualitibus quasi alexiteria quædam attulerunt.
 Non admodum dissimilia symptomata tradunt & à con-
 creto putrescentēque lacte gigni, quibus eadem propè suc-
 currunt. Extremum pedem aliquando repentè sphacelatum
 vidi-

6. De locis af-
 fectis.

vidimus, sine causa externa, sine tumore aut rubore conspicuo. Oborto primū dolore immanissimo, mox sensum in eo ac motū perijsse, partem totam liuore contabuisse, exulcerationem foedam insequutam, quæ acerrima causticaq; medicamenta sine sensu admitteret. Nō multo post arteriam brachij dextri, deinde etiā sinistri pulsare desijsse: ita sensim vniuerso corpore obsessō, miserū extingui, sine febre, sine symptomatis admodum grauibus. Tot tamq; presentium malorū quis intemperiem aut simplicem aut cum humore, causam, esse statuat? Quis non potius venenatam qualitatem in partes omnes propagari putet, quæ extremam hanc perniciem inferat? In vteri porrò strangulatu plerunq; mulier sine motu, sine sensu quasi extincta iacet, cum pulsu obscuro paruoq; catenus vt interdum ne percipi quidem possit: cū animi defectione & difficili spiratione quæ non modò pectus opprimit, sed & fauces quasi manu prehensas præcludit: hunc autem tam immanibus symptomatis comitatū tradit Galenus vel à suppressis mēsis vel à cohibito semine pficisci, quod vitiatum maiorem quàm menses vim & noxam corpori infert. At quum non ipsa corrupti feminis substantia, sed vapor dūtaxat in cordis cerebriq; sedem sublatus istorū sit author, quis non illum vaporem, multoq; magis vitiatum semen vnde is prodijt, censeat venenatæ qualitatis cōditionem ac vim obtinere? quænam obsecro manifesta, siue ex primis, siue ex secundis sit qualitatibus, hæc tam seua possit inuehere? Hanc sanè causam quæ mole parua, maximas solo contactu alterationes inducit, rectè Galenus & scorpionis & phalangij ictibus comparat, quibus exiguo veneno per minimum foramē iniecto, totum corpus afficitur, breuiq; admodum tempore sæuissima symptomata inualescunt. Possim opinor ipsa rerū similitudine itidem de comitiali morbo ratiocinari. Quum enim à crure vel à digito manus, vapor quidam in cerebrum conscendere deprehenditur auræ frigidæ persimilis, qui ipsum attingens sensus mentemq; turbat & epilepsiam infert: quis non facilè credat corruptionem quādam in affecta parte genitam esse, eamq; ad eò validam vt phalāgij, scorpionis, aut aliarum perniciosarum ferarum venenis possit comparari? Equidem id puto verissimum quod apud Galenū Pelops dicebat, posse præter naturam in corpore essentiam sponte generari

generari quæ mole minima sit, facultate autem quàm maxima: et quæ quum neruosam aliquam sedem occupauerit, per continuatas partes vsq; ad neruorum principium vim suam transmittat, siue id per alterationem fiat, siue spiritali essentia, veluti aura ad ipsum elata, ex eaq; comitiam circuitum excitari. *B.* Hæc facile suadere possint epilepsiam quæ vniuscuiusvis partis consensu fit, à quapiam venenata malignitate promoueri, de qua productus Galeni locus traditus est. Cæterùm quæ primario cerebri affectu contrahitur, aliam fortasse causam habet, quam mihi videtur paulo antè sic exposuisse: Constat epilepsiam in cerebro consistere, impediente humore animale spiritum qui in ventriculis eius continetur, quo minus possit exire. Hunc deinde humorem ait crassum et viscidum esse, aliàs pituitosum, aliàs melancholicum. Et quoniam velox est epilepsie discussio, cum ipsum humorem obstruere meatum spiritus qui in cerebri ventriculis est cerebrumq; ipsum concutere quo excutiat id quod noxium est. *A.* crasso semper humore (inquit) hanc affectionem induci argumento est quod & subito fit et soluitur confestim. Nã subitariam meatum obstructionem à crasso viscosoq; humore fieri constat. Hac etiam varietate epilepsiam ab apoplexia disiungit, quòd in hac frigidus, crassus et viscosus humor omnes principes cerebri ventriculos affatim impleat obturetq; : in epilepsia verò aut non omnes aut non affatim & vsquequaq;. *Eu.* Id si illarum solum discrimen est, necesse sit omnem apoplexiam quædam antecedit epilepsia, quod non possint omnes ventriculi repente & affatim impleri, quin prius modicè & leuiter obturentur. At contrà fieri deprehendimus, apoplexiam primò & derepente inuadere quam nulla præuenerit epilepsia. Quinetiam si in epilepsia crassus & viscosus humor cerebri ventriculos meatusq; semper obstruit eo per accessionem dum neruorum principium (vt inquit Galenus) seipsum quatit discusso, non alijs præterea accessionebus fatigabitur. Atqui multæ nihilominus recurrunt. Aut si semper alius & alius humor per accessiones influat, qui fieri poterit vt quum aliquis in dies quater aut sexies primario affectu corrui, quales non paucos videre licet, tã multus tãque crassus humor succrescat? Quænam ea scaturigo vnde toto vitæ curriculo dimanet, & in meatus incurrat? *Br.* His

3. De locis affect. ap. 5.

rationibus ipse etiam sæpe ac multū de epilepsiæ, quæadmo-
 dū sanè & de apoplexiæ causis dubitavi. Quū enim aliquā-
 do vidissem virū viribus integrū, sinistri oculi ictu vehemen-
 tiore, repentè attonitum corruisse, moxq; sensu ac motu pri-
 uari, cū spiritu difficili ac stertore, & cū alijs fortis apoplexię 5
 indicijs, eumq; nec venæ sectione nec alia potuisse ratione ser-
 uari, quin horis duodecim interiret, mortis causam inuestiga-
 tione dignā putavi. Discisso apertoq; capite neq; ossis, neque
 meningum, neq; substatię cerebri quicquā contractū diuul- 10
 sūm ue, sed duntaxat interiores oculi venas cōtusionis vi di-
 ruptas animaduertimus, è quibus sanguis cochleariū duorū
 mensura, in cerebri basim procubuerat, qui cōcretus arterias
 eas obstringebat, quæ retiformē contextū cōficiūt, & quæ il-
 linc in cerebri vētriculos propagatæ, choroïdē alterū consti- 15
 tuūt. Cerebri autē vētriculi prorsus illæsi inanesq; cerneban-
 tur. Hinc edoctus, alterū qui citra causam externā apoplexia
 extinctus esset, dissecare visum est, in quo humor crassius &
 viscosus similiter ad cōtextum retiformē inuētus est, cerebri
 ventriculis nec oppletis nec obstructis. Hinc ego ratiocina- 20
 tus, consentaneū putavi, ijs arterijs vel obstructis vel cōpres-
 sis apoplexiā gigni, quòd tum cerebrū nihil spiritus è corde
 per subiectas arterias recipiat, sitq; necesse illius motum sen-
 sumq; perire. Quidam hæc opinor animaduertens, rectè di-
 xit fieri apoplexiam interceptis vijs quæ sunt cerebro cordi-
 que cōmunes. At ne videar pēsi parū meminisse, ad epilepsiā 25
 reuersus edisserere causam eius quę ipsomet affecto cerebro fit.
Eu. Nō alia profectò videtur, quā eius quæ per cōsensum. Ut
 enim aliquādo obseruauim⁹ è summo capitis vertice, in quo
 sub pericranio vitiatus venenatusq; humor coërcebatur, va-
 porē manifesto sensu intro subire, qui epilepsiam concitaret, 30
 hancq; postea caustico persanată medicamēto. ita proculdu-
 bio existimari debet intus, vel circum meninges, vel circū ce-
 rebri substantiam vitium contineri veneni emulum, cuius ex
 interuallis impetu facto, epilepsia suscitetur. Aperto epile- 35
 ptici philosophi qui decesserat capite, qui vehementissimo
 eoque ferè perpetuo dolore, vix digitum lato, circa sincipit
 torquebatur, deprehendimus crassio rem meningem ea se-
 de, caluæ ossi adhærescere, pauculo humore putri interie-
 cto. In altero cerebri substantia humorem foetidissimum,
 cum 1;

eumq; exiguū cōtineri: vtriusq; tamē vētrilos & meatus om-
 nis humoris, omnisque obstructionis expertes. Multos ipse
 (scio) vidisti inde epilepticos euasisse, quòd in curanda lue ve-
 nerea, dum vnguentis ex hydrargyro illinerētur, non nihil in
 5 aurem et in cerebrum penetraffet. Hīs ne quēso dicas cerebri
 ventriculos humore multo impleri & obstrui? *Bru.* Minimè
 quidē, sed ipsum corrupti hydrargyri pernicie lacefsiri. *Eud.*
 Talem igitur et in omni alia epilepsia causam existimato: at-
 que si quid aliquādo putridi humoris inesse deprehenditur,
 10 non ex ea ipsa putredine, sed ex venenata quam cōcepit qua-
 litate, hoc mali suscitari. Itaq; quocunque corporis in loco is
 fuerit, venenatus illinc vapor in cerebrum sublatus id ipsum
 meningēsque totius substantiæ inimicitia acriter ferit. Effer-
 tur autē ex interuallis haud secus atq; in febribus intermittē-
 15 tibus, & in rabie, & in alijs plerisq; morbis quorum est stata
 recursio. Cerebrum proprij veneni offensione interdum ab
 omni mentis sensuumq; functione prorsus vacat, vti et cor in
 syncope: interdum seipsum vniuersumq; corpus quatiēs ad-
 nititur offensionem excutere, non aliter quàm cor palpitans.
 20 *Ph.* Ego complurium authorum lectione mihi persuaseram,
 id duntaxat venenum appellari, quod tota substantia cordi
 vitæ principio aduersaretur. *Eu.* Periculosa istęc persuasio. Vt
 cantharis solam vesicam, lepus marinus solos pulmones ex-
 ulcerat: ita parti vnicuiq; quippiam totius substantiæ dissidio
 25 contrauenit quod illius venenū & deleteriū est. Maximè hoc
 nomine digna sunt quæcunq; iecur, cor & cerebrum princi-
 pes corporis partes totius substantiæ diuortio oppugnant,
 demoliūturq;. Cerebri venenum quoddam haberi, Galenus cap. 18.
 quinto de simplicibus medicamentis hac expressit sentētia: ‘
 30 At sunt quæ tota essentia nobis contraria sunt, proinde si vel ‘
 minimū eorum assumptum fuerit, omnino lædat necesse est, ‘
 ceu dryopteris & pityocampe, & tapfia, & solanum manicū ‘
 & hydrargyros, & fungorum nōnulli, prætereà saliuā & fel ‘
 venenatorum animalium. Nam talia omnia genere sunt dele- ‘
 35 teria, non quantitate. Siquidē hæc si largius bibantur, quædā ‘
 dementant, quædam mortem inferunt, verū conuenienti ‘
 quadam mensura alijs admista adiuuant. Porrò quæcunque ‘
 inter ea mentem lædunt, continuò etiam pleraque caput ‘
 degrauant, vaporum prauorum congerie ipsum implentia. ‘

Sed & quædam os ventriculi tentant atq; affligunt, vt & in-
 de caput per consensum lædatur. Communiter verò vniuersa
 duobus modis cerebrũ affligunt, læduntq; , aut quũ tota sub-
 stantia sunt contraria, aut quum vna duabús ue qualitibus
 temperaturam immutant. Quæ híc Galenus tota substantia
 cerebro contraria statuit, illius certè venena sunt. Quot igi-
 tur partium maximeq; principum, tot & venenorum genera
 à quibus & venenatorum morborum differentia fluxerunt,
 quas singillatim recensere, proprijs notis quasi depingere,
 conuenientibusq; remedijs & alexiterijs profligare, maioris
 est operis. B. Hæc quando nõ licet, deinceps estimemus quẽ
 vsum ad medendi artem habere possint quæcunq; matutina
 concertatione, de Deo, de spiritibus et ijs quæ trans naturam
 sunt, tam accuratè differēbantur à vobis.

ET MORBOS, ET REMEDIA QUÆ
 dam trans naturam esse. Cap. XVI.

EVD O XVS.

Vpra mundum aspectabilem alium sensibus
 nullis obuium, Deo spiritibusq; confertũ co-
 gitatiõẽ complectimur, mortalis huius sum-
 mum custodem et gubernatorem, à quo etiã
 multa homini aliãsalutaria, aliãnoxia &
 pestifera impendent. Deus itaq; maximus, omnia in potesta-
 te habet quæ condidit, & quocunq; vult ea deducit. Illius
 imperio cœlorum motus cohibiti sunt, & sol tanquam fixus
 constitit dimicaturò Iosue: sol plenilunio eclipsi adumbra-
 tus est patiente Christo: ignis de cœlo deductus ab Elia: Aër
 plerunq; , sed maximè Dauidis pestilentia grauissimè con-
 taminatus: Aquarum exuperantia & cataclysmo olim ter-
 ræ facies obruta: terræ sterilitas frugũque inopia & fames
 Iosephi ætate. Sic quippe in cœlos & elementa summa vi-
 get Dei potestas. At in nos multo plerunq; maior. In sa-
 cris Ezechias graui morbo percussus est, Iob vlcere pessimo
 à satana Dei iussu fœdatus: Centum octoginta quinque Af-
 syriorum millia ab angelo interēpta: & omne primogenitũ
 Ægypti sub Pharaone occubuit. Plenæ sunt sacræ literæ ca-
 lamitatibus, quas Deus summa iustitia mortalibus inflixit,
 & bene-

& beneficijs quę placatus contulit. Quicunq; autē diuinitūs
 morbi delabuntur, naturaliū quodammodo similes apparēt,
 at quia causam habent medendi arti haudquaquā obsequen-
 tem, iure trans naturā appellādi videntur. Vt hos caeodemō
 5 humani generis hostis ferus & immanis, ferē solet Dei per-
 missū infligere, ita homines malefici miris dæmonum artib⁹
 vim multis noxamq; inferunt: alij nescio quos inuocāt adiu-
 rantq; verbis, exorcismis, imprecationibus, incantamētis &
 carminibus: alij collo subnectunt aliter ue gestāt scripta que-
 10 dam, characteres, ānulos, imagines aliaq; nefāda: alij cātibus
 vtuntur, sonis vel numeris: interdum suffitibus & odoribus,
 interdum fascinatione & præstigijs. Sunt qui absentis ima-
 ginem cera effingant, & quauis illius parte cōpuncta, verbo-
 rū atq; syderū vi, in similem absentis sedē morbum inferre ia-
 15 stitent, aliaq; non pauca de infligēdis morbis præcepta. Anū
 oculorū intuitu & radio pueros aut infantes fascino nō fa-
 cilē credam, quāquam in Bucolicis scribit Vergilius: Nescio
 quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Sunt qui persuade-
 re cōtēdāt in anu mēstruā purgationē suppressā, in corpus
 20 omne redū dare, tēpore venenatā reddi, spiritus inficere eosq;
 potissimū qui ab oculis foras exiliunt: hos aërem cōtamina-
 re, pueros & tenellos infantes fascino lædere. Quæ rationes
 parui pōderis sunt. Menstrua quippe purgatio quum anubus
 ex ætate & naturæ præscripto deficiat, neq; ipsis, neq; alijs est
 25 incōmodatura. Quinetiā tū prægnantes, tū quibus ex morbo
 suppressi sunt menses, multo vehemētius pueros fascino-
 adde quod non oculis modò, verumetiam halitu & expira-
 tione efficacior vis esset. Si qui fortē sunt in Triballis & Illy-
 ris alijsq; regionibus, qui authore Plinio visu effascinēt, inte-
 30 rimātq; quos diutius intueātur, iratis præcipuē oculis, et hoc
 ma^l facilius sentiāt puberes: horū causam priuatī reddit, na-
 turā in quorūdā toto corpore, in aliorū oculis venena genuif-
 se, ne qd vsquā mali esset, quod in homine nō esset. Hæc verò
 rara, & quasi miraculo priuatis quibusdā irrogat. De sortile-
 35 gijs autē, sagis et magis, compertū habemus eas potionibus,
 cōtactu, florum odoramētis, scriptorū characterū gestatione
 alijsq; incantamētis nōnullos ita vinxisse, vt cū sola vxore non
 cocūberēt, alios cocubit⁹ impotētes quasi exertos reddidisse,
 alios in corporis extenuationē viriūq; ibecillitatē cū lāguore

summo traxissē, quos solē precibus & muneribus restituere
 possent. Neq; solūm morbos, verumetiam dæmones scelera-
 ti homines in corpora immittunt. Hi quidem visuntur furo-
 ris quadam specie distorti, hoc vno tamen à simplici furore
 distant, quòd summè ardua obloquātur, præterita et occulta
 renuntient, absidentiumq; arcana referent, eosq; multis con-
 uicijs impetant, et diuinorum verborum potestate terreantur,
 contremiscant aut succēseant. Quidam non ita pridem quū
 per æstus nocte vehementer sitiret, è somno surgens potu nō
 inuento obuium malum fortè prēhendit, id mandens fauces
 sibi quasi manu præcludi, strangulariq; sensit, simulq; à sub-
 eunte dæmone iam obsessus, visus est in tenebris videre se à
 prægrādi nigerrimoq; cane vorari: quæ postea restitutus in-
 tegra mente nobis ordine recēsuit. Hūnc nō pauci ex pulsu,
 ex calore & scabricie linguæ febricitare, ex vigilijs & men-
 tis perturbatione simpliciter delirare iudicabant. Iuue-
 nis alius familia equestri paucis ante annis corporis concus-
 sione & quasi conuulsione ex temporum interuallis labora-
 uit, qua nunc solūm finistrum brachium, nunc dextrum, in-
 terdum etiam digitum vnicum, aliās crus alterum, aliās vtrū-
 que, aliās corporis truncum tanta celeritate exagitaret, vix
 vt à ministris quatuor decumbēs cohiberetur. Caput autem
 incōcussū iacebat, lingua & locutio libera, mens sana, om-
 nesq; sensus integri vel in conuulsione ferocia. Decies mini-
 mum quotidie corripiebatur: in interuallis sanus, sed labore
 cōfractus. Vera epilepsia iudicari poterat si mentis sensuūm-
 que læsio accessisset. Peritissimi quique adhibiti medici con-
 uulsionem epilepsie finitimam à maligno venenatoq; vapo-
 re spinæ dorsī impactō censuerūt, è quo vapor in eos nervos
 emanaret, qui à spina in artus quoquouersum, non autem in
 cerebrum disseminantur. *Br.* Sana ea quidem me iudice sen-
 tentia. *Eu.* Hæc credita causa vt summoueretur clysteres im-
 perantur frequentes, purgationes generis omnis & validæ,
 cucurbitulæ infiguntur, neruorum initijs spinæ, fotus, vn-
 ctiones, emplastra, primūm quæ discuterent, dein quæ robo-
 rarent venenatamq; malignitatem obtererent. His parūm
 proficientibus sudores proliciuntur balneis æstuarijs & gua-
 iacine hebeni decocto, quæ nihilo magis profuerunt. *Brutus,*
 Quid est quæso cur tam accommodatis remedijs id malum
 non

non cessit? *Eud.* Quoniam omnes longè aberamus à cognitione veri. Nam mense tertio primùm deprehensus dæmon quidam totius mali author, voce infuetisq; verbis, ac sententijs tum latinis, tum Græcis (quãquam ignarus linguæ Græcæ laborans esset) se prodens. Is multa assidentium maximèque medicorum secreta detegebat, ridens quod eos magno periculo circũuenisset, quodq; irritis pharmacis corpus hoc penè iugulassent. Quoties laborãtem pater inuisebat, is procul à conspectu inclamabat, appellentem hunc arcete & ab

10 ingressione propulsate, aut torquem è ceruice detrahite: ex hoc enim, vt Gallorum torquatis equitibus in more est, diui Michaelis imago propèdebat. Si sacra diuinaq; verba coram legebãtur, ferociùs subsultabat & inhorrescebat. Quum intermissio erat ferociæ, laborans in quiete omnium meminerat, quæ inuitum se protulisse, fatebatur & dolebat. Cerimonijs & execrationibus compulsus dæmon negabat se crimine damnatum, & spiritum se nuncupabat. Interrogatus quis esset, aut quomodo et qua hæc potestate moliretur, dixit multa intus esse domicilia in quæ se recõdat, & in quiete ad alios

20 commigrare: se in hoc corpus iniectum à quodam, cuius nomen non efferret, à pedibus ingressum in regia, & à pedibus egressurum quum præstitutus dies aduentarit. De alijs non paucis differebatur, quæ etiam ex alijs dæmonum laqueis irretitis interdum audiri solent. Neq; hæc vt noua profero, sed

25 vt constet dæmones aliàs intro subeuntes in corpus, id ipsum varijs & inauditis interdum modis laceffere: aliàs non intro subire, sed vel vtilis corporis humores exagitare, vel noxios in principes partes traducere, vel hisce venas aliosq; ductus obstruere, vel instrumentorum structuram permutare, quibus

30 ex causis innumeri morbi fiunt. Horũ dæmones auctores sunt, scelerati perditiq; homines ministri: omnisq; eorum trans naturam est ratio. *Br.* Illorũ ne & remedia quædam trans naturam statues? *Eu.* Necessè est omnino. At remediorum quæ trans naturam, alia verè diuina, alia magica sunt.

35 Quàm multos legimus Deum per prophetas, vel è morte suscitasse, vel à lepra & elephantiasi expurgasse, vel ab extremo vitæ reuocasse periculo? Multo plures cæcos, claudos, mutos, paralyticos, leprosos, febricitãtes, omnisq; generis morbo & languore confectos Christus olim integrè restituit: à

quo dein Apostoli, nec pauci viri religionis sanctitate cōspici-
 cui, vim potestatemque sunt adepti. Quos nunc vobis quasi
 exemplo referebam, vidi execrationibus, precibus, verbis sa-
 crofanctis, votis & ieiunijs expediri: qui etiamnum saluber-
 rimè & integerrima mente degunt. Hęc diuina remedia im-
 probi nefarijque viri magicis artibus emulantur, accita demo-
 num ope: vt Mosis miracula Pharaonis magi, & summam
 Apostolorum admirationem Simō magus. Plinius comme-
 morat ætate sua principem Neronem vanas falsissimasque cō-
 periisse magicas artes. Quippe (inquit) non citharæ tragici-
 que cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum
 summa gestione in profundis animi vitijs, primumque impe-
 rare Dijs concupiuit, nec quicquam generosius voluit: nemo
 vnquam vlli artiū validius fauit: adhęc non opes illi defuere,
 non vires, non discendi ingenium, aliaque nō patiente mūdo,
 immensum & indubitatum exemplum est, falsæ artis quam
 dereliquit Nero. Magus ad eū Tiridates venerat, magos se-
 cum adduxerat, magicis coenis eum inuitauerat, non tamen
 quum regnū ei dare, hęc ab eo accipere artem voluit. Proin-
 de ita persuasum fuit, intestabilem, irritam, inanē esse, haben-
 tem tamen quasdam veritatis vmbas, sed in ijs veneficas ar-
 tes pollere, non magicas. Nero in exquirendis magicis arti-
 bus paulò curiosior, quòd nullum signum argumentūue
 perspexisset, eas sustulit. Generatio mala & adultera signum
 quærit, & signum ei non dabitur, nisi signum Ionæ prophete-
 tæ. Illas tamen & esse & fuisse, quæ in sacris extant de Pytho-
 nissa, de muliere ventriloqua, de Nabuchodonosor Rege, de
 magis Pharaonis, aliaque non pauca perhibent. Et quæ ab
 Ethnicis authoribus, de Demarcho, quem narrat Plinius de-
 gustatis extis pueri immolati in sacrificio, in lupum se con-
 uertisse: & de Circe, quæ poculo socios Vlysis in illo errore
 diuturno mutauit in feras, vt est apud Vergilium:

*Quos hominum ex facie Dea seua potentibus herbis
 Induerat Circe in vultus & terga ferarum.*

Et quæ de messibus aliò traductis scribit.

*Has herbas atque hæc Ponto mihi lecta venena
 Ipse dedit Mæris: Nascuntur plurima Ponto.
 His ego sæpe lupum fieri & se condere syluis
 Mærim, sæpe animas imis excire sepulchris,*

Atque

Atque satas aliò vidi traducere messes.

Et in Damone.

Carmina vel cælo possunt deducere Lunam,

Carminibus Circe socios mutauit Vlyssis.

5

Et:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Ouidius libro sine titulo.

Carminelæsa Ceres sterilem vanescit in herbam,

Deficiunt læsi Carmine fontis aquæ.

10

Ilicibus glandes cantataq; vitibus vna

Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Hæc nisi multorum fide comprobata contestataq; forent, nõ tam multas leges Iurisperitorum prudentia in magos tulisset: nec ijs qui messes excantassent, in lege duodecim Tabularum poena esset constituta. Vt autem magicis artibus dæmon non res ipsas, quippe quas generare non possit, sed solas rerum species & spectra quædam exhibet, quibus hominum mētes quasi præstigijs illudat, & oculorum aciem præstringat: ita & in his quæ ad medendi vsum quouis modo ac

20 commodantur, nec certa, nec tuta, sed fallax, captiosa & periculosa est sanatio. Vidi scripta chartula collo subnexa vniuersi corporis icterum vna nocte detergeri: vidi & febres verbis, cerimonijs quadamtenus profligari, sed quæ mox similiter, aut multo deterius recurrerent. Potest quidē dæmon

25 quosdam integrè persanare, at tantum beneficium in hominem, quem perpetua consectatur inuidia, conferre haudquam voluntas est. Fictam duntaxat simulatamq; sanationē exhibet, cuius admiratione peruersas hominum mentes irretiat, sibiq; infidelitate subiugat, hoc vnum cum primis ad-

30 nitēs, vt ab his quos seduxerit diuino cultu & honore dignetur. Hæc tum diuina tum magica remedia sunt trans naturã. Existunt autem & alia quædã inania vereq; anilia, quæ quoniam hominum imbecillitatem nimia superstitione iam diu occupant, superstitiosa dicimus. Ea sunt de quibus dicere ne-

35 mo possit, cur & vnde creditas vires habent. Neq; enim à temperamento, neq; ab alijs manifestis qualitatibus, neq; à tota substantia, neq; à diuina vel magica potestate. Eiusmodi sunt scripta, signa, characteres, annuli, qui nec Dei nec spirituum opem implorant. Si nulla superior causa accesserit, quid sola

figura

figura, vel character viriū possit ad profligādos morbos obtinere? Omnis quippe effectio ex contrarijs est, quę in eodem posita genere, partim similia, partim dissimilia sunt, vt nec calor in saporem, nec sapor in odorem vel sonum, nec sonus in figuram: ita sanè nec verba, nec figurę, nec characteres in morbos quicquam efficiāt. Non solum autem in ijs quę trās naturam, verū etiam in naturalibus plerisq; remedijs superstitiones incidūt: vt dum herbis, stirpibus, lapidibus aut metallis vires attribuūtur, quę nec ad manifestas qualitates, nec ad totam illarum substantiam accedūt. *B.* Iuaret exemplis istęc patefacere. *Eu.* Superstitiosum dico morbum comitialelem his prolatis gestatis ue carminibus finiri.

Gaspar fert myrrham, thus Melchior, Baltasar aurum.

Hæc tria qui secum portabit nomina Regum,

Soluitur à morbo Christi pietate caduco.

Dentium dolorem mitescere, si quis dum sacrum fit dentes contingat, hæc verba efferens: Os non comminuetis ex eo. Strumas, aut laxiorem columellā sanescere ijs precibus, quas nobis Aetius scriptis reliquit. Vomitiones cōquiescere ceremonijs & verbis quibusdā, quę medicaturi vel absentes pronuntiant, satis fore rati si modò laborantis nomē cognitum habeant. Theophrastus author est ischiadicos carmine sanari. Cato prodidit luxatis mēbris carmen auxiliari. Dixit Homerus profluuium sanguinis vulnerato femine Vlyssēm inhibuisse carmine. Vidi quendam qui è quacūq; corporis parte profluentem sanguinem cohiberet, partis contactu verba quædam obmurmurans. Sunt qui hæc commemorēt, De latere eius exiuit sanguis & aqua. Ad febres sanandas quàm multæ circūferuntur preces? Est qui laborantis prehensa manu dicat, *Æquè facilis tibi febris hæc sit, atque Marię virgini Christi partus.* Alius ante paroxysmum manus cum ægroto lauat recitans secretò psalmum illum solennem, Exaltabo te Deus meus rex. Si quis a serpente in aurem dixerit percussum se à scorpione, transire malum protinns tradūt. Vt verba, ita & scripta in superstitionis multa numerantur. Ad arcendam lippitudinem charta in qua duæ gręcę literę ρ. λ. inscriptę sint, circumligata lino subnectatur collo. Ad dentium dolorem ridiculum hoc scriptum appensum: Strigiles falcesq; dentatę, dentium dolorem persanatę. In his etiam quę foris admo-

Plin. 28. 10.

Plin. 28. 3.

admouentur, non leuis plerunque superstitione est. Eiusmodi Lib. 28. cap. 1.
 illud est Apollonij apud Plinium: Vi interēpti dente gingi-
 uas in dolore scarificari. In calua interfecti igneque cremati,
 aquam è fonte noctu propinare comitialibus morbis. Ex cal-
 5 ua suspendio interempti, catapotia fieri contra canis rabidi
 morsus. Nam si dens aut calua has vires non à temperamen-
 to, sed vt credi par est, à proprietate totius substantiæ, & à to-
 ta specie nâciscitur, vniuscuiusque hominis vel dens, vel cal-
 ua eadem facultate viget, neq; quod vi sit interemptus, eam
 10 proprietatem facit. Eadem superstitione sunt, difficiles par-
 tus statim solui, cùm quis tectum in quo sit grauida, transmisi-
 serit lapide vel missili quodam, ex his quæ tria animalia sin-
 gulis ictibus interfecerint, hominem, aprum, vrsam. Et pro-
 babilius id efficere hastam militarem euulsam à corpore ho-
 15 minis, si terram non attigerit. Comitiale morbum sanari
 cibo è carne feræ occisæ eodem ferro, quo homo interfectus
 sit. Immatura morte raptorū manu, strumas, parotidas, gut-
 tura, tactu sanari. E tribus puteis pari mensura permistas a-
 20 quas, prolibare nouo fictili, reliquum dare in tertianis acces-
 su febrium bibendum. In quartanis fragmētum clauis à cru-
 ce, inuolutum lana collo subnectere. A quartana febre cum
 liberari qui vinum biberit, in quod immersus fuerit gladius,
 quo sit caput abscissum: & cum cuius vnguiū resegmina an-
 25 guillæ viuæ collo subnectantur in linteolo, illa mox in aquā
 dimissa, lienis dolorem sedari, si pecudis lien illi supertenda-
 tur, dicatq; medicus lieni se medicinam facere. A Tussi vnū-
 quemq; liberari, qui in os rubetæ ranæ inspuerit, ea mox viuā
 dimissa. Laqueum suspendiosi circumdatum temporibus, ca-
 pitis dolorem sedare. Fascia mulieris alligato capite dolores
 30 imminui. Hoc verbū Abracadabra, chartæ ea figura inscri-
 ptum quā Serenus tradit, ex collo appensum, à febris ma-
 ximeq; ab hemitriteo liberare. Quid etiā veri id habere po-
 test, quod multi affirmant, lathyris quæ tithymali species est,
 folium sursum euulsam si sumatur vomitionem mouere, de-
 35 orsum ruptum deiectionem? Est qui profitetur icterum om-
 nem sanari, si laborātis vrina manè in ollam emicta igni sen-
 sim efferuescat, dum tota in vapores exhalet diebus nouem
 continuis. Alius ad febrem omnis generis intermittentem,
 virgas duas parallelas verborum vi medijs partibus commit-
 tit,

6. De simpli.

tit, ipsoque contactu vincit crucis effigie, quam collo subne-
 tit: sic quidem multos leuat, sed qui fere grauius recidant.
 Innumeris tum Plinius tum alij complures scatent magorū
 commentis, quibus vulgus in sui admirationē trahāt. Quin
 & in herbis non pauca videas superstitionosa figmenta, qualia
 Galenus ab Andrea & Pamphilo conscripta commemorat,
 incantationes, transformationes & decanorum dæmonio-
 rumque herbas sacras. B. Valde nobis arridet cordiq; est tua
 hæc luculenta & morborum & remediorum quæ trans na-
 turam sunt notatio: in qua dum à naturali contemplatione
 confusa quæq; sciungis, reddisq; singula seorsum pura, nos
 certè vindicas à tetrīs tenebris & à densa caligine. Nunc au-
 tem in naturæ limites regressi, ea potissimū scrutemur, quæ
 possint occultis morbis opitulari, eaq; vel à cœlo, vel ab ele-
 mētis, vel ab animātibus, vel à stirpibus, vel à metallis et lapi-
 dibus: extra hæc nihil nos potest naturaliter vel iuuare, vel
 ledere.

OCCULTAS QUASDAM ESSE FORMÆ

*seu totius substantiæ proprietates, & quot sint illarum
 differentie. Cap. XVII.*

EVDOXVS.

Voniam dies hic vobis totus est consecratus,
 quæ de occultis medicamentorum viribus di-
 ci optatis, paucis complectar. Primùm autē
 occultas illas tacitasq; vires rebus inesse, eas-
 que naturæ limitibus contineri, ex superio-
 ribus demonstrationem habet. Nam si occulti morbi vsquā
 proueniunt, necesse est & contraria illis occultaq; remedia
 existere. Nihil in hac rerum vniuersitate subsistit, cui non &
 simile, & contrarium quiddam natura protulerit, etiā si no-
 stra diligentia nequit inueniri. Ut igitur morbis ex intempe-
 rie, contrarias ex intemperie vires: morbis ex materia, con-
 trarias materiæ facultates: & instrumentarijs secundas me-
 dicamentorum vires ex permistis materiæ temperamentiq;
 viribus ortas opponimus: Ita sanè occultis totius substantiæ
 morbis, necesse est natura contrarias vires compararit, quæ
 & ipsæ occultæ sint, & totius substantiæ dissidio illis aduersæ.

Etenim

Etenim tam immanes morbi, nunquid proprijs destituti remedijs iacebunt? Siccine naturæ res tantoperè ad vitam necessariæ defecerint? Itaq; in earum & facultatum & qualitatum genere, quæ à tota substantia fluxerunt, ordines multi
 5 ceu gradus collocãdi, quorum extremi sint contrarij: ex his aliæ nobis infestæ & prorsus inimicæ, aliæ contrà tota substãtia familiares & amicæ, & quasi nostræ naturæ conseruatrices. Hæ sunt quas medicamentorum occultas proprietates vsus appellat. Possùm opinor & aliter harum necessitatem
 10 persuadere. Quæcũque animãtium, stirpium, lapidum, metallorumq; corpora gignũtur, quãdo ex primis quatuor rerum initijs materiam sumunt, simul ex permistis illorũ qualitibus temperamentum sortiuntur, ex ijsq; vires habent, quas nos primas simplicium medicamẽtorum facultates ap-
 15 pellamus. At quando non modò qualitates sed etiam elementorum substantiæ in genitis rebus confusæ etiamnum manẽt ac persistunt, necessum est hinc etiam vires quasdam seruari, quas in materia fitas esse diximus. Eiusmodi sunt grauitas, leuitas, mollitudo, durities & reliquæ à matéria qualitates,
 20 quas de more secundas appellant, non quòd alijs posteriõre ortum acceperint, sed quòd minus validæ sint minusq; effectrices. Præter has verò terciæ sunt à totius forma profectæ. Si enim simplices qualitates viribus præditæ sunt, necesse est rerum formas atq; substantias multò præstantioribus excellere. Hæ sunt quarum genus vniuersum Galenus à tota substãtia
 25 prodire commemorat, parcè admodum, timidè et obscurè, quid hoc rei esset interpretatus. *Ph.* Tibi verò quid esse videtur tota rei substantia? *Eu.* Si ea neq; temperamentum est ex primis qualitibus, neq; materia elementorum, quid aliud esse dicas quàm totius geniti formam? Hanc nõn ne aliàs summam rei perfectionem, aliàs substantiam, aliàs & essentiam, nullo nominum delectu appellat? *Ph.* At nusquam Galenus tertiam hanc facultatem ad formam rei, multis autem locis ad prima rerum omnium elementa refert. *Eu.* Ita quidem facit, quoties omnia quæcunq; fiunt, probabili ratione illustrare, & quasi sub obtutum ponere contendit, ne quid ignorare videatur. At si verecundè veritatem querimus, neq; ad elementorum qualitates, neque ad illorum materiam, tota rei substantia accedit, sed proprias à se vna vires est sortita.

Lib. 5. simpli.
cap. 16.

Ita quidem Galenus spretis argutiarum aculeis, rem omnē verè nudeq; explicans, totam substātiā planè diuersam facit ab elementorum facultatibus: maximè quo loco de medicamento totius substantię similitudine attrahentibus, hūc in modum differit, Est autem et aliud attrahentium medicamentorum genus, qualitatis familiaritate trahens, quod nihil aliud est nisi similitudine totius substantię, sicuti accom-
modatum sibi alimentum trahunt, quæ nutriuntur omnia. In his sunt purgantia omnia, & quædam alexiteria. Hæc deinde vim non ab elementis accepisse, ita demum confirmat: Calida autem esse oportet hæc omnia, nam de his inter quæ est substantiarum similitudo, id potētius trahit quod est calidius, quippe quod similitudini calorem addidit auxiliariū. Quum enim duabus de causis id trahat, superabit profectò id quod vnicā habet cur trahat causam. Hæc Galenus. Quibus planè vel nolēs fatetur quod est verissimum, totius substantię similitudinem diuersum quippiam ab elementorum qualitibus, & attractionis præcipuam causam esse, solū autem iuuari elementi calore. Si duæ causæ hæ sunt, substantię similitudo atq; calor, nōne diuersæ sunt & diuersā originē fortitæ? Non potest igitur Galenus nō in eas incidere occultas rerum proprietates, quæcunq; sint illarum causæ. Quarundam facultatum probabilem causam deprompsit, idq; facile, aliarum certè difficilius, aliarum nullam prorsus est assequutus. Quò quoties fortè incidit, cogitur vel inuitus ad occultas rerum proprietates confugere, & illinc quasi auxiliū implorare. Libro secundo de naturalibus facultatibus, de vi attrahente contra Erasistratū differens, rursus in eandē sententiam tertio de simplici medicina inquit: Ostensum siquidem est à nobis in commentarijs de naturalibus facultatibus, quòd qualitatū quæ in substantijs sunt proprietatibus attractiones complētur. Quinetiam libro de respirationis vsu Erasistratum ridet & criminatur, quod curiosius multarum rerum causas conquirat ac inuestiget. Ita enim suscepta cum Erasistratijs disputatiōe sermonem instituit: At si Erasistrati (inquiunt) rationē reprehēdis, aliam dicito. Dicā equidē, sed si vos primūm dixeritis quid in causa sit, cur piscatores contactu torpedinis obstupescant: quod si non possitis, hoc saltē nobis concedetis, vt illam animati vim esse dicamus, qua stuporem

pore contactu inducere possit, idque adeo potenter, ut per
 ipsum tridentem ad piscatorum usque manus facile discurrat
 affectio. Ergo piscium qualitates esse concedetis, quibus vel
 stuporem, vel caronem, vel frigus, vel putredinem, vel aliud ma-
 lum adferre possint: aëris eandem vim esse negabitis? Sed o-
 stendere non licet (inquiunt) quæ sit ipsa seu vis, seu qualitas.
 Iniquum est per obscura & incerta quicquam everti ac refel-
 li. Itaque multas rerum virtutes, occultasque proprietates vel
 ex Galeno comperimus, quarum nulla sit inuestiganda ratio.
 Id nusquam clarius quam undecimo de simplici medicina,
 ubi de cancris fluuiatilibus vltis agens. Pelopem præceptorē
 suum vellicat, qui causam reddere vellet cur ij medeatur de-
 morsis à cane rabido. Sic enim post alia multa: Nam can-
 crorum cinerem, quia exiccandi vim habeat, mordentium
 canum venenum absumere, simulque digerere, ita enim dicti-
 tabat Pelops ambitiosa professione iactitans se talium omnium
 causas nouisse. At nisi me planè scire quippiam ante persua-
 sum habeam, propinquis persuadere non tēto. Itaque nec Pe-
 lopis rationem, contra quam videbam multa dici posse, pro-
 vera recepi: nā & cācros prodesse puto ex proprietate totius
 substantiæ. Hęc Galenus qui & pauloante pollicitabatur, se-
 orsum librū se aliquando conscripturum, de ijs quæ proprie-
 tate totius substantiæ quippiam in nobis efficerent. Sunt et alia
 passim apud eum plurima, quibus conuincitur omnino, eas
 rerum proprietates in artē medēdi introducere: singula si re-
 cēdere coner, longior ero quàm pro ista temporis breuitate.
Ph. Optarem, docte Brute, de his paulò profundius & accu-
 ratius quædam ex te sciscitari, vnde nunc plurimi has rerum
 proprietates appellent occultas. Quum Galenus eas fatetur
 à totius substantiæ proprietate nasci, an nullam putas ea-
 rum esse rationem, qua demonstrari possint? *Bru.* Nullam
 omnino. *Phil.* Agè, obsecrò, qui iam longo vsu compertum
 habet, magnetem ferrum allicere, nonne scit hanc illius esse
 proprietatem, ut ignis calfaciēdi ac vrendi? Tu enim proin-
 de quod ignem calfacere sensisti, calidum iudicas, eaque illum
 vi pollere. Item quia magnetem sæpenumero ad se ferrū tra-
 here obseruasti, debes ex eo quod cōsequutum vides, id quod
 antecessisse necesse est colligere, ex effectione & opere efficiē-
 tem eius operis causam. Neque est quod existimes omnis phi-

Philosophicæ demonstrationis initium ex principibus illis qua-
 litatibus, non aliunde duci. Si quis enim albam rosam pro-
 ferens caloris causam roget, hancq; velis frigidiori tempera-
 mento tribuere, quid quæso de rubra dices? Intybi species la-
 cteum ne idcirco succum fundunt, quod frigida sint? At cō- 5
 plures calidissimæ, quales sunt tithymali, eodem succo ma-
 dent. Et Aloë idcirco ne est amara quia calida? Atqui in opio
 quod pernicioso frigore necat, amaritudo inest eximia. In o-
 doribus verò maior est ac magis impedita controuersia, vix
 vt vllus sit quem ab elementorum certis qualitatibus expira- 10
 ri, docere possis. *Br.* Quorsum hæc obsecro? *Ph.* Nèpe vt in-
 telligas, nec totius substantiæ proprietates, nec odorum colo-
 rumq; naturas ex primis duntaxat qualitatibus deduci. *Br.*
 Quam gloriarere si tibi hac in re cederem. *Ph.* Ego verò nul-
 la de re minus quam de gloria laboro. Sed omisis ferijs lice- 15
 at mihi tecum parumper vrbanius iocari. Nuper ex India qui-
 dam meus familiaris lapillum mirè luminosum deportauit,
 qui totus quasi incensus admirabili lucis splendore fulget, ia-
 ctisq; radijs ambiètem aërem lumine quoquouersus implet.
 Is terræ impatiens, suo pte ipse impetu confestim in sublime 20
 euolat. Neq; verò angustè haberi potest, sed amplo liberoq;
 loco tenendus, summa in eo puritas, summus nitor, nulla sor-
 de aut labe inquinato, figuræ species nulla certa, sed incōstās
 & momento mutabilis. Quumq; sit aspectu longè pulcher-
 rimus, sese tamen contrectari non finit, & si diutius adnitaris 25
 feriet acriter: si quid illi demitur, fit nihilo minor. Aiebat in-
 super huius vim esse ad plurima tum vtilem, tum summè ne-
 cessariam. *Br.* Itá ne fabulosis ænigmatibus cum Oedipodibus
 quibusdam te iocari putas? *Ph.* Nihil fabularum texo: rem si
 ante te constitui voles, oculorum fide verissimam fateberis. 30
B. Bestiolam aut noui generis auiculam esse oportet. *Ph.* Ni-
 hil istorum, sed res est prorsus inanima atque muta. *Br.* No-
 uam & admirabilè rem audio, cuius profectò si cuiusquã al-
 terius, proprietates debet occulta censeri. At nullum ne illi est
 inditum nomen? *Ph.* Ignis, flamma. *B.* Captus sum, & qui- 35
 dem satis suspicabar quippiam fallaciæ subesse. *Ph.* Quid me
 fallaciæ aut vanitatis insimulas? rem profero verissimam. *B.*
 Sed tamen vilissimam & maximè protritam. Hoc vno ma-
 ximè spem meam fefellisti, quòd ex India allatam diceres.

Phi.

Phi. Ergo India si quid eiusmodi rarum carumq; sola protulisset, admirarentur scilicet omnes ac laudarent occultas eius proprietates: nunc quoniam vulgare est paruoque parabile, contemptum proinde erit & nullo in precio? Si vt rectè protulit Auicennas ignis inuentu admodum difficilis esset, nobisq; ab extremis et ignotis regionibus deferretur, illius quidem vim et proprietatem magis, quàm ceterorum omnium omnes admiraremur, illius causas attentius scrutaremur, illiusq; multo magis quàm magnetis effectus nos in admirationem traherent. Si quæram vnde ignis comburit aut eas quas dixi vires accepit, nõ aliud dicere possis, quàm summo esse illum calore, & hãc esse illius naturam et proprietatem. Hoc enim certè respõso, doctè videberis satisfecisse. Et tamè quum magnetem dico ferrum attrahere, aut peoniam comitiam morbum profligare ingenita sibi proprietate, non videor tibi causam satis dilucidè exprimere. Quid ita? Aut cur quod vtrique commune est, alterius tantum veluti quodam priuilegio proprium facis? Id vnũ fortasse discriminis statui potest, quòd ignis proprietates quia vsitatior peculiari nomine caloris & leuitatis definita sit: magnetis verò, peoniæ atque similium proprietatibus nondum vllum sit nomẽ inditum. Quo errore minutiores pleriq; philosophi tenentur, rati quidem vnumquodq; sciri cuius nomen cognitum habeant, nihil verò sciri, cuius nomen desit. At certè scientia ex rerum, non ex nominum cognitione ducitur: neque res ipse nominibus, sed nomina rebus obsecundant. *B.* Conclude tandem si potes, vt quid comprehendere velis intelligam. *Ph.* Non omnia à primis fieri qualitatibus, & si quæ ab illis fieri traduntur, sciri putas, nihil esse quod nesciatur, neque occultarum proprietatum magis, quàm elementorum affectionibus, nos in admirationem duci oportere. Vt enim si quod medicamentum noui calidum tenuiumque partium esse, id colligo obstructions expedire, icterumq; persanare: ita sanè cognita ex effectu rheibarbani proprietate qua bilem expurgat, complector id ipsum corpus refrigerare, icterum, tertianas biliosasq; febres discutere, capitis dolores, vigilias, sitim, aliaque ex bilis feruore symptomata compescere. *Bru.* Id iam vt manifestum agnosco rerum proprietates non ab elementis, non à materia, sed à sola forma prodire, neque has

rectè occultas, sed vel formæ, vel totius substantiæ proprietates appellari. Iam verò quot qualésque hæ sint fufius explicandum. *Eud.* Hoc fanè nomen Galeno latiffimè patet, ad multaq; pertinet, quandoquidem alimentum nos alere, medicamentum expurgare, deleteria medicamenta & venenata omnia nos enecare, totius substantiæ vi docet: rurfumque alia in renes, alia in vesicam, alia in lienem atque in pulmones vel caput concedere, ijsque aut salutaria aut pestifera esse tota substantia. *Brut.* Tibi ne in his videtur totius formæ appellationem variam fecisse? *Eudox.* Maximè. Alimentum quippe idcirco nos alit, quia nobis tota substantia simile est. Hæc autem similitudo nec temperamentorum est, nec materiarum, sed vel formarum duntaxat, vel horum certè omnium, quam proinde totius substantiæ similitudinem dixerunt. Lactuca & vinum alimenta quidem sunt, quorum neutrum nobis temperamento simile vides, & quorum materiæ admodum difsimiles sint. Idcirco autem nobis familiaria dico & amica quòd spiritum quendam vitæ & caloris, in se contineant benignum, nobisque familiarem, cuius appulfu spiritus calorque noster fouetur sustentaturque: & quorum materia quadam accepta mutatione, in corporis nostri materiam abit, eiusque molem alit & auget. Itaque si alimentorum alia calida sunt, alia frigida, similitudo quam quærimus temperamentorum haudquaquam est. Deinde si illorum alia dura sunt, alia mollia, aut hæc rara illa densa, neque rurfum in materijs est ea similitudo. Neceffe igitur est hanc in spiritu & in cœlesti illo calore constitui, quæ sunt formæ congenita. Quod vt perfpicuè & luculenter perfpicias, hæc tecum altius ipse meditare. Lac è mammis fuctum, lactenti optimum & in primis conueniens alimentum esse: idipsum verò si proprio calore dissipato frigefcat, nunquam quantum uis denuò igne recalefcatur, posse bonitatem vimque pristinam recuperare, & infantem qui eo solo aletur, breui totum extabescere. Quæcunque venatu viuunt animalia, vt in auium genere aquilam, miluum, accipitrem: in quadrupedibus leonem, lupum, vrsum, vulpem: in piscium genere congrum, delphinum, thunnum, lupum, mulum, omnia quidem viua præda oblectari, nec nisi neceffitate, abiecta ca-

dauera

dauera attingere, præter vrsum fortassè. Dum itaque delphi-
 nus aut mulus viuos pisciculos ventre continet conficitque,
 non modò suam substantiam illorum materia, verumetiam
 calorem calore natiuo fouet & auget: quemadmodum &
 5 lactis calor infitus, infantis calorem, multò euidentius quàm
 manus imbecillo ventriculo adhibita, suscitatur atque fouet.
 His ergo rationibus statuo, vtile nobis è viuis animantibus,
 alimentum fore, si illorum materiam vincere & atterere va-
 leremus: & recens cæsas carnes, quæ teneræ sint, præmacera-
 10 tis ac semiputribus utiliores, quod à viuis minus absint.
 Magnus hic sanè locus ac latè patens, quem vt totum ani-
 mo perlustres, velim ipse tecum rationem habeas & con-
 templeris, cur in tanta rerum multitudine nihil quicquam
 nos alere potest, quod non ipsum etiam alatur sitque vita
 15 præditum. Non enim lapides aut metalla nobis alimenta
 sunt, sed duntaxat vel stirpes, vel animantia, vel quæ ex his
 prodierunt: quid ita? Quoniam nostra vita nosterque ca-
 lor, non nisi aliorum vita & calore, neque corporis nostri
 substantia, non nisi illorum materia sustineri potest. Quin-
 20 etiam quæcunque ex his præstantiorem vitam degunt, uti-
 liora & salubriora nobis alimenta sunt. Nam auum qua-
 drupedumque substantia, melius quàm piscium, & ho-
 rum melius quàm fructuum aut stirpium substantia nos a-
 lit, si modò paribus paria referas. Ex quibus profectò com-
 25 prenditur alimentum nobis familiare esse, primùm qui-
 dem spiritu & calore diuino, deinde materia quæ in hæc
 præparationem acceperat. Hæcque nos totam substanti-
 am appellamus. *Brut.* Videberis igitur & cicutam, & scor-
 pionem nobis alimenta dicere, quod & viuant, & spiritu
 30 caloreque cœlesti instructa sint. *Eudox.* Si omne nostrum
 alimentum viuere dixi, non continuò sequitur è contrario,
 omne viuens alimentum esse: sed est præterea necesse alimēti
 viuētis calor nobis familiaris sit. At multorum calor spiri-
 tusque cœlestis nostro aduersus omnino est, planè inimicus
 35 ac pestilens. Alimentorum substantiæ ex diametro oppo-
 nitur ea quæ deleteriorū ac venenatorum est tota substantia.
 Vt enim illa magna familiaritate nobis coniuncta sunt, ita
 hæc prorsus inimica et pestilentia, quæ adhibita non modò

primis secundis ue qualitatibus nos afficiât, sed & toto genere de corpore nostro quicquid attigerint corrumpant, idque extabescens in suam speciem ac similitudinem vertât. Quocirca in genere totius substantiæ extremè contraria sunt alimenta & deleteria. Inter hæc medio quasi ordine confederūt
 5
 medicamenta purgantia, quæ neque vt alimenta in nostram substantiam conuerti, neq; hanc prorsus corrumpere aut absumere solent. Extremorum hæc naturam habent participē, partim quidem similia, partim dissimilia nobis. Dumq; nec yinci omnino neque vincere possunt, inimica dissimilitudine velut per seditionem exiguntur & exterminantur, secum
 10
 interim similitudinis necessitudine eum humorem abducētia cum quo maior erit affinitas. Eiusmodi ergo sunt medicamenta quæcunque inter illa totius substantiæ extrema, conditionem planè mediam acceperunt. Quæcunque autem ab
 15
 his in alimentorum extremum propius accesserunt, qualia sunt quæ benigna vocantur, ea si suo purgandi fine quauis occasione frustrētur, in humorem ad quem educendum apta erant, conuertuntur, ceduntque nonnunquam in alimētum corpori. Quæ verò à medio in genus deleteriorum magis de-
 20
 uergunt, quod genus sunt vehementiora, si quando purgandi finem non assequuntur, corpori grauitèr incommodant. Vtriusque generis conditionē Galenus ita persequitur, Ideoque in purgantibus medicinis quædam sunt quæ si purgatione frustrētur, præterquam quòd nullo damno corpus
 25
 afficiunt, in alimentum ipsius insuper cedunt: aliæ se ad animantis perniciem ac venenum conuertunt. Habet enim omnino purgans medicamentum cum vno certè aliquo in nobis humore similitudinem, neque est illi semper admista vis
 30
 veneni quare vt non purget, non tamen iniuriam semper aliquam faciet, sed et cōcoquetur et talem gignet humorē qualem trahere poterat. Et rursus: Quare vbi purgationē haud assequuntur quædam purgantiū, alia malum corporibus nostris inferunt quædam verò alimentū exhibent. *Br.* Iam satis planè
 35
 expositæ tres facultatum differētia, à tota substantia profectæ: at quarta restare videtur, qua alia medicamēta alias corporis partes quasi delectu quodam aut iuuent aut lædant. *Eu.* Id non minus totius fit substantiæ proprietate, non quæ ad vniuersum corpus, sed quæ ad vnamquampiam particulā
 compa-

3. De simpli.
 cap. 23.

comparatur. Vt enim partium corporis aliæ alijs gaudēt iu-
 uanturque alimentis, nostrum quidem cerebrum animantiū
 cerebro, pulmo pulmone, iecur iecore, stomachus stomacho
 & cor corde, idq; ob quandam substantiæ cognationem: ita
 5 et in deleteriorum genere, quædam proculdubio vnicuiquam
 particulæ, non alijs aduersantur suntq; pestifera. Quod cum
 Galenus cognitum haberet, fassus est à marino lepore pul-
 monem vnum ex omnibus corporis particulis, à cantharidi-
 bus vesicam solam exulcerari. Similis est et eorum ratio, qui-
 10 bus vis data est particulas expurgandi: quædam enim iecur,
 quædam lienem, quædam pectus pulmoneſq;, quædam verò
 caput purgāt: alia renum, alia vesicæ calculos conterunt. Ni-
 hil est in vlla naturæ parte, quod nō peculiari et occulta pro-
 prietate vigeat. Et iam si multa inter se conferamus, necesse
 15 est omnino has illorum proprietates aut similitudine quadā
 & affinitate sibi consentire, aut dissimilitudine atq; dissidio
 aduersari. Hinc sympathiæ & antipathiæ id est consensiones
 & dissensiones profectæ sunt, omnibus rebus insertæ: arcanae
 quidem illæ & abditæ, quas natura nos mirari potius quàm
 20 scire voluit. Hæ causæ habentur omnium occultorū effectū
 qui nullis rationibus euidentibus probabiles existūt. Quod
 igitur alia medicamenta alias corporis partes aut iuuent aut
 lædant, in causa est sympathia vel antipathia. Itaq; si tibi ma-
 gnetem ferrum attrahere proponam: si selenitem quem an-
 25 nulo inclusum vidisse memini, nudæ cutis contactu sanguinē
 quavis ex parte manantem sistere, quam vim nonnulli iaspi-
 di concedunt: si tertium digito inditum minore quàm æqui-
 noctialis horæ curriculo, dysenterica alui profluvia cohibe-
 re, aut eum qui hæmorrhoidas sistebat & compescebat, si fe-
 30 lem nepita herba sibi mederi, ranas, buffones, lacertas & ser-
 pentes herbæ ranunculi esu & contactu recreari, Ibidem pa-
 stam serpentibus origano salutem quærere, mustellam cum
 regulo dimicaturam se ruta munire, confixum ceruum
 dictamo sibi opitulari: hæc inquam aliaque eius generis se-
 35 xenta si tibi proponam, in promptu erit quod dicas, ea to-
 tius substantiæ similitudine & amicitia, quæ noxia sunt at-
 trahendo hæc efficere. *Philiatros*, Quid si fortè scammoni-
 um, & alia quædam vehementiora cholagoga foris ad-
 mota, dysenteriam persanent? *Brut*. At verò si tibi contrà
 obocu-

ob oculos constituo magnetem vel allio perunctum, vel adamantis presentia ferrum non allicere: vanescere filicem, quæ copiosa in ambitum arundine obsita sit: et contrà perire arundinem, quam obsepiès multa filix in orbem cinxerit. Quercum iuglandi proxime assidentem, aut brassicam cyclamino oppositam exarescere, Cicutam vino tanquam veneno inspersam emori, Oleam in quercus scrobe positam extinguere, Fraxini ymbra serpentes non ferre, & quàm longissimè fugere, Vitem clauiculis solam brassicam non complecti et in diuersam partem se inflectere, Saphirum anthracem aut fugare aut discerpere, Cáncros fluuiatiles à rabido cane demorsis opem ferre, Scordion & centaurium minus letalium bestiarum ictibus, Terram lemniam haustis cantharidibus aut lepore marino succurrere, Terram armenam à pestilentibus febribus vindicare. Iam habes quod dicas hæc antipathia et totius substantiæ discordia fieri, qua etiam alexiteria, id est amuleta omnia nos tutos reddunt. Cæterum si peoniam tibi affero infantium collo subnexam, comitalem morbum sanare (idenim de peonia mascula verissimum comperi) quàm totius substantiæ aut conuenientiam aut repugnantiam dabis quæ id efficiat? Si quod pituitam quæ mali causa est è cerebro similitudine substantiæ detrahit, iccirco medetur, cur non etiam alijs quibusq; à pituita morbis succurret? aut cur non easdem vires obtineant medicamenta quæcūque pituitam eliciunt? Scio Galenum hanc illi vim iccirco assignare, quòd exiccandi vi polleat tenuisq; sit substantiæ, ac propterea vetriculorum cerebri infractus expediat. Sed quum alia plurima extent maiore siccitate prædita, tenuiorumq; partium, cur illa vim pariter eandem ad morbum comitalem non accepissent? *Eu.* Istæ eius vis non è manifestis qualitatibus, sed à totius substantiæ dissidio atque repugnantia dimanauit, qua non pituitæ, non humoris lentiori, sed morbi comitalis essentiæ (quæ latens occultaque est) prorsus aduersatur. *Phi.* Mira verò plerunque Galeni ambitio, qui medicamentorum vires, quas Dioscorides sedulo ac diligenter est persequutus omnes connititur in vulgatas elementorum facultates refundere, hincq; omniū causas & rationes deducere. Sed præclarum istum, si Dijs placet, conatum tot ac tantæ circumueniunt difficultates, vt vni ac simplici rei non modò duas, sed tres

qua-

quatuor ue contrarias pugnantesq; substantias assignet: id autem quam contortè, perspectum vobis est, quibus quotidie præcipua cura est, ista omnia diligentius excutiendi. Ipse equidem nunquam de hoc artificio ita bene sperabo, vt ex stirpiũ
 5 colore, odore vel sapore, earum primas secundasq; facultates consequuturum putem, neq; hanc ipse noscendi ratione, sed eam quæ ab experientia ducitur, firmã habebo. Hincq; adeo factum est, vt vni Dioscoridi qui simplicium medicamento-
 10 rum vires puris nudisq; verbis, nulla consequente ratione enarravit, plus fidei et authoritatis habeam, quam Galeno tot vanis rationibus instructo: existimemq; medicamentorum experientiam ratione potio-
 rem. *Eu.* Placidè ac modestè omnia. Neq; enim leuis neq; inanis habendus hic Galeni labor.

15 *VNDE NATATA TOTIVS SVBSTANTIÆ
 proprietas, vtq; à substantia distet, & vbi sita
 sit. Cap. XVIII.*

EVDOXVS.

20 **T**emperamentum accidens omnino quum sit, in substantiarum genus verè constitui nõ potest. Materia quæ rudis & omnis formæ expers intelligitur, substantia iam est, sed infimo & abiectissimo ordine. Præstantiori gradu est
 25 naturale corpus. Corporis autem species ac forma, quæ illius est summa perfectio, qua tum in rerum natura consistit, tum à cæteris distat differtq; rebus, cæteris quidem omnibus dignitate præcellit, & in substantiarum genere prima atq; summa collocatur. Quocirca nihil omnium melius quam speci-
 30 es potest tota vel præcipua rei substantia aut essentia appellari: & quæ substantiæ totius proprietates nuncupantur, hæ species sunt & formæ. Quæcunque igitur sit formarum, eadem est & proprietatum origo. Deus autem maximus olim primùm cælos stellis & viribus instructos, ipsaq; gignendarũ
 35 rerum elementa, solus ex sola diuinitatis suæ immensitate condidit. Deinde verò & secundo loco animantium, stirpium & inanimorum genera, non solus ex se solo, sed ne illa (inquit Plato) eadem cum cælis conditione forent, accitis cælorum elementorumque viribus. Vt enim singula de terra vel aqua
 profec-

proferens, materiam illis ab elemētis assignauit, ita sanè formam cuiq; suam è cœlo proprijs ornata[m] viribus immisit. Et ne posthac assiduas operas ad continuandam perpetuandâ-
 que rerum procreationem collocaret, singula quæ creauerat iussit semen proferre, quod gignendis alijs tum materiam, tū
 5 præparationem calore, spiritu & conformatione exhiberet: ipsum verò cœlum iussit formam præparatis illis impartiri: itaque occultas rerum proprietates, quæ neque in temperamento neque in materia inherescunt, si è spiritu et calore deducis, diuinas fateri necesse est, quandoquidem calor & spi- 10
 ritus in semine verè proximeq; diuinus est: sin vero è forma proximè cœlestes vti & formam. Non abs re igitur & Platoniorum & Theologorum sententia cœlum intelligitur genitarum gignendarumque formarum omnium seminibus
 conspersum, cuius & anima seminales illorum rationes cō- 15
 prehendit, ab his ideis profectas quas vna diuina mens omnes suo quasi sinu gerit. Quicquid mundi vniuersitate comprehenditur, id Deus cœlo elementisque conseruandum ortuque assiduo continuandum subiecit, vt iam nihil vel ex
 femine gigni, genitumue cōseruari sine cœlo possit: nisi quid 20
 Deus ijs quasi ministris omisis, ex se proximè miraculo efficiat. Quæcunque etiam sponte sua nullo semine prodeunt, vt stirpes plerèq; & animantes, metalla omnia omnesq; lapides, ex vno cœlo formas proprietatesq; sumūt, quod semper
 præsto est & in omnem materiam idoneo temperamento a- 25
 lijsq; præparationibus instructam, formam immittit qualem ea meretur. Itaq; naturalis illa causa præstantissima & nobilissima omnium est formarū exemplar, cuius per omnia diffusa virtus quocunq; penetrat: quam Plato mundi animam, alius quidam datorem formarum, Aristoteles vniuersalem 30
 naturam appellauit. Hęc formam rebus non de subiecti præparatione suscitatur, sed integram quasi de sinu suo cōfert præparato subiecto, in quo illæsa teneri seruariq; possit. Illinc simul & tota formæ proprietates defluit, quæ quanquam accidens est, à forma tamen nunquam seiungi separariue potest: 35
 illius ingenita & indiuidua vis, cuius ope quæcunq; sua sunt omnia efficit. Hoc vno maximè proprietates à sua forma & à tota substantia disiungitur, quòd plerunq; imminuitur integra illæsaq; formæ substantia. Scammonij vis est bilem expel-
 lere

lere, ea sæpe adeò remittitur, vt exhausta perijisse tota cre-
 datur: magnes adamantis præsentia quasi hebetescit.
 Quinetiam in vno eodémque genere, aliud alio poten-
 tius vegetioreque proprietate valet. Quæ quamuis ita sint,
 nusquam tamen dicimus, id cuius extenuatur proprie-
 tas, substantiam mutasse. Ex quo perspicuum euadit, hanc
 proprietatem accidens & qualitatem, non autem rei sub-
 stantiam esse. Id quod inde etiam constat, quòd vna ea-
 demque res complures sæpe proprietates habet, at com-
 plures substantias nunquam. *Brutus*, Quæ rebus quibus-
 que primo ortu ingenitæ sunt proprietates, vlla prætereà
 cæli aspiratione egent? *Eudox*. Maximâ sanè, qua nimi-
 rum integræ conseruentur, & permaneant: quandoqui-
 dem, nihil huius ope destitutum, integris persistit viri-
 bus. Vt enim in animantium corpore suus cuique parti infi-
 tus est spiritus atque calor à semine, quem tamen generalis
 isque vitalis è corde per arterias in omne corpus emanans
 suscitatur, tuetur atque conseruat: ita sanè quicumque ani-
 mantibus & stirpibus à prima origine spiritus aut calor in-
 fidet totius formæ custos & propugnator, ab illo totius mun-
 di generali spiritu, qui vnus animam mundo consociat,
 omnesque virtutes continet, excitatur, conseruatur & au-
 gescit. Is enim omnium genitorum seminales rationes, om-
 nesque omnium occultas proprietates complexus, omnia
 implet, per omnia diffusus, in animantia, in stirpes & in me-
 tallâ propagatur. *Brut*. Sempèr ne spiritus ille corporibus
 æquè præsens, & æquabili prosperitate vires suas impertit?
 Aut hæc illinc ne vires æquabiliter, vel hauriunt, vel susci-
 piunt? *Eudox*. In vnoquoque corporum quum alia alijs
 seu gradu quodam validiora infirmioraue cernantur, con-
 stat non æquabiliter omnia, sed vt varia fuerit suscipien-
 tium præparatio atque constitutio, magis minusue tum
 spiritus, tum occultæ proprietatis haurire. Quinetiam si
 efficientis causæ vim spectabimus, spiritus ille cælitus quo-
 quouersum defluens, licet semper & in omnia, nec tamen
 similiter, nec pari mensura illabitur, sed definitis siderum
 coitionibus cumulatissimè. Singula terrena potentissimas
 efficacissimasque vires experiuntur, proprijs sideribus bene

foeliciterque cōstitutis collustrata. Alia Solis, alia Lunæ, alia
 aliorum planetarum accessu, radio aut lumine vigent. Æsti-
 uo solstitio ardore Solis aër incenditur, terrena flagrant, ma-
 ria feruent: tūmque motus illius conuersione oleæ, tiliæ, po-
 puli, vlni, & salicis folia circumaguntur, ipsoque die alia
 quàm pridie facie cœlum spectant. Brumali autem solstitio
 aridum pulegium propendens è tectis florescit vi admodum
 cæca. Cichorij, Heliotropij, & scorpiuri flores ab ortu ad
 occasum solem insequuntur, abeuntem intuentur, cum cō-
 que vertuntur omnibus horis, etiam nubilo die: ex ortu se
 pandunt, occasu se contrahunt. Lunæ porrò vires mare per-
 spicue imitatur, cuius æstus ascendente illa inualefcit, de-
 scendente mitescit. Ostrearum, conchyliorum & concha-
 rum omnium corpora cum luna crescunt pariter, pariterque
 decrefcunt. Materia è syluis cæsa cum luna crescens iam ad-
 aucta est, quod humidi fiat accessio, breui tempore marcet et
 carie conficitur: cæsa verò quum luna decrefcens exiguo est
 lumine, diutius perennant. Formica interlunio semper qui-
 escit, plenilunio etiam noctibus operatur. Soricum fibræ,
 numero dierum lunæ respondere traduntur. Selenites lapis
 imaginem lunæ continens, eam reddit in dies singulos cre-
 fcantis minuentisq; numero. Vt hæc à sole lunæq; vires, sic
 & non pauca obscuriores quasdam sensibus incomprehen-
 sas, à cæteris planetis sideribusque mutuuntur. Magnes si li-
 ber finitur, altero extremo in arcticum cœli verticem, altero
 in antarcticum se contorquet. Cinerem cancri vsti, sole leo-
 nis signum peragrans luna decima octaua, Aeschrion Em-
 piricus à Galeno laude celebratus, ad rabidorum canum
 morsus afferebat. Sexcenta eius generis rectè philosophan-
 tium sententia confirmat, docetque pariter qui planeta &
 quæ sidera, vnicuique corporis particulæ, & quæ vnicuique
 tum animantium tum stirpium generi præsent: quæ side-
 rum consociatio morbos ingeneret, quæ salutaria proflig-
 andis illis remedia ferat. Hac inspectione cognitioneque
 rerum, mox ratione comprehenditur, quo tempore re-
 rum proprietates cum mundi spiritu illabuntur, insunt-
 que rebus efficacissimæ, & quando herbas stirpesque singu-
 las legere, quando componere, quando ad curationem adhi-
 bere

bere expediat. Ea obseruatio coelestia vtiliter accommodat, aptatque terrenis, & remedia plenis integrisque viribus opportunè sufficiens, opera nauat admiratione digna, ad quæ non alius quisquam accedet, iisdem etiam subsidijs instructus. Hinc quas veteres magna vigilantia peruestigarunt rerum proprietates, nunc permulti irritas comperiunt, quarum vsu intempestiuo plerunque fraudentur. Non pauci, scio, Astrologiam superstitiosa rerum vanitate contaminarunt, alij nefandissimis anilibusque figmentis consperferunt, alij libertatem animi actionesque nostras siderum necessitati perperam obstrinxerunt. Cæterum elementorum corporumque naturalium vires, coelestium motu viribusque teneri atque conseruari, quis iam eat inficias? *Brut.* Tu nobis admirabiles noscendarum proprietatum desiderij igniculos accendis. *Eudox.* Nec sine causa. Est quippe ea vtilissima præstantissimaque cognitio, quæ nos vnà scientissimos reddat: difficiles tamen salebrososque aditus habens, quasi deserta prætermittitur.

20 *Multa tegit sacro inuolucro natura: neq; vllis
Fas est scire quidem mortalibus omnia: multa
Admirare modò, nec venerare: neq; illa
Inquires quæ sunt arcanis proxima, nanque*
25 *In manibus quæ sunt, hæc nos vix scire putadum:
Est procul à nobis adeò presentia veri.*

Vna proprietatum cognitio res ipsas exercet, reliquæ omnes vix aliud quam verba. Quæ quum ipse mihi ante oculos propono, iam ferè anteaكتورum laborum me tædet vehementerque pœnitet: idemque opto quod Euripides vt res ipse cum hominibus colloquantur, & se quales sint explicet vt procul amandentur artificiosi sermones. *Br.* Vt Polypus cirros suos auctos deuorat, ita & tu optime Eudoxe peritior iam factus, mihi videris redundantem hanc tuam eruditionem fastidire atque refutare. Agè verò proprietates istæ rerum siue à primo semine, siue cælitus deductæ sunt, quum in

animantes aut in stirpes infederint, cuiam potissimū illarū
 parti inhærent? *Eudo.* Quum illæ sint formæ proprietates,
 necesse est omnino in ipsa forma proximè infideant, & in spi-
 ritu qui est formæ vehiculum: at nihilominus penetrant &
 in totam illarum substantiam, hinc & totius substantiæ pro- 5
 prietates appellantur. *Brut.* Dic paulò explicatius. *Eud.* In
 viuentibus multæ vires insunt, quæ illorum extinguuntur in-
 teritu: regulus viuens, non autem extinctus, visu enecat. Cor
 hirundinis palpitans deuoratum, conferre creditur ad me-
 moriam & intelligentiam. Turturis cor ad febres omnes in- 10
 termittentes, si viuens calensque voretur: Anas viua ventri
 admota, tormina compescere: Scorpius suo vulnere imposi-
 tus, iniectum virus exhaurire: viuens aranea iuglandis testis
 inclusa colloq; subnexa, quartanam depellere. Hæc & quæ-
 cunque non nisi viuentia agunt, præcipuas vires in spiritu 15
 & forma viuentis obtinent. Multa autem tum in animan-
 tium tum in stirpium genere morte extincta, vires etiam-
 num retinent: sed quas multo efficaciores habebant dum vi-
 uerent. Et partes & excrementa tum stirpium, tum animan-
 tium è viuis illis, tacitas vires habent multo efficaciores quã 20
 quæ è mortuis eximuntur: & quæcunque à mortuis sumun-
 tur, efficaciora sunt cruda quàm cocta. Ranarum oculi ante
 solis ortum eruti, viuis illis in aquam dimissis, alligati tertia-
 nas abigere traduntur, omnium serpentum dentes euulsi,
 quartanas sanare: talpæ viuæ dens, dentium dolores com-
 pescere cōtactu. Omnium stirpium flores, surculi, comæ, ra- 25
 dices deprehenduntur tacitis viribus præstantiores è virenti-
 bus recens lectæ, quàm aridæ, & omnes crudæ quàm coctæ:
 quemadmodum & hominis calua, ad epilepsiam, ossiculum
 è poplite leporis ad nephritidem, & ad arthritidem flatulen- 30
 tam, intestinum lupi ad colicum dolorem, piscium quorun-
 dam ossicula ad calculum, cor corui gestatum ad inhibendū
 somnū, cor vespertilionis ad hūc accersendū, ceruorū exuuię
 ad senectutē, & quæcunq; horū similia traduntur. cruda sun-
 to, in qua fortè qualitate excellāt stomacho infensa. Vt enim 35
 viuentiū interitu extincto spiritu, magna simul cœlestis quæ
 eo tenebatur vis perit: ita coctiōe ignisq; feruore multa dis-
 sipātur quæ derelicta fuerant. Eo quippe vnumquodq; inte-
 grioribus

grioribus pollet facultatibus, quò propius ad primam originem accedit. Multorum nihilominus vires eousq; penetraverunt, vt non solùm in spiritu & in tenui substantia verùm etiam in crassiore materia & in tota substantia firmitus inhaerescant: permaneantq; abeunte totius forma, illiusque temperamento dissoluto. Nã quæ ex herbis, aut ex alijs purgantibus medicamentis, aqua vaporario elicitur, purgandi vim etiamnum retinet, aut deleteriam si herbæ in deleterijs fuere. Qui ex hydrargyro exustione fit puluis, præcipuas illius vires habet. Vstarum cantharidum cinis vrinas abundè mouet, estque vt cantharides deleterius. Cancrorum vstorum cinis, demorforum à rabido cane amuletum est. Hoc quicquid de proprietatum situ quæsitum est, sic rursus expediam. Occulta rei proprietas tota quidem è forma, & è tota rei substantia manat, apta tamen & varia subiecti præparatione quo suscipiatur conserueturq; indigens, quæ magnũ habet ad iuuandum impediendumue momētum. Quanquã igitur tota è rei forma existit, non tamen in illa duntaxat posita, sed quodam modo in totum subiectum corpus diffusa: & prima quidem illius origo atq; fons è forma, sed cuius vis & habilitas agendi in totum deriuatur ac pertinet. Id quod perinde est ac si dicas, proprietatem à forma toti subiecto impertiri. Hæc sic habere argumento est, quòd immutata subiecti præparatione, ea ipsa proprietas aut acutius, aut hebetius agit. Succinum attritu incalescens, & pharmacum nostro calore suscitatum, celerius valentiùsque redditur. Quum itaque in simplici corpore forma in omnem materiam penetrauit, simul in eam suas omnes vires & proprietates infixit: ad eò quidem tenaciter, vt etiam si forma pereat totiusque temperamenti ratio dissoluatur, proprietates nihilominus permaneant, licet quadantenus immutatae & infractae. Nihil igitur mirũ videri debet si vapor aut aqua arte è stirpe elicita, stirpis vim proprietatemque retinet, aut si cantharidum cinis deleterius est, vrinasq; mouet, & vesicã exulcerat. *B.* O Deum immortalem, quos mihi aculeos isthac interpretatione infigis? quàm dulci & iucunda recordatione animum exuscitas? Tu mihi refricare videris purioris philosophiæ memoriam propè intermortuam, & vulgaris illius cauillis obrutam. Agnosco quàm sit difficile in tanta

philosophantium turba, cernere quid potissimum sequaris. Quod ipse interpretaris, nunc primum recordor sæpius me certa oculorum fide animaduertisse. Etenim fusilis & metallica illius philosophiæ τῆς χημείας vt certè multorum quum longa peregrinatione cum primis studiosus existerem, exercitissimo admodum præceptore vsus, ex vnoquoq; tum stirpium tum viuentium genere substâncias elicui planè varias, primùm quidem aquam, eamq; vberiolem si stirps virebat, parciolem si arefcebat. Deinde oleum, non id quidem pingue ac sordidum, quale pressu ex amygdalis & ex plerisque feminibus trahitur, sed artis præstantioris opus, quod tempore nec rancescat, nec facillè corrumpatur. Id autem duplex, vnum tenue & albicans, alterum ficius atque rubens: postremò fecem terrenamq; substantiam subsidentem instar cineris atris & exusti. Hac dissolutione conabamur miris artibus, ex vnoquoque corpore quatuor illa rerum primordia, quæ ortu natura permiscuerat, seiungere, aquam in concreto vapore, aërem in oleo albicante, in rubente ignem, in fece terram. Cæterùm neutiquam præstare licuit, vt ex ijs quicquam prorsus simplex purumq; secerneretur: quòd, vt inquit Augurellus,

*Quæ miscet natura potens confundit eodem,
Haud ars vlla potest prorsus disungere.*

Quanquam autem secreta hæc simplicia non sunt, puriora tamen quàm in permistione elucent, ijsq; ignis beneficio nõ parũ fordida materiæ ab elementis contractæ decessit. Quocirca si quæ densandi, astringendi, corroborandi, detergendi, aut aliæ à materia virces inerant in composito, hæ in secretis illis minore sunt efficacia. Iam verò totius substantiæ proprietatē, de qua maxima est nostra disputatio, nusquã seorsum puram consistere deprehendimus, sed in singula illa etiamnum secreta penitus immergi. Infirmiorem in aqua, quæ præsertim è stirpe viridi proliciebatur: in ea quippe humor exuberat alimentarius, nondum stirpis vim omnem ac proprietatem adeptus. Efficaciorem in oleo, multoq; in rubente quàm in albo: illud siquidem & odore, & sapore totius substantiam referens, propria sedes dignoscitur insiti spiritus & caloris, in quibus proprietas tota subsistit foueturq;. A fece terrena & ab aquoso humore quasi ab impurorum elementorum

torum vinculis vindicatum oleum, purius quidem euadit, perinde atque venarum sanguis ab alui fece, & ab vrinis expurgatus. In terrena porrò substantia & in illa derelicta fece, nonnihil etiam occultarum virium manet, quod & arte eximi potest. Fex vritur dum prorsus albescat & in calcem redigatur, quæ certè proprio humore aptè dissoluta eximijs viribus præcellit. Qui neglecto quatuor substantiarum diremptu, quippiam secernere student in quo maxima sit proprietatis efficacitas, & illa quæ multis dici solet quinta essentia, primùm è re subiecta aquam lento vaporario prolestant, hac deinde feces respergunt vt secundo humorem eliciant: sicq; septena resperione & expiratione feces torreri non sinunt, & ex his vim facultatemq; omnem exhauriunt, aquæ, maximeq; assidenti oleo innixam, quæ ad multa utilis accommodataq; sit. Quinetiã exceptas aquas vase pelicani effigie multa agitatione anfractuq; longo circulantur, quò hæ vires fortitæ efficacissimas, in quintæ illius essentiæ naturam vix vlli corruptelæ obnoxiam facestant. *Phi.* En multa refers admodum recondita: quibus augurer maiora te & abstrusiora de peruulgato illo multisq; decantato philosophorum lapide subolfecisse. *B.* Non olfeci modò verumetiam de hoc nò parum fortassè degustauit. *Phi.* Et fortassè magno tuo damno. *B.* Immo lucro fœnoréq; maximo, vt qui eo studio verum cõ probauerim, quod fabuloso figmento vobis haud absimile putatur. *Ph.* Quid hoc quæso rei? *B.* Indignis hæc impertiri nefas. *Eu.* Etiam si iam dies inclinet, dic tamen rogatus, nec in amicorum sodalitate celes, quid hac de philosophia acceperis. *B.* Dicam vestro hortatu, non hunc totum thesaurum deprompturus, sed edoctrurus quàm verè subsistat. Ne vos autem insolens nominum sermonisq; obscuritas offundat, quæ patres umbra & ænigmate obuclarunt, in apertum & in clarissimam lucem proferam, strictim tamen & quàm breuissimè. Lapis philosophicus, elixir Arabibus, gignendi propagandiq; auri verū semen, non è sulphure, non ex argèto viuo, non ex vlllo cæterorum quæ multi fraude proponunt, sed solo ex auro eoq; purissimo quærendus vestigandusq; est.

*Horde a cui cordi, demum serit hordea, ne tu
Nunc aliunde pares auri primordia: in auro
Semina sunt auri, quamuis abstrusa recedant*

Longius, & multo nobis querenda labore.

Nihil est in vlla naturæ parte quod non in se generis sui semen contineat, sed quod vix possit arte prolici. Ex solo auté auro potest. Quum enim maxima vis feminis in oleo quodam inhaereat, id quidem in cæteris inflammari cremariq; igne solet, in auro autem non potest, qua ex causa id nullius ignis ardore torreri absumi ue potest, & omnē artis vim tolerat.

-vni quoniam nihil deperit auro

Ignem, velut solum consumit nulla vetustas,

Ac neq; rubigo aut ærugo conficit vlla,

Cuncta adeo firmis illis compagibus hærent.

Fœcundum autem id semen sic eruito. Auri purissimi vncias duas, argenti viui magno artis studio præparati decuplo permisce, igneq; languido dissolue, dum argētum viuum profusus expiret, pristinumque auri pondus subsideat in atrum puluerem redactum, qui tamen liquatus possit in propriam auri naturam redire. Ex hoc dein puluere igne acerrimo vaporarij aquam continenter elicies, dum puluis totus in cinerem candidissimum, & in calcem deuergat. Calcem septies aqua resperge, quæ & toties expiratione inde prolecta sit: omniq; arte elabora vt hæc impulsione & incurfione crebra sese extenuent, & ab omni sorde feceque purissima reddant, vires summas consequuta. Hæc duo sunt totius artis operisq; conficiendi primordia, in quibus mundi quatuor elementa deuinciuntur. Nam in aqua aër etiam inest, in calce terra atque ignis: fitq; quod in smaragdina Hermetis tabula tanquã insculptū mysteriū, legim⁹. Ascēdit à terra in coelū, iterumq; descendit in terram, sicque vim recipit superiorum & inferiorum. Qui ænigmate hæc contexerunt, aquam appellant argentum viuū, calcem verum sulphur, quorum permistione lapis fit, perinde atque ex aqua farinaque panis. Alij aquam spiritum viuentem, terram fermētum: alij illam marem, hæc foeminam dixerunt, quorum complexu et coitione procreatur infans. Hoc autem postremum vt compleas, calcem puram obturato vase reconde equino fimo calēte diebus quadraginta, dum in humorem album & crassum liquefcat. In hūc iustis dierum interuallis aquam sensim infunde, ea quidem via et ratione quam artis periti ad vnguem explicarunt, vt calx aquam suam omnem sensim combibens quasi illinc

cnutri-

enutrita, in lapidem verum concrefcatur. Quàm variam colorum mutationem hoc temporis curriculo debeat lapis subire, & quæ indicia illius consummati perfecti; existant, expressum etiam ab illis patefactumque est. Hic thesaurus immensus, hoc verum elixir, hoc frugiferum auri semen, cuius drachma si in ducentas & quinquaginta liquati plumbi aut stanni drachmas infundatur, id vniuersum in aurum purissimum conuertet. Immo etiam, vt cum poëta loquar,
Ipsius vt tenui proiecta parte per vndas
 10 *Æquoris, argentum si viuum tum foret æquor,*
Omne vel immensum verti mare posset in aurum.
Ph. Heu quid rerū audio. Equidē tibi arti; cōdiscendæ me totum dedo, mea;que; fortunas omneis periclitandi studio deuoueo. *Eud.* Siccine è philosophia ad diuitias habendi desiderio quasi inflammatus raperis? Vide ne quod postremo additum est, fabulam detegat. Missa igitur tam vehemēti de pecunia opinione, satis nobis sit è rebus singulis syncerum quippiam purissimumque; elicere, in quo vis illa occultarum proprietatum summa infideat. Pro qua re dilucidius explicata maximam Bruto gratiam habemus. *Bru.* At pro beneficijs in me tuis meritam gratiam debitamque; referre nunquam possim.

25 **OCCVLTIS MORBIS TACITA MEDICAMENTORUM PROPRIETATE SUCCURRENDUM, NON EMPIRICORUM TITIS SED ARTE & METHODO. Cap. XIX.**

BRVTVS.

30 **H**anc autem de abditis proprietatibus disputationem tandem vt concludas, si qua putas arte illas ad curationem adhibendas, hanc nobis expedi. *Eu.* Est certè quidem maxima: vt enim in cæteris, ita in his curandi ratio contrariorum lege completur. Vt repletio inanitione, inanitio repletionem, omnisque; intemperies intemperie contraria: sic totius substantiæ morbus, medicamenti profligatur totius substantiæ proprietate contrarijs. Vnicuique; siue in epidemiorum, siue in contagiosorum, siue in venenatorum is genere sit,

fit, peculiare quoddam remedium opponitur, secreta facultate efficax. *Phi.* Breuis hæc & expedita ratio medendi, quæ neq; philosophicis, neq; medicis theorematis, neq; vlla metho-
 do innititur, & qua quiuis è plebe semestri optimus medicus euadat. Hinc fortasse Galenus locis non paucis facultates quæ totius substantiæ proprietate fiunt, dixit à metho-
 do & ratione alienas esse. *Eu.* Quo te rerum istæc ignorãtia & stupiditas deuoluit? Siccine putes tam præclaram artem nullis aliarum disciplinarum ornamentis fulgere, neque illarum adminiculis fulciri? Grauis est eorum temeritas qui
 eximium quoddam remedium nacti, sine iudicio, sine arte, vtcunq; fors tulerit statim ad curationem proferunt. Olim Empirici ad vnumquemque morbum magna remediorum sylua cõparata, quodlibet nullo delectu ad curationem adhibebant, id si fortè parũ profuisset, continuo ad alterius opẽ
 concurrebant, subinde facta mutatione dũ morbus vel sponte, vel nature beneficio quàm remedijs potius sanesceret, postremò adhibitum totius curationis causam fuisse persuasi. Hæc ratio tantam remediorum syluam peperit, nihil vt toto obuerfetur orbe, quod non in medicinæ vsu accommodetur. Medendi viam, quæ vni remediorum multitudini fident, parũ tutam intelligens Hippocrates, ipso artis quasi vestibulo dixit, Experimentum fallax: id nimirum quod nec ratione, nec methodo, nec iudicio suffultum stabilitumque sit. Quod verò ex Galeno afferebas, facultates quæ totius substantiæ proprietate fiunt, à methodo & ratione alienas esse, non idcirco dictum putes quòd illis nulla methodo vti conueniat, sed quòd non vt quæ sunt in calefaciendo, frigefaciendo, humectando siccandoq;, methodis reperiãtur. Illas enim non ratione ab odore vel sapore, sed sola experientia inuenire possis. Nam, inquit Galenus, cur hic lapis tacto vulnere ex quo sanguis prorumpit, cursum eius reprimat ac sistat, haud nouimus. At cur lapis quem vocant hæmatiten, in oculares facultates indatur, haud latet: nam id rationis inuentum est. Itaque occultæ facultates quæ manifesta demonstratione sciri haud possunt, methodo tamen & ratione ad morborum curationem adhibendæ sunt. *Brut.* Placeat hæc interpretatio. Cæterum quas dicimus experientia sola cognitæ vires, putas ne casu & animantium imitatione

tione inuentas? quemadmodũ ferunt ab ibide clysterem, ab
 hippopotamo venæ sectionem, à ceruo venenatis sagittis
 confixo, dictami vires edoctos nos esse? *Eu.* Potuit illinc for-
 tasse experiendi quædam occasio, & experientiæ initium de-
 5 duci: at perfectio ipsaq; experientiæ fides & constantia, non
 nisi ratione conquiritur: Quum hic remedium adhibet ieiu-
 no, ille pasto: hic morbi initio nec præpurgato corpore, ille
 inclinante iam morbo: hic in affectu simplici, ille in compo-
 sito: hic in leuiore & perfacili, ille in contumaci: vterq; expe-
 10 ritur quidem, at non similiter. Existit ergo experiendi quæ-
 dam ratio, qua spreta quæcunque vtilia hic experietur, ille
 haudquaquam probabit, aliaque perquiret: hinc sanè tot ex-
 perimètorum procellis & vndis demergimur. *B.* Qua quæ-
 so ratione experimenta comprobare liceat? *Eu.* Eadem nimi-
 15 rum qua & morborum curationem exequimur. *B.* Hanc i-
 gitur summatim breuiterq; perstringe. *Eu.* In quęcũq; curã-
 dum morbũ incideris, æstimandũ principio manifestus ne is
 sit, an occultus: si occultus (nã manifestos hîc nõ persequor)
 simplèx ne & solus, an manifesto implicitus. Quum occulta
 20 pernicies inuasit, si purum corpus erat & integrè sanum, ferè
 solet simplex & solitarius esse morbus: sin verò vel plethora,
 vel cacochymia, vel obstructione, vel alia causa præter natu-
 ram corpus tenebatur, vix potest qui inuadit occultus mor-
 bus simplex esse. In hoc igitur curando non antè afferenda
 25 sunt remedia quę totius substantiæ contrarietate eum proffi-
 gēt, quàm plethoram, cacochymiã, obstructionem aliãm ue
 causam medendi arte summoueris. Siquidem hæ & occultã
 perniciem fouent, & antidotorum vires infringunt. In caco-
 chymia quæ præsertim ventriculum, primas venas visceraq;
 30 occupauerit, occultæ medicamentorum vires quasi sepultæ
 franguntur & hæbetescunt, perinde atque si in lutum sordi-
 dissimum demergerentur. In obstructione præclusæ sunt &
 impeditæ vię quibus iter est ad sedem affectam, nec eò potest
 antidotus integris viribus peruenire. In plethora etiam ob-
 35 structio fere subest, quibus ex causis infirmæ & parùm effica-
 ces redduntur medicamentorum vires. Itaque non antequã
 hæc vitia solueris occultæ medicamentorum proprietates v-
 tiliter afferentur. Ceterùm si simplex, occulta pernicies eaq;
 sola subsit in corpore, statim non alia curatione præmissa
 conue-

conueniētia remedia afferantur, tum ad id eius quod etiam-
 num futurum est, tum ad id quod factum iam est. Quod fieri
 potest futurum ue est, inhiberi debet & intercipi, idq; efficiē-
 te illius causa sublata: hæc si in aëre fuerit, accenso igne, vel
 refrigerantibus, vel odoribus qui tota proprietate sint effica- 5
 ces, vel alia omni arte corrigetur, dum purior aër euadat. Pau-
 ca erit respiratio, à pleniore victu, à vehemēti exercitatione,
 & ab omnibus causis abstinendum quæ crebram magnam-
 que respirationem inducunt. Quum vel à contactu vel ab
 introsumptis pernicies contracta fuerit, peruestigandæ & 10
 discendæ sunt illius causæ, quas postea declinare non diffici-
 le sit. Nam virulentas bestias, aut inquinatum hominum
 confortia, & loca quibus ij habitant vitare possumus: & qui
 in veneni suspitione sunt, ad esculentorum potulentorum-
 que saporem diligenter attendere, & aliqua præsumere 15
 possunt, quæ veneni vires hebetent. Quod porrò morbi
 factum iam est, summoueri debet per ea quæ extirpant, re-
 tundunt & extinguunt. Extirpant autem quæcunque virus
 exhauriunt, forasque proliciunt. Qua in re & veneni perni-
 cies visq; tenenda, & qua parte & quam pridem intro subie- 20
 rit. Primo quoque tempore, etiam si nondum pernicipi signa
 compareant, virus antequam inualescat et altius in corpus il-
 labatur visceraq; tangat coerceri debet, simulque valente au-
 xilio reuelli, absorberi q;, alioqui exitiali vi & pernicipie occu-
 patis iam visceribus, frustra succurritur. Idq; ea sede reuella- 25
 tur qua conceptum illapsumque est. In morbis pestilentibus
 per os & nares valida expiratio concitetur, quæ et pulmones
 & partes cordi vicinas exinaniat, moxq; aëri igni expurgatus
 aut odoratus, cardiacus ue vapor inspiretur. In morbis cõ-
 tagiosis paulò supra partem primùm infectã, vincula (si fieri 30
 commodè potest) arctissima iniiciantur, deinde pernicipies
 protinus eliciatur: primùm quidem exuctu facto ab eo qui
 ieiunus non sit, qui et os vino colluerit, et cotoneum malum
 præmanderit, vel qui olei exiguum ore cõtineat. Quum su-
 ctio tuta nõ est, gallinacei dissecti etiamnum proprio calore 35
 tepentes, percusso loco circumuoluuntur: vel gallinæ viuæ
 podex loco adhibetur dum intereat, alia subinde mutatur dũ
 suo calore & spiritu partis venenum exigat. Locus etiã spõ-
 gia noua fouēdus, quæ vel in lixiuio fermentorum aut ficus,
 vel in

vel in posca, vel in acri falfamento, vel muria, vel aqua maris
 maduerit. Scarificatus altiores imprimendi, vt cum sangui-
 ne virulenta materia profundatur. Affigendę cucurbitulę cū
 largiore flamma, quę foras euocent. Emplastra ex porro, cæ-
 5 pa, allio, sinapi, adiecto sale aut nitro, interdum aut ex tapfia
 aut ex cantharidibus imponuntur, quæ venenum elicere &
 discutere queant. Loci in carne facta circumscrip̄tio & quasi
 circinatio virus intro subire non finit, idque cum sanguine
 profundit. Interdum & hamo prehensa caro scalpelliq; acie
 10 circūscripta amputari debet. Vltio candente ferro virus om-
 ne domat & absumit, nec in membra insinuari patitur. Quū
 verò crustæ decident vlcus diu sordidum & manans proro-
 getur, ne illius labra coalescant, obducaturq; cicatrice. Sectio
 15 ictæq; partis (si extrema ea fuerit) amputatio in extremis &
 præsentibus serpentium ictibus imperatur. In venenatis por-
 rò affectibus quum assumptum venenum est, sine mora virus
 foras exhauriatur priusquam inualescat. Vomitio protinus
 concitetur hydrelęo tepente, aut butyro, aut adipe anserino
 ex aqua calente, aut maluæ, aut feminis lini, fœnigręci, aut
 20 vrticæ decocto. Quæ singula præsertim oleum, non modò vi
 relaxante vomitiones mouent, sed et pernicipi vim acrimo-
 niamq; obtundunt. Quinetiam reliquiæ intestinis inherescē-
 tes, clystere acri deducendæ, in quo hieræ tum simplicis tum
 compositæ, & mellis & nitri magna vis insit. Hęc igitur sunt
 25 quibus elici extirpariq; venenum potest, quorum optimum
 quodq; & rei subiectæ conuenientissimum deligetur, si par-
 tis à qua id prheenderit situs & natura aestimabitur: si quan-
 ta sit veneni pernicipes, & quàm pridem inuasit compertū
 fuerit. Caterum quoniam plerunque hisce præsijs tota vix
 30 pernicipes elici potest, huius quicquid reliquum fuerit, obtun-
 di restinguiq; debet. Obtundunt quęcunq; manifestis qua-
 litatibus illius furorem vim acrimoniamq; hebetant & con-
 fopiūt. Id genus sunt in pestilētibus morbis frigida & stipti-
 ca, vt aquæ frigidę potus, mali punici, citrei mediciq; succus,
 35 omphacium, oxalis, acida omnia & medicamenta hisce viri-
 bus prædita. Odores ac suffitus qui eisdem polleant faculta-
 tibus. Si intro sumpti veneni suspicio est, eius vis obtundetur
 vel oleo, vel butyro, vel anserino adipe, vel iure pinguioris
 carnis, & gallinaceorum, vel maluæ, althecę, lini aut fœnigrę-
 Y ci,pti-

ci, ptisanæ cremore, vel lacte schisto, vel lactis potu pleniore,
 in quo etiam cucumeris semina cōtrita sint. Omnium siqui-
 dem vis leniēdo, veneni acrimoniam hebetat, ipsumq; quasi
 consopitum in aluum deturbat. Confert præterea venarum
 ductus obstruere vel astringere, ne tam repenti vis illa vene- 5
 ni in viscera in principesq; partes inuadat. In id efficaces bo-
 lus armena & terra lemnia, quæ etiam cōmuni dote profunt.
 Item halicæ, orizæ, tragi aut tritici pultes. Venenatarum be-
 stiarum acceptum virus obtunditur & membratim perua-
 gaturum infrenatur, tum his quæ nunc dicta sunt, tum alijs 10
 quibusdam acrioribus, vt vini meracioris passiq; potu, allio-
 rum, pororum, cæparum & omnium acrium esu. Quum e-
 nim difficilè hæc coquantur, multosq; dies eorum vis &
 qualitas remaneat, putant hoc tēpore perniciem illorum ve-
 hementia & acrimonia obtundi & arceri ne altius penetret. 15
 Hæc vniuersa in occultorum venenatorumq; morborum
 curatione præmittēda, & vt vniuscuiusque status conditioq;
 feret accommodanda, sine quibus vix quisquam possit, vel
 ampla remediorum supellectile vndique instructus, tutam
 efficacemq; sanationem suscipere. Quæ si via & ratione sta- 20
 bilita confirmataq; sunt, constat non sine arte & methodo
 ad occultarum proprietatum opem cōcurrentum, sed sum-
 mam esse artis potestatem, eamq; vbique primas obtinere.
 Leuiusculos incipientesq; occultos morbos ars generalis in-
 terdum cohibet: at integra perfectaq; sanatio his duntaxat 25
 completur, quæ pernicipi atque veneni vim omnē aut restin-
 guant, aut exterminent. Id autem alia communi, alia pecu-
 liari dote præstant: communi quidem, bolus armena, terra
 lemnia, dictamus, pastinaca, ruta, Aristolochia, theriace, mi-
 thridatium, aliaq; nō pauca à Dioscoride octauo libri calce 30
 conscripta. Quæ porrò peculiari dote vigent, alia occultos,
 alia manifestos morbos expugnant. Anginæ siquidem sim-
 plici manifestæq; inflammationi hirundinum vstarum ci-
 nis, & albi canis sterco proprietate succurrit: Asthmati, vul-
 peculæ pulmones: colico dolori, è lupi intestino cingulum: 35
 Calculo, hircinus sanguis: non substantiarum dissidio, sed a-
 micitia et similitudine qua partibus offensis affines sunt. Oc-
 cultis verò morbis obsistunt, quæ antipathia & totius substā-
 tiæ dissidio vires habēt. Vt sua cuiusque veneni atque morbi
 species

species: ita sua cuiusque est antidotus, id secretiore proprie-
 tate exterminans, aut intrò sumpta, aut suffitu odoreq; hau-
 sta, aut foris adhibita. Proprietatum quidem cognitio, om-
 nium præstantissima atque nobilissima, nos vna locupletare
 5 ornareq; potest. Ardua sanè illa & procul à nostris sensibus
 posita, tota quippe ex naturæ inspectione cognitioneq; na-
 scens. Illa autè purissima simplicissimaq; rerum natura nul-
 lis sensibus obuia, sola mente comprehenditur. Hanc si ocu-
 lis et re ipsa cerneremus, continuò in ea quasi in speculo pro-
 10 prietates omnes nobis elucerent. Quanquam autem latent,
 naturæ arcanis multaq; obscuritate inuolutæ, præ ignauia ta-
 men finendæ non sunt, sed inuestigandæ diligentius, non è
 primis tangendi secundisue qualitatibus, non è sapore, odo-
 re, sono vel colore, verùm è solis effectis et operibus, quæ tum
 15 longa vsus obseruatione, tum optimorum authorum moni-
 mentis comparata confirmataq; sint. At verò quoniam in-
 clinato iam die ad vespèrũ perducta est disputatio, huic mo-
 dum finemque constituam, vt paulisper laxemus animos, &
 à seueritate ad hilaritatem risumque traducamus: vos autem
 disputationis studio incensi totiusque memores, otio ma-
 iore in abditarum proprietatum cognitionem ali-
 quando acrius grauiusque in-
 cumbite.

F I N I S.

*QVAE MAXIMAM NOSTRAM
diligentiam sefellere, sic castigato.*

<i>Pagina</i>	<i>Linea</i>	<i>Errata</i>	<i>Legendum</i>
19	34	accidens	arridens
24	37	è quãuis	quãuis è
32	25	creantur	ciëantur
66	35	gestanti	gestati
108	4	appellante	appellente
118	2	substantiæ	substantia
120	32	materiæ deriuatis	materie dcriuabis
151	4	xus, rci	xus. R el
160	20	elementum	alimentum
160	36	ob	os
198	12	scammas	squamas
120	11	κρᾶνρον	κρᾶνρον
202	13	esse. tia, gra	essentia. Gra
205	23	crocodilli	crocodili
219	1	uentrilis	uentriculos
224	19	dare, uoluit	daret, ualuẽt
243	23	nec uenerare	nec non uenerare
253	27	prhecenderit	prehenderit.

*Ad reliqua, si qua fortè occurrant, æquus lector faciliè
conniuebit.*

